Colofon

Project	Beheerplan Natura 2000 2e beheerplanperiode (2023-2028)
Gebiedsnummer	09
Gebied	Groote Wielen
Versie	21 juni 2022
Status	[Concept-] Ontwerp
Voortouw	Provincie Fryslân
Bevoegd gezag	Provincie Fryslân Tweebaksmarkt 52, 8911 KZ Leeuwarden Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden Telefoon: (058) 292 59 25 Telefax: (058) 292 51 25 e-mail: provincie@fryslan.frl
Opgesteld door	Provincie Fryslân, Opgave Groen Fryslân
Website/informatie	www.fryslan.frl/natura2000

ONTWERP

provinsje fryslân
provincie fryslân

Voorwoord

PM, wordt opgenomen bij definitieve versie

ONTWERP

Samenvatting

Inleiding

Het gebied Groote Wielen, nabij Leeuwarden, maakt deel uit van een Europees netwerk van belangrijke natuurgebieden: Natura 2000. Voor elk Natura 2000-gebied wordt een beheerplan opgesteld waarin de natuurdoelen van het gebied en de maatregelen om deze natuurdoelen te behouden of te realiseren zijn aangegeven. Een beheerplan geldt voor een periode van maximaal zes jaar, waarbij het eenmalig kan worden verlengd.
Voor het gebied Groote Wielen is in 2013 een beheerplan vastgesteld, wat in 2019 eenmalig is verlengd met drie jaar. In deze periode – 2013 t/m 2022 – zijn diverse maatregelen uitgevoerd die bijdragen aan het behoud en het herstel van de natuurdoelen in de Groote Wielen. Voor de komende zes jaar is een nieuw beheerplan opgesteld. Dit 2e beheerplan is voor de komende periode bepalend voor de verdere inrichting, het gebruik en het beheer van het gebied en richtinggevend voor de periode daarna. Het plan is opgesteld in samenspraak met de terreinbeheerders, agrariërs, de recreatiesector en andere belanghebbenden.

Natuurdoelen voor de Groote Wielen

De Groote Wielen is van oorsprong een laagveengebied in de overgangszone van klei- en zandgronden. Nadat het in cultuur werd genomen en de turf werd afgegraven, kregen wind en water vat op het gebied. In de komvormige laagten ontstonden veenplassen: de wielen. Hierdoor bestaat het gebied nu uit een aantal grote plassen, boezemlanden en natte graslanden. Het behoud van een robuust moerassysteem met overgangen van open water naar oevervegetatie, moerasvegetatie en uiteindelijk natte graslanden is een belangrijk natuurdoel in de Groote Wielen.

Het gebied is van belang voor water- en moerasvogels en voor andere dieren die gebonden zijn aan natte omstandigheden. In totaal zijn er tien doelsoorten in de Groote Wielen aangewezen.
Voor drie broedvogels - de **kemphaan**, het **porseleinhoen** en de **rietzanger** - moet er voldoende geschikt broedgebied aanwezig zijn voor een bepaald aantal broedparen.
Daarnaast moet de Groote Wielen in de winterperiode rust en ruimte bieden om te slapen, rusten, ruien en voedsel te zoeken voor vier niet-broedvogels: **kolgans**, **brandgans**, **smient** en **grutto**.
Tenslotte is het gebied ook aangewezen als leefgebied voor drie andere diersoorten: de **meervleermuis**, de **bittervoorn** en de **noordse woelmuis**. Voor de meervleermuis heeft het gebied vooral de functie als voedselgebied. De slaapplaatsen van deze soort liggen namelijk buiten de Groote Wielen.
Voor de meeste soorten is de doelstelling het behoud van het leefgebied en de kwaliteit daarvan. De opgave voor de noordse woelmuis en de kemphaan is ervoor te zorgen dat het leefgebied in kwaliteit en in omvang toeneemt binnen het Natura 2000-gebied.

Naast deze tien soorten is er een ontwerp-aanwijzing voor de kleine modderkruiper en rivierdonderpad. Deze is nog niet definitief door het ministerie van LNV vastgesteld. Ook een aanwijzing voor de otter als doelsoort wordt in de komende periode verwacht. Als deze natuurdoelen worden aangewezen wordt onderzocht wat de kwaliteit van hun leefgebied is en hoe die verbeterd kan worden.

Activiteiten en ontwikkelingen in en om het gebied

In en rondom het gebied Groote Wielen spelen zich meerdere activiteiten af. Naast (water)beheer gaat het dan met name om recreatieve activiteiten zoals varen, zwemmen en vissen. In het 1e beheerplan zijn deze activiteiten op een rijtje gezet en is het effect op de natuurdoelen bepaald. Deze activiteiten konden – eventueel onder voorwaarden – doorgang vinden als ‘bestaand gebruik’ omdat ze de natuurdoelen niet schaadden. Voor het 2e beheerplan zijn geen gewijzigde of nieuwe activiteiten

ONTWERP

geïnventariseerd en beoordeeld op de effecten op de natuurdoelen. De activiteiten en toetsing uit het 1e beheerplan blijven gelden zolang deze onveranderd plaatsvinden. Bij wezenlijke wijzigingen in het gebruik (bijvoorbeeld uitbreiding recreatieve voorzieningen), beheer of (groot) onderhoud en bij nieuwe initiatieven moet wel rekening worden gehouden met eventuele effecten en kan een vergunning in het kader van de Wet Natuurbescherming nodig zijn. Dit geldt ook voor gewijzigde en nieuwe beleidsplannen en ontwikkelingen buiten de begrenzing.

Huidige situatie & knelpunten

Uit de evaluatie van het 1e beheerplan blijkt dat voor de soorten kolgans, brandgans, grutto en smient de knelpunten in de Groote Wielen beperkt zijn. Voor deze soorten blijft het nodig om te zorgen voor het behoud van rustgebied. De rietzangerpopulatie staat momenteel niet sterk onder druk, al is het nodig om maatregelen te blijven nemen om voldoende broedgebied geschikt te houden. De natuurdoelen voor porseleinhoen, kemphaan en noordse woelmuis worden niet gehaald. Het leefgebied – rietmoeras en natte graslanden – van deze soorten is nog in beperkte kwaliteit aanwezig. Dit komt voornamelijk door het gebrek aan waterpeildynamiek. Voor de meervleermuis liggen de knelpunten bij het verlies van verblijfplaatsen in gebouwen, wat zorgt voor een afname van de populatie. Ook de bittervoorn lijkt in verspreiding af te nemen. Deze soort ondervindt negatieve effecten door een slechte verbinding tussen polders en boezem en obstakels in waterwegen en duikers.

Maatregelen

Het grootste knelpunt voor de kwaliteit van leefgebied voor meerdere soorten blijft het gebrek aan waterpeildynamiek. Hiervoor zijn al veel maatregelen genomen en de verwachting is dat de komende periode er een verbetering van leefgebied optreedt voor verschillende soorten. Het is wel van belang om door te gaan met het nemen van maatregelen om de waterpeildynamiek verder te optimaliseren. Verder zal ook gekeken worden wat een optimaal beheer is voor moeras, natte en vochtige graslanden om zo de kwaliteit van het leefgebied verder te verbeteren.
In de 1e beheerplanperiode is gebleken dat de gewenste verbindingszone naar de Kleine Wielen lastig te realiseren is. Vanwege het belang van deze verbinding wordt in de komende zes jaar gekeken naar een andere locatie. Ook wordt verder gekeken naar het in kaart brengen en oplossen van knelpunten voor meervleermuis, noordse woelmuis en bittervoorn.

Uitvoering

De beschreven maatregelen worden grotendeels in de komende beheerplanperiode van 6 jaar uitgevoerd. Het waterpeilbeheer kan de komende jaren verder worden uitgevoerd en geoptimaliseerd. De inrichtingsmaatregelen binnen het gebied zullen worden uitgewerkt door en met It Fryske Gea. De realisatie van de verbinding naar de Kleine Wielen zal in gezamenlijk overleg met betrokkenen worden vastgesteld.

Borging en uitvoering doelen

Dit 2e beheerplan bestrijkt de uitvoeringsjaren 2023 tot en met 2028. In de eerste twee jaren zullen de voorgestelde onderzoeken worden uitgevoerd en wordt een monitoringsplan opgesteld voor het gehele gebied. Daarnaast wordt direct gestart met een aantal maatregelen voor de verdere verbetering van leefgebieden van soorten. Benodigde maatregelen die uit de onderzoeken naar voren komen zullen in de jaren daarna worden uitgevoerd.

Voor de uitvoering van de maatregelen uit het beheerplan is al een bestaand uitvoeringsteam aanwezig. Hierin hebben de betrokken partijen voor de uitvoering van de maatregelen zitting: Provincie Fryslân, It Fryske Gea en Wetterskip Fryslân. Als maatregelen worden uitgevoerd, worden

ONTWERP

betrokken instanties en omwonenden gericht geïnformeerd en betrokken in het proces. Aan het eind van de beheerplanperiode van 6 jaar (2028) wordt op grond van de resultaten van de maatregelen die zijn uitgevoerd en de staat van instandhouding van de doelsoorten, bekeken of het beoogde doel is bereikt.

Sociaal economische aspecten, richting geven en vergunningverlening

Dit Natura 2000-beheerplan is opgesteld met de blik op de natuur: wat is er nodig voor het behoud van de bijzondere natuurwaarden op de lange termijn? Daarbij is zoveel mogelijk afgestemd met de gebruikers van het gebied. Dit beheerplan geeft niet voor alle activiteiten duidelijkheid over de mogelijke effecten op de natuurdoelen in het gebied. Bestaande, gewijzigde en nieuwe activiteiten die niet in het beheerplan zijn beschreven, kunnen vergunningplichtig zijn. Of een activiteit vergunningplichtig is, hangt af van de effecten op het gebied en de aanwezige natuurwaarden. Deze mogelijke effecten hangen niet alleen samen met de aard en omvang van de activiteit, maar ook met de tijdsduur, de plaats en de periode.

Plannen voor nieuwe activiteiten, nieuwe evenementen en nieuwe ruimtelijke ingrepen zullen door de provincie Fryslân moeten worden beoordeeld. Er wordt dan bekeken of er een vergunning nodig is. Dit beheerplan geeft daarbij richting. Als een vergunning nodig is en er zijn effecten te verwachten, zal altijd gezocht worden naar maatwerkoplossingen.

ONTWERP

Inhoudsopgave

Samenvatting ... 3
1 Inleiding ... 9
1.1 Wat is Natura 2000? ... 9
1.2 Beheerplan Groote Wielen ... 10
1.3 Functie beheerplan ... 11
2 Instandhoudingsdoelstellingen ... 14
2.1 Kernopgaven ... 14
2.2 Instandhoudingsdoelstellingen ... 14
3 Gebiedsbeschrijving ... 17
3.1 Begrenzing en beheer ... 17
3.2 Ontstaansgeschiedenis ... 18
3.3 Abiotisch systeem Groote Wielen ... 20
3.3.1 Bodem & Geologie ... 20
3.3.2 Grondwatersysteem ... 22
3.3.3 Oppervlaktewatersysteem ... 22
3.3.4 Peilbeheer ... 23
3.3.5 Waterkwaliteit ... 24
4 Huidige situatie en recente ontwikkelingen ... 26
4.1 Sleutelfactoren in het gebied ... 26
4.2 Staat van instandhouding doelsoorten ... 27
4.3 Ingrepen in 1e beheerplanperiode ... 33
5 Beleid ... 39
5.1 Inleiding ... 39
5.2 Europees beleid en plannen ... 39
5.3 Rijksbeleid en plannen ... 40
5.4 Provinciaal beleid en plannen ... 42
5.5 Gemeentelijk beleid en plannen ... 45
5.6 Overig beleid en plannen ... 46
5.7 Ontwikkeling in beleid en plannen ... 47
6 Activiteiten in en om het gebied ... 49
6.1 Vastgestelde activiteiten in het beheerplan ... 49
6.2 Lopende ontwikkelingen ... 52
6.2.1 Waterwegen en waterbeheer ... 52
6.2.2 Recreatie ... 53
6.2.3 Natuurbeheer ... 54

ONTWERP

6.2.4 Landbouw en visserij ... 54
6.2.5 Activiteiten buiten het gebied ... 54
6.2.6 Incidenteel onderzoek ... 55
7 Kansen en knelpunten voor kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen ... 56
7.1 Kernopgaven ... 56
7.2 Bittervoorn ... 57
7.3 Meervleermuis ... 58
7.4 Noordse woelmuis ... 60
7.5 Porseleinhoen ... 61
7.6 Kemphaan ... 62
7.7 Rietzanger ... 63
7.8 Kolgans en brandgans ... 64
7.9 Smient ... 65
7.10 Grutto ... 65
8 Maatregelen voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen ... 67
8.1 Visie op de maatregelen ... 67
8.2 Beschrijving maatregelen ... 71
9 Uitvoeringsprogramma ... 77
9.1 Planning ... 77
9.2 Communicatie ... 77
9.3 Monitoring en evaluatie instandhoudingsdoelen en -maatregelen ... 79
9.4 Uitvoeringsprogramma en financiering ... 79
9.5 Borging uitvoering ... 80
9.6 Toezicht en handhaving ... 81
10 Sociaal economisch paragraaf, vergunningverlening en richting geven ... 83
10.1 Ontwikkeling en mogelijkheden bedrijvigheid ... 83
10.2 Vergunningverlening ... 85

ONTWERP

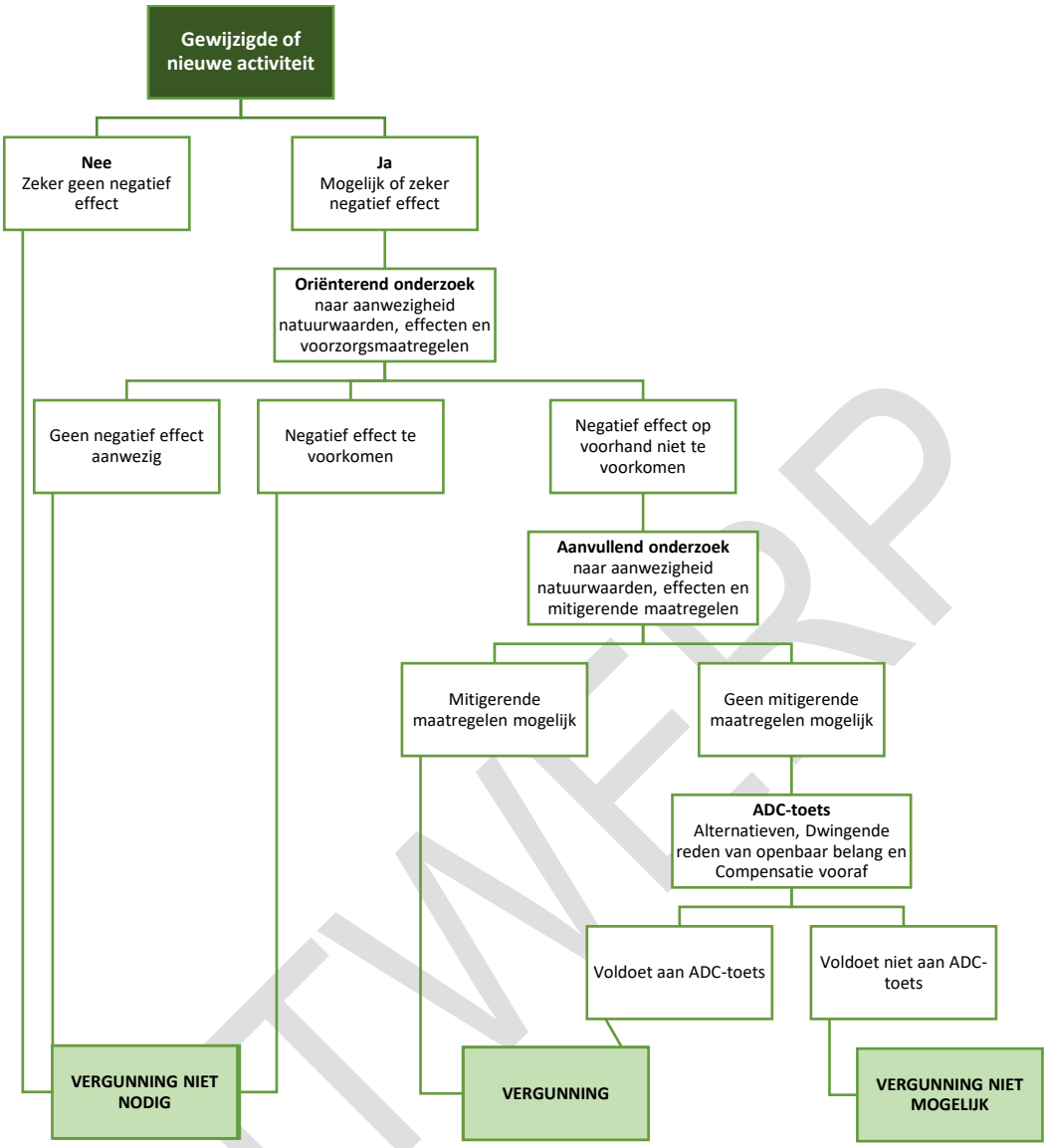

..... 86
Figuur 10-1 Stroomschema vergunningverlening natuurwetgeving 86
10.3 Richting geven aan landelijk beleid en kennis 87
Literatuur 89
Woordenlijst 90
Fotoverantwoording 94
Bijlagen 95

ONTWERP

1 Inleiding

Meer natuur, vitale natuur. Dat is de kern van het natuurbeleid van het Rijk. Een mooi landschap om met plezier in te wonen, werken en recreëren. En ook het leefgebied van 40.000 soorten dieren en planten. Nederland heeft 162 gebieden die behoren tot de top van de Europese natuur. Samen met natuurgebieden in andere lidstaten van de Europese Unie vormen zij het netwerk ‘Natura 2000’.

1.1 Wat is Natura 2000?

De lidstaten van de Europese Unie hebben met elkaar afgesproken om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen. Belangrijke instrumenten om dit doel te realiseren, zijn de Europese Vogelrichtlijn (VR) en Europese Habitatrichtlijn (HR). In deze richtlijnen is bepaald dat er een netwerk moet worden gerealiseerd van natuurgebieden van Europees belang: Natura 2000. Dit netwerk heeft als hoofddoelstelling het waarborgen van de biodiversiteit in Europa. De lidstaten wijzen daarvoor speciale natuurgebieden aan voor de meest kwetsbare soorten en habitattypen: de Natura 2000-gebieden. Dit zijn gebieden die belangrijk zijn om het duurzaam voortbestaan van de meest bedreigde soorten en habitattypen te verzekeren. Het behoud en ontwikkelen van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden leidt niet alleen tot kwaliteitsverbetering van deze natuurwaarden ter plekke, maar geeft ook de mogelijkheid tot verspreiding van soorten naar andere gebieden, waardoor de biodiversiteit wordt bevorderd.

Nederland draagt met 162 gebieden bij aan het realiseren van het Natura 2000-netwerk. Het Nederlandse Natura 2000-netwerk beslaat ongeveer één miljoen hectare, waarvan twee derde open water is (inclusief de kustwateren). Al deze gebieden zijn, vaak al in een eerder stadium, aangewezen onder de Habitatrichtlijn óf de Vogelrichtlijn, of onder beide richtlijnen. De gebiedsgerichte bepalingen vanuit de Habitat- en de Vogelrichtlijn zijn sinds 1 januari 2017 opgenomen in de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb). De bescherming van de Natura 2000-gebieden en bescherming van soorten is in deze wet geregeld.

Wet natuurbescherming

De Natuurbeschermingswet 1998, Flora- en faunawet en de Boswet zijn sinds 1 januari 2017 opgenomen in één wet: de Wet natuurbescherming. Ook de bepalingen uit de Europese Vogel- en habitatrichtlijn zijn opgenomen in deze wet. De wet regelt de bescherming van gebieden, soorten en behoud van het areaal bos. Daarnaast zijn bepalingen opgenomen ten aanzien van beheer- en schadebestrijding. De Wet natuurbescherming zal naar verwachting op 1 januari 2023 opgaan in de Omgevingswet.

Per Natura 2000-gebied zijn specifieke doelen, zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen, geformuleerd waarmee het bereiken en behouden van minimaal een ‘gunstige staat van instandhouding’ voor de meest kwetsbare soorten en habitattypen is vastgelegd. Deze doelen beschrijven daarnaast de gewenste oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen of leefgebieden van soorten, of de gewenste populatiegrootte waarvoor het leefgebied geschikt moet zijn. Soms is het voldoende om de oppervlakte of de kwaliteit van een habitattype of leefgebied van een soort te behouden. In andere gevallen is het nodig om de oppervlakte te vergroten of de kwaliteit te verbeteren.

Het Rijk heeft elk Natura 2000-gebied aangewezen door middel van een aanwijzingsbesluit. In dit besluit wordt aangegeven waarom het gebied is uitgekozen, voor welke habitattypen en/of soorten het

ONTWERP

gebied is aangewezen, welke instandhoudingsdoelstellingen er gelden en wat de begrenzing van het gebied is. Vervolgens moet er voor elk Natura 2000-gebied een beheerplan opgesteld worden, waarin beschreven wordt welke maatregelen er genomen moeten worden om de instandhoudings-doelstellingen voor dat gebied te bereiken. Het vaststellen van een beheerplan is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten. Uitgangspunt is het realiseren van ecologische doelen, waarbij ook gekeken wordt welke activiteiten door particulieren en ondernemers nog mogelijk zijn. Het opstellen gebeurt in overleg met alle direct betrokkenen; zoals beheerders, gebruikers, omwonenden, gemeenten, natuurorganisaties en waterschappen. Samen geven zij invulling aan waar het in de Nederlandse Natura 2000-gebieden om draait: het beschermen, gebruiken en beleven van de natuur.

Zorg voor de natuur (beschermen)
Met het aanwijzen van 162 gebieden draagt Nederland bij aan het netwerk van belangrijke natuurgebieden in de lidstaten van de Europese Unie. Natuur om trots op te zijn én om te beschermen. Want in een dichtbevolkt land als Nederland heeft de natuur onze zorg hard nodig. In een beheerplan wordt aangegeven hoe beschermen, gebruiken en beleven in het gebied samen gaan. Het streven is om bestaande activiteiten zoveel mogelijk te blijven voortzetten, maar niet alles kan.

Economie en ecologie verenigd (gebruiken)
Tien procent van het druk bezette Nederlandse oppervlak is door de Europese Unie als ‘natuurparel’ aangemerkt. In deze gebieden komen echter naast natuurwaarden ook allerlei soorten economisch gebruik voor, zoals landbouw, zandwinning, scheepvaart en visserij. De gebruiksfuncties bestaan, net als de aanwezige natuur, vaak al jaren en hebben zich soms zelfs gezamenlijk ontwikkeld. Het is vaak goed mogelijk om in de Natura 2000-gebieden de balans tussen natuur en economisch gebruik te behouden. Eén van de instrumenten om dat te realiseren is het opstellen van de Natura 2000-beheerplannen.

Ruimte voor recreatie (beleven)
Het natuurbeleid in Nederland is erop gericht om mensen actief van de natuur te laten genieten. Het creëren van een mooi landschap om in te wonen, werken en recreëren staat voorop. Veel mensen bezoeken natuurgebieden voor rust, ruimte en natuurschoon. Ruimte voor recreatie betekent recreëren en natuurontwikkeling samen laten gaan. Daarvoor zijn afspraken nodig tussen overheden, beheerders en gebruikers. Bijvoorbeeld de afspraak om in een deel van een Natura 2000-gebied paden aan te leggen maar een ander deel af te sluiten. Zo kunnen mensen de natuur beleven, kunnen vogels en andere dieren er hun jongen groot brengen en kunnen planten worden beschermd.

1.2 Beheerplan Groote Wielen

In het aanwijzingsbesluit is het volgende opgenomen over de karakteristiek en de begrenzing van het gebied:

> *“Groote Wielen is een natuurgebied op de grens van pleistocene zandgronden en holoceen veengebied in het oosten en kleigronden in het westen. Het bestaat uit grote plassen en vaarten, rietmoerassen, graslanden en twee eendenkooien. Door ontginning en vervening is hier in de latere eeuwen moeras en veenweidegebied ontstaan, waarbij door afslag van petgaten de meren ontstonden. De oppervlakte moerasvegetaties (rietlanden, natte ruigtes en moerasbos) is relatief gering. Een deel van de graslanden, de zogenaamde zomerpolders, komt in het winterhalfjaar onder water te staan. Het oostelijk deel van het gebied, de Ryptsjerksterpolder, ligt op de pleistocene zandgrond, waar sprake is van een besloten coulisselandschap.”*

ONTWERP

De Groote Wielen is in 2000 aangewezen als Vogelrichtlijngebied vanwege de belangrijke functie die het gebied vervult als leefgebied (broedgebied, foerageergebied, overwinteringsgebied, rustplaats) voor een aantal vogelsoorten. De begrenzing van het Vogelrichtlijngebied is zo gekozen dat een in landschaps-ecologisch opzicht samenhangend geheel is ontstaan, dat voorziet in de beschermingsbehoefte met betrekking tot het voortbestaan van de betreffende vogelsoorten. Tevens is het gebied aangewezen als Habitatrichtlijngebied. De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied is bepaald aan de hand van de ligging van de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende leefgebieden van de soorten behoren. Het Habitat- en Vogelrichtlijngebied zijn in 2011 aangewezen als Natura 2000-gebied. Dit gebied heeft dezelfde begrenzing als het Vogelrichtlijngebied al had bij de aanwijzing in 2000. In tabel 1-1 staan de registratiegegevens van het Natura 2000-gebied Groote Wielen. In bijlage 1 is het gebied op kaart weergegeven en in hoofdstuk 3 ‘Gebiedsbeschrijving’ wordt er verder ingegaan op de gebiedsbegrenzing en karakteristieken.

Tabel 1-1 Registratiekenmerken Natura 2000-gebied Groote Wielen

Gebiedsnummer	9
Gebiedsnaam	Groote Wielen
Status	Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn
Overbelasting stikstof	Nee
Gemeente	Leeuwarden, Tytsjerksteradiel
Provincie	Fryslân
Voortouwnemer	Provincie Fryslân
Sitecode HR + VR	NL2003020
Totale oppervlakte in hectare (HR + VR)	604

1.3 Functie beheerplan

De Wnb vereist dat voor elk Natura 2000-gebied een beheerplan wordt opgesteld. Het beheerplan is het kader voor het bereiken en handhaven van de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied. Het heeft verschillende functies: uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen, kader voor vergunningverlening en toetsingskader voor toekomstige activiteiten.

Uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen
Het beheerplan beschrijft de huidige natuurwaarden in het Natura 2000-gebied en de ecologische vereisten die noodzakelijk zijn om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en/of te handhaven. Daarnaast wordt aangegeven op welke locaties in het Natura 2000-gebied de doelen gerealiseerd zullen worden, hoe groot de oppervlakte van elk habitattype of leefgebied moet zijn en op welke termijn de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd kunnen zijn.

Uitwerking van instandhoudingsmaatregelen
Het beheerplan beschrijft de inrichtingsmaatregelen, beheermaatregelen en beleidsmaatregelen die nodig zijn om er voor te zorgen dat de instandhoudingsdoelstellingen duurzaam gerealiseerd kunnen worden. Ook wordt vastgelegd welke instanties verantwoordelijk zijn voor de uitvoering en financiering van de maatregelen en welke afspraken het bevoegd gezag hierover maakt met de partijen in het gebied.

Kader voor de vergunningverlening
In het 1e beheerplan zijn activiteiten in en rond het Natura 2000-gebied getoetst, waarbij nagegaan is of deze leiden tot een negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen. Daarbij is gekeken of het gebruik zonder probleem doorgang kan vinden, of dat er aanleiding is om randvoorwaarden te stellen.

ONTWERP

In het eerste geval is het vergunningvrij. In het tweede geval kunnen de activiteiten eveneens zonder vergunning worden voortgezet wanneer het binnen aangegeven randvoorwaarden plaatsvindt. Wanneer vervolgens blijkt dat de uitvoering van een activiteit niet binnen de voorwaarden wordt uitgevoerd of alsnog negatieve gevolgen heeft, kan het bevoegd gezag gebruikmaken van de aanschrijvingsbevoegdheid die de wet geeft. Op grond daarvan kan het bevoegd gezag degene die het betreffende gebruik uitoefent, verplichten om passende maatregelen te treffen om negatieve effecten tegen te gaan.

In dit 2e beheerplan zijn geen gewijzigde of nieuwe activiteiten opgenomen en getoetst. Dit houdt in dat alle gewijzigde of nieuwe activiteiten beoordeeld moeten worden op negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen en beschermde soorten.

Toetsingskader voor gewijzigde en toekomstige activiteiten
Van gewijzigde of toekomstige activiteiten, plannen of projecten die mogelijk een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen, moet door het bevoegd gezag beoordeeld worden of een vergunning nodig is. Het beheerplan fungeert daarbij als toetsingskader voor de toepassing van de Wnb. Het beschrijft de stappen om de effecten op de beschermde natuur te beoordelen en het afwegingskader (de ecologische doelen en vereisten waartegen de activiteiten worden afgezet). Bovendien beschrijft het beheerplan de te volgen procedure bij een vergunningaanvraag, zoals beschreven in de Wnb.

Procesorganisatie, evaluatie en vaststellingsprocedure

Proces
Dit document is het 2e beheerplan en is gemaakt door de provincie Fryslân. Het bevoegd gezag (voor dit gebied Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân) is verantwoordelijk voor het opstellen van het beheerplan. Dit moet plaatsvinden binnen drie jaar na aanwijzing van het gebied als Natura 2000-gebied. In 2013 is het 1e beheerplan vastgesteld met een looptijd van zes jaar. Het 1e beheerplan is eenmalig verlengd met drie jaar tot eind 2022.
De provincie is voortouwnemer en verantwoordelijk voor het proces en de voortgang. It Fryske Gea (hierna IFG) en Wetterskip Fryslân leverden de inhoudelijke kennis van het terrein. Bij het opstellen van dit 2e beheerplan voor het gebied Groote Wielen is gekozen voor een procedure waarin actoren actief zijn benaderd en geïnterviewd, of de mogelijkheid hebben gekregen hun reactie mondeling en/of schriftelijk kenbaar te maken.

Evaluatie 1e beheerplanperiode
Voordat het 2e beheerplan is opgesteld heeft een evaluatie plaatsgevonden van het 1e beheerplan. Uit de evaluatie komt naar voren dat veel maatregelen zijn uitgevoerd, maar dat de effecten van deze maatregelen nog niet goed te bepalen zijn. Zo zijn bijvoorbeeld nog niet overal de gewenste waterpeilen ingevoerd of heeft de vegetatie tijd nodig om zich te ontwikkelen. De verwachting is dat de effecten van de maatregelen in de periode van dit 2e beheerplan zichtbaar worden. Het is gebleken dat het gebied goed is voor de rustende en foeragerende ganzen, eenden en grutto's. Als broedgebied kent het nog een aantal knelpunten ten aanzien van het benodigde (riet)moeras. Helaas is er ook een aantal soorten waar het slecht mee gaat. Hier zullen (aanvullende) maatregelen voor moeten worden genomen in deze beheerplanperiode (zie hoofdstuk 7 en 8). Voor de complete evaluatie wordt verwezen naar bijlage 2.

Looptijd en evaluatie
Het 2e beheerplan heeft weer een geldigheidsduur van zes jaar. Gedurende deze zes jaar worden de effecten van de maatregelen op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen gemonitord. Tegen het einde van de periode wordt het beheerplan door het bevoegd gezag geëvalueerd en wordt beoordeeld of de maatregelen de beoogde resultaten opleveren. Vervolgens wordt er een 3e beheerplan voor de looptijd van zes jaar opgesteld.

ONTWERP

Naast de evaluatie van dit beheerplan wordt het Natura 2000-beleid op nationaal niveau geëvalueerd en vindt een actualisatie plaats. Het Rijk is hier verantwoordelijk voor. Voor het behalen van andere landelijke doelstellingen dan nu genoemd in het aanwijzingsbesluit kan het gebied van belang zijn. In het Strategisch Plan vindt de vertaalslag van het geactualiseerde doelensysteem naar de uitvoering plaats. Of en in hoeverre de actualisatie van het doelensysteem effect heeft op de doelstellingen van Natura 2000 gebieden is op het moment van het schrijven nog niet bekend.

Hoe en wanneer kon u uw mening geven?
Actoren in en om het Natura 2000-gebied Groote Wielen zijn bij het opstellen van het ontwerp-beheerplan actief benaderd. Naast het afnemen van een aantal interviews zijn uitnodigingen verstuurd waarbij de mogelijkheid is gegeven om te reageren op een concept-beheerplan. Hiervoor kon zowel schriftelijk als mondeling, middels inloopbijeenkomsten en afzonderlijke gesprekken, een reactie worden gegeven. Deze reacties zijn verwerkt en indien mogelijk opgenomen in het ontwerp-beheerplan.

Dit ontwerp-beheerplan wordt ter inzage gelegd. In deze periode kunnen zienswijzen worden ingediend op het plan. Deze zienswijzen worden vervolgens meegenomen in het opstellen van de definitieve versie van dit plan. Daarnaast wordt ter beantwoording van de zienswijzen een reactienota opgesteld. Het plan en de reactienota worden door Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân vastgesteld. Tegen de definitieve vaststelling van het beheerplan is tenslotte nog beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Leeswijzer
Het beheerplan beschrijft in hoofdstuk 2 en 3 de instandhoudingsdoelstellingen en het abiotisch systeem van en doelsoorten in het gebied. Vervolgens wordt er in hoofdstuk 4 ingegaan op de huidige staat van instandhouding en de maatregelen die in de 1e beheerplanperiode zijn genomen. In hoofdstuk 5 en 6 worden de beleidsplannen, de uitgangssituatie van bestaande activiteiten en nieuwe lopende ontwikkelingen beschreven. In hoofdstuk 7 worden de ecologische kansen en knelpunten per doelsoort in de tijd en ruimte uitgewerkt, waarna in hoofdstuk 8 en 9 het totaalpakket aan maatregelen voor de 2e beheerplanperiode worden uitgewerkt. In hoofdstuk 10 volgt tenslotte de strategie en doorwerking van het beheerplan op de ontwikkelingsmogelijkheden in en rond het gebied.

In het Natura 2000-beheerplan worden enkele specifieke termen gebruikt waarvan de betekenis voor niet-ingewijden niet altijd duidelijk is. Dergelijke termen worden in het beheerplan zo veel mogelijk vermeden of direct toegelicht. Voor een overzicht van gebruikte termen wordt verwezen naar de woordenlijst achter in dit rapport.

ONTWERP

2 Instandhoudingsdoelstellingen

Wijzigingen ten opzichte van het vorige beheerplan Groote Wielen (periode 2013 t/m 2022)

Ten opzichte van het beheerplan van de eerste periode is er in dit hoofdstuk weinig gewijzigd. De kernopgaven en de instandhoudingsdoelen zijn gelijk gebleven.

Het Rijk wijst Natura 2000-gebieden aan. Elk Natura 2000-gebied is toegewezen aan een landschapstype, waarbij elk landschapstype algemene kernopgaven kent. Per Natura 2000-gebied legt het Rijk via aanwijzingsbesluiten instandhoudingsdoelstellingen vast. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op alle doelstellingen die in het gebied zijn aangewezen en op verwachte wijzigingen in doelstellingen gedurende de looptijd van dit beheerplan.

2.1 Kernopgaven

In het kader van Natura 2000 is de Groote Wielen toegewezen aan het landschapstype ‘Meren en Moerassen’. Het belang van dit landschapstype wordt als volgt beschreven: “Behoud en herstel van samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels en meervleermuizen. Herstel van de mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos en herstel van de gradiënt van watertypen (inclusief brak) met name in het deellandschap Laagveen” (Ministerie van LNV, 2006a).

Aan het landschapstype worden ook één of meer kernopgaven toebedeeld om nu en op langer termijn een eigen specifieke bijdrage aan de instandhouding van de biodiversiteit in de Europese Unie te leveren. Voor het gebied Groote Wielen zijn de volgende kernopgaven geformuleerd (Ministerie van LNV, 2006a):

- Zorgen voor voldoende plas-dras situaties voor de noordse woelmuis, de smient en de broedvogels zoals het porseleinhoen en de kemphaan (kernopgave 4.11);
- Herstellen van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet, inclusief waterriet, door het herstel van de natuurlijke peildynamiek en het tegengaan van de verdroging voor de rietmoerasvogels zoals de roerdomp en voor de noordse woelmuis (kernopgave 4.12 met wateropgave);
- Zorgen voor voldoende rui- en rustplaatsen voor watervogels zoals ganzen (kernopgave 4.16).

Uit deze opgaven volgt dat het oppervlaktewaterbeheer (plas-dras, dynamiek) en het creëren van de benodigde rust, sleutelfactoren zijn voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

2.2 Instandhoudingsdoelstellingen

Naast de kernopgaven zijn voor de Groote Wielen algemene doelstellingen en instandhoudings-doelstellingen vastgesteld. Met het begrip “instandhouding” wordt een gewenste toestand van natuurlijke vegetaties, leefgebieden en/of populaties wilde dier- en plantensoorten bedoeld. Deze toestand is, of was in het verleden, aanwezig in het gebied. De specifieke doelstellingen zijn hierop gebaseerd en kunnen zowel behoud of herstel van deze (voormalige) situatie inhouden. Om deze doelstellingen te kunnen behalen moeten maatregelen worden genomen.

Algemene doelstellingen

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de

ONTWERP

gunstige staat van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving, ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van de gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

Specifieke doelstellingen

De specifieke doelstellingen hebben betrekking op de Habitat- en Vogelrichtlijnsoorten en zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied Groote Wielen. In het aanwijzingsbesluit uit 2011 (Staatscourant 14 maart 2011 nr. 4458) is per doelsoort uitgewerkt of het voldoende is om de omvang en kwaliteit van het huidige leefgebied en de omvang van de populatie te behouden, of dat er een verbetering van omvang en/of kwaliteit nodig is. Dit vastgelegde doel is mede afhankelijk geweest van de gunstige of ongunstige staat van instandhouding van de doelsoort. Voor wat betreft de Vogelrichtlijn wordt een onderverdeling gemaakt in broedvogels en niet-broedvogels:
- Habitatsoorten: Bittervoorn (H1134), Meervleermuis (H1318) en Noordse woelmuis (H1340)
- Broedvogels: Porseleinhoen (A119), Kemphaan (A151) en Rietzanger (A295)
- Niet-broedvogels: Kolgans (A041), Brandgans (A045), Smient (A050) en Grutto (A156)

De doelstellingen zijn met de kernopgaven samengevat in tabel 2-1. Hierbij is de landelijke staat van instandhouding aangepast op basis van de Europese rapportage naar de status van habitatrichtlijnsoorten in 2019 en op basis van de gegevens over vogels van de website van SOVON (SOVON website). In bijlage 3 staat voor de aangewezen soorten voor het gebied een overzicht van hun algemene ecologische vereisten, gevoeligheden en kwetsbare perioden.

Verwachte wijzigingen in aanwijzingsbesluit

Naast bovengenoemde aangewezen soorten kent de Groote Wielen nog twee soorten waar het gebied van belang voor wordt geacht. Deze zijn opgenomen in een ontwerp-aanwijzingsbesluit (Staatscourant 2018 nr 12368) dat nog niet definitief is vastgesteld door de Minister. Het gaat om de habitatsoorten Kleine modderkruiper (H1149) en Rivierdonderpad (H1163). Verder kan vanwege actualiseringen in de doelen de komende jaren het gebied ook voor andere soorten en habitattypen worden aangewezen. Hierbij moet in ieder geval worden gedacht aan de otter, waarvoor het Rijk binnenkort gebieden zal gaan aanwijzen in Nederland. Deze soort komt al voor in de Groote Wielen. Daarnaast ligt er in het gebied een locatie met een schrale vegetatie met een kleine zeggengemeenschap. Hierin komen ook enkele blauwgraslandsoorten voor. Deze vegetatie maakt onderdeel uit van het leefgebied van onder andere kemphaan. Het belang van de schrale vegetatie is zeer marginaal (enkele aren). De noodzaak om deze locatie op te nemen als leefgebied voor de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen is momenteel niet aan de orde. In bijlage 3 worden ook de algemene ecologische vereisten, gevoeligheden van deze soorten en vegetatie benoemd.

In dit beheerplan worden voor deze soorten en vegetatie geen instandhoudingsmaatregelen beschreven. Als nieuwe soorten worden aangewezen, wordt onderzocht wat de kwaliteit van hun leefgebied is en hoe die verbeterd kan worden Het beheerplan kan dan mogelijk worden gewijzigd.

ONTWERP

Tabel 2-1 Samenvatting kernopgaven en doelstellingen Natura 2000-gebied Groote Wielen. Voor de doelstellingen voor de broedvogels is een concreet aantal broedparen benoemd. Voor de doelstellingen voor niet-broedvogels is een seizoensmaximum of seizoensgemiddelde genoemd. Deze doelstellingen zijn gebaseerd op inventarisatiegegevens van het gebied in de jaren 1999-2003 (SOVON&CBS, 2005)

Kernopgaven	
Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid (meren en moerassen)	Behoud en herstel van samenhang tussen slaapplaatsen en foerageergebieden in het bijzonder voor grasetende watervogels en meervleermuizen (de belangrijkste kraamkamerfunctie en slaapfunctie van de meervleermuis ligt vooral in gebouwen buiten de Natura 2000-gebieden). Herstel van mozaïek van verlandingsstadia van open water tot moerasbos en herstel van gradiënt watertypen (inclusief brak) met name in het deellandschap Laagveen
Plas-dras situaties 4.11	Plas-dras situaties voor smienten A050 en broedvogels zoals porseleinhoen A119 en kemphaan A151 en noordse woelmuis *H1340.
Overjarig riet 4.12	Herstel van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet, inclusief waterriet, door herstel van natuurlijk peildynamiek en tegengaan verdroging voor de noordse woelmuis *H1340.
Rui- en rustplaatsen 4.16	Voldoende ruiplaatsen en rustgebieden voor ganzen.

		SVI landelijk	Doelstelling oppervlak leefgebied	Doelstelling kwaliteit leefgebied	Doelstelling populatie-grootte	Doelstelling draagkracht aantal vogels	Doelstelling draagkracht aantal broedparen	Kernopgave
Instandhoudingsdoelstellingen								
Habitatsoorten								
Bittervoorn	H1134	+	=	=	=			
Meervleermuis	H1318	-	=	=	=			
*Noordse woelmuis	H1340	--	>	>	=			4.11/4.12/W
**Kleine modderkruiper	H1149	+	=	=	=			
**Rivierdonderpad	H1163	-	=	=	=			
Broedvogels								
Porseleinhoen	A119	--	=	=			4	4.11
Kemphaan	A151	--	>	>			10	4.11
Rietzanger	A295	+	=	=			220	
Niet broedvogels								
Kolgans	A041	+	=	=		13900		4.16
Brandgans	A045	+	=	=		11800		4.16
Smient	A050	-	=	=		1300		4.11
Grutto	A156	--	=	=		670		

Legenda	
W	Kernopgave met wateropgave: Als kernopgaven afhankelijk zijn van grondwater of oppervlaktewater en optimale watercondities nodig hebben, wordt aan deze kernopgaven een aanvullende wateropgave toegekend. Voor de Groote Wielen geldt deze aanvullende wateropgave voor de kernopgave 'overjarig riet'.
SVI	Staat van instandhouding: -- zeer ongunstig; - matig ongunstig; + gunstig
=	Behoudsdoelstelling
>	Verbeter- of uitbreidingsdoelstelling
*	Prioritaire soort
**	Ontwerp-aanwijzing

ONTWERP

3 Gebiedsbeschrijving

Wijzigingen ten opzichte van het vorige beheerplan Groote Wielen (periode 2013 t/m 2022)

Ten opzichte van het beheerplan van de eerste periode is er ten aanzien van ligging, begrenzing en ontstaan niets gewijzigd. De gegevens over het watersysteem zijn geactualiseerd.

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de huidige natuurwaarden in relatie tot de omgeving. Na een inleidende paragraaf over de begrenzing en het beheer van het gebied, volgt een korte ontstaansgeschiedenis van het gebied en de omgeving. Vervolgens wordt ingegaan op de abiotiek van het gebied, zoals bodem, geologie en het watersysteem.

3.1 Begrenzing en beheer

Het Natura 2000-gebied Groote Wielen ligt in de provincie Fryslân in de gemeenten Leeuwarden en Tytsjerksteradiel (zie kaart 3-1 en bijlage 1). Het behelst het gebied tussen het water Alddeel in het westen, de Westerdyk/Trynwâldsterdyk in het oosten, de vaarten Miedumer Djip, de Koaiboutfeart en De Ryd in het noorden en in het zuiden de provinciale weg N355 en de wateren Wielshals en Grutte Wielen. Het gebied is ruim 600 hectare groot. Nabij het gebied liggen de stad Leeuwarden en de dorpen Tytsjerk en Gytsjerk. Het gebied bevat de polders Binnemiede- en Weeshúspolder, polder De Warren, Ryptsjerksterpolder, polder Wielsicht en polder Op Toutenburg. Verder bestaat het gebied uit de moeraslanden Kondyken, Gelte Herne, Regente Petten, Koekoekspetten en Koekoekslân en bevat het gebied de wateren De Ryd, Koaiboutfeart, Sierdswiel, Houtwiel, Grutte Wielen en de Ryptsjerkster Feart.

Kaart 3-1 Ligging Natura 2000-gebied Groote Wielen

Het grootste deel van het Natura 2000-gebied is in beheer van IFG (zie kaart 3-2). Daarnaast zijn nog een aantal percelen in eigendom en beheer van particulieren. Aan de zuidwestzijde grenst een recreatiegebied aan de Groote Wielen. Verder zijn de gronden rondom het gebied merendeels in landbouwkundig gebruik. Een aantal paden en wegen in en rondom het gebied zijn in eigendom van de gemeenten Leeuwarden en Tytsjerksteradiel. De watergangen rondom het gebied zijn in eigendom van Wetterskip Fryslân.

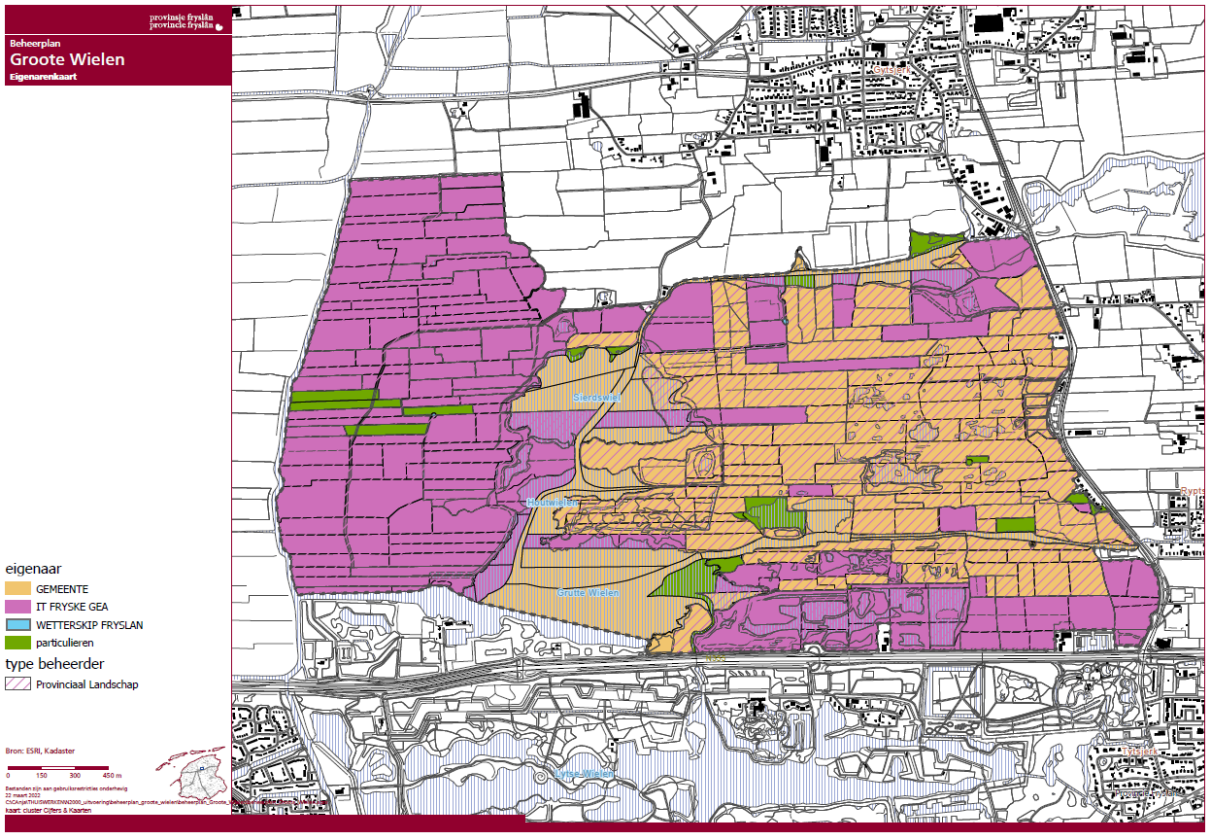

Kaart 3-2 Beheer- en eigendomskaart Groote Wielen d.d. 1/5/2022

3.2 Ontstaansgeschiedenis

Het Wielengebied is een typische overgangszone van de kleistreken in het noordwesten van Fryslân naar de zandgebieden van de Noordelijke Friese Wouden. Het ligt in het uiterste noordoosten van het Lage Midden van Fryslân. Het Wielengebied is een laagveengebied dat ter hoogte van Gytsjerk en Oentsjerk ligt tussen de kleibodems in het westen en de zandgronden van de Trynwâlden in het oosten. In de volgende alinea's volgt een beknopte beschrijving van de ontstaansgeschiedenis van het gebied. Voor een uitgebreide versie wordt verwezen naar het eerste beheerplan.

Rond 800 waren deze contreien bedekt met een dik pakket hoogveen dat zich tot over de zandgronden uitstrekte. Op deze veengronden groeiden plaatselijk moerasbossen. Vanaf omstreeks 900 werd dit gebied vanaf de kleigronden in cultuur genomen. Het veen werd ontwaterd door sloten die vanuit de kleistreken in het noordwesten het hoogveen in werden gegraven. Op de drooggelegde gronden werd aanvankelijk akkerbouw, maar later ook veeteelt beoefend. De ontwatering van het veen door de sloten, de teelt van gewassen en de blootstelling van het hoogveen aan de lucht leidde tot een snelle bodemdaling. De oorspronkelijke hoge veenkoepel van het Wielengebied veranderde in een laag gebied. Hierdoor werd het gebied van de Groote Wielen steeds natter, een proces dat werd versneld door de winning van turf uit hoogveen.

Vanaf pakweg de 12e eeuw kregen wind en water vat op het gebied waardoor er in deze – inmiddels komvormige - laagte tussen zand en klei veenplassen ontstonden: de Wielen. Wat overbleef was een praktisch onbewoond gebied, waarin zich water uit de omringende gebieden verzamelde en plassen vormden die vervolgens door de wind en golfslag flink werden vergroot door het wegspoelen van oevers. Omstreeks 1500 was het Wielengebied veranderd in een landbouwkundig betrekkelijk laagwaardige streek van plassen, hooilanden, riet en ruigten. De agrarische functies beperkten zich tot de winning van hooi en het weiden van jongvee en schapen. Daarnaast waren de visvangst en vooral de jacht op vogels, door middel van eendenkooien belangrijk.

In de jaren tussen 1830 en 1840 vindt verdere vervening plaats. Het gaat hier om vervening van het laagveen. De verveende stukken land zijn bekend onder de naam Tsjerkepetten en Regentepetten. Ook later tot in de 20e eeuw heeft er nog laagveenvervening plaats gevonden. Ten noorden van de Ryptsjerkster Feart worden op de kaart van 1928 twee nieuwe plassen zichtbaar.

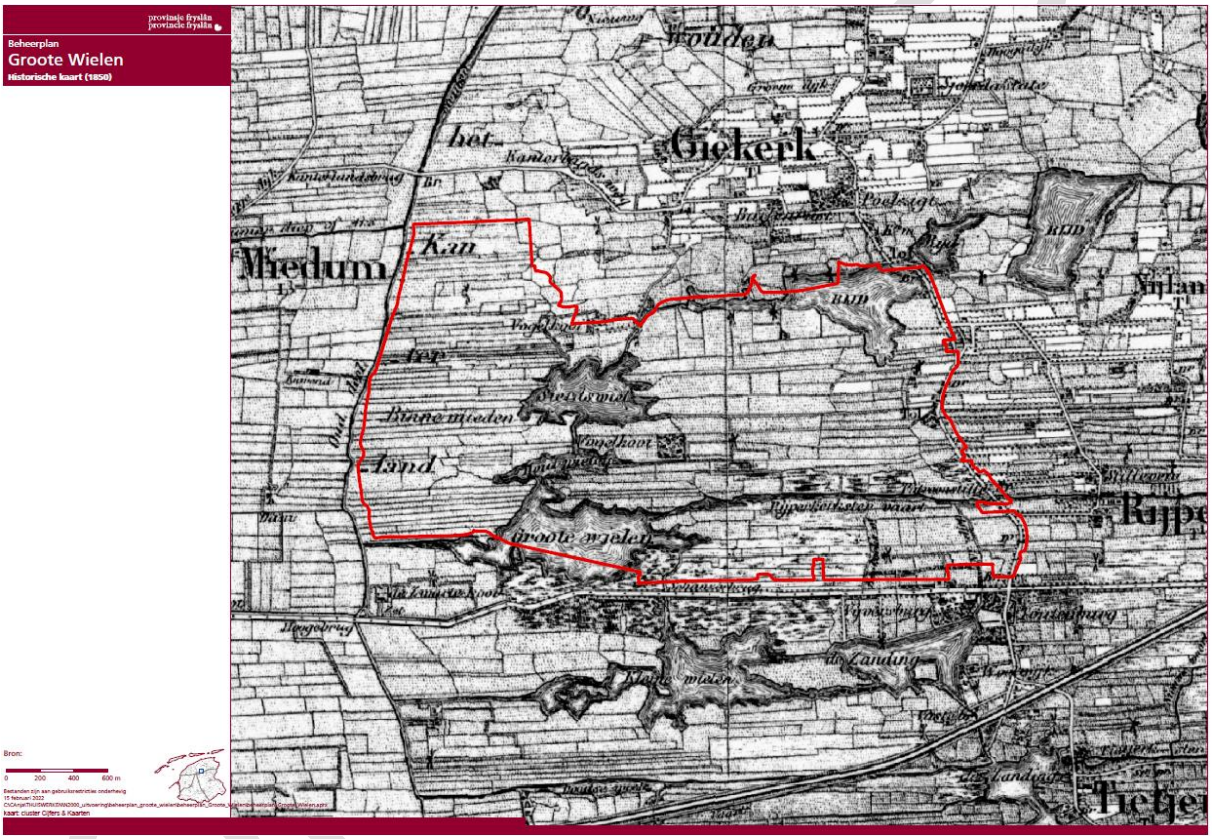

Kaart 3-3 Historische kaart uit 1850 met daarop de plassen en de nog in de 20e eeuw verveende stukken ten noorden van de Ryptsjerkster Feart

Langs de zuidoever van de Groote Wielen traden in de 20e eeuw grote veranderingen op. Eind negentiende eeuw was het gebied in trek geraakt bij dagrecreanten uit Leeuwarden. De Wielen met de aangrenzende Ryptsjerksterpolder zijn sinds die tijd een belangrijk schaatsgebied met sinds 1885 een natuurijsbaan waar wedstrijden op worden gereden. Het gebied tussen de zuidoever en de toenmalige Groningerstraatweg werd vervolgens een onderdeel van het recreatiegebied De Groene Ster.

Eind jaren zestig - begin jaren zeventig werd in het kader van het zogenaamde Groene Ster Plan een parkachtige recreatiezone aangelegd tussen de zuidoever van de Groote Wielen en de Groningerstraatweg. Vanwege het feit dat de verwachte bevolkingsgroei in Leeuwarden tegenviel en

de behoefte aan een dusdanig groot recreatiegebied was afgenomen, zijn alleen de Kleine Wielen omgevormd tot recreatiegebied. De Groote Wielen werd natuurgebied, grotendeels beheerd door IFG.

3.3 Abiotisch systeem Groote Wielen

Voor de mogelijke ecologische ontwikkeling in het gebied zijn, naast de ligging en het gebruik van het gebied, de abiotische omstandigheden veelal leidend.

3.3.1 Bodem & Geologie

Westelijk en oostelijk van de plassen Groote Wielen en Sierdswiel is het maaiveld vlak en vertoont weinig variatie (zie kaart 3-4). Het gebied aan de oostgrens ligt hoger en kent veel kleinschalig reliëf. In grote lijnen loopt de hoogte uiteen van 0,8 meter beneden NAP in het westen tot ongeveer 0 meter NAP op de zandkop in het oosten. In de Weeshúspolder ligt een lage strook (It Leechfean, een locatie waar veen is gewonnen) op 1,25-1,50 meter beneden NAP. Ook een groot deel van polder De Warren ligt lager dan 1,0 meter beneden NAP. Van een deel van het gebied zijn op de kaart geen hoogtegegevens aangegeven (locaties luchtfoto) omdat dit bij het inmeten onder water stond.

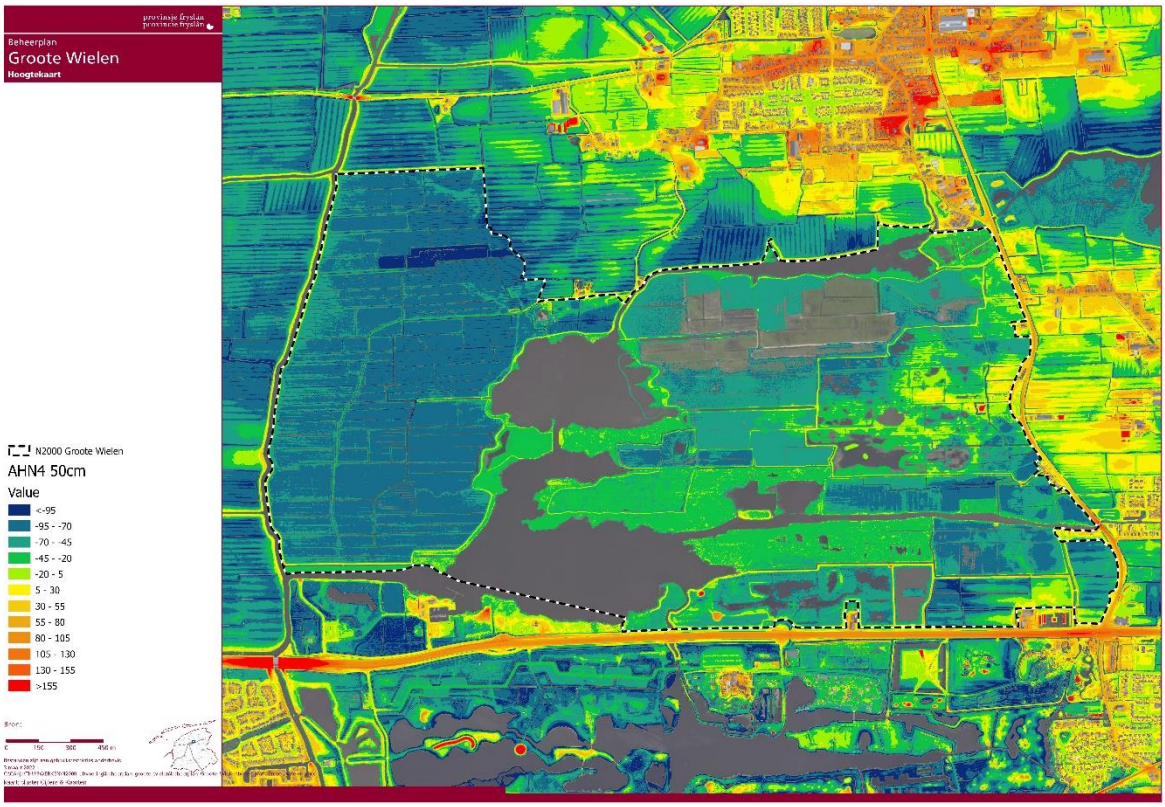

Kaart 3-4 Hoogteligging Groote Wielen

In de diepe ondergrond liggen metersdikke zandpakketten, afgezet in het Pleistoceen (Formatie van Urk). In die periode vond ook afzetting plaats van fijne zandpakketten en potklei (Formatie van Peelo). Potklei is een zeer zware en slecht doorlatende klei, die in de Groote Wielen wordt aangetroffen op ongeveer 30 meter diepte. Hoewel gedetailleerde gegevens ontbreken, lijkt potklei aan de oostgrens van het gebied te ontbreken of veel dunner te zijn.

Gedurende het Saalien, de voorlaatste ijstijd, zijn wederom fijne zanden afgezet. Hierna vormde zich keileem, dat is ontstaan tijdens de landijsbedekking van Noord-Nederland. Het ontstane

keileemgebied met een dunne bedekking van zand en veen, wordt het Drents plateau genoemd. Zoals de naam al aangeeft is het voornamelijk gelegen in de provincie Drenthe, maar met een zuidoost – noordwest oriëntatie kent het plateau uitlopers in de provincie Groningen en Fryslân. De Groote Wielen ligt op de rand hiervan. De keileemlaag is onder het noorden van het gebied 2-4 meter dik en neemt naar het zuiden toe tot een dikte van 8-10 meter. In het noordelijk deel van de Groote Wielen ligt de keileemlaag op een diepte van 5-10 meter onder het maaiveld en helt af naar het westen. Uit boorgegevens van peilbuizen blijkt dat op 4-5 meter diepte dunne leemlaagjes aanwezig kunnen zijn. Ten noorden en ten oosten van Ryptsjerk ligt de keileem ondieper. De afwatering van het Drents plateau vond oorspronkelijk plaats door in de keileem ingesneden geulen en beken. De Ryd is een voorbeeld van een uitgesleten geul waar de keileem grotendeels ontbreekt.

Gedurende de laatste ijstijd, het Weichselien, is op de keileem dekzand afgezet. In de Groote Wielen liggen de jonge dekzanden aan de westgrens op een diepte van meer dan 2,5 meter. In de hogere delen van de Ryptsjerksterpolder komen deze gronden regelmatig aan de oppervlakte als moerige podzolgrond.

Na de laatste ijstijd steeg de zeespiegel door het warmer worden van het klimaat. Door de invloed van de zee stagneerde de waterafvoer en trad een stijging van de grondwaterstand op. Tijdens het Holoceen kon zo in de lagere delen veenvorming plaatsvinden. Het veenpakket werd dikker en de invloed van regenwater werd steeds groter. Zo is een zone met veengronden ontstaan die in westelijke richting langzaam dikker wordt. Aan de ontwikkeling van de veenlaag kwam een einde door een verdere zeespiegelstijging met als gevolg overstromingen met zeewater. Door de overstromingen werd voornamelijk in het westen van het gebied een dun laagje klei op het veen afgezet. De kleidikte neemt vanuit oost naar west toe; in het grootste deel is alleen sprake van een kleiige fractie in het veen (de koopveengronden), in het westen leverde dit de weideveengrond op (Jager,2000).

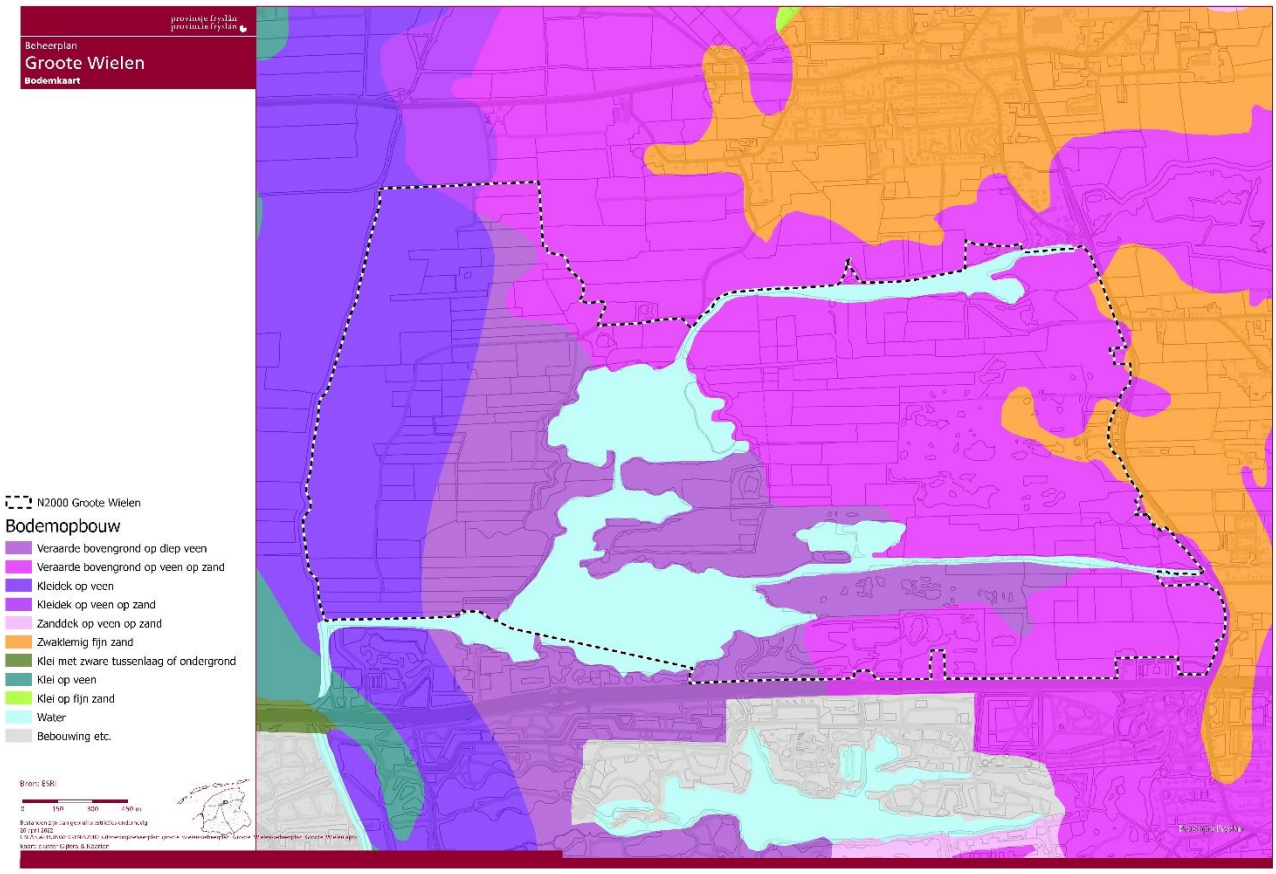

Kaart 3-5 Bodemkaart

3.3.2 Grondwatersysteem

Over de grondwaterstromen in de Groote Wielen is weinig bekend omdat een gedegen hydrologische analyse van het gebied en de omgeving ontbreekt. Aan de hand van eerdere bestaande kennis, literatuurbronnen en een beperkte reeks metingen van peilbuizen is in het 1e beheerplan het volgende beeld geschetst van de hydrologische situatie (Wymenga, 2002).

De grondwaterstromen worden door verschillende hydrologische systemen bepaald. Bepalend voor het grondwatersysteem zijn de ligging van slecht of niet waterdoorlatende lagen in de ondergrond en de helling van de daar tussenliggende watervoerende pakketten. In de Groote Wielen komen zowel potklei- als keileemlagen voor. De pakketten hellen van (zuid)oost naar (noord)west. Afhankelijk van de omvang wordt gesproken over regionale, sub-regionale en lokale systemen. De Groote Wielen behoort regionaal tot het hydrologische systeem van het Drents Plateau. Het ligt op de overgang van het Drents Plateau (de zandrug in het zuidoosten) naar lagergelegen polders in het (noord)westen. Het diepe grondwater stroomt (onder de potklei en keileem) vanaf het Drents Plateau in noordwestelijke richting. Een deel van het water bereikt het grondwatersysteem niet en wordt afgevoerd door in de keileem ingesneden geulen en beken zoals De Ryd.

Daar waar de scheidende lagen ontbreken, kan het grondwater uittreden als kwel. Dit gebeurt wanneer de stijghoogte van het grondwater de maaiveldhoogte overschrijdt. In 2009 is door Royal Haskoning een modellering van het watersysteem uitgevoerd waaruit bleek dat de hoogste delen in het oosten van het gebied waarschijnlijk infiltratiegebieden zijn en in de lage terreindelen grotendeels een hydrologisch neutrale situatie (gemiddeld over het jaar nauwelijks kwel of infiltratie) aanwezig is. Op enkele locaties zou wel sprake zijn van een kwelsituatie, waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen kwel vanuit het oppervlaktewatersysteem of vanuit de diepere ondergrond (zie voor de kwel- en infiltratiekaart het 1e beheerplan).

Uit het model komt naar voren dat rondom de zandkop van de Ryptsjerksterpolder waarschijnlijk (lokaal) grondwater uittreedt, dat aangetrokken wordt door de bemaling in deze lage terreindelen. De zandkop van de winterpolder en de aangrenzende keileemrug van Ryptsjerk en Gytsjerk fungeren daarbij als infiltratiegebied. Met name ten zuiden van de zandkop duidt de vegetatie op voeding met grondwater: een dotterbloemhooiland op de ijsbaan en krabbenscheervegetaties in de sloten. In de kwelzone van de Binnemiedepolder betreft het hoogst waarschijnlijk geen voeding met grondwater, maar met zijdelings infiltrerend boezemwater als gevolg van de peilverschillen tussen de Binnemiedepolder enerzijds (lage peilen) en de boezem in de Groote Wielen anderzijds (hoger peil). De invloed hiervan reikt tot enkele tientallen meters vanaf de boezemkade. In deze zone wordt het bodemprofiel permanent opgevuld met boezemwater en er is sprake van een relatief stabiele, hoge grondwaterstand: hier ligt ook een stukje blauwgrasland en er komen dotterbloemvegetaties voor. In de laagste terreindelen in de polders, zoals delen van De Warren, het Leechfean in de Weeshúspolder en de onderbemalen Koaipolder, treedt van nature het grondwater uit. Onderbemaling versterkt dit effect. Waarschijnlijk is hier sprake van opstijgend boezemwater, maar zeker is dit niet.

3.3.3 Oppervlaktewatersysteem

Vanaf het begin van de ontginning (circa 1200) is er al sprake van een vorm van ontwatering via een oppervlaktewatersysteem omdat het gebied van nature te nat is om te bewerken. Tot het begin van de 20e eeuw hadden de meeste poldertjes in de Groote Wielen hun eigen molentje voor de winterbemaling. Deze molentjes sloegen het water uit op de meren en op de vaarten. De richting van de waterafvoer was vooral parallel aan het reliëf, dus van de hogere zandgronden in het oosten naar de lagere delen in het westen en via De Moark uit het gebied (Jager, 2000).

ONTWERP

Het gebied wordt waterhuishoudkundig verdeeld in boezemland en winter- en zomerpolders. Winterpolders worden het hele jaar bemalen, in de zomerpolders wordt alleen in het groeiseizoen bemalen (1 april-1 november). Boezemland is niet bekaad en water kan in beginsel vrij op- en afstromen van en naar de boezem. Het oppervlaktewaterbeheer is de meest sturende factor voor de ontwikkelingen in het gebied. Dit geldt zowel voor de waterkwaliteit als de waterkwantiteit. In het gebied zijn op meerdere locaties grondwaterbuizen geplaatst. De gegevens laten zien dat het peilverloop overal sterk beïnvloed wordt door het beheer van het oppervlaktewaterpeil.

3.3.4 Peilbeheer

De grotere wateren van het Groote Wielengebied (Grutte Wielen, Houtwiel, Sierdswiel, Ryptsjerkster Feart en De Ryd) zijn onderdeel van de Friese boezem. De boezem bestaat uit een uitgebreid netwerk van meren en kanalen, die onderling met elkaar in open verbinding staan. De boezem vormt de schakel in de aan- en afvoer van water tussen enerzijds de polders en de beekdalen en anderzijds het IJsselmeer, het Lauwersmeer en de Waddenzee.

De Friese boezem heeft een gemiddeld jaarrond streefpeil van 0,52 meter onder NAP en kent weinig peildynamiek. De Groote Wielen staat aan de westzijde via De Moark, Alddeel en de Wielshals in open verbinding met de boezem, waardoor het peil ook hier weinig variatie vertoont. In 2021 is een nieuw Revisiepeilbesluit Friese Boezem genomen door het Wetterskip waarin vanuit ecologische overwegingen de komende jaren geëxperimenteerd kan worden met een meer natuurlijk peil in periodes die voor de natuur belangrijk zijn. Dit houdt in dat gedurende enkele aangesloten weken in de winter-voorjaarsperiode de gemiddelde boezemwaterstand tot maximaal 0,38 m onder NAP mag worden opgezet. Daarnaast kan in de zomer de gemiddelde boezemwaterstand gedurende enkele weken uitzakken tot 0,57 m onder NAP. Beide scenario’s worden alleen ingezet als het kan, dus niet in tijden van extreme regenval of droogte. Verder wordt een meer natuurlijke en geleidelijke inspanning gehanteerd om terug te komen op het streefpeil van 0,52 m onder NAP. De komende jaren wordt gemonitord of en hoe lang de verhoogde en verlaagde waterstanden kunnen worden gehandhaafd en wat het effect is op de ecologie van de boezem en de rietvegetatie. Na 5 jaar moet deze werkwijze worden geëvalueerd. Dat kan aanleiding geven om het verder te bestendigen of aan te passen.

Voor de waterpeilen in de zomer- en winterpolders wordt in het zomerhalfjaar vanuit de boezem water de Groote Wielen ingelaten. Die zomer- en winterpolders (opgedeeld in peilgebieden, zie bijlage 4) kennen ieder een eigen peilregime. In de 1e beheerplanperiode is er aan gewerkt om deze peilen dynamischer en hoger te krijgen. Dit was nodig om natuurlijke oevervegetaties en verlandingsstadia te herstellen. In een nieuw peilbesluit uit 2019 is er een boven- en onderpeil vastgesteld waarbinnen het waterpeil kan fluctueren. Hierdoor is ruimte ontstaan om afhankelijk van de omstandigheden en de aanwezige doelen water in of uit te laten in de polders De Warren, Binnemiedepolder-zuid en grote delen van de Binnemiedepolder-noord en de Weeshúspolder. Van deze laatste twee polders zijn nog delen in agrarisch gebruik. Het peil ligt in deze delen daarom nog lager.

ONTWERP

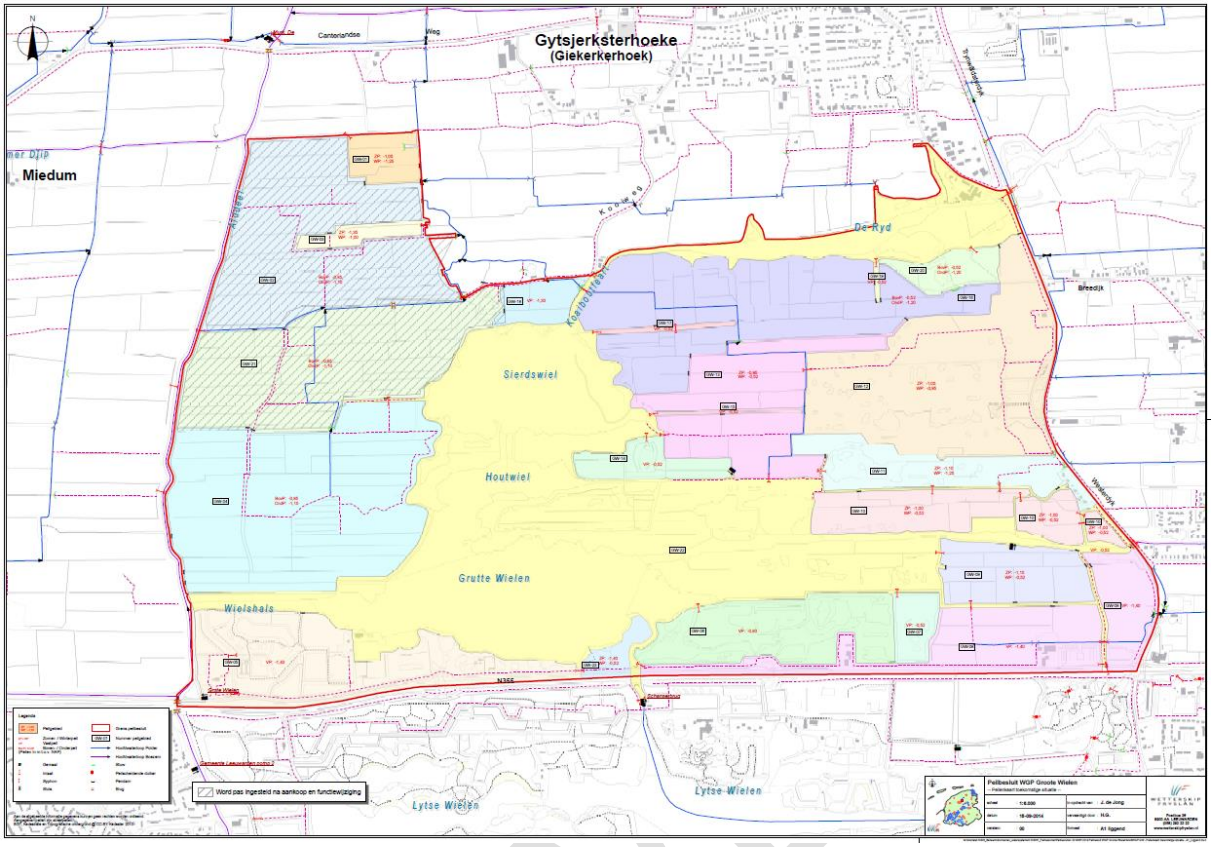

Kaart 3-6 Peilbesluit 2019 Wetterskip Fryslân

Met het peilbesluit heeft het Natura 2000-gebied hogere zomerpeilen en doorgaans ook hogere winterpeilen dan de agrarische polders ten westen en oosten ervan. In de Ryptsjerkster zomer- en winterpolder is het peil niet flexibeler geworden, maar zijn de peilen wel omhooggezet. In het winterhalfjaar wordt overtollig polderwater uit de winterpolders uitgeslagen op de Friese boezem. Via een gemaal wordt water vanuit de oostelijk gelegen winterpolders uitgeslagen op de Ryptsjerkster Feart. Van de overige winterpolders wordt het water in noordwestelijke richting afgevoerd in de richting van het gemaal bij de Canterlandse brug (naar De Moark). Vanuit het gebied de Kleine Wielen - ter hoogte van Polder Wielsicht/Kromme Iel wordt water vanuit het zuiden, de Lytse Wielen, op het gebied de Groote Wielen uitgeslagen.

3.3.5 Waterkwaliteit

De meren in de Groote Wielen zijn binnen het KRW allemaal getypeerd als matig grote ondiepe gebufferde plassen. De waterkwaliteit wordt in dit gebied vooral bepaald door het aangevoerde boezemwater. Lokaal hebben ook grondwater en regenwater invloed op het gebied:

1. **Boezemwater**: het voedselrijke boezemwater is het meest bepalend voor de kwaliteit van het water in de Groote Wielen. De plassen en boezemlanden maken onderdeel uit van de boezem en het water uit de boezem wordt in de zomer ook ingelaten in de zomerpolders.
2. **Grondwater:** op de grens van zand- en veengronden in de Ryptsjerksterpolder is lokaal sprake van matig voedselrijk grondwater wat tot in het maaiveld komt.
3. **Regenwater:** de invloed van (zuur) regenwater is in de winter het grootst, en dan met name in de zomerpolders. Dit komt door stagnatie van regenwater en doordat het aandeel regenwater in het

boezemwater dat wordt gebruikt om de zomerpolders te vullen in de winter groot is. Daarnaast kan in de winter en zomer regenwater in de terreinen stagneren door gebrekkige begreppeling.

Uit de KRW-analyse die is uitgevoerd in aanloop naar het 1e beheerplan toe bleek de nutriëntenbalans een groot knelpunt te zijn wat betreft de waterkwaliteit. Ondanks de afname van de fosfaat- en stikstofbelasting in de afgelopen decennia was er nog steeds een te grote nutriëntenbelasting en voedselrijkdom in het water, voornamelijk door aanvoer uit de Kleine Wielen en opname uit de waterbodem. Een ander knelpunt was het vaste streefpeil en het verdwijnen van inundatiezones (boezemlanden). Door gebrek aan dynamiek en de aanwezigheid van steile oevers was er zo goed als geen sprake van een geleidelijke overgang van water naar land, wat essentieel is voor veel hydromorfologische kwaliteitselementen van het water, zoals fytoplankton, waterflora, macrofauna en doorzicht.

Uit de waterkwaliteitstoetsing die is uitgevoerd door Wetterskip Fryslân in 2020 (tabel 3-1) blijkt dat de waterkwaliteit er op veel vlakken nu beter voorstaat dan ten tijde van het 1e beheerplan. De eerdergenoemde hydromorfologische kwaliteitselementen zijn bijna allemaal toegenomen. Desondanks zijn veel aspecten van de waterkwaliteit nog altijd onvoldoende. Hoewel het waterpeil minder vast is dan eerst vormt dit nog altijd een knelpunt voor de oevervegetatie. Mede doordat de meeste zomerkades in het gebied vlak langs de boezem liggen is er nog steeds amper sprake van een verlandingszone die jaarlijks overstroomt, waardoor de ontwikkeling van riet- en moerasvegetatie achterblijft. Daarnaast is de belasting met nutriënten nog altijd te hoog (fosfaat en stikstof), waardoor er veel algen groeien en het doorzicht te slecht blijft, waardoor waterplanten niet genoeg licht krijgen om te floreren. Daar komt bij dat zich plaatselijk slib ophoopt, dat onder andere door brasems wordt omgewoeld. Dit levert een slechte structuur voor wortelende waterplanten.

In de volgende tabel wordt bovenstaande geïllustreerd aan de hand van de voor de Groote Wielen en Lytse Wielen beschikbare waterkwaliteitsgegevens.

Tabel 3-1 Waterkwaliteitsgegevens Groote Wielen jaren 2009 en 2021 op basis van toetsing aan de KRW doelen:
goed *matig* *ontoereikend* *slecht*

Jaar	Fytoplankton	Waterflora	Macrofauna	Vissen	Fosfaat (mg/l)	Stikstof (mg/l)	Chloride (mg/l)	Temperatuur	Zuurgraad (pH)	Zuurstof (%)	Doorzicht (m)
2009											
2021											

ONTWERP

4 Huidige situatie en recente ontwikkelingen

Wijzigingen ten opzichte van het vorige beheerplan Groote Wielen (periode 2013 t/m 2022)

De beschrijvingen van de aangewezen soorten zijn ten opzichte van het beheerplan van de eerste periode aangevuld met actuele gegevens en trends. Tevens is er een beschrijving opgenomen hoe de maatregelen uit het eerste beheerplan zijn uitgevoerd.

In dit hoofdstuk wordt kort omschreven welke sleutelfactoren in het gebied van belang zijn. Op basis van beschikbare gegevens wordt daarna per soort een korte schets gegeven van het doel en ontwikkeling in de afgelopen beheerplanperiode. Daarna worden de maatregelen benoemd die in de 1e beheerplanperiode zijn genomen om de doelen uit paragraaf 4.2 te kunnen behalen.

4.1 Sleutelfactoren in het gebied

Op basis van de ligging, ontstaansgeschiedenis en het abiotische systeem zijn een aantal sleutelfactoren te benoemen in het gebied die van invloed zijn op de aanwezige natuurwaarden. Het gaat in dit gebied om natuur en water, met als belangrijke factor de aanwezigheid van een overgang van open water via water- en oevervegetatie naar natte graslanden. Hiervoor is waterdynamiek en waterkwaliteit van groot belang om de natuurwaarden in stand te houden. Het gebied is dan ook aangewezen voor doelsoorten die afhankelijk zijn van deze factoren (zie hoofdstuk 2.2 en 4.2). Er worden vier sleutelfactoren geïdentificeerd.

Natte gebieden

- Voldoende plassen en geïnundeerde graslanden in najaar en winter om als veilig rustgebied te kunnen dienen voor de ganzen, smienten en grutto's. Het peilbeheer van de graslanden speelt daarbij een cruciale rol.
- Voldoende natte graslanden met plas-drassituaties die als broed- en foerageergebied kunnen dienen voor de kemphaan. Het peilbeheer van de graslanden speelt daarbij een cruciale rol.

Rustige gebieden

- De Groote Wielen is een relatief rustig natuurgebied. In de zomer worden de plassen bevaren en in de winter kan het druk zijn zodra er ijs aanwezig is, maar deze drukke perioden vallen grotendeels niet samen met de kwetsbare perioden van de aanwezige soorten of er zijn alternatieve locaties in het gebied aanwezig. De rust is essentieel voor vogels die het gebied als broed-, foerageer- en rustgebied gebruiken.

Vitale moerassen

- Voor de moerasvogels en de noordse woelmuis is van belang dat een gevarieerd nat moerasgebied aanwezig is. Door de verdroging en de beperkte peildynamiek van de boezem, wordt dit moerasgebied bedreigd. Het moerasgebied is verruigd, waterriet is verdwenen, pionier-situaties ontbreken vrijwel. Herstel van de dynamiek door het regelmatig uitvoeren van ingrepen en/of het instellen van een natuurlijker peildynamiek van de boezem is nodig.

Goed beheerde gebieden

- Een deel van de soorten vraagt om open graslandgebieden en weinig verruigde en verboste moerassen. Andere soorten hebben meer structuur en gradiënten nodig in het landschap als leefgebied. Op de doelsoorten afgestemd beheer - zoals dat nu veelal al plaatsvindt - is dan ook noodzakelijk.

ONTWERP

4.2 Staat van instandhouding doelsoorten

In deze paragraaf wordt het doel, de huidige staat van instandhouding, voorkomen en trend per doelsoort in het Natura 2000-gebied de Groote Wielen beschreven. Waar relevant wordt ook aandacht besteed aan de ontwikkelingen in de laatste decennia en de ontwikkelingen in de 1e beheerplanperiode. Voor een overzicht van kansen en knelpunten per doelsoort wordt verwezen naar hoofdstuk 6.

Bittervoorn

Doel & Staat van instandhouding
De doelstelling voor deze soort is behoud van de omvang en de kwaliteit van het leefgebied voor behoud van de populatie. Het is onduidelijk in hoeverre deze doelen zijn gehaald in de 1e beheerplanperiode, maar met de nieuw opgezette monitoring is de verwachting dat over de populatie in de toekomst meer conclusies getrokken kunnen worden. Onder de huidige omstandigheden zijn de kwaliteit en omvang van het leefgebied waarschijnlijk voldoende, maar ook hier is nog niet voldoende over bekend.

Voorkomen & Trend
Er zijn weinig historische data over de verspreiding van de bittervoorn in de Groote Wielen. In de periode 1995-2008 zijn enkele losse waarnemingen gedaan, maar is er nooit gestructureerde monitoring uitgevoerd. De verplaatsingsafstanden van de bittervoorn zijn doorgaans klein en de soort kan lokaal plots in groten getale aanwezig zijn om vlak daarna weer te verdwijnen. Voor een gedegen trendanalyse zal dus een lange dataset benodigd zijn.

Vanaf 2020 is er vanuit de provincie een regulier tweejaarlijks monitoringsprogramma opgezet. Hierbij zijn de zes kilometerhokken waar de bittervoorn in 2013 was aangetroffen geïnventariseerd via schepnet/elektrovisserij conform NEM-methodiek. Destijds werden er in 6 van de 11 kilometerhokken in totaal 112 bittervoorns gevangen (Dijkshoorn, 2013). De soort is in 2020 in 2 van de 6 kilometerhokken aangetroffen (RAVON, 2020). Naar verwachting levert het tweejaarlijks monitoringsprogramma meer informatie over de verspreiding van de bittervoorn.

Landelijk gezien lijkt er voldoende geschikt leefgebied aanwezig te zijn voor de soort in de periode 2006-2017. De landelijke omvang is stabiel gebleven en de kwaliteit van het leefgebied is zelfs toegenomen ten opzichte van de voorgaande periode. Het verspreidingsgebied van de soort is ook vergroot (EU-factsheet 2019).

Kwaliteit
De soort is afhankelijk van langzaam stromende, heldere, ondiepe wateren met waterplantvegetaties en zoetwatermosselen van de geslachten *Anodonta* en *Unio*. Het leefgebied van de bittervoorn kan zich in potentie uitstrekken over alle bredere sloten in het hele Groote Wielengebied. Deze zijn vooral aanwezig in het westelijke poldergebied. De verspreiding van deze habitat in het gebied is niet bekend, maar er lijkt niet direct sprake te zijn van een sterke achteruitgang.

ONTWERP

Meervleermuis

Doel & Staat van instandhouding

De doelstelling voor de meervleermuis is behoud van de omvang en de kwaliteit van het leefgebied voor behoud van populatie. De prooidichtheid en habitatgeschiktheid lijken, met veel water en grillige rietoevers, voorlopig goed. Onder de huidige omstandigheden lijken de omvang en kwaliteit van het leefgebied dus goed, maar door de afname van huisvestingsmogelijkheden is dit doel toch niet gehaald in de 1e beheerplanperiode.

Voorkomen & Trend

Kraamkolonies van meervleermuizen worden in Fryslân al sinds 1994 gemonitord. Uit deze dataset blijkt dat de meervleermuispopulatie in Fryslân, net als in de rest van Nederland, sinds de jaren ’90 gestaag afneemt. In Fryslân lijkt de populatie de laatste jaren wel stabieler te zijn dan in andere provincies (JME 2021). Door vliegroutetellingen uit te voeren kunnen kraamkolonies worden gekoppeld aan de gebieden waar de vleermuizen foerageren. Hieruit bleek in 2021 dat de Groote Wielen worden gebruikt door de kraamkolonies uit Leeuwarden en Gytsjerk, Oentsjerk en omgeving en de mannenkolonie uit Goutum (JME 2021).

Door middel van de vliegroutetellingen en de koppeling met de kraamkolonies is voor de Groote Wielen een populatieverloop uitgerekend. Hieruit blijkt dat de populatie die foerageert in de Groote Wielen gestaag afneemt sinds de jaren ’90. Deze daling ging tot 2014 vrij geleidelijk, maar versnelde daarna behoorlijk, waarna in 2020 nog maar 50% van de populatiegrootte van 1994 over was. Met een kleine 30% waren 2017 en 2018 voorlopig de slechtste jaren voor de meervleermuis in de Groote Wielen (JME, 2020). Een betere trendanalyse zal kunnen worden gemaakt als er een langere dataset ligt van de vliegroutetellingen. Er zijn geen landelijke populatietrendgegevens bekend.

Kwaliteit

De waarde van de Groote Wielen voor deze soort hangt vooral samen met de grote variatie aan foerageerbiotoop, in de vorm van grote waterpartijen met rietzomen en moeras- en graslanden, en de relatieve rust en afwezigheid van lichtvervuiling in het gebied. Ook liggen er in de omgeving goed bereikbare geschikte kraamgebieden. Er zijn geen directe aanwijzingen om aan te nemen dat het foerageerbiotoop aan het verslechteren is, maar er is heel weinig bekend over het gebruik van het gebied door de meervleermuis en de staat van instandhouding van het leefgebied binnen de grenzen van de Groote Wielen.

Noordse woelmuis

Doel & Staat van instandhouding

De doelstelling voor de noordse woelmuis is uitbreiding en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor behoud van de populatie. In de 1e beheerplanperiode zijn er geen woelmuizen aangetroffen in het gebied en is deze doelstelling dus niet gehaald.

Voorkomen & Trend

Van de noordse woelmuis zijn sinds 2010 geen individuen meer waargenomen in de Groote Wielen. Er zijn ook geen andere aanwijzingen dat de soort nog aanwezig is in het gebied (A&W, 2018). In 2007 is de soort voor het laatst waargenomen in uilenballen. In 2017 is een eDNA-monitoringsprogramma opgezet, waarvoor op 19 locaties keutels zijn verzameld, maar ook hier zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van de noordse woelmuis gevonden (A&W, 2018). Het valt niet uit te sluiten dat er nog noordse woelmuizen in het gebied zitten, maar dat is dan wel een erg kleine, gefragmenteerde populatie.

ONTWERP

Ook landelijk neemt de populatie noordse woelmuizen overal af, met uitzondering van het gedeelte van Noord-Holland dat ten noorden van het Noordzeekanaal ligt (EU-factsheet 2019). De toekomst van de soort ziet er landelijk dan ook slecht uit, door toedoen van dezelfde knelpunten die in de Groote Wielen spelen (zie hoofdstuk 6).

Kwaliteit
Voor noordse woelmuizen is het van belang dat er een goede combinatie van rietvegetaties en regelmatige inundatie aanwezig is. In de Groote Wielen lijkt op veel plekken wel aan één van deze twee eisen te worden voldaan, maar niet allebei tegelijkertijd (Beemster en Mulder, 2018).

Porseleinhoen

Doel & Staat van instandhouding

De doelstelling van het porseleinhoen is behoud van de omvang en de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van minimaal 4 paren. Het is onbekend in hoeverre er genoeg geschikt territoriumareaal aanwezig is, maar door verruiging van het moeras lijkt het geschikte areaal wel achteruit te gaan. De doelstelling van 4 broedparen is in de 1e beheerplanperiode niet gehaald.

Voorkomen & Trend
In de Groote Wielen broedden in de jaren ’90 en ’00 doorgaans één tot enkele broedparen van het porseleinhoen. In 2008 zijn echter voor het laatst twee broedparen waargenomen. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat het porseleinhoen in de schemering en ’s nachts actief is en altijd maar in lage dichtheden voorkomt. Hierdoor is het niet uit te sluiten dat de soort wordt gemist bij inventarisaties. In de 1e beheerplanperiode zijn er dus geen porseleinhoenders meer waargenomen in het gebied. Ook landelijk is er sprake van een significant negatieve populatietrend voor het porseleinhoen sinds 2000 (sovon.nl, EU-factsheet 2019).

Kwaliteit
De porseleinhoenhabitat bestaat uit jonge moerassen met lage kruidachtige vegetatie en ondiep water in het voorjaar. Vooral de aaneengesloten moerassen rondom de Ryptsjerkster Feart vormen in theorie een geschikt broedbiotoop. Het minimumareaal voor een broedpaar is 1-2 hectare, maar omdat het om een zeer specifiek en zeldzaam habitattype gaat is doorgaans een veel groter moerasgebied nodig om deze omvang te halen. Om voldoende areaal van deze habitat te herbergen in het gebied moet er voldoende waterdynamiek zijn om verdroging en verbossing tegen te gaan. Het grootste knelpunt ligt momenteel nog in het gebrek aan waterdynamiek en de navenante verruiging van het moeras (SOVON, 2021).

Kemphaan

Doel & Staat van instandhouding

De instandhoudingsdoelstelling voor de kemphaan is uitbreiding omvang en kwaliteit van het leefgebied, met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 broedparen. In de 1e beheerplanperiode werd de populatie-doelstelling niet gehaald. Ook lijkt er niet genoeg leefgebied van voldoende niveau te zijn.

Er dient rekening mee te worden gehouden, dat ook als het er voldoende goed ingericht leefgebied voor de kemphaan zou zijn, de soort mogelijk nog steeds niet echt terugkomt. De populatie is in heel Fryslân en Nederland gedecimeerd en versnipperd, waardoor de kans op rekolonisatie sterk is afgenomen. De voornaamste oorzaak hiervoor is de intensivering van de

ONTWERP

landbouw in de afgelopen decennia. Hierdoor lijkt de kemphaan zijn leefgebied te hebben verlegd naar het oosten.

Voorkomen & Trend
De populatie van de kemphaan in de Groote Wielen vertoont al jaren een sterk dalende trend. In 1980 werden er nog 68 broedparen waargenomen, in 1990 nog 15 en in 1998 nog 1. Vervolgens werd er geen broedpaar van de kemphaan meer waargenomen tot 2019, toen er ook één paar broedde in het gebied. Deze trend is ook zichtbaar in de landelijke populatie, die sinds 1990 een significant dalende trend vertoont (EU-factsheet 2019). In 2020 was er nog ongeveer 1% van de populatie uit 1990 over (sovon.nl).

Kwaliteit
Voor de kemphaan is het belangrijk dat er voldoende schrale, natte graslanden met plas-drassituaties zijn die als broed- en foerageergebied kunnen dienen. Omdat de kemphaan laat broedt is het belangrijk dat het gras niet te snel groeit en laat wordt gemaaid. In de polders van het gebied is deze habitat aanwezig, wat bijvoorbeeld ook blijkt uit de vestiging van de watersnip die vergelijkbare habitateisen stelt. Er lijkt echter nog niet voldoende leefgebied te zijn om de gewenste doelstelling te halen.

Rietzanger

Doel & Staat van instandhouding
De doelstelling voor de rietzanger is het behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 220 paren. Hoewel deze populatiedoelstelling net niet wordt gehaald was de populatie in de 1e beheerplanperiode wel stabiel binnen de 25% van de doelstelling (in lijn met de SOVON-richtlijn). Ook lijkt het broedbiotoop van voldoende omvang en kwaliteit.

Voorkomen & Trend
De rietzanger is de talrijkste broedvogel in het Groote Wielengebied. Deze soort is relatief lastig om precies te tellen, maar er worden wel jaarlijkse schattingen gemaakt van de populatiegrootte. De laatste 4 volledige tellingen dateren uit 2000, 2005, 2010 en 2017 en tonen een licht dalende lijn van 226, via 201 en 197 tot 182. Deze tellingen in combinatie met de schattingen geven een stabiele trend rond de 200 broedparen. Landelijk is de trend vanaf het startjaar van de gegevensverzameling (1981) stabiel stijgend (sovon.nl, EU-factsheet 2019).

Kwaliteit
De rietzanger heeft baat bij oeverzones met goed ontwikkelde rietkragen. Dit betreft een overgangsstadium tussen rietmoeras en moerasbos. De soort is daardoor kwetsbaar als er sprake is van versnelde verruiging die leidt tot verbossing in combinatie met een gebrek aan aangroei van jonge rietvegetaties. Door de grote hoeveelheid plassen en vaarten waarlangs riet en rietmoeras aanwezig zijn is er een groot potentieel habitat aanwezig in de Groote Wielen.

ONTWERP

Kolgans

Doel & Staat van instandhouding

De doelstelling voor de kolgans is het behoud van de omvang en de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 13.900 vogels (seizoensmaximum). Het leefgebied lijkt momenteel groot genoeg. De populatiedoelstelling is in de 1e beheerplan-periode weliswaar niet gehaald, maar in de bredere context van de provincie lijkt dit geen probleem te zijn.

Voorkomen & Trend

De kolganzenpopulatie in de Groote Wielen bereikte sinds het begin van de metingen een piek tussen 2000 en 2005, waarna deze gestaag begon te dalen. Over de laatste 12 jaar is de trend dan ook significant negatief. In de 1e beheerplanperiode schommelde de populatie tussen de 5000 en 1000 individuen met een gemiddelde over de afgelopen 5 jaar (2016-2021) van 8304 (sovon.nl).

Landelijk is de populatie kolganzen de afgelopen decennia sterk gestegen (EU-factsheet 2019) als gevolg van jachtbeperkende maatregelen en een verbeterd voedselaanbod. Ook het geschikte slaapplaatsareaal in Fryslân en de rest van Nederland is de afgelopen tijd toegenomen (SOVON, 2021).

Kwaliteit

Qua leefgebied is het belangrijk dat er voldoende zomerpolders zijn die in de winter onder water staan en er genoeg graslanden zijn om op te foerageren. Hiervan is genoeg geschikt habitat aanwezig in het gebied. Kolganzen gebruiken de Groote Wielen als slaap- en rustplaats als ze overwinteren. Ze worden hierbij aangetrokken door de geschikte slaapplaatsen in het gebied in combinatie met de uitgestrekte voedselgebieden in de omgeving. Dat de populatie kolganzen in het gebied momenteel de doelstelling niet haalt is geen groot probleem, omdat de ganzen waarschijnlijk verplaatst zijn naar andere gebieden en de totale populatie dus niet onder druk staat (SOVON, 2021).

Brandgans

Doel & Staat van instandhouding

De doelstelling voor de brandgans is het behoud van de omvang en de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 11.800 vogels (seizoensmaximum). Het leefgebied lijkt momenteel groot genoeg. De populatiedoelstelling is in de 1e beheerplanperiode net niet gehaald, maar ligt wel binnen het 25% criterium dat SOVON aanhoudt voor een stabiele populatie. Ook in de bredere context van de provincie lijkt er geen probleem te zijn.

Voorkomen & Trend

De brandganzenpopulatie in de Groote Wielen bereikte sinds het begin van de metingen een piek tussen 2000 en 2005, waarna deze sindsdien grotendeels stabiel is gebleven. Over de laatste 12 jaar is de trend dan ook stabiel. In de 1e beheerplanperiode schommelde de populatie rond de 11.000 individuen met een gemiddelde over de afgelopen 5 jaar (2016-2021) van 10.946 (sovon.nl).

Landelijk is de populatie brandganzen de afgelopen decennia sterk gestegen (EU-factsheet 2019) als gevolg van jachtbeperkende maatregelen en een verbeterd voedselaanbod. Ook het geschikte slaapplaatsareaal in Fryslân en de rest van Nederland is de afgelopen tijd toegenomen (SOVON, 2021).

ONTWERP

Kwaliteit
Qua leefgebied is het belangrijk dat er voldoende zomerpolders zijn die in de winter onder water staan en er genoeg graslanden zijn om op te foerageren. Hiervan is genoeg geschikt habitat aanwezig in het gebied. Brandganzen gebruiken de Groote Wielen als slaap- en rustplaats als ze overwinteren. Ze worden hierbij aangetrokken door de geschikte slaapplaatsen in het gebied in combinatie met de uitgestrekte voedselgebieden in de omgeving. De populatie brandganzen in het gebied ligt momenteel net iets onder de doelstelling, maar dit is geen probleem, omdat de totale populatie dus niet onder druk staat (SOVON, 2021).

Smient

Doel & Staat van instandhouding
De instandhoudingsdoelstelling voor de smient is behoud van de omvang en de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 1300 vogels (seizoensgemiddelde). Momenteel lijken er geen knelpunten te zijn bij de realisatie van deze doelstelling. In de 1e beheerplanperiode werd de populatiedoelstelling dan ook gehaald.

Voorkomen & Trend
De populatie smienten in de Groote Wielen vertoonde tussen 2000 en 2010 een dalende trend, maar is daarna weer aangetrokken, waardoor de totale langetermijntrend niet significant is en de kortetermijntrend zelfs sterk positief is. In de laatste 5 jaar (2016-2021) ligt de gemiddelde populatie op 1391 individuen en dit lijkt alleen maar toe te gaan nemen (sovon.nl).

Landelijk lag de piek van de smientenpopulatie in de jaren ’90 waarna de aantallen iets zijn afgenomen in het begin van de nieuwe eeuw. Deze lichte daling werd mogelijk veroorzaakt door een verbetering van de leefomstandigheden in Denemarken, waardoor een deel van de Nederlandse populatie daarnaartoe is getrokken. In de afgelopen 12 jaar is er echter geen significante verandering in aantallen meer waargenomen, de populatie is dus stabiel (sovon.nl, EU-factsheet 2019).

Kwaliteit
Smienten verblijven van oktober tot april op ondergelopen zomerpolders en bij meren en plassen in het gebied. Ze foerageren op graslanden in de winterpolders ten westen van het gebied. Er lijkt voldoende habitat aanwezig en er zijn dan ook geen grote knelpunten voor deze soort in het gebied (SOVON, 2021).

Grutto

Doel & Staat van instandhouding
De doelstelling voor de grutto in dit gebied is behoud van de omvang en de kwaliteit van het leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 670 vogels (seizoensmaximum). Deze doelstelling betreft de slaap- en rustpopulatie die op doortrek is naar het broedgebied, niet een broedpopulatie. Er lijken momenteel geen knelpunten te zijn voor de leefomgeving en de populatiedoelstelling is in de 1e beheerplanperiode gehaald.

Voorkomen & Trend
Hoewel de broedpopulatie van grutto’s in Fryslân sterk dalende is, is de trend van rustende grutto’s in de Groote Wielen sinds 2000 significant positief. Op korte termijn is er geen trend aantoonbaar, maar gemiddeld genomen wordt de populatiedoelstelling in de 1e beheerplanperiode ruim gehaald. In de laatste 5 jaren (2016-2021) was de gemiddelde populatiegrootte 1008 (sovon.nl).

ONTWERP

Deze stabiele trend is opmerkelijk, aangezien zowel de broedpopulatie als de winter- en trekpopulatie van grutto's in Nederland een dalende trend vertoont (sovon.nl). Hoewel er op dit moment weinig knelpunten voor de grutto aanwezig lijken te zijn in de Groote Wielen (SOVON, 2021) is het wel belangrijk om dit in de gaten te blijven houden. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat de populatie in dit gebied uiteindelijk ook zal gaan afnemen als de soort zo zwaar onder druk blijft staan.

Kwaliteit
De Groote Wielen is voor de grutto aangewezen als slaap- en rustgebied. Grutto's verblijven hier in maart-april op weg naar hun broedgebied. De slaapplaatsen liggen vooral in de zomerpolders. Foerageren gebeurt deels binnen en deels buiten het gebied op slikkige bodems in ondiep water.

4.3 Ingrepen in 1e beheerplanperiode

In tabel 4-2 staat een overzicht van de inrichtingsmaatregelen uit het beheerplan in de periode 2013 tot en met 2021. Daarbij wordt aangegeven voor welk doel de maatregel is uitgevoerd. Onder de tabel volgt een omschrijving van de activiteiten die zijn uitgevoerd om de maatregel te kunnen realiseren. In welke mate de maatregelen tot het gewenste resultaat hebben geleid is nog niet te bepalen. Hiervoor is een langere periode nodig (zie ook bijlage 2 evaluatie). In hoofdstuk 7 worden vervolgmaatregelen of nieuwe ingrepen benoemd.

Tabel 4-1 Overzicht van de beheerplanmaatregel met doel

	Maatregel huidig beheerplan	Ten behoeve van doel(soort)
1	Vernatting en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder-zuid en Weeshúspolder	Plas-drassituaties Kemphaan
2	Vernatting en betere beheersing waterpeil Ryptsjerkster winterpolder	Plas-drassituaties Smient
3	Betere beheersing waterpeil Ryptsjerkster zomerpolder	Plas-drassituaties Kemphaan Smient Grutto Porseleinhoen
4	Vernatting en betere beheersing waterpeil De Warren	Plas-drassituaties
5	Vernatting en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder-noord	Plas-drassituaties Kemphaan
6	Optimaliseren detailwaterhuishouding Binnemiedepolder-zuid en Weeshúspolder	Bittervoorn Rietzanger Kemphaan
7	Ecologische verbindingszone Bouwepet	Bittervoorn Noordse woelmuis
8	Ecologische verbindingszone Kleine Wielen	Bittervoorn Noordse woelmuis
9	Inventarisatie meervleermuis en voorlichting over bescherming	Meervleermuis
10	Toezicht, handhaving en monitoring verstoring Sierdswiel en Houtwiel, alsmede zomerpolders	Smient Porseleinhoen Kolgans Brandgans Grutto
11	Inventarisatie bittervoorn	Bittervoorn
12	Natuurvriendelijke oevers	Porseleinhoen Bittervoorn Noordse woelmuis
13	Optimalisatie habitat porseleinhoen	Porseleinhoen
14	Optimalisatie habitat noordse woelmuis	Noordse woelmuis

ONTWERP

Maatregel huidig beheerplan		Ten behoeve van doel(soort)
15	Ophogen en herprofileren kadedijk	Grutto
16	Optimalisatie rietmaaibeheer	Noordse woelmuis
17	Vlieghoogte ballonvaart	Kolgans Brandgans Grutto Smient Rietzanger
18	Maaien na broedseizoen	Porseleinhoen

Vernatten en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder en Weeshúspolder

Maatregel 1, 5 en 6

Het belangrijkste doel van de maatregelen is om een hoger en flexibeler waterpeil in te kunnen stellen. Hiermee wordt bereikt dat het gebied in het voorjaar natter is en er meer geschikt broedgebied ontstaat voor weidevogels, waaronder de grutto en de kemphaan. Daarnaast kan in andere perioden van het jaar het waterpeil worden ingesteld om het leefgebied voor rustende vogels te optimaliseren. Door het herprofileren van sloten wordt ook meer en beter leefgebied gecreëerd voor de bittervoorn.

Een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van het gewenste waterpeil was een gewijzigd peilbesluit. In 2015 is een nieuw peilbesluit opgesteld door het Wetterskip, waardoor het mogelijk is geworden om het gewenste hogere waterpeil in te stellen. Er is een boven- en onderpeil vastgesteld van -0,85 meter NAP en – 1,10 meter NAP. Hierbinnen kan het waterpeil fluctueren en is ruimte ontstaan om afhankelijk van de omstandigheden het gunstigste peil te hanteren voor aanwezige doelen door het in- of uitlaten van water.

Om het waterpeil flexibel in te kunnen stellen heeft het Wetterskip een stuw vervangen. Om het waterpeil in de polders goed te kunnen reguleren zijn een aantal aanvullende maatregelen aan de detailwaterhuishouding uitgevoerd. Deze aanvullende maatregelen waren voorzien in maatregel 6, maar zijn omvangrijker gebleken in zowel aantal ingrepen als locaties. De ingrepen waren het vervangen van meerdere dammen en duikers, het extra herprofileren van sloten en ook het opwaarderen van de beheerpaden.

Vernatting en betere beheersing waterpeil Ryptsjerkster zomer- en winterpolder en De Warren

Maatregel 2, 3 en 4

Ook hier is het waterpeil een belangrijk instrument om leefgebieden van aangewezen soorten te verbeteren. Door een hoger en flexibeler waterpeil wordt het leefgebied van soorten geoptimaliseerd. Het gaat met name om foerageer- en rustgebied voor winter- en trekvogels, broedgebied voor kemphaan en porseleinhoen en leefgebied voor de noordse woelmuis.

In 2015 is een nieuw peilbesluit opgesteld waarbij het waterpeil binnen een bandbreedte flexibel kan worden ingesteld. Voor de polder De Warren (maatregel 4) is een boven- en onderpeil (-1,20 m NAP en -0,52 m NAP) vastgesteld waarbinnen het peil kan fluctueren. In de Ryptsjerksterpolder zomerpolder is een zomerpeil van -1,05 meter NAP en een winterpeil van -0,95 meter NAP vastgesteld, Voor de winterpolder gaat het om -0,95 meter NAP zomerpeil en -0,52 meter NAP winterpeil. Hiermee kan de Ryptsjerksterpolder worden vernat.

Voor het uitvoeren van deze maatregelen zijn in het beheerplan geen concrete inrichtingsmaatregelen opgenomen. In de Ryptsjerksterpolder hebben wel ingrepen plaatsgevonden om het waterpeil in te

ONTWERP

kunnen stellen en vernatting en betere beheersing van het waterpeil mogelijk te maken. Deze ingrepen zijn gekoppeld aan het verbeteren van de habitat voor porseleinhoen en noordse woelmuis (maatregel 13 en 14).

Verbindingszones

Maatregel 7 en 8

Voor het verbinden van de Groote Wielen met andere natuurgebieden om verspreiding van soorten mogelijk te maken zijn in het huidige beheerplan twee verbindingszones opgenomen. Het gaat om een verbinding naar het natuurgebied Bouwepet ten oosten (maatregel 7) en een verbinding naar de Alde Feanen via de Kleine Wielen ten zuiden van de Groote Wielen (maatregel 8). In het beheerplan waren deze verbindingen als prioritair aangemerkt. Beide verbindingen zijn met name van groot belang voor de noordse woelmuis, maar ook de bittervoorn en de meervleermuis zijn gebaat bij ecologische verbindingen tussen leefgebieden. Daarnaast zullen ook andere zoogdieren profiteren van deze verbindingen, zoals de otter.

Afbeelding 4-1 Foto van gerealiseerde verbinding Groote Wielen en Bouwepet (foto It Fryske Gea)

De verbinding tussen Groote Wielen en Bouwepet is gerealiseerd. Hier is zowel een natte als droge verbinding gerealiseerd door in de N361 een brug te realiseren. Hierbij is ook rekening gehouden met een vliegroute van de meervleermuis. De realisatie van deze robuuste ecologische verbinding maakt onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling rondom het project De Centrale As, waarbij ook de weg zelf is aangepakt.
De verbindingszone naar de Alde Feanen, via de Kleine Wielen en het Nije Djip is nog niet gerealiseerd.

Toezicht, handhaving en monitoring verstoring Sierdswiel en Houtwiel, alsmede zomerpolders

Maatregel 10

De Groote Wielen is voor een groot deel toegankelijk voor vaarrecreatie. Deze recreatie kan verstorend werken op rust- en broedgebied van vogels. In het beheerplan worden maatregelen voorgesteld om verstoringen te signaleren, te handhaven en te voorkomen. Zo kunnen door het aanstellen van een toezichthouder verstoringen worden gesignaleerd en mogelijk voorkomen. Verstoringsgevoelige soorten zijn smient, porseleinhoen, kolgans, brandgans en grutto. Daarnaast kan gekeken worden of en waar aanvullende maatregelen nodig zijn om doelen te kunnen realiseren.

Deze maatregel heeft vorm gekregen door het opstellen van een handhavingsplan en het aanstellen van een toezichthouder in 2018 door IFG. Deze toezichthouder gaat ook samen met toezichthouders van de FUMO (De Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing) en met andere partners uit de Toezichtskring Natuurhandhaving op pad. De toezichthouder heeft beschikking over een vaartuig. De toezichthouder van IFG verzamelt gegevens van overtredingen in het gebied. Overtredingen werden geconstateerd op het vlak van de Visserijwet, Wetboek van strafrecht, Waterverkeer en Milieu. In tabel 3-3 wordt een overzicht gegeven van de aantallen geconstateerde overtredingen vanaf 2018 tot oktober 2021. Het gaat hierbij zowel om constateringen en waarschuwingen als om het opmaken van een proces-verbaal.

Tabel 4-2 overzicht geconstateerde overtredingen Groote Wielen (bron: It Fryske Gea)

	Visserijwet	Wetboek van Strafrecht	Waterverkeer	Milieu
2018	1	72	2	
2019		58	6	
2020		47	16	
2021	3	9	1	1

Overtredingen vinden vooral plaats op onderdelen van het Wetboek van Strafrecht. Het gaat dan met name om loslopende honden. Daarnaast wordt af en toe de vaarsnelheid overtreden en vindt er een enkele keer visstroperij plaats. Het verstoren van broed- en rustgebied vindt ook plaats, dit lijkt beperkt van 0 tot maximaal 6 overtredingen per jaar. Er is in de jaren waar toezicht op heeft plaats gevonden geen toename zichtbaar.

Inventarisatie bittervoorn en meervleermuis en voorlichting over bescherming

Maatregel 9 en 11

Het voorkomen van de bittervoorn in de Groote Wielen was ten tijde van het opstellen van het beheerplan alleen bekend van incidentele vangsten. Na een gerichte inventarisatie naar het voorkomen van de bittervoorn en naar knelpunten in het leefgebied kunnen verdere maatregelen worden uitgewerkt. Voor de bittervoorn heeft een inventarisatie plaatsgevonden in 2013. Hierdoor is een eerste beeld verkregen van de verspreiding van de soort en zijn ook knelpunten benoemd.

Daarnaast was het voor het in beeld brengen van de populatie van de meervleermuis in de Groote Wielen van belang om de vliegroutes en verblijfplaatsen binnen een straal van 20 kilometer in beeld te brengen. Voor de meervleermuis is een provinciebreed onderzoek uitgevoerd in 2018. Hierbij is ook gekeken naar vliegroutes en knelpunten voor de meervleermuis. Op basis van deze resultaten heeft in 2021 een voorlichtingscampagne plaatsgevonden richting bewoners van gebouwen met verblijfplaatsen.

ONTWERP

Natuurvriendelijke oevers

Maatregel 12
De realisatie van de natuurvriendelijke oevers maakt onderdeel uit van de uitwerking van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Daarnaast dient de aanleg van deze oevers ter versterking van het leefgebied van soorten zoals porseleinhoen, bittervoorn en noordse woelmuis.

In de periode 2010 t/m 2012 heeft er een baggerproject plaatsgevonden in de Ryd en de Ryptsjerkster Feart, waarbij de oostzijde van de Sierdswiel is ingericht als baggerdepot. Er is een geotube in het gebied geplaatst en deze is later afgedekt met stortsteen. Op deze wijze is er 3 hectare ruimte gecreëerd voor ontwikkeling van riet- en moerasvegetatie, die onderdeel uitmaken van de KRW-maatregelen. De ontwikkeling van rietvegetatie is in 2020 gestimuleerd door het aanbrengen van rietplaggen. Daarnaast zijn langs de Ryd en Ryptsjerkster Feart natuurvriendelijke oevers aangelegd, mede ten behoeve van leefgebied voor de noordse woelmuis en porseleinhoen. In de periode van 2016 t/m 2021 zijn geen inrichtingsmaatregelen uitgevoerd. In totaal is er in de periode 2010-2016 5 hectare natuurvriendelijke oevers aangelegd.

Optimalisatie habitat porseleinhoen en noordse woelmuis

Maatregel 13 en 14
Als versterking van het leefgebied voor het porseleinhoen worden wateren geherprofileerd en/of slenken gegraven. In het huidige beheerplan is aangegeven dat ook het herstel van petgaten in de Regentepetten kan bijdragen aan het versterken van leefgebied van het porseleinhoen in de Groote Wielen. Met de voorgestelde maatregelen wordt minimaal 10 hectare leefgebied voor het porseleinhoen gecreëerd in de vorm van natte ruigtevelden en oeverzones.

De maatregelen ten behoeve van de noordse woelmuis bestaan uit het ontwikkelen van nat moerasgebied met een oppervlakte van tenminste 7,5 hectare (plasdras, geen hogere delen). Daarnaast is een belangrijke voorwaarde het creëren van geïsoleerde gebieden. Dit kan door het graven van sloten en/of de aanleg van eilandjes.

Voor de uitvoering van deze maatregelen zijn meerdere (beheer)werkzaamheden uitgevoerd. Het gaat daarbij met name om grotere onderhoudsmaatregelen, gericht beheer en het realiseren van overgangen van land naar water. Deze (beheer)werkzaamheden hebben plaatsgevonden in de Ryptsjerksterpolder en de Fabriekspoel. Hiermee is het gewenste oppervlak van 10 hectare voor het porseleinhoen en 7,5 hectare voor de noordse woelmuis gerealiseerd. Het (maai)beheer ten behoeve van de leefgebieden is als aparte maatregelen opgenomen (zie maatregel 16 en 18).

Ophogen en herprofileren kadedijk

Maatregel 15
De kadedijk van de noordwestelijke opvaart in De Warren wordt gebruikt als rust- en slaapplaats door de grutto. Om deze kade geschikt te houden is in het beheerplan een maatregel opgenomen om de kade te verhogen en te herprofileren. Het gaat hierbij om circa 1200 meter kade.

Tijdens de 1e beheerplanperiode is de directe noodzaak van deze maatregel niet gebleken. De kade wordt veelvuldig gebruikt door de grutto en er zijn voldoende delen van de kade die beschikbaar blijven als rustlocatie bij een hoog waterpeil in de polder. In het kader van het optimaliseren van het waterpeil in de polder in combinatie met het vergroten van het leefgebied voor de bittervoorn lijkt het ophogen en herprofileren van de kadedijk alsnog een functie te kunnen vervullen. In de 2e beheerplanperiode wordt alsnog gekeken of het wenselijk is om de kade(s) langs de opvaart in De Warren op te hogen.

ONTWERP

Optimaliseren rietmaaibeheer en maaien na broedseizoen

Maatregel 16 en 18
Voor de noordse woelmuis is gefaseerd en verspreid maaien van riet in een cyclus tussen de 3 en 5 jaar gewenst. Het cyclisch maaibeheer is nodig om rietverjonging mogelijk te houden en opslag van bomen tegen te gaan. Bij ruige graslandvegetaties lijkt beweiden ongunstig voor de noordse woelmuis.

Voor het porseleinhoen is het van belang om niet tijdens de broedperiode te maaien. De rietvegetatie kan na de broedperiode worden gemaaid of in de broedperiode als is geconstateerd dat er binnen 100 meter van het te maaien perceel geen broedgeval aanwezig is.

Het optimaliseren van het maaibeheer in het leefgebied van het porseleinhoen en de noordse woelmuis om verstoring door maaien tijdens de broedperiode (porseleinhoen) te voorkomen en de gewenste (moeras)vegetatie te stimuleren (noordse woelmuis).

In plaats van het instellen van een maaibeheer voor de noordse woelmuis is gekozen om met name met waterpeilbeheer geschikt leefgebied te behouden (zie maatregel 14). Door een variatie in waterpeil wordt gezorgd dat rietvegetaties minder snel verlanden en wordt boomopslag tegengegaan. Tijdelijke vernatting zorgt verder dat de concurrentiepositie van de noordse woelmuis wordt versterkt ten opzichte van veldmuis en aardmuis. Voor het (riet)maaibeheer geldt dat bij uitvoering van maaiwerkzaamheden er te allen tijde rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van (broed)vogels en noordse woelmuis. Er is dan ook geen reden om andere afspraken over het beheer te maken.

Vlieghoogte ballonvaart

Maatregel 17
In het beheerplan is geconstateerd dat vliegverkeer mogelijk tot verstoring van vogels in de Groote Wielen kan leiden. Met name ballonvaart is als risico aangegeven, als er lager wordt gevlogen dan 300 meter. In een gedragscode voor kleine luchtvaart is vastgesteld dat Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk gemeden moeten worden. Als dit niet mogelijk is dient boven deze gebieden een minimale vlieghoogte te worden aangehouden van 300 meter (1000 ft).

In de huidige beheerplanperiode is gebleken dat er geen verstoringen plaatsvinden door kleine luchtvaart. De laatste jaren zijn er geen luchtballonnen meer gesignaleerd boven de Groote Wielen. Het maken van nadere afspraken met de kleine-luchtvaartorganisaties KNVvL en AOPA[1] over vlieghoogte boven Natura 2000-gebied is dus niet nodig.

ONTWERP

[1] KNVvL = Koninklijke Nederlandse Vereniging voor de Luchtvaart; AOPA = Aircraft Owners & Pilots Association

5 Beleid

Wijzigingen ten opzichte van het vorige beheerplan Groote Wielen (periode 2013 t/m 2022)

Ten opzichte van het beheerplan van de eerste periode wordt in dit hoofdstuk een update gegeven van de vigerende beleidsstukken, plannen en wet- en regelgeving. Als de Omgevingswet per 1 januari 2023 wordt ingevoerd zal een deel van het in dit hoofdstuk benoemde beleid worden opgenomen in deze nieuwe wet.

5.1 Inleiding

Naast dit beheerplan zijn meer plannen en beleid van invloed op het gebied. Het gaat om beleid en plannen van diverse instanties die van invloed zijn op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen. Het gaat daarbij om internationaal (EU), nationaal, provinciaal en gemeentelijk beleid. De Europese verdragen en richtlijnen zijn in de nationale wet- en regelgeving geïmplementeerd. Visies en plannen zijn volgend en worden hierop aangepast. Indien in een beschermd gebied meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van toepassing zijn, geldt de volgende rangorde: Europees niveau, landelijk niveau, provinciaal niveau en tenslotte gemeentelijk niveau. Wanneer meerdere wetten, richtlijnen, plannen of vormen van beleid van een gelijk niveau gelden - bijvoorbeeld Natura 2000 en KRW - én er sprake is van conflicterende belangen, wordt een passende belangenafweging gemaakt door de bevoegde gezagen.

5.2 Europees beleid en plannen

Europese Vogel- en Habitatrichtlijn

De Europese Vogelrichtlijn (richtlijn 79/409/EG) stamt uit 1979. De Europese Unie heeft deze richtlijn ingesteld voor de instandhouding van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten van Europa. De Vogelrichtlijn verplicht EU-lidstaten om de nodige maatregelen te nemen om populaties van deze vogelsoorten te behouden of in een goede staat te brengen. Hiervoor moet er voldoende gevarieerd leefgebied met voldoende omvang worden beschermd, in stand gehouden of hersteld. De Groote Wielen is aangewezen als Vogelrichtlijngebied.

De Habitatrichtlijn is in 1992 door de Europese Unie in werking gesteld. De Habitatrichtlijn is gericht op het waarborgen van de biologische diversiteit in de Europese Unie door de natuurlijke habitats en wilde dier- en plantensoorten die van Europees belang zijn in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen. Op 19 februari 2003 heeft de Nederlandse overheid een lijst met aangemelde Habitatrichtlijngebieden gepubliceerd in de Staatscourant. Hieronder valt ook het gebied Groote Wielen, waarmee Groote Wielen naast Vogelrichtlijngebied ook Habitatrichtlijngebied is geworden

In deze twee richtlijnen is ook bepaald dat er een netwerk moet worden gerealiseerd van natuurgebieden van Europees belang (Natura 2000) met als hoofddoelstelling het waarborgen van de genoemde soorten en hun leefgebied (zie ook paragraaf 1.1). De Groote Wielen is door het Rijk in maart 2011 definitief aangewezen als zo’n Natura 2000-gebied.

Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft als doel het tegengaan van de achteruitgang van de kwaliteit van alle watergebonden ecosystemen door deze te beschermen en te verbeteren. De KRW

ONTWERP

geeft aan dat de ecologische en chemische doelen en maatregelen om schoon en gezond water te bereiken moeten worden vastgelegd in een stroomgebiedbeheerplan (SGBP). Een SGBP karakteriseert het gebied en de daar voorkomende problemen, beschrijft de doelen voor het gebied en de maatregelen in tijd om deze doelen te bereiken.

Aan alle waterlichamen (beken, meren, kanalen etc.) is een KRW-status toegekend. Deze status geeft aan of het waterlichaam is aangelegd (in het geval van een kanaal) of in welke mate het waterlichaam afwijkt van een oorspronkelijk natuurlijk watertype. Voor de meren (waartoe de wateren van de Groote Wielen behoren) is deze status ‘sterk veranderd’ omdat de waterstand zoveel mogelijk op een vast peil wordt gehouden en daarmee sterk afwijkt van een oorspronkelijk natuurlijk waterpeil.

De belangrijkste hydrologische knelpunten bij de ‘meren’ hangen dan ook samen met het vaste waterpeil en de steile oevers. Hierdoor ontbreken natuurlijke inundatiezones die ecologisch van groot belang zijn voor bijvoorbeeld de vissen. Het ecologische doel wordt daarom vooral bepaald door de mogelijkheden van flexibel peilbeheer en de realisatie van inundatiezones. In de meren die deel uitmaken van de boezemsystemen is flexibel peilbeheer nagenoeg niet mogelijk. Het Wetterskip zal de komende jaren in de provincie Fryslân een pilot uitvoeren om meer flexibiliteit in het waterpeil te krijgen ten gunste van natuurdoelen.

Voor het Natura 2000-gebied Groote Wielen zijn in de 1e beheerplanperiode maatregelen genomen om ruimte te creëren voor de ontwikkeling van riet- en moerasvegetatie. In de komende periode zal in dat kader vanuit de KRW-doelstellingen nog meer inrichting plaatsvinden in de vorm van het verondiepen van wateren en het vergroten van begroeibaar areaal.

De algemene ecologische doelen voor de KRW zijn:

- minder algen;
- brede soortenrijke zone met oeverplanten;
- gevarieerde begroeiing met drijfbladplanten, ondergedoken waterplanten en open water;
- soortenrijke visgemeenschap.

Waarbij de belangrijkste voorwaarden om deze doelen te halen zijn: stilstaand niet al te diep water, windwerking en verlanding. De voorgestelde maatregelen om de ecologische doelen te halen zijn inrichting van natuurvriendelijke oevers, aanleg van inundatiezones en vermindering van belasting met nutriënten door aanpak van rioolwaterzuiveringsinstallaties en belasting uit polders.

5.3 Rijksbeleid en plannen

Wet natuurbescherming (Wnb)

Op 1 januari 2017 is de Wnb in werking getreden. Hierin zijn de voormalige Flora- en faunawet, Nbw 1998 en Boswet opgenomen. Deze wet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten en van habitattypen in Nederland. In de Wnb zijn de bepalingen uit de Habitat- en Vogelrichtlijnrichtlijn opgenomen. De Wnb regelt gebiedsbescherming, soortenbescherming en bescherming van houtopstanden. Het is de planning dat in 2023 deze wet wordt opgenomen in de Omgevingswet. Door de wetgever wordt aangegeven dat de overgang van de Wnb naar de Omgevingswet beleidsneutraal geschiedt. Vanuit de Wnb zijn de volgende onderdelen met name van belang in de Groote Wielen.

Gebiedsbescherming

Eén van de onderdelen van de Wnb is de gebiedsbescherming waarin de bescherming van Natura 2000-gebieden is geregeld. De Groote Wielen is aangewezen als Natura 2000-gebied en wordt daarmee onder de Wnb beschermd. Om de gunstige staat van instandhouding van de kernopgaven

ONTWERP

en aangewezen soorten te realiseren moet voor elk Natura 2000-gebied een beheerplan worden opgesteld door Gedeputeerde Staten (zoals dit plan). Projecten die significante gevolgen op de natuurwaarden van het Natura 2000-gebied hebben, zijn verboden tenzij een vergunning is verleend door de provincie of het gebruik is getoetst en opgenomen in het beheerplan. Dit geldt voor projecten in het beschermde gebied, maar ook voor projecten in de omgeving met een mogelijke negatieve invloed op het gebied. Er is dan sprake van ‘externe werking’.

Soortenbescherming

De Wnb regelt naast de bescherming van gebieden, ook de bescherming van Europees en nationaal beschermde planten- en diersoorten. Naast de aangewezen soorten in het gebied Groote Wielen vallen ook alle de andere Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten en nationaal beschermde soorten onder de soortenbescherming. Daarnaast geldt deze bescherming overal en is deze niet gebonden aan Natura 2000-gebieden. Activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten of hun leefgebied zijn in principe verboden. Van het verbod kan onder voorwaarden (met een ontheffing of vrijstelling) worden afgeweken. Deze bevoegdheid is grotendeels in handen van Gedeputeerde Staten.

De soortenbescherming geldt ook voor soorten die schade kunnen berokkenen of overlast kunnen geven. Exoten en een beperkt aantal inheemse soorten zijn landelijk vrijgesteld van deze bescherming en kunnen onder voorwaarden worden bestreden. Voorwaarden (kunnen) zijn methode, gebruikte middelen en het effect op andere soorten. Voor andere soorten die schade en/of overlast geven kan pas beheer- en schadebestrijding plaatsvinden nadat een ontheffing of vrijstelling is afgegeven onder eventuele voorwaarden.

Houtopstanden

Het onderdeel houtopstanden regelt behoud van houtopstanden. Als kap van houtopstanden plaatsvindt is het verplicht om te zorgen dat de houtopstand weer terug komt. Indien er redenen zijn dat het bos niet terug kan komen op dezelfde pek kan ontheffing worden aangevraagd bij de provincie. Daarnaast is er een vrijstelling mogelijk als kap plaatsvindt ten behoeve van een instandhoudingsmaatregel of passende maatregel voor het behalen van Natura 2000 doelstellingen. Dit onderdeel van de Wnb speelt beperkt in het meren en plassengebied van de Groote Wielen.

Nationaal waterprogramma (NWP)

Op grond van Europese regelgeving en de nationale Waterwet zijn iedere zes jaar nationale plannen voor water nodig. Het Nationaal Waterprogramma 2022 – 2027 (NWP) beschrijft de nationale beleids- en beheerdoelen op het gebied van klimaatadaptatie, waterveiligheid, zoetwater & waterverdeling, waterkwaliteit & natuur, scheepvaart en de functies van de rijkswateren. In het NWP komen het huidige Nationaal Waterplan (voor beleid) en het Beheer- en ontwikkelplan voor de rijkswateren samen. Daarnaast zijn het Programma Noordzee, de stroomgebiedbeheerplannen en de overstromingsrisicobeheerplannen onderdeel van het NWP.

Wet ruimtelijke ordening (Wro)

De Wet ruimtelijke ordening (Wro), die op 1 juli 2008 is ingegaan, vormt het kader voor ruimtelijke plannen in Nederland. Eén van de kernelementen van de Wro is dat Rijk, provincies en gemeentes verplicht zijn de hoofdlijnen van het op hun niveau te voeren ruimtelijk beleid te vertalen in een structuurvisie. De Wro is toegesneden op ‘decentraal wat kan, centraal wat moet’. Dit houdt in dat de verantwoordelijkheid bij de overheidslaag ligt die het ruimtelijk beleid ontwerpt en uitvoert. Het ruimtelijk beleid zoals beschreven in de structuurvisie wordt vastgelegd in de bestemmingplannen die primair door de gemeenten worden opgesteld. In bestemmingsplannen staat beschreven welke bestemming aan verschillende delen van het grondgebied van de gemeente wordt gegeven.

ONTWERP

Gemeenten zijn verplicht om voor hun hele gebied een bestemmingsplan op te stellen. Het Rijk en de provincie zijn ook bevoegd om voor bepaalde projecten of gebieden een 'bestemmingsplan' op te stellen, dit heet dan inpassingsplan. De bestemmingsplannen mogen niet conflicteren met de Wnb. Elk voorstel voor een bestemmingsplan(wijziging) moet hieraan worden getoetst.

5.4 Provinciaal beleid en plannen

Verordening Wet natuurbescherming

Gedeputeerde Staten is veelal het bevoegd gezag ten aanzien van de uitvoering van de Wnb zoals omschreven onder paragraaf 4.2 'Rijksbeleid en plannen'. Daarnaast heeft Gedeputeerde Staten vanuit de Wnb de mogelijkheid om in een verordening nadere regels te stellen en/of vrijstellingen te verlenen. Bij de inwerkingtreding van de Wnb heeft de provincie Fryslân een Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 vastgesteld. Hierin worden onder andere nadere regels gesteld ten aanzien van beheer- en schadebestrijding en is een aantal vrijstellingen geregeld voor algemeen voorkomende soorten bij ruimtelijke ontwikkelingen. Deze verordening wordt met de inwerkingtreding van de Omgevingswet opgenomen in de Omgevingsverordening.

Omgevingsvisie Fryslân 2020: 'De Romte diele'

Eind 2020 is de Omgevingsvisie voor Fryslân vastgesteld. De visie is een plan op hoofdlijnen waarin voor de lange termijn (2030-2050) strategische ambities zijn bepaald. De Omgevingsvisie vervangt het strategisch beleid van de provincie in het Streekplan, Milieubeleidsplan, waterhuishoudingsplan en het Verkeer- en Vervoerplan. In de visie is aangegeven wat de provincie doet om de huidige basiskwaliteiten van de Friese leefomgeving op orde te houden. Daarnaast wil de provincie extra inzetten op vier urgente en integrale opgaven:

- Fryslân vitaal, leefbaar en bereikbaar houden
- Energietransitie met kracht voortzetten
- Fryslân klimaatadaptief inrichten
- Versterken biodiversiteit

Verdere uitwerking vindt plaats middels programma's waarin beleid en acties worden verwoord voor de uitvoering. Voor het Natura 2000-gebied Groote Wielen is met name het versterken van de biodiversiteit van belang, maar ook maatregelen vanuit energietransitie en klimaatadaptatie kunnen van invloed zijn op het gebied en de doelstellingen.

(Ontwerp-) Regionaal waterprogramma provincie Fryslân 2022-2027

Het Regionaal Waterprogramma[2] (RWP) is een Omgevingsprogramma met beleidskaders en uitwerkingen voor het provinciale waterbeheer en klimaatadaptatie. Het is een wettelijk verplicht programma dat een uitwerking is van de Friese Omgevingsvisie 'De Romte Diele' en de uitgangspunten genoemd in de Startnotitie RWP die oktober 2020 door Provinciale Staten (PS) zijn vastgesteld.

Het hoofddoel is om in 2050 zoveel mogelijk water robuust en klimaatbestendig te zijn ingericht. Het is niet meer toereikend en betaalbaar om alle gevolgen van klimaatverandering op te vangen met bestaande technieken die tot nu toe het watersysteem op orde houden. Er zal meer gebruik moeten worden gemaakt van natuurlijke omstandigheden. Voor de lange termijn wordt daarom gekeken naar de functie en inrichting van de Friese boezem (2e fase Lange Termijn Boezemverkenning), wordt

[2] Het RWP 2022-2027 is in ontwerp d.d. 17 februari 2022

ONTWERP

gewerkt aan een Blauwe Omgevingsvisie (BOVI) en vindt onderzoek plaats naar de ontwikkeling van grondwaterstromen en grondwatervoorraden (strategische Grondwaterstudie).

Voor de Groote Wielen is het met name van belang dat in het RWP het doel is geformuleerd om de grondwatercondities voor alle grondwaterafhankelijke natuurgebieden voldoende op orde te krijgen voor behoud en herstel van de beoogde natuurdoeltypen. Hierbij wordt prioriteit gesteld aan de Natura 2000-gebieden. Voor de planperiode 2022 – 2027 gaat het in totaal om 1.500 hectare Natura 2000-gebied waar de verdroging wordt bestreden. De acties die hierbij horen zijn:

- Verdrogingsbestrijding 250 hectare per jaar
- Inventarisatie maatregelenpakket overige verdroogde natuurgebieden inclusief inzetten of aanpassen instrumenten voor het realiseren van overgangszones
- Afronden inrichting verdrogingsmeetnetten

Thematische structuurvisie ‘Grutsk op ‘e Romte!’

In 2014 is de thematische structuurvisie ‘Grutsk op ‘e Romte’ opgesteld. In de visie is bepaald welke landschappelijke en cultuurhistorische structuren van provinciale betekenis zijn en ook als zodanig door de provincie Fryslân zijn gewaardeerd. Als thematische structuurvisie is Grutsk op ‘e Romte bindend en leidend voor provinciale plannen en projecten en sturend voor wat betreft de inzet van provinciale middelen.

De Groote Wielen valt in deze structuurvisie binnen twee typen landschappen. Het westelijk deel valt onder het landschap van ‘het Kleigebied Oostergo’, terwijl het oostelijk deel binnen het landschap van de ‘Noordelijke Wouden’ valt. Het provinciaal belang is hier met name behoud van de overgang van de openheid van dit kleigebied naar de beslotenheid van de wouden. Daarnaast zijn in het gebied van de Groote Wielen cultuurhistorische waarden te vinden in de vorm van de eendenkooien de Buismanskoai en Kobbekoai.

Verordening Romte Fryslân

De Verordening Romte Fryslân 2014 is opgesteld om ervoor te zorgen dat de provinciale ruimtelijke belangen doorwerken in de gemeentelijke bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen. In de verordening staan regels over de thema’s bundeling, ruimtelijke kwaliteit, wonen, werken, recreatie en toerisme, landbouw, natuur, kustverdediging en duurzame energie. De regels in de Verordening zijn een verdere uitwerking van het Streekplan Fryslân 2007 en bevatten de provinciale kaders waarbinnen ruimtelijke ontwikkelingen kunnen plaatsvinden.

Ten aanzien van natuur is aan de verordening een kaart Natuur gekoppeld met daarop de ecologische hoofdstructuur (Natuur Netwerk Nederland). Ruimtelijke plannen zijn gericht op behoud, herstel of ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van de gronden. Daarnaast maakt een ruimtelijk plan geen activiteiten en ontwikkelingen binnen en buiten de hoofdstructuur mogelijk die leiden tot significante aantasting van deze kenmerken en waarden.

De Groote Wielen valt binnen de genoemde ecologische hoofdstructuur met vanuit Natura 2000 een extra bescherming. Voor deze gebieden gelden op grond van de Wnb afzonderlijke regels die van toepassing zijn naast deze verordening. Daaronder valt ook de externe werking van ontwikkelingen buiten de ecologische hoofdstructuur, bijvoorbeeld vanwege hun effecten op de waterhuishouding of de depositie van ammoniak. Met name aan ‘groot openbaar belang’ en ‘alternatieven’ worden zwaardere eisen gesteld dan beschreven voor de andere gronden binnen het natuurnetwerk.

Ten aanzien van de weidevogelgebieden is in de Verordening een compensatieplicht opgenomen als de openheid en rust in een gebied niet kunnen worden gewaarborgd. Aangezien een deel van de

ONTWERP

Groote Wielen als weidevogelgebied is aangemerkt kan deze compensatie aan de orde zijn als er ruimtelijke ingrepen nodig zijn waarbij aantasting van het weidevogelgebied onvermijdelijk is. Wanneer na afweging aantasting van de aanwezige weidevogelstand onvermijdelijk blijkt, dient te worden gezorgd voor financiële compensatie waarmee nieuwe weidevogelgebieden kunnen worden ingericht of bestaande weidevogelgebieden versterkt kunnen worden.

Voor het onderdeel recreatie en toerisme is een belangrijk principe dat de meer grootschalige en intensieve recreatieve voorzieningen worden geconcentreerd bij de stedelijke centra, de regionale centra en de recreatiekernen. Concentratie bevordert de synergie tussen recreatieve functies, biedt schaalvoordelen en draagt daarmee bij aan de aantrekkingskracht en herkenbaarheid van een gebied voor toeristen. Daarnaast voorkomt het versnippering van recreatief aanbod en de bijbehorende nadelige landschappelijke consequenties. Wel zijn er mogelijkheden voor enige verruiming op kleine schaal buiten deze concentratielocaties. In de verordening zijn hiervoor verschillende bepalingen opgenomen ten aanzien van recreatiewoningen, kampeerterreinen, jachthavens, dagrecreatie, recreatieve combinaties en kleinschalige recreatie buiten recreatiekernen.

Weidevogelnota 2014-2020 en Nota Weidevogels 2021-2030

Vanwege de teruggang van het aantal weidevogels is voor de periode 2014 – 2020 een beleidsnota opgesteld voor het weidevogelbeheer in Fryslân. Hierin is een koers ingezet om met name te investeren in de kansrijke delen van Fryslân voor het behoud van de weidevogelpopulatie. Het beleid uit deze weidevogelnota is in 2020 geëvalueerd, waaruit naar voren is gekomen dat de ambitie van 10.000 broedparen in de provincie niet is gelukt. Voor behoud en herstel van de weidevogels zijn meer maatregelen nodig. Deze zijn verwoord in de nieuwe nota Weidevogels 2021-2030. De ambitie van 10.000 broedparen blijft gehandhaafd, maar er vindt een aanscherping plaats van aanvullende maatregelen ten aanzien van kuikenoverleving en realisatie van robuuste gebieden. Hierbij wordt ook gekeken naar draagvlak voor weidevogelbeheer, verdienmodellen voor de landbouw en een integrale aanpak. Deze integrale aanpak kan ook aan de orde zijn in de Groote Wielen, aangezien de (noord)westelijke polders van de Groote Wielen onderdeel uitmaken van weidevogelbroedgebied.

Fryske guozzeoanpak 2017-2020

Naast het weidevogelbeleid is er in 2017 ook nieuw beleid opgesteld ten aanzien van het ganzenbeheer in de provincie Fryslân. Doel van dit beleid was om een balans te bereiken tussen enerzijds bescherming van de internationale populaties winterganzen en anderzijds de overlast en schade ten gevolge van zowel deze winterpopulaties als van de broedende ganzenpopulaties. Sommige soorten worden ook beschermd onder de Europese Vogelrichtlijnen. Afschot is alleen onder voorwaarden mogelijk. Daarnaast is het effect van afschot onzeker op bepaalde soorten en zijn er ‘stevige’ beschermende maatregelen genomen, o.a. door de instelling van (soort-specifieke) foerageergebieden voor de ganzen waar niet verjaagd mag worden. Dit beleid is net geëvalueerd waarbij in 2022 een nieuw voorstel wordt opgesteld waarin de koers voor de komende jaren wordt uitgezet.

Het water van de Groote Wielen is als rustplaats aangemerkt in het ganzenbeleid. Hiervoor geldt dat er in een zone van 150 meter rondom geen schadebestrijding mag plaatsvinden tenzij er een maatwerkafspraak ligt. Beheer en schadebestrijding (inclusief maatwerkafspraken) worden vastgelegd in het Faunabeheerplan van de Faunabeheereenheid Fryslân.

In het beleid is vastgelegd dat er jaarlijks een maximaal aantal ganzen kan worden afgeschoten van de soorten grauwe gans, brandgans en kolgans. Daarbij zijn ter bescherming gronden aangewezen waar geen verjaging plaats mag vinden: de ganzenfoerageergebieden. In 2017 zijn de gebieden in Fryslân in oppervlak met 10% verkleind. Om de Groote Wielen liggen meerdere gronden die zijn

ONTWERP

aangewezen als ganzenfoerageergebied, waarbij in 2017 de bovengenoemde verkleining van oppervlak heeft plaatsgevonden. Voor behoud van rust en foerageermogelijkheden in de Groote Wielen kunnen deze ganzenfoerageergebieden versterkend zijn.

Nota Faunabeleid Fryslân

De provincie geeft met deze Nota Faunabeleid Fryslân aan welk kader wordt gehanteerd voor de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van faunabeleid en daarop gebaseerde besluitvorming. Daarmee kunnen (nieuwe) beleidsvragen en beleidsontwikkelingen in samenhang en eenduidig worden opgepakt en beoordeeld. Met deze Nota beoogt de provincie consistentie in de aanpak van soortgelijke vraagstukken op het gebied van beheer- en schadebestrijding. Dat betekent eenzelfde systematiek voor het afwegen van verschillende (wettelijke) belangen, voor verschillende soorten, omstandigheden en perioden in het jaar. In de Groote Wielen vindt schadebestrijding van d evos plaats in verband met schade aan faunasoorten zoals weidevogels.

Natuurbeheerplan

Het Natuurbeheerplan beschrijft de subsidiemogelijkheden voor beheer en ontwikkeling van natuurgebieden, agrarische natuur en landschapselementen in de provincie Fryslân. Voor het beheer kan een beheervergoeding worden aangevraagd op basis van het Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (hierna SNL). Indien er natuurambities liggen op gronden is het mogelijk om inrichtingsmaatregelen te nemen via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur- en Landshapsbeheer (hierna SKNL). Deze mogelijkheden zijn wel nadrukkelijk gerelateerd aan de natuurdoelen die de provincie nastreeft. Het Natuurbeheerplan is in die zin ook een sturingsinstrument. Voor het beheer van de Groote Wielen wordt ook subsidie gegeven. Daarnaast is er subsidie vanuit de SNL voor het monitoren van bepaalde natuurdoelen.

5.5 Gemeentelijk beleid en plannen

Gemeente Leeuwarden

Het deel van de Groote Wielen dat in de gemeente Leeuwarden ligt heeft sinds 2014 de bestemming natuur en is in erfpacht gegeven bij It Fryske Gea. Op deze locatie staat het behoud van het herstel en de ontwikkeling van de natuurlijke, ecologische en landschappelijke waarden voorop. Ander gebruik en voorzieningen zoals agrarisch medegebruik, dagrecreatief medegebruik, infrastructurele voorzieningen, openbare nutsvoorzieningen en waterhuishoudkundige voorzieningen zijn daarbij ondergeschikt. In het gebied zijn daarnaast nog enkele locaties die een dubbelbestemming hebben met de waarde cultuurhistorie. Behoud van deze waarden is van groot belang, waarbij in de inventarisatie van cultuurhistorie, meerdere waardevolle elementen in de Groote Wielen zijn aangeduid. De belangrijkste hierbij zijn de eendenkooien, het oude (water)wegenpatroon en de Koekoekspetten. Over een groot deel van de Groote Wielen ligt een luchtvaartverkeerzone. Daarnaast verhuurt de gemeente de visrechten aan sport- en beroepsvissers.

Buiten de Natura 2000-begrenzing in de zuidwesthoek ligt de bestemming recreatie. Hier zijn recreatieve activiteiten en voorzieningen mogelijk, waarbij geen aantasting van onder andere landschappelijke cultuurhistorische situaties en natuurlijke waarden plaats mag vinden. De gemeente wil graag deze ontwikkelingen stimuleren waarbij ook wordt ingezet op een betere verbinding met de Groene Ster en Kleine Wielen. Ten westen van het Alddeel ligt met name de dubbelbestemming agrarisch met natuurwaarden waarvan in het zuidelijk deel gronden zijn bestemd voor een nieuwe woonwijk Leeuwarden-Blitsaerd-Oost.

ONTWERP

In december 2021 heeft de gemeente een Omgevingsvisie vastgesteld. Deze visie definieert de belangrijke opgaven en formuleert doelstellingen voor de leefomgeving. Het uitgangspunt van de visie zijn drie ambities: 1) het is goed leven in Leeuwarden in 2028, 2) Leeuwarden is in 2028 het hart van een bijzondere groenblauwe regio en 3) Leeuwarden is in 2028 en sterke economische gemeente. In deze visie wordt de Groote Wielen als waardevol natuurgebied genoemd. De gemeente zet zich in om de aanwezige natuurwaarden te behouden, waarbij natuurgebieden niet op zichzelf staan. Het buitengebied wordt dan ook beschouwd als een geheel waarbinnen ervoor gezorgd wordt dat ontwikkelingen geen onomkeerbare negatieve gevolgen hebben voor de aangewezen natuurwaarden.

Gemeente Tytsjerksteradiel

De gemeente Tytsjerksteradiel heeft het gebied in het Bestemmingsplan ‘Buitengebied 2013’ de bestemming natuur toegekend. Dit betekent dat de gronden bestemd zijn voor het behoud, het herstel en de ontwikkeling van de natuurwaarden, met daaraan ondergeschikt het recreatief en educatief medegebruik. De Ryd, de Koaiboutfeart en de Ryptsjerkster Feart hebben de bestemming water. Aan beide bestemmingen is daarnaast een landschappelijke waarde toegekend, waarbij het gebied mede bestemd is voor het behoud en herstel van cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwaarden van het open landschap met in achtneming van de specifieke kenmerken van de deelgebieden binnen het open landschap.

In 2021 heeft de gemeente een Omgevingsvisie opgesteld: ‘Ontwerp omgevingsvisie Tytsjerksteradiel 2021 – 2040’. Hierin zijn meerdere ambities verwoord waaronder ook een gezonde en veilige omgeving en een leefomgeving aangepast aan het veranderende klimaat met een herstelde biodiversiteit.

Verder is in september 2021 een visie op recreatie en toerisme vastgesteld ‘Tytsjerksteradiel, folle mear om te ûntdekken!’. Dit is een beleid- en uitvoeringsprogramma voor de periode 2021-2030 waarin de ontwikkelingen voor de vrijetijdssector worden verwoord. Het gebied de Groote Wielen valt daarbij in het toeristisch-recreatieve cluster van Trynwâlden. Het streefbeeld is dat de verscheidenheid van het landschap nog meer te ervaren en te beleven is: bossen op de zandrug, rietmoerassen, weidegebieden, veenplassen, vaarten en boomsingels. Hiervoor wordt ook gekeken naar verblijfsrecreatie in en om de Groote Wielen. Daarnaast wordt gekeken naar het grensgebied met de gemeente Leeuwarden, ten zuiden van de Groote Wielen voor een recreatief toeristische verbinding. Mochten ideeën zich verder ontwikkelen zal contact worden gezocht met de provincie over de mogelijkheden.

5.6 Overig beleid en plannen

(Ontwerp-) Waterbeheerprogramma 2022-2027 Wetterskip Fryslân

In het ontwerpplan van Wetterskip Fryslân[3] is één van de speerpunten om de biodiversiteit in en om het water te beschermen en te verbeteren. Mede vanuit de KRW richten de maatregelen zich op:

- Het vermijden van emissies van meststoffen en milieuvreemde stoffen naar het water
- Het herstellen en in stand houden van leefgebieden van watergebonden soorten
- Het herstellen van verbindingen, zodat leefgebieden vergroot worden en weer bereikbaar zijn voor bijvoorbeeld vissen

[3] Het Waterbeheerprogramma 2022-2027 is in ontwerp d.d. 7 december 2021

ONTWERP

Daarbij wordt gestreefd naar afstemming met andere partijen zodat soorten die afhankelijk zijn van water op meerdere fronten kansen krijgen. Voor het beheergebied van Wetterskip Fryslân worden daarvoor plannen uitgewerkt. Daarin staan concrete doelen voor wat er leeft in het water en wordt gezorgd voor het natuurvriendelijk inrichten en onderhouden van het watersysteem.

Beheerplan terreinbeheerder It Fryske Gea

IFG maakt voor de objecten die zij in beheer en/of eigendom heeft eens per 25 jaar een intern Beheerplan. In dit plan worden de tot dusverre uitgevoerde beheers- en inrichtingsmaatregelen geëvalueerd, de huidige waarden van het terrein beschreven en de visie die IFG voor dit gebied heeft voor de komende 25 jaar beschreven met de daarbij horende maatregelen. Tussentijds worden circa eens per 5 jaar evaluaties uitgevoerd en werkplannen opgesteld om de beschreven visie te realiseren. Het huidige beheerplan voor de Groote Wielen is in 2002 opgesteld en is dus geldig t/m 2027.. Dit betekent dat in de eerste plaats aandacht is voor de rustplaatsfunctie voor onder meer grote aantallen zwanen, eenden, ganzen en steltlopers in De Warren en de Ryptsjerksterpolder. Andere wetlandelementen waar IFG tot 2027 extra aandacht aan wil besteden zijn dotterbloemgraslanden, moerasarealen en weidevogelbroedgebied.

Natuurbranden

De Groote Wielen zijn in de Risico Inventarisatie Natuurbranden Fryslân van Veiligheidsregio Fryslân (2013 en daarna vierjaarlijks geactualiseerd) niet als risicogebied aangemerkt. Daarom worden er geen specifieke maatregelen genomen voor de vermindering of beheersing van natuurbrandrisico's.

5.7 Ontwikkeling in beleid en plannen

Omgevingswet

Naar verwachting zal op 1 januari 2023 wordt de wet natuurbescherming en de Wet ruimtelijke Ordening worden opgenomen in de Omgevingswet. Hiervoor wordt ook een nieuwe omgevingsverordening opgesteld, die vanaf deze datum geldig is. Zoals aangegeven wordt de wet beleidsarm ingevoerd, waardoor de verwachting is dat er geen grote wijzigingen worden doorgevoerd in de bepalingen.

Wijzigingen in aanwijzingsbesluit

In Hoofdstuk 1 is aangegeven dat in 2022 met een eventuele doorloop in 2023 een actualisatie plaatsvindt van de Natura 2000 doelensystematiek. Dit kan consequenties hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen in Groote Wielen. Mogelijk worden de twee soorten uit het ontwerp-besluit definitief toegevoegd als instandhoudingsdoel en kan er sprake zijn van aanvullende doel(en). De verwachting is dat de otter in deze beheerplanperiode zal worden aangewezen in de Groote Wielen. De consequenties zijn hierbij nog niet bekend. Om wel tijdig te kunnen reageren op aanpassingen in doelen worden in dit beheerplan maatregelen benoemd (zie hoofdstuk 7 en 8).

Ganzenbeleid

Beheer en schadebestrijding worden vastgelegd in een goedgekeurd Faunabeheerplan. De Faunabeheereenheid heeft eind 2021 twee faunabeheerplannen opgesteld. Eén voor jacht en één voor predatiebeheer. Deze twee plannen zijn ten tijde van het opstellen van dit beheerplan nog niet

ONTWERP

definitief goedgekeurd. Het is nog onduidelijk is op welke wijze beheer- en schadebestrijding in en rondom rustgebieden van ganzen plaats kan vinden.

Het ganzenbeleid is in 2019 geëvalueerd[4] en er wordt een nieuwe koers uitgezet. Hierbij zal ook gekeken worden naar de relatie tussen bestrijding van ganzen en de doelen van Natura 2000. Het verankeren van het ganzenbeleid in de beheerplannen is een toekomstige wens. Hiervoor vindt een beoordeling plaats waarna ook gekeken kan worden of vergunningen nodig zijn voor de bestrijding van ganzen binnen Natura 2000-gebieden. Deze beoordeling kan pas plaatsvinden als er meer duidelijkheid is over de koers van het ganzenbeleid.

Weidevogelbeleid

Als broedvogel gaat de grutto landelijk sterk achteruit. Om de achteruitgang te stoppen is in 2020 landelijk een ‘aanvalsplan grutto’ opgesteld[5]. Hier wordt gekeken naar grote gebieden waar het beheer geheel wordt gericht op het realiseren van geschikt leefgebied. De Groote Wielen wordt zeer waarschijnlijk onderdeel van zo’n grootschalig weidevogelgebied, vanwege de geschikte polders aan de westkant van de Groote Wielen: Binnemiede- en Weeshúspolder. Het gebied is vanuit Natura 2000 niet aangewezen als broedvogelgebied voor grutto. De kemphaan kan als zeer kritische weidevogel wel profiteren van bepaalde maatregelen (extensief ruig grasland en plas-dras situaties). Bij het nemen van maatregelen in (een deel van) het gebied ten behoeve van de weidevogels mogen geen negatieve effecten plaatsvinden op de instandhoudingsdoelstellingen in het gebied. Dit dient beoordeeld te worden in het kader van de Wnb.

Exotenbeleid

Komend jaar 2022 stelt de provincie beleid op ten aanzien van de bestrijding van invasieve exoten. Hierbij worden de risico’s en aanwezigheid van deze exoten in kaart gebracht. Daarbij zal ook worden gekeken naar de bestrijding van exoten binnen het Natura 2000-gebied. Het beleid heeft een tweeledig doel. Het bestrijden van invasieve exoten in het algemeen en bestrijding van soorten die de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar kunnen brengen. Hoe het beleid eruit gaat zien en in welke mate dit gaat spelen in de Groote Wielen is nog onbekend. Indien van toepassing zal het invasieve exotenbeleid binnen de begrenzing moeten worden opgenomen in het Natura 2000-beheerplan. Hierbij moet ook de financiering van activiteiten worden geregeld binnen het beheerplan. Eventuele activiteiten die voortvloeien uit het exotenbeleid dienen te worden beoordeeld op de effecten op de doelen van het Natura 2000-gebied.

ONTWERP

[4] J.B. Latour, M. Pot, J. Stahl 2019. Effecten van verjaging op vraatschade door ganzen in Fryslân . A&W-rapport 2571. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.& Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen

[5] aanvalsplan-Grutto.pdf (gruttoaanvalsplan.nl)

6 Activiteiten in en om het gebied

Wijzigingen ten opzichte van het vorige beheerplan Groote Wielen (periode 2013 t/m 2022)

Dit hoofdstuk is een verkorte versie van het hoofdstuk in het eerste plan. Er wordt in dit hoofdstuk een overzicht gegeven van de destijds getoetste activiteiten en van nieuwe ontwikkelingen.
Het complete oorspronkelijke hoofdstuk is als bijlage 5 opgenomen in dit plan.

Naast een overzicht van de geïnventariseerde type activiteiten uit het 1e beheerplan, wordt in dit hoofdstuk ingegaan op nieuwe en toekomstige ontwikkelingen in het gebied. Voor het 2e beheerplan zijn geen gewijzigde of nieuwe activiteiten geïnventariseerd en beoordeeld. Mochten deze activiteiten een negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen dan wel beschermde soorten in het gebied zullen deze apart moeten worden beoordeeld in het kader van de vigerende wet- en regelgeving, op dit moment de Wet natuurbescherming (Wnb).

6.1 Vastgestelde activiteiten in het beheerplan

De geïnventariseerde activiteiten uit het 1e beheerplan en de toetsing van deze activiteiten zijn integraal overgenomen in bijlage 5. Indien het gebruik ongewijzigd plaatsvond voor 31 maart 2010 was er sprake van zogenaamd bestaand gebruik. Als na toetsing geen negatieve effecten aanwezig of te verwachten waren kon dit ‘bestaand gebruik’ zonder vergunning doorgang vinden. Sinds 1 januari 2020 is de datum 31 maart 2010 juridisch gezien komen te vervallen. Er kan niet meer worden teruggevallen op deze datum. Voor het bestaand gebruik uit het 1e beheerplan is het echter voldoende aannemelijk dat, als deze activiteiten ongewijzigd doorgang vinden dan wel onder de gestelde voorwaarden, er geen negatief effect te verwachten is. In dat geval kan dit gebruik vergunningsvrij doorgang blijven vinden. Bij nieuw gebruik, wijzigingen in dit gebruik, toename van intensiteit of aanvullende beheer en onderhoud moet gekeken worden of er negatieve effecten aanwezig zijn en kan het zijn dat er een vergunning in het kader van de Wnb nodig is. Zie hiervoor ook hoofdstuk 10 bij de paragraaf over vergunningverlening.

Hieronder wordt kort weergegeven welke typen activiteiten in het 1e beheerplan zijn beoordeeld. Voor een meer gedetailleerde omschrijving van deze activiteiten wordt verwezen naar bijlage 5. Wel wordt aangegeven welke aandachtspunten er voor de 2e beheerplanperiode van belang zijn.

Waterwegen en waterbeheer

De Groote Wielen bestaat uit een stelsel van grote en kleine wateren die (grotendeels) onderling zijn verbonden. Aan deze waterwegen vindt regelmatig onderhoud plaats door het schonen van sloten en het maaien en baggeren bij de doorgaande waterwegen. .

Zolang de werkzaamheden ongewijzigd zijn en conform een goedgekeurde gedragscode plaatsvinden kunnen deze doorgang blijven vinden. De Unie van Waterschappen heeft zo’n goedgekeurde gedragscode. Om negatieve effecten van het waterbeheer op te vangen zijn in het 1e beheerplan maatregelen genomen om het waterpeilbeheer te optimaliseren. Daarnaast is leefgebied gecreëerd voor zowel noordse woelmuis als porseleinhoen. In de 2e beheerplanperiode wordt gekeken of deze maatregelen het gewenste effect hebben gehad en worden aanvullende maatregelen worden genomen.

ONTWERP

Recreatie

Samen met het recreatiegebied Kleine Wielen is de Groote Wielen een (water)recreatiegebied dicht bij Leeuwarden. De waterrecreatie speelt een grote rol in het gebied. In het gebied ligt een zwemwaterlocatie en er wordt gevist, gesurft, gezeild, gekanood, geroeid, gesupt en in ijswinters geschaatst.

De landelijke trend is dat er een intensivering plaatsvindt van recreatieve activiteiten. De recreatie in de Groote Wielen is zover bekend ook toegenomen. Hier heeft geen monitoring op plaatsgevonden. In het 1e beheerplan is enige rekening gehouden met een autonome groei. Indien recreatieve activiteiten sterk toenemen kan dit negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelstellingen.

Zolang de activiteiten onveranderd plaatsvinden zoals beoordeeld voor het 1e beheerplan kunnen deze doorgang blijven vinden. Bij een sterke toename of nieuwe recreatieve voorzieningen / activiteiten is een beoordeling in het kader van de Wnb noodzakelijk. Hierbij moet rekening worden gehouden met de verstoring bij de voorziening, maar eventueel ook de aantrekkende werking en het effect op het recreatieve gebruik van het gebied. Specifieke data over de recreatieve activiteiten ontbreken nog steeds, waardoor de mate van effect op instandhoudingsdoelstellingen niet goed te onderbouwen is. De vragen uit de 1e beheerplanperiode staan dan ook nog steeds:

- Hoe intensief worden Houtwiel en Sierdswiel in oktober t/m maart gebruikt?
- Leiden activiteiten tot verstoring en zo ja, hoe vaak?
- Is de verstoring ernstig of vinden de smienten snel een andere plek om te rusten in de directe omgeving van Houtwiel en Sierdswiel.

Natuurbeheer

Naast open water bestaat het gebied uit rietland, moeras, graslanden en twee eendenkooien. Het beheer vindt met name plaats door, of onder regie van, IFG (op enkele percelen van particulieren na). Voor het beheer van de aanwezige natuurwaarden in het gebied worden verschillende beheermaatregelen genomen, zoals maaien, beweiden, bemesten, begreppelen, rasteren en rietteelt (waarbij ook sluik wordt verbrand).

Bij het toetsen in de 1e beheerplanperiode is met name gekeken naar de bestaande natuurbeheerafspraken vanuit de subsidieafspraken. Tenzij anders is aangegeven, is bij het toetsen rekening gehouden met een variabiliteit in beheer. Bij wezenlijke wijzigingen in het beheer, kan een vergunning in het kader van de Wnb nodig zijn.

De doelen van soorten als noordse woelmuis, porseleinhoen en kemphaan worden niet gehaald. Er zal gekeken moeten worden naar aanvullende maatregelen en naar een optimalisatie van het beheer.

Wildbeheer en schadebestrijding

Beheer- en schadebestrijding vindt in de Groote Wielen plaats na het broedseizoen tot 15 maart. Alleen als het echt noodzakelijk is wordt de periode van 15 maart verlengd naar 1 april. Het gaat hier om incidentele bestrijding van vos, rat of verwilderde kat door de Wildbeheereenheid ‘It Bûtenfjild’. Zolang de werkzaamheden onveranderd plaatsvinden zoals beoordeeld in de 1e beheerplanperiode kunnen deze doorgang blijven vinden. Mocht jacht of een wijziging in schadebestrijding aan de orde zijn dient vooraf een beoordeling plaats te vinden in het kader van de Wnb.

Landbouw en visserij

De directe omgeving bestaat voornamelijk uit landbouwpercelen. Zolang het landbouwkundig gebruik niet wijzigt kan het gebruik doorgang vinden. Bij wijzigingen in het landbouwkundig gebruik moet

ONTWERP

gekeken worden of negatieve effecten aanwezig kunnen zijn op het gebied. Bijvoorbeeld bij beregening, drainage of het omzetten van grasland naar bouwland kan een vergunning benodigd zijn.

Naast recreatieve visserij is er sprake van één beroepsvisser in het gebied. Deze beroepsvisser is aangesloten bij de Friese Bond voor Binnenvissers. De Bond heeft een visrechtovereenkomst met de gemeente Leeuwarden In welke mate de werkwijze van vissen is gewijzigd ten opzichte van het 1e beheerplan is onbekend.

In het 1e beheerplan zijn aspecten als verstoring door aanwezigheid in het gebied en de effecten van (bij)vangst beoordeeld. Zolang de werkzaamheden onveranderd plaatsvinden zoals beoordeeld in de 1e beheerplanperiode kunnen deze doorgang blijven vinden. De kennis over de verspreiding van bittervoorn en geschikt habitat is nog steeds te beperkt om de effecten van visserij op deze soort te kunnen bepalen. Hier dient meer aandacht voor te komen in deze 2e beheerplanperiode.

Activiteiten buiten het gebied

Voor de meeste ruimtelijke ontwikkelingen buiten de begrenzing is een toets aan de instandhoudingsdoelstellingen nodig. Bij de toetsing moet dan onder andere rekening worden gehouden met externe werking en functies voor Natura 2000 die buiten het gebied liggen, zoals verblijfplaatsen, foerageergebieden en verbindingszones. De passieve wettelijke bescherming van de verblijfplaatsen van meervleermuis is momenteel onvoldoende om te zorgen voor behoud.

Monitoring

In het gebied vinden diverse karteringen en monitoringsonderzoeken plaats. Het betreft hier zowel doorlopende monitoring als eenmalige onderzoeken. Zolang de werkzaamheden onveranderd plaatsvinden zoals beoordeeld in de 1e beheerplanperiode kunnen deze doorgang blijven vinden.

Verkeer

De Groote Wielen ligt direct naast de provinciale wegen N355 (Leeuwarden-Groningen) en de N361 (van Gytsjerk naar Dokkum). Beide wegen zijn van belang voor de regionale en plaatselijke ontsluiting. De verkeersintensiteit van deze wegen neemt toe, hoewel toekomstige ontwikkelingen lastig in te schatten zijn in verband met veranderde patronen door de coronapandemie. In tabel 4.1 wordt de verkeersintensiteit vanaf 2013 weergegeven.

Tabel 6-1 Verkeersintensiteit N355 en N361 vanaf 2013 (start 1e beheerplan)

	Motorvoertuigen per etmaal (weekdagen)								
Weg	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Snelheids-limiet
N355	19.235	15.217	17.513	21.126	22.663	22.970	22.740	20.095	100 km/h
N361	8.082	8.596	10.518	10.596	8.082	8.196	8.129	7.120	80 km/h*

* het deel ten oosten van de Groote Wielen is afgewaardeerd

In de beoordeling van de 1e beheerplanperiode is rekening gehouden met een toename van de verkeersintensiteit. Zolang de activiteiten onveranderd plaatsvinden zoals beoordeeld in de 1e beheerplanperiode kunnen deze doorgang blijven vinden.

Vliegverkeer

Een aantal start- en landingsroutes van de vliegbasis Leeuwarden loopt over de Groote Wielen. Voor het gebruik van de vliegbasis is door de het Minserie van Defensie een vergunning aangevraagd bij het Ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Op 31 januari 2022 is deze vergunning afgegeven op grond van de Wnb voor militaire activiteiten en burgermedegebruik op de vliegbasis.

Het was onbekend in welke mate ballonvaart boven de Groote Wielen plaatsvond. Ballonvaart boven Natura 2000-gebieden is aan regels gebonden. Gevoelige gebieden zoals Natura 2000-gebieden worden vermeden als landingsplaats en er geldt een minimale vlieghoogte van 300 meter. In de 1e beheerplanperiode zijn geen luchtballonnen waargenomen boven het gebied. Indien dit wijzigt dient de ballonvaart alsnog te worden getoetst.

Gebruik, beheer en onderhoud cultuurhistorische aspecten

Binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied de Groote Wielen bevinden zich drie cultuurhistorische elementen. Dit zijn de twee eendenkooien Buismanskoai en Kobbekoai en de Ypeymolen (een achtkantige poldermolen). De Buismanskoai is alleen een excursiekooi. De Kobbekoai is nog in gebruik als eendenvangkooi, waarbij de aanwezige eenden in de lokstal regelmatig worden gevoerd. De Ypeymolen wordt gebruikt om de Koekoekspolder te bemalen.

Zolang de werkzaamheden onveranderd plaatsvinden zoals beoordeeld in het 1e beheerplan kunnen deze doorgang blijven vinden.

Lozingen

Binnen het gebied vinden geen lozingen van (verontreinigd) afvalwater plaats. Enkele gebouwen, zoals het bedrijfsgebouw van It Fryske Gea (It Set), lozen via beerputten op oppervlaktewater. Op het gebied wordt ook polderwater uitgeslagen, vanuit de Kleine Wielen en Ryptsjerk.

Zolang de werkzaamheden onveranderd plaatsvinden zoals beoordeeld de 1e beheerplanperiode kunnen deze doorgang blijven vinden. Wel wordt opgemerkt dat er een rioolwateroverstort van de gemeente Leeuwarden effect kan hebben op de organische belasting van het gebied. Dit kan leiden tot lage zuurstofconcentraties.

6.2 Lopende ontwikkelingen

Rondom het gebied spelen een aantal ontwikkelingen die mogelijk van invloed zijn op het Natura 2000-gebied en de doelstellingen van het gebied.

6.2.1 Waterwegen en waterbeheer

Waterpeilbeheer, - kwaliteit en -berging

Na de uitvoering van de beheerplanmaatregelen 1 t/m 6 (zie paragraaf 3.6) is het waterpeilbeheer in het gebied gewijzigd. Daarnaast is er voor het boezempeil een nieuw peilbesluit genomen. Hiermee kunnen de waterpeilen geoptimaliseerd worden voor het realiseren van leefgebied van de instandhoudingsdoelstellingen in het gebied. In welke mate deze maatregelen het gewenste effect hebben zal in deze beheerplanperiode inzichtelijk moeten worden.

ONTWERP

Om de waterkwaliteit verder te verbeteren wordt mede vanuit de KRW gekeken naar aanvullende maatregelen waarbij de belasting van nutriënten wordt verminderd. Hiervoor wordt gedacht aan het voorkomen van baggeraanwas uit veenpercelen door randvegetatie te laten staan. Door ook vraat van bijvoorbeeld brasems en ganzen te voorkomen wordt ingezet op een goede vegetatieontwikkeling op zowel land als water. Hierbij zijn ook luwe en ondiepe zones van belang voor een goed ecologisch functionerend systeem (zie ook ontwikkeling polder Wielzicht).

Voor het voorkomen van lozingen uit de rioolwateroverstort van de gemeente Leeuwarden zal de provincie in overleg treden met de gemeente en Wetterskip Fryslân om te kijken naar de mogelijkheid om deze overstort te saneren. Deze overstort kan zorgen voor een overbelasting van organische belasting waardoor een laag zuurstofgehalte ontstaat in het water met negatieve effecten op organismen.

In het 1e beheerplan is een waterbergingsopgave benoemd als mogelijke maatregel in het gebied. Deze maatregel is niet verder uitgevoerd omdat dit onwenselijk is voor de ontwikkelingen in het gebied. Er blijft echter behoefte in de provincie om arealen onder te kunnen laten lopen bij hoge boezemwaterstanden.

Polder Wielzicht

Er ligt een plan voor de inrichting van de polder Wielzicht in het zuiden van de Groote Wielen. Hier wordt een kade verlegd waarbij de oude kade komt te vervallen. Vanuit Wetterskip Fryslân wordt hierbij gekeken naar het realiseren van 5 hectare KRW-doelen en dan met name de realisatie van leefgebied voor vissen. Door de polder een open aansluiting met de boezem te geven die periodiek dicht kan worden gezet kan er een flexibel peilbeheer worden gevoerd. Daarmee ontstaat een rust-, paai en opgroeigebied voor vissen en watervogels. Verder kan door het gebied natter te maken ook een bijdrage worden geleverd aan de waterbergingsopgave.

Vispassage gemaal Schanserbrug

Voor de vissen wordt gekeken naar het realiseren van een passeerbare verbinding tussen de Kleine en Groote Wielen. In het gemaal Schanserbrug zijn nog visonvriendelijke schroefpompen aanwezig. De vraag staat nog open of dit een eenzijdige vispassage moet worden van de Kleine naar de Groote Wielen. Het passeerbaar maken van gemaal Schanserbrug is een maatregel uit het 1e beheerplan (maatregel 8, zie ook paragraaf 3.4). In de 2e beheerplanperiode zal duidelijk worden op welke wijze een ecologische verbinding kan worden gerealiseerd.

6.2.2 Recreatie

Landelijk zijn er nieuwe vormen van recreatief gebruik in opmars. Denk daarbij aan drones en nieuwe vaartuigen. Het is onbekend in welke mate deze nieuwe vormen van gebruik plaatsvinden in de Groote Wielen. Door toezicht te houden en bij verstoring handhavend te op te treden kunnen negatieve effecten deels voorkomen worden. Het is wel van belang om meer zicht te krijgen op deze nieuwe recreatie-activiteiten. Als er nieuwe vaarroutes worden gerealiseerd of vaarroutes zodanig worden verbeterd dat meer vaartuigen in het gebied komen, moet de groei van deze waterrecreatie eveneens in beeld worden gebracht en beoordeeld. Deze beoordeling kan alleen plaatsvinden als meer specifieke data beschikbaar is over de huidige omvang van de waterrecreatie en de extra vaarbewegingen die gepaard gaan met de nieuwe ontwikkelingen.

Nieuwe kanoroute Bûtenfjild

ONTWERP

In de 1e beheerplanperiode is een nieuwe kanoroute gerealiseerd in de Groote Wielen, de 'vaarroute Bûtenfjild' via de Ryptsjerkster Feart. De nieuwe faunapassages in de N361 bij Gytsjerk en de Ottemawei zijn ook passeerbaar voor kanoërs. Doordat in de Bouwepet en het Ottema-Wiersma-reservaat een positieve ontwikkeling te zien is ten aanzien van vegetatie en het een rustgebied is geworden voor watervogels, is het verder niet wenselijk om een route te faciliteren. Mocht een nieuwe kanoroute in beeld komen dient deze te worden beoordeeld in het kader van de Wnb.

6.2.3 Natuurbeheer

Beheer- en schadebestrijding vossen

In het gebied de Groote Wielen vindt lokaal bestrijding van vossen plaats ter bescherming van de weidevogels in de Binnenmiede- en Weeshúspolders. Er ligt een wens om meer beheer- en schadebestrijding te kunnen uitvoeren. IFG en andere weidevogelbeheerders stellen voor om tot een goed schadebeheerplan te komen om zo de weidevogels beter te kunnen beschermen tegen predatie. Beheer en schadebestrijding kan echter effect hebben op de Natura 2000 doelen ten aanzien van rust- en foerageergebied. Hiervoor moet een goede afweging en samenwerking worden gezocht tussen partijen en de nog op te stellen (beleids)plannen (zie ganzenbeleid en weidevogelbeleid).

6.2.4 Landbouw en visserij

Er worden geen grote veranderingen verwacht in de landbouw. Mochten er toch wijzigingen plaatsvinden kunnen deze een effect hebben op Natura 2000-gebieden. Stikstof is een belangrijke factor. Sinds 2011 worden er in het gebied in het kader van het landelijk Meetnet Ammoniak (MAN)[6] metingen gedaan op drie punten in het gebied: de Binnemiede- en Weeshúspolder (BMWH-polder), Ypeymolen en It Set. Gemiddeld genomen is er door de jaren heen een lichte toename van de ammoniakconcentraties te meten. Ammoniak en stikstofconcentraties hebben een effect op de kwaliteit van het ecosysteem. Ook in moerasgebied zorgt stikstof als voedingsbron verruiging, verbossing, achteruitgang van kruidenrijkdom en het verlanden van water.

Voor de Groote Wielen heeft de gemeente Leeuwarden een aantal visvergunningen afgegeven. Het gaat hierbij om vergunningen voor de sportvisserij en de beroepsvisserij. Aan deze vergunningen zijn algemene bepalingen van toepassing en moeten aan wettelijke verplichtingen worden voldaan. De vergunningen lopen tot eind 2024. Afhankelijk van de uitkomsten van onderzoek naar het leefgebied van de bittervoorn dient bekeken te worden of de visrechten overal mogelijk zijn.

6.2.5 Activiteiten buiten het gebied

Woonwijk Blitsaerd

Ten westen van de Groote Wielen wordt een nieuwe woonwijk gerealiseerd met een zonneweide. Deze ontwikkelingen kunnen op verschillende vlakken van invloed zijn op het gebied, waaronder vermindering van rustlocaties en recreatieve verstoringen vanuit de wijk. Het zonnepark is gerealiseerd en de ruimtelijke planvorming is afgerond en getoetst aan de Wnb. Ten tijde van het opstellen van dit beheerplan zijn nog niet alle bouwkavels bebouwd.

[6] https://man.rivm.nl/gebied/groote_wielen

ONTWERP

Evenementen in De Groene Ster

In het gebied ten zuiden van de Groote Wielen, De Groene Ster, vinden verschillende evenementen plaats. Hiervoor worden jaarlijks vergunningen verleend. De gemeente wil dit gebruik planologisch vastleggen in een partiele herziening van het bestemmingsplan. Hiervoor wordt een bestemmingsplanprocedure doorlopen. Een toets aan de Wnb maakt integraal deel uit van de procedure.

Recreatieplas, zandwinning en woningen Aldtsjerk

Bij Aldtsjerk ligt een plan voor een recreatieplas in combinatie met zandwinning en de bouw van enkele woningen. Dit plan speelde al in de 1e beheerplanperiode en is nog steeds in een verkennende fase. De verwachting is dat deze niet op korte termijn concreter gaat worden. Dit plan zal beoordeeld moeten worden op de effecten op het gebied.

Uitbreiding Ryptsjerk

In Ryptsjerk is een kleine uitbreiding van 6-12 woningen voorzien. Dit plan is door de gemeente beoordeeld op de effecten op het gebied.

6.2.6 Incidenteel onderzoek

Binnen de Groote Wielen vindt incidenteel onderzoek plaats op een wijze die niet in het beheerplan wordt omschreven. Het zijn onderzoeken die eenmalig plaatsvinden, of met onregelmatige tussenpozen van meerdere jaren. De meeste onderzoeksmethoden leiden niet tot grote verstoringen en bestaan vooral uit de aanwezigheid van personen in het veld. De verstoring is in de meeste gevallen beperkt in omvang en vergelijkbaar met normale recreatie. Aan meer omvangrijke onderzoeken kunnen voorwaarden worden verbonden die een (significante) verstoring voorkomen. Zo dient de locatie van het onderzoek zo gekozen te worden dat er geen broedvogels worden verstoord en moet verstoring van wintergasten voorkomen worden. Naast het feit dat er mogelijk al rekening wordt gehouden met aanwezige natuurwaarden heeft IFG een signaleringsfunctie: als door verstoring, vangst etc. een verstoring dreigt, moeten zij de aanvrager wijzen op de mogelijke vergunningplicht in het kader van de Wnb.

ONTWERP

7 Kansen en knelpunten voor kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen

Wijzigingen ten opzichte van het vorige beheerplan Groote Wielen (periode 2013 t/m 2022)

Ten opzichte van het beheerplan van de eerste periode is er in dit hoofdstuk aan de kernopgaven en de te behalen instandhoudingsdoelstellingen zelf niets veranderd. Er wordt in dit hoofdstuk een overzicht gegeven van de actuele stand van zaken en knelpunten per kernopgave en per aangewezen doelsoort.

Uit hoofdstukken 3 ‘Gebiedsbeschrijving’ en hoofdstuk 4 ‘Huidige situatie en recente ontwikkelingen’ volgt dat de omstandigheden en ecologische kansen voor de Natura 2000-doelen in de Groote Wielen wisselend zijn. Het gebied vervult zijn functie als rustgebied voor kolgans, brandgans, smient en grutto goed. Met de habitatrichtijnsoorten en broedvogels gaat het over het algemeen echter een stuk minder goed. In dit hoofdstuk worden de knelpunten voor werken aan de kernopgaven en het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen in beeld gebracht. Ook wordt uitgewerkt waar kansen liggen om de doelen verder te realiseren. Deze kansen en knelpunten volgen uit de evaluatie van het eerste beheerplan (bijlage 2). Om deze gegevens in beeld te krijgen voor de verschillende soorten zijn er knelpuntenanalyses uitgevoerd door SOVON en enkele ecologisch adviesbureaus.

Stikstof en andere abiotische factoren

Stikstofdepositie vanuit de lucht kan in het algemeen een knelpunt vormen voor soorten van de Habitatrichtijn en Vogelrichtlijn. Het gebied de Groote Wielen is echter niet als stikstofgevoelig aangemerkt. Aangewezen soorten als kemphaan, grutto of bittervoorn kunnen afhankelijk zijn van leefgebieden die gevoelig zijn voor een hoge stikstofdepositie. Dergelijke leefgebieden zijn in de Groote Wielen niet aanwezig. De omvang van de aanwezige leefgebieden is meer dan voldoende om de soorten in stand te houden.

Andere abiotische factoren die een negatief effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen zijn klimaatverandering door hoge CO2 concentraties in de lucht met extreme vernatting, verdroging en een veranderende soortensamenstelling als gevolg, en de energietransitie. Om hierop in te kunnen spelen moet gekeken worden naar een robuust meren- en moerassysteem en ecologische verbindingen om deze toekomstige knelpunten op te kunnen gaan vangen.

7.1 Kernopgaven

Om richting te geven aan de inhoud van de beheerplannen zijn in het Natura 2000-doelendocument kernopgaven geformuleerd (zie ook paragraaf 2.1). Hieronder volgen per kernopgave de geïdentificeerde kansen en knelpunten.

Zorgen voor voldoende plas-drassituaties voor de noordse woelmuis, de smient en de broedvogels zoals het porseleinhoen en de kemphaan

Deze kernopgave heeft in het 1e beheerplan een duidelijke impuls gekregen door de genomen maatregelen in de flexibiliteit van het waterpeil in de polders. Met het ingestelde waterpeilbeheer kunnen meer plas-drassituaties worden gerealiseerd ten behoeve van de soorten. In de komende beheerplanperiode zal blijken of de soorten ook positief reageren op dit nieuwe waterpeilbeheer.

Daarnaast liggen er in het gebied nog meer kansen om het waterpeil te optimaliseren en meer plas-drassituaties te creëren.

Herstellen van grote oppervlakten/brede zones overjarig riet, inclusief waterriet, door het herstel van de natuurlijke peildynamiek en het tegengaan van de verdroging voor de rietmoerasvogels zoals de roerdomp en voor de noordse woelmuis

Voor de tweede kernopgave blijft de waterhuishouding een knelpunt. Het grootste knelpunt vormt de beperkte peilfluctuatie in de boezem. Een vast peil heeft tot gevolg dat de oevervegetatie niet goed tot ontwikkeling kan komen. Er zal de komende periode worden geëxperimenteerd worden met een iets fluctuerend boezempeil. Deze fluctuatie is beperkt, maar met maatregelen om verdroogde rietlanden te plaggen en te maaien wellicht voldoende om een betere uitgangssituatie te krijgen voor het herstellen van overjarige rietvegetaties. Ook liggen er kansen van rietmoeras in polders waar het waterpeil optimaal kan worden ingesteld, zoals polder Wielsicht en de Ryptsjerksterpolder.

Een tweede knelpunt dat nog niet is opgelost is de afkalving van oevers. De Groote Wielen kent met zijn plassen en brede vaarten relatief veel golfslag. De heersende windrichting (zuidwest-noordwest) veroorzaakt door de golfwerking aan de oostzijde dikwijls natuurlijke afslag. Naast afkalving heeft golfwerking ook het negatieve effect van het opwoelen van het sediment waardoor het doorzicht beperkt wordt. De steile waterkanten bieden weinig mogelijkheden voor oeverbegroeiing. Aan de westoevers van de meren bevindt zich rustiger water; hier kan de oever- en watervegetatie zich beter ontwikkelen. Dit blijft een aandachtspunt, ook in het kader van de KRW en de recreatievaart.

Zorgen voor voldoende rui- en rustplaatsen voor watervogels zoals ganzen

Deze laatste kernopgave is in de Groote Wielen op orde. De uitgevoerde maatregelen in de 1e beheerplanperiode (zie paragraaf 3.6) hebben geleid tot een meer dynamisch peilbeheer in de polders en zullen de rui- en rustplaatsen verder versterken.

7.2 Bittervoorn

Knelpunten

De doelstelling voor deze soort is behoud van de populatie en de omvang en kwaliteit van het leefgebied. In dit Natura 2000-gebied is de bittervoorn in 2013 in 6 van de 11 en in 2020 in 2 van de 6 onderzochte kilometerhokken aangetroffen. Op dit moment is er niet voldoende informatie beschikbaar om zicht te krijgen op de instandhoudingsdoelstelingen (zie ook hoofdstuk 3.5 Bittervoorn). De soort is afhankelijk van langzaam stromende, heldere, ondiepe wateren met waterplantvegetaties en zoetwatermosselen van de geslachten *Anodonta* en *Unio*. Het leefgebied van de bittervoorn kan zich in potentie uitstrekken over alle bredere sloten in het hele Groote Wielengebied. Deze zijn vooral aanwezig in het westelijke poldergebied. De verspreiding van deze habitat in het gebied is niet bekend, maar er lijkt niet direct sprake te zijn van een sterke achteruitgang.

Er spelen een paar knelpunten betreffende verspreiding in het gebied. De bittervoorn heeft een kleine dispersieradius. Binnen het bewoonde gebied moet wel voldoende mogelijkheid zijn om rond te trekken, bijvoorbeeld naar de aanwezige paai- en opgroeiplaatsen. Om seizoenstrek en migratie van de soort mogelijk te maken is het belangrijk dat obstakels in de waterwegen zoals dammen, sluizen en duikers goed passeerbaar zijn. Ook moet de verbinding tussen de polders, met de paai- en opgroeiplaatsen, en de boezem goed passeerbaar zijn. Uit een intern rapport van IFG (2013) bleek dat de verbinding tussen polders en boezem niet goed genoeg is, met mogelijk negatieve effecten op seizoenstrek en mosselpopulaties. Ook zijn veel duikers en andere doorgangen verstopt of overwoekerd, waardoor delen van het potentiële leefgebied onbereikbaar waren.

Hoewel beheermaatregelen zoals baggeren en opschonen van sloten in principe plaatsvinden volgens gedragscodes van waterschappen en natuurbeheerorganisaties, zijn ook deze maatregelen een potentieel knelpunt voor de mossel- en bittervoornpopulatie door het verwijderen van exemplaren en vegetatie.

Kansen

De belangrijkste knelpunten voor deze soort lijken te liggen in belemmeringen voor migratiebewegingen. Om de populatie te versterken dienen obstakels in de waterwegen en duikers zoveel mogelijk passeerbaar te worden gemaakt. Ook is het belangrijk dat de verbinding tussen boezem en polders beter is, zodat de populatie een groter leefgebied heeft en er meer (genetische) uitwisseling kan plaatsvinden tussen gebieden. Door ook in de gaten te houden hoe het baggeren en opschonen van waterwegen verloopt en hier mogelijk mitigerende maatregelen, zoals achteraf terugplaatsen, te treffen kan de populatie ook versterkt worden. Als stuwen en sluizen deels worden weggehaald kunnen de zomerpeilen ook hoger opgezet worden, wat meer paai- en opgroeiplaatsen voor de bittervoorn zou creëren.

Er is recent een monitoringsprogramma opgezet vanuit de provincie (zie ook paragraaf 3.5 Bittervoorn). Als er meer duidelijkheid is over de actualisatie van de doelensystematiek voor wat betreft de leefgebieden zal hier ook een monitoringsprogramma over worden opgestart. Deze data zullen meer duidelijkheid geven over de aanwezigheid en verspreiding in het gebied en de knelpunten die er nog spelen, waardoor er gericht maatregelen kunnen worden genomen. Hiervoor is het ook aan te bevelen om het knelpuntenonderzoek uit 2013 te actualiseren.

Maatregelen die met andere doelen worden genomen kunnen ook een positief effect hebben op de bittervoorn. Zo wordt met waterpeilmaatregelen beoogd jonge moerasvegetaties en jonge verlandingsstadia te versterken, wat in potentie voor een toename van het aantal geschikte paaiplaatsen kan zorgen.

Vanuit de KRW worden momenteel maatregelen getroffen om de polder de Warren beter bereikbaar te maken voor vissen, watergangen te verondiepen en het areaal watervegetatie te vergroten. Deze maatregelen zullen het leefgebied voor de bittervoorn waarschijnlijk ook vergroten. Ook andere KRW-maatregelen betreffende waterkwaliteit, natuurlijke oevers en ondiepe zones kunnen een positief effect hebben op de bittervoorn.

Ook de inspanningen die in de 1e beheerplanperiode zijn gedaan om de waterkwaliteit te verbeteren hebben waarschijnlijk een positief effect gehad op de bittervoorn. Aangezien de doelstellingen voor wat betreft de waterkwaliteit nog niet zijn behaald, zal hier nog meer moeite in worden gestoken, wat de watergangen waarschijnlijk nog geschikter zal maken voor de bittervoorn.

7.3 Meervleermuis

Knelpunten

De doelstelling voor deze soort is behoud van de populatie en de omvang en het kwaliteit van het leefgebied. Er zijn geen data over het aantal vleermuizen dat het gebied bezoekt om te foerageren. Uit slaapplaatstellingen van kraamverblijven die gekoppeld zijn aan de Groote Wielen blijkt dat sinds 1994 de populatie behoorlijk is afgenomen. In de 1e beheerplanperiode lijkt deze daling alleen maar verder versneld te zijn.

De waarde van de Groote Wielen voor deze soort hangt vooral samen met de grote variatie aan foerageerbiotoop, in de vorm van grote waterpartijen met rietzomen en moeras- en graslanden, en de relatieve rust en afwezigheid van lichtvervuiling in het gebied. Ook liggen er in de omgeving goed

bereikbare geschikte kraamgebieden. Er zijn geen directe aanwijzingen om aan te nemen dat het foerageerbiotoop aan het verslechteren is, maar er is heel weinig bekend over het gebruik van het gebied door de meervleermuis en de staat van instandhouding van het leefgebied binnen de grenzen van de Groote Wielen. Uitbreidingsplannen van de recreatieve activiteiten in de naastgelegen Kleine Wielen vormen wel een mogelijk knelpunt voor wat betreft licht- en geluidsverstoring. Ook lichtverstoring door wegen en gebouwen op de aanvliegroutes is een mogelijk knelpunt.

Het grootste knelpunt ligt echter in de huisvesting, die door isolatie van spouwmuren en het plaatsen van zonnepanelen op daken snel afneemt (JME 2021). Deze huisvesting ligt buiten het Natura 2000-gebied zelf. Ook landelijk is de verduurzaming van gebouwen een groot knelpunt, waarbij ook het gebruik van kunstlicht een extra risico kan gaan vormen voor de soort (EU-factsheet 2019). Verstoring door bouwwerkzaamheden, het isoleren van spouwmuren en de aanleg van zonnepanelen, waardoor daken niet meer genoeg opwarmen, worden als belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van de meervleermuis beschouwd. Dit maakt de toekomst van de soort onzeker, hoewel er geen landelijke populatietrendgegevens bekend zijn.

Kansen

De belangrijkste knelpunten voor deze soort liggen in de huisvestingsmogelijkheden. De belangrijkste kraamkolonies zijn gelegen in Leeuwarden en Gytsjerk. Aangezien er goed in beeld is in welke gebouwen de kraamkolonies gehuisvest zijn is het belangrijk om gemeentes en de eigenaren van die panden goed voor te lichten over de soort en de wettelijke bescherming (op basis van de Wnb) die de kraamkolonies genieten. Het is vooral van belang dat verbouwingswerkzaamheden zoals isolatie en het plaatsen van zonnepanelen op een meervleermuisvriendelijke wijze plaatsvinden. Ook in de 1e beheerplanperiode is op deze manier geprobeerd om meer bewustwording te creëren. Dit lijkt echter nog niet het gewenste effect te hebben gesorteerd.

Om huisvestingsmogelijkheden voor de meervleermuis duurzaam veilig te stellen is het daarom noodzakelijk om aanvullende maatregelen te nemen. Hierbij kan worden gedacht aan het creëren van nieuwe huisvesting in schuren en kerkzolders. Ook kan worden gedacht aan het incorporeren van huisvesting voor de meervleermuis in nieuwbouwplannen van woonwijken en kantoren, of zelfs het bouwen van constructies met als enige doel huisvesting van de meervleermuis. Bij het creëren van nieuwe huisvesting dient altijd rekening te worden gehouden met de locatie ten opzichte van foerageerlocaties, aanvliegroutes en verstoring. Voordat dit soort maatregelen in de praktijk kunnen worden gebracht zal echter meer onderzoek moeten worden gedaan naar de mogelijkheden en haalbaarheid van de verschillende opties. Ook de precieze relatie tussen werkzaamheden zoals isolatie en het plaatsen van zonnepanelen en meervleermuiskolonies moet worden worden onderzocht. Vanwege de sterk dalende trend van de soort valt aan te bevelen dit onderzoek zo snel mogelijk op te starten.

Om verdere achteruitgang te voorkomen is het verder van belang om de huidige secure monitoring van de kolonies vol te houden. De belangrijkste kolonie in Leeuwarden gebruikt momenteel een netwerk van kraam en satellietkolonies. Dit netwerk dient goed in kaart te worden gebracht om het optimaal te beschermen. Ook extra monitoring op mannenkolonies, waar mannetjes die niet bij kraamkolonies horen in variabele groepsgroottes samenleven, kan bruikbare informatie opleveren over knelpunten voor de populaties. Een belangrijke mannenkolonie is gevestigd in Gytsjerk.

In het gebied zelf kan de soort profiteren van maatregelen die zijn bedoeld voor andere doelen, zoals de versterking van water-, riet- en moerasgebieden. Hierdoor kan de foerageerhabitat van de meervleermuis versterken en de prooidichtheid, in de vorm van insecten, toenemen. Een analyse van foerageerhabitats en van de kwantiteit en diversiteit van prooipopulaties kan informatie opleveren over knelpunten binnen het gebied en wat er nodig is om de soort hier te ondersteunen.

ONTWERP

7.4 Noordse woelmuis

Knelpunten

De doelstelling voor deze soort is behoud van de populatie en de omvang en het kwaliteit van het leefgebied. Sinds 2010 zijn er geen individuen van deze soort meer waargenomen in het gebied en er zijn ook geen andere aanwijzingen dat ze nog wel aanwezig zijn. In 2007 is de soort voor het laatst aangetroffen in uilenballen in het gebied. Als er nog noordse woelmuizen aanwezig zijn in de Groote Wielen betreft het een zeer kleine en gefragmenteerde populatie.

De noordse woelmuis is afhankelijk van natte tot vochtige moerasgebieden, zomerpolders en boezemlanden die regelmatig overstromen. Qua vegetatie is er een voorkeur voor rietvegetaties afgewisseld met overstromingsgrasland. In de Groote Wielen zijn deze habitats wel aanwezig, maar de kwaliteit is waarschijnlijk achteruitgegaan in de afgelopen decennia. Eén van de grootste knelpunten voor de kwaliteit van het leefgebied is het gebrek aan waterpeildynamiek. De grote wateren in de Groote Wielen zijn aangesloten op de Friese boezem, die bijna geen waterpeildynamiek kent. Hierdoor vindt zelden tot nooit inundatie van het leefgebied plaats. Dit werkt het tweede grote knelpunt in de hand: concurrentie met de veldmuis en vooral de aardmuis. Deze soorten kunnen slecht overleven in moeras en plas-drasgebieden, maar als er bijna geen peildynamiek is kunnen ze de noordse woelmuis verdringen.

Een ander knelpunt is de mate van vegetatiebeheer. De boezemrietlanden waar niet voldoende inundatie optreedt verdrogen, waardoor verruiging en verbossing plaatsvindt. Om dit tegen te gaan is intensiever (maai)beheer nodig. In de zomerpolders is er wel voldoende waterpeildynamiek, maar hier is het vegetatiebeheer over het algemeen te intensief voor de noordse woelmuis, doordat er juist teveel wordt gemaaid.

Kansen

Aangezien de noordse woelmuis waarschijnlijk verdwenen is moet de kans op herkolonisatie zo groot mogelijk gemaakt worden. Dit kan gedaan worden door verdere stappen te zetten in het aanleggen van verbindingen met andere moerasgebieden zoals de Bouwepet en vooral de Alde Feanen waar nog een populatie aanwezig is. Deze verbindingszones moeten dusdanig worden aangelegd dat er voldoende stapstenen tussendoor liggen waar de noordse woelmuispopulatie in stand kan blijven zonder concurrentie. Alleen dan kan er langzaam maar zeker uitbreiding van de populatie richting de Groote Wielen plaatsvinden. Deze stapstenen moeten bij voorkeur niet verder dan 1 kilometer uit elkaar liggen, om uitwisseling mogelijk te maken. De verbindingszones moeten voldoende nat met waterpeilfluctuaties zijn om concurrentie met veld- en aardmuis te minimaliseren.

De belangrijkste knelpunten voor deze soort liggen bij de waterpeildynamiek, vegetatiebeheer en concurrentie met andere woelmuissoorten. Uit een leefgebiedenanalyse bleek dat er een relatief groot oppervlakte is in de Groote Wielen, waar ofwel de juiste vegetatie ofwel de juiste hoeveelheid inundatie aanwezig is. Hier liggen dus mogelijkheden om het geschikte leefgebied uit te breiden. Een uitgebreide vegetatiekartering van het gebied kan meer inzicht geven waar maatregelen noodzakelijk zijn. De soort kan ook nog profiteren van maatregelen die worden genomen in het kader van de KRW voor wat betreft waterkwaliteit, ondiepe zones en natuurlijke oevers.

Waterpeildynamiek
Om het leefgebied van de noordse woelmuis te versterken dient er te worden gestreefd naar een verhoging van ten minste 35 cm in de winter. In het recentste peilbesluit is het waterpeil van de Friese boezem, dat normaal op 0,52m -NAP staat, al minder strak geworden. Bij wijze van experiment vanuit ecologische overwegingen mag de komende jaren in de winter- en voorjaarsperiode het peil enkele weken worden opgezet tot maximaal 0,38m -NAP. In de zomer mag het peil uitzakken tot 0,57m -

NAP. Hoewel dit vanuit de theorie dus nog niet voldoende lijkt voor de noordse woelmuis is het mogelijk dat dit toch al positieve effecten gaat hebben. Dit moet in de 2e beheerplanperiode goed gemonitord worden. Mochten de waterpeilen ondanks de flexibere boezem toch een knelpunt blijven, kan hier in de derde beheerplanperiode alsnog op worden ingegrepen. Om de gewenste inundatie te bewerkstelligen kan dan worden bekeken of het haalbaar is om de Groote Wielen jaarrond, of enkel in een periode in de winter, los te koppelen van de boezem zodat er een specifiek peilbeheer kan worden toegepast.

Vegetatiebeheer
Naast kansen door een hogere waterpeildynamiek liggen er ook nog mogelijkheden in het vegetatiebeheer. Verruiging en verbossing kan in verdroogde rietlanden worden tegengegaan door vaker te maaien of zelfs te plaggen. Hierdoor blijft de vegetatie geschikt, hoewel het gevaar op concurrentie door de aardmuis dan wel aanwezig blijft. In de zomerpolders is er genoeg inundatie, maar moet het vegetatiebeheer extensiever. Als er minder vaak wordt gemaaid liggen hier mogelijkheden om zeer geschikt leefgebied voor de noordse woelmuis te creëren.

Concurrentie met andere woelmuissoorten
Het is belangrijk om met een combinatie van peildynamiek en vegetatiebeheer te zorgen voor grote, robuust aaneengesloten leefgebieden ontstaan voor de noordse woelmuis in het gebied. Dit vergroot de kans op vestiging van een levensvatbare populatie en verkleint de kans op kolonisatie door de aardmuis als er een periode minder inundatie plaatsvindt. Voor een duurzame populatie is tenminste 7,5 hectare geschikt leefgebied nodig. In de Fabriekspoel en omliggende zomerpolder is op ruim 9 hectare maatregelen genomen om dit te realiseren, met een zo optimale mogelijke combinatie van peildynamiek en vegetatiebeheer. Karteringen zullen moeten uitwijzen of het gebied zich ook op de gewenste wijze ontwikkelt. Als dit het geval is kan dit gebied als blauwdruk dienen om andere gebieden ook te optimaliseren.

Notie
Gezien de slechte staat van de soort in heel Fryslân en de grote afstand van de Groote Wielen tot gebieden waar de soort nog wel aanwezig is, zoals de Alde Feanen, moet er rekening mee worden gehouden dat ook als het leefgebied optimaal is ingericht de noordse woelmuis niet terugkeert. In dat geval is het handmatig herintroduceren van de soort de enige mogelijkheid. Hiervoor moet een landelijk fokprogramma opgezet worden. Voor zulk soort stappen overwogen kunnen worden is het echter eerst noodzakelijk dat het leefgebied helemaal optimaal is ingericht en dat de voorwaarden voor een geslaagde herintroductie duidelijk in kaart zijn gebracht. Daarbij zal ook een samenwerking moeten plaatsvinden met andere provincies en het Rijk.

7.5 Porseleinhoen

Knelpunten

De doelstelling voor deze soort is behoud van de omvang en kwaliteit van het leefgebied en een broedpopulatie van minimaal 4 paren. In de 1e beheerplanperiode zijn geen broedparen van deze soort waargenomen. In 2008 zijn er voor het laatst 2 broedparen gezien in de Groote Wielen. Voor 4 broedparen is er ten minste 10 hectare geschikt leefgebied benodigd.

De gewenste biotoop van het porseleinhoen bestaat vooral uit jonge moerassen met lage kruidachtige vegetatie en ondiep water. Ook nat ruigteveld met soorten als pitrus is geschikt. Voorheen was van deze habitat voldoende oppervlakte aanwezig, maar dit lijkt momenteel niet meer het geval te zijn. Door een gebrek aan waterpeildynamiek is er een gebrek aan jonge verlandingsstadia en verruigt en verbost het huidige areaal moeras.

ONTWERP

Ook verstoring kan voor het porseleinhoen een knelpunt zijn. Het gaat dan vooral om illegale activiteiten in het broedseizoen zoals het open maaien van een stuk rietoever als visstek. Ook kanoërs kunnen de broedende vogels verstoren. De kanorecreatie in het gebied is de afgelopen jaren toegenomen. Het is onbekend in hoeverre dit problematisch is in de Groote Wielen. Er is al een toezichthouder aangesteld die opkomende problemen kan signaleren. Het is belangrijk dat dit toezicht onverminderd aanwezig blijft, om te voorkomen dat in de toekomst een knelpunt kan gaan ontstaan.

Kansen

Het belangrijkste knelpunt voor het porseleinhoen is versnelde successie van moerasvegetaties richting bos. De meest effectieve manier om dit tegen te gaan zou zijn om de waterpeildynamiek te verhogen waardoor verjonging van moeras weer op natuurlijke wijze kan plaatsvinden. Idealiter wordt er een peilbeheer gehanteerd dat zorgt voor voldoende oppervlakte ondiep (20 cm) water in het voorjaar. Hierbij zou het porseleinhoen ook kunnen profiteren van maatregelen die worden genomen voor andere soorten zoals de noordse woelmuis.

Reeds verruigde vegetatie, die zich kenmerkt door opslag van bomen en struiken, kan worden hersteld door gebieden te plaggen en te maaien. Vervolgens moet worden gemonitord of de vegetatie niet opnieuw verruigt, zodat er op tijd kan worden ingegrepen. Regelmatig maaibeheer kan worden uitgevoerd om te voorkomen dat de verbossing opnieuw optreedt. Verder kan er nog extra habitat worden gecreëerd door meer natuurvriendelijke oevers aan te leggen.

Door een leefgebiedenmonitoring op te zetten kunnen locaties van knelpunten waar veel winst valt te behalen beter in kaart worden gebracht. Ook verder onderzoek naar het optimale vegetatiebeheer voor het porseleinhoen is gewenst om concretere maatregelen te kunnen treffen. Maatregelen die worden genomen in het kader van de KRW kunnen ook gunstig uitpakken voor het porseleinhoen.

7.6 Kemphaan

Knelpunten

De doelstelling voor deze soort is uitbreiding van omvang en kwaliteit van het leefgebied en een broedpopulatie van ten minste 10 broedparen. In 2019 werd 1 broedpaar waargenomen in het gebied. Dit was het eerste broedpaar in de Groote Wielen sinds 1998. Het relatieve belang van de Groote Wielen als broedgebied is vrij klein, omdat er niet voldoende draagkracht is voor een sleutelpopulatie. Het gebied kan echter wel bijdragen aan de draagkracht van Fryslân als geheel, tussen de belangrijke broedbiotopen in de Alde Feanen en het Lauwersmeer.

Het leefgebied van de kemphaan ligt vooral in de natte (schraal)graslanden in de westelijke polders van de Groote Wielen. Hier is het belangrijk dat er voldoende plas-drassituaties aanwezig zijn. Doordat de kade rond de Binnemiede- en Weeshúspolders niet meer in het grootonderhouds-programma wordt meegenomen, zullen deze polders in de toekomst vaker gaan inunderen. Deze nattere omstandigheden zullen het areaal geschikt broedbiotoop voor de kemphaan waarschijnlijk vergroten. Het is hierbij wel van belang dat het gebied niet gedurende het hele jaar nat blijft, want dan wordt het lastiger te beheren en is de kans op verruiging groter, wat weer een negatief effect heeft op de kemphaan.

De belangrijkste knelpunten in het gebied zelf zijn verdroging van de graslanden in het voorjaar en onvoldoende afvoer van regenwater in de winter, waardoor de graslanden verzuren. Deze verzuring tast het bodemleven aan, waardoor de prooidichtheid voor kemphanen afneemt (SOVON, 2021). Een belangrijk knelpunt voor de kemphaan op grotere schaal is de algehele afname van de geschiktheid van Nederlandse landbouwgebieden voor de kemphaan. Door intensivering van de landbouw is de populatie kemphanen in Nederland de afgelopen decennia gedecimeerd. Het leefgebied van de soort

ONTWERP

lijkt te zijn verlegd naar het oosten. Hierdoor is de kans dat er weer een substantiële populatie terugkeert in de Groote Wielen erg klein geworden.

Kansen

De belangrijkste knelpunten in het gebied zijn verdroging en verzuring. In de 1e beheerplanperiode zijn er stappen gezet om plas-draslanden te creëren, maar dit zijn er nog onvoldoende voor 10 territoria (gelijk aan 50 hectare). Het is belangrijk dat in deze graslanden de grondwaterstanden in het voorjaar en de zomer niet verder dan 50 centimeter beneden maaiveld zakken. Ook verschralingsbeheer kan nog worden toegepast om de habitatgeschiktheid te verhogen. De kwaliteit van de reeds gerealiseerde graslanden lijkt goed, aangezien er zich al watersnippen hebben gevestigd die soortgelijke kwaliteitseisen stellen. Als met deze werkzaamheden wordt doorgegaan lijkt het mogelijk om het gewenste areaal geschikt broedbiotoop te halen.

Verzuring door gebrekkige afvoer van regenwater kan leiden tot achteruitgang van de prooipopulaties van de kemphaan. Om te achterhalen of dit daadwerkelijk een probleem is, zal er een analyse van de mate van verzuring in het gebied moeten plaatsvinden. Verzuring kan worden tegengegaan door te proberen waterafvoer van de graslanden in de winter te verbeteren. Ook het aanleggen van laagtes die langer onder water liggen, omzoomd door slikranden om op te foerageren, kan worden overwogen. Het nieuwe peilbesluit en waterpeilbeheer in de polders zou ertoe kunnen leiden dat het probleem van verzuring afneemt in dit gebied.

Aangezien grote delen van het gebied als weidevogelgebied beheerd worden binnen de SNL-regeling kan de kemphaan hier ook van profiteren. Water- en vegetatiebeheer kunnen hier worden geoptimaliseerd zodat het areaal geschikt broed- en foerageerbiotoop van de kemphaan verder kan uitbreiden.

Op grote schaal is het voornaamste knelpunt dat bijna de volledige populatie kemphanen uit Nederland vertrokken lijkt. Hiervoor is het noodzakelijk dat er op grotere schaal maatregelen genomen worden om het agrarische gebied in Nederland weer geschikter te maken voor de kemphaan. Hier kan geprofiteerd worden van maatregelen die in dit kader worden genomen ten behoeve van weidevogels in het algemeen, zoals het Aanvalsplan Grutto. Ook de ideeën over het creëren van landschapszones rondom natuurgebieden waarin extensievere agrarische activiteiten plaatsvinden kunnen wat dit betreft positief uitpakken voor de populatie kemphanen, hoewel deze plannen nog niet concreet zijn rondom de Groote Wielen.

7.7 Rietzanger

Knelpunten

De doelstelling voor deze soort is behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied en een populatie van ten minste 220 broedparen. De twaalfjarige trend ligt vrij stabiel rond de 200 broedparen, hoewel er een langzaam maar zekere daling waarneembaar lijkt die afwijkt van de landelijke stijgende trend. Voorlopig is de populatie echter nog niet in gevaar.

De Groote Wielen vormt een geschikt leefgebied en broedbiotoop voor de rietzanger door de vele kilometers grillige oevers, met moeras en goed ontwikkelde rietkragen. Doordat er te weinig waterpeildynamiek aanwezig is in het gebied lijken deze rietkragen echter langzaam te verruigen en verbossen (SOVON, 2021). De soort kan in enigszins verruigd overjarig riet goed overleven, maar als er te veel struik- en bomenopslag ontstaat zal de soort verdwijnen.

Kansen

ONTWERP

De rietzangerpopulatie staat niet zwaar onder druk in de Groote Wielen, maar de successie naar bos van de rietkragen heeft mogelijk een negatief effect op de populatie. Om deze verbossing tegen te gaan is meer waterpeildynamiek en vernatting van moerassen nodig. Hier kan de soort profiteren van maatregelen die worden genomen ten behoeve van andere soorten zoals de noordse woelmuis.

Reeds verruigde moerassen en rietlanden kunnen worden hersteld door deze af te plaggen en periodiek te maaien. Vervolgens dient er goed gemonitord te worden hoe de vegetatie zich ontwikkelt, zodat er tijdig kan worden ingegrepen. Een algemene betere monitoring op het leefgebied van de rietzanger kan waarschijnlijk knelpunten beter in kaart brengen waardoor er gerichtere maatregelen kunnen worden genomen.

De rietzanger kan waarschijnlijk profiteren van maatregelen die voor andere moerassoorten zoals het porseleinhoen worden genomen. Naar verwachting zal het areaal vitaal riet in de moerassen en in de oeverstroken toenemen. Ook maatregelen die worden genomen in het kader van de KRW kunnen gunstig uitpakken voor de rietzanger.

7.8 Kolgans en brandgans

Knelpunten

Voor de kolgans en de brandgans is de doelstelling behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied en een populatie van ten minste 13.900 respectievelijk 11.800 overwinterende vogels. De kolganspopulatie schommelt de afgelopen jaren rond de 5000 individuen en ligt ruim onder deze doelstelling. De brandganspopulatie ligt de afgelopen jaren met rond de 11.000 individuen vlak onder deze doelstelling.

De ganzenpopulaties gebruiken de Groote Wielen vooral als rustgebied. Ze rusten van oktober tot maart op de ondergelopen zomerpolders en bij de Houtwielen, Sierdswiel en de Ryd. Foerageren gebeurt in de graslanden rondom het gebied. De populatiedoelstellingen worden op dit moment niet gehaald, maar dat komt waarschijnlijk doordat er meer geschikte rustgebieden in de omgeving aanwezig zijn, bijvoorbeeld in de Bouwepet. Hierdoor hebben de ganzenpopulaties zich verspreid. De totale populatie in Fryslân staat niet onder druk en het niet halen van de instandhoudings-doelstellingen is dan ook niet zorgelijk. De kwaliteit van de rustgebieden in de Groote Wielen en de foerageergebieden rondom de Groote Wielen is goed en er zijn geen redenen om aan te nemen dat dit gaat verslechteren. Er lijken geen grote knelpunten op te treden.

Verstoring zou nog een mogelijk knelpunt kunnen zijn, maar doordat er in de 1e beheerplanperiode een toezichthouder is aangesteld is de kans op hierop afgenomen. Mochten er problemen dreigen te ontstaan door een toename van verstoring kan deze toezichthouder dit tijdig signaleren.

Kansen

Er zijn momenteel geen serieuze knelpunten voor de kolgans en de brandgans in de Groote Wielen. Doordat de zomerpolders vanaf oktober tot maart onder water staan, vormen ze uitstekende slaapplaatsen voor deze soorten. De Warren wordt momenteel op 1 november onder water gezet. Aangezien de ganzen al in oktober aankomen zou het gunstig zijn als de peilverhoging in deze polder al eerder zou kunnen worden doorgevoerd.

Door de aanwezigheid van ganzenrust- en opvanggebieden is er momenteel ruim voldoende ganzenfoerageergebied aanwezig rondom het Natura 2000-gebied. Omdat ganzen verstoringsgevoelig zijn is het belangrijk dat hier in het nieuwe ganzenbeleid rekening mee wordt gehouden.

ONTWERP

Het verdient aandacht om te kijken naar de mogelijkheden om in het gebied zelf meer foerageergebieden te creeëren voor de ganzensoorten. Dit maakt de afhankelijkheid van omliggende agrarische gebieden, en daarmee de kans op verstoring of ongewenste verjaging, kleiner. Voor de foerageermogelijkheden is het ook belangrijk om rekening te houden met de verschillende ganzensoorten. Brandganzen grazen gras heel kort af, wat het ongeschikt maakt voor kolganzen. Een grote populatie brandganzen, zoals in de Groote Wielen, kan dus negatief uitwerken op de kolganspopulatie. Dit moet in de gaten worden gehouden.

De kolgans en brandgans kunnen mogelijk profiteren van maatregelen die worden getroffen voor andere doelsoorten. Bijvoorbeeld als deze leiden tot meer openheid van graslanden, waardoor het foerageerareaal toeneemt.

7.9 Smient

Knelpunten

Voor de smient is de doelstelling behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied en een populatie van gemiddeld 1300 individuen die het gebied gebruiken als slaap- en rustplaats. Tussen 2000 en 2010 daalde de smientpopulatie in de Groote Wielen hard, maar sindsdien is de trend weer sterk positief. Gemiddeld genomen werd in de 1e beheerplanperiode de doelstelling van 1300 individuen gehaald.

Voor deze soort vormt de Groote Wielen een geschikt gebied omdat het veel waterrijke graslandgebieden en ondiep water zijn, bijvoorbeeld in de zomerpolders. Foerageren gebeurt veelal op omringende graslanden. De doelstellingen worden gehaald en er zijn geen redenen om aan te nemen dat de omvang en kwaliteit van de slaapplaatsen en foerageergebieden zullen gaan afnemen.

Verstoring zou nog een mogelijk knelpunt kunnen zijn, maar doordat er in de 1e beheerplanperiode een toezichthouder is aangesteld is de kans hierop afgenomen. Mochten er problemen dreigen te ontstaan door een toename van verstoring kan deze toezichthouder dit tijdig signaleren.

Kansen

Er zijn momenteel geen serieuze knelpunten voor de smient in de Groote Wielen. Doordat de zomerpolders vanaf oktober tot maart onder water staan, vormen ze uitstekende slaapplaatsen voor deze soort.

De afname van de smientpopulatie in de periode 2000-2010 kwam waarschijnlijk doordat ontwikkelingen in onder andere Denemarken en de ontwikkeling van geschikte gebieden in de rest van de provincie de populatie zich meer verspreidde en het gebied niet naar draagkracht werd benut. Waarschijnlijk omdat er meer natte gebieden in de directe omgeving van de Groote Wielen zijn gerealiseerd is nu het gebied wel weer naar draagkracht bezet.

De smient kan mogelijk profiteren van maatregelen die worden getroffen voor andere doelsoorten. Bijvoorbeeld als deze ertoe leiden dat de waterpeilen en data van peilwijzigingen beter worden afgestemd op de situatie in het veld.

7.10 Grutto

Knelpunten

ONTWERP

Voor de grutto is de doelstelling behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied en een populatie van gemiddeld 670 individuen die het gebied gebruiken als slaap- en rustplaats. De langetermijntrend (sinds 2000) van de grutto in de Groote Wielen is duidelijk positief en de doelstelling is in de 1e beheerplanperiode ruim gehaald.

De grutto gebruikt het gebied vooral als ze op weg zijn naar hun broedgebieden om te rusten in ondiep water, zoals in de ondergelopen zomerpolders. Een extra vereiste is dat er voldoende natte graslanden in de omgeving zijn om op te foerageren. Aan beide voorwaarden wordt voldaan in de Groote Wielen en het ligt niet in de lijn der verwachting dat dit binnenkort gaat veranderen.

Het belangrijkste aandachtspunt voor de grutto is de sterk afnemende broedpopulatie. In de Groote Wielen rusten voornamelijk grutto's die onderweg zijn naar nabijgelegen broedgebieden. Als deze broedpopulaties langzaam maar zeker verdwijnen zullen er na verloop van tijd ook geen grutto's meer in de Groote Wielen komen rusten. Ook de populatie grutto's die in de Groote Wielen broedt is in de laatste decennia aanzienlijk achteruit gegaan. Het is aannemelijk dat dit dus ook met populatie die het gebied als rustgebied gebruikt zal gebeuren.

Kansen

In het gebied zelf zijn geen knelpunten als het gaat om de slaapplaatsfunctie waar het gebied voor is aangewezen. Mogelijk kan de grutto profiteren van maatregelen die worden getroffen voor andere doelsoorten, zoals de kemphaan. Bijvoorbeeld als deze ertoe leiden dat de waterpeilen en data van peilwijzigingen beter worden afgestemd op de situatie in het veld.

Voor een duurzame populatie in de Groote Wielen is het wel noodzakelijk dat ook de broedpopulatie grutto's in Nederland op peil blijft. Hier wordt al veel moeite in gestoken, bijvoorbeeld via agrarisch natuurbeheer binnen het Aanvalsplan Grutto en de weidevogelkansgebieden. Ook een groot deel van het gebied zelf (de polders in het westen) wordt momenteel al beheerd als weidevogelgebied, volgens de SNL-systematiek. Als deze maatregelen uiteindelijk effect sorteren zal dit ook een positieve invloed hebben op de grutto's die de Groote Wielen als slaapplaats gebruiken.

ONTWERP

8 Maatregelen voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen

Wijzigingen ten opzichte van het vorige beheerplan Groote Wielen (periode 2013 t/m 2022)

Ten opzichte van het beheerplan van de eerste periode bevat dit hoofdstuk aanvullende of nieuwe maatregelen die genomen worden om de kernopgaven en instandhoudingsdoelstellingen te behalen.

In hoofdstuk 2 is aangegeven welke instandhoudingsmaatregelen nodig zijn om te voorkomen dat bepaalde activiteiten het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar brengen. In hoofdstuk 7 zijn de mogelijkheden geschetst om met maatregelen de instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. In dit hoofdstuk wordt het totaalpakket aan maatregelen voor de 2e beheerplanperiode uitgewerkt. Het pakket maatregelen heeft als doel te zorgen dat de instandhoudingsdoelstellingen gerealiseerd worden, ook rekening houdend met de activiteiten die in het gebied plaatsvinden. In hoofdstuk 9 is een overzichtstabel (tabel 9-1) van alle maatregelen opgenomen met daarin ook aangegeven wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van de maatregel.

8.1 Visie op de maatregelen

De Groote Wielen is toegewezen aan het landschapstype ‘Meren en Moerassen’. De kernopgaven die daarbij horen (zie hoofdstuk 2) geven een robuust systeem van natte graslanden en moerasvegetaties weer met voldoende waterpeildynamiek. De aangewezen soorten zijn allemaal afhankelijk van de realisatie van zo’n moerassysteem met een overgang van open water naar oevervegetatie, moerasvegetatie en uiteindelijk natte graslanden. Zo’n robuust systeem zorgt er ook voor dat klimaatveranderingen, het effect van stikstof en andere toekomstige ontwikkelingen zo goed mogelijk kunnen worden opgevangen.

De basis om dit te realiseren is gelegd in het 1e beheerplan. De meeste maatregelen zijn uitgevoerd. Hierin is het peilbeheer grotendeels geoptimaliseerd voor de ontwikkeling van leefgebieden, zowel in het water (bittervoorn) als in de moeraszone (porseleinhoen, noordse woelmuis) en de natte graslanden (kemphaan). Door een deel van de polders in de winter onder water te zetten is ook tijdens de vogeltrek en winterperiode gezorgd voor voldoende slaap- en foerageergebieden (grutto, smient, brandgans, kolgans).

Om in kaart te brengen op welke vlakken de grootste kansen liggen om met maatregelen natuurdoelen te realiseren is er een KANO (Kansen Analyse Natuur Ontwikkeling) uitgevoerd. Dit is een vragenlijst die door de verschillende uitvoerende partijen is ingevuld, waaruit per domein (bijvoorbeeld nutriëntenbalans, exoten of hydrologie) een score komt voor de impact en haalbaarheid van maatregelen. Deze resultaten zijn weergegeven in figuur 8.1. Uit deze analyse volgt dat de grootste impact waarschijnlijk kan worden bereikt met maatregelen binnen het hydrologische systeem. Dit is dan ook het aspect waarop de meeste maatregelen zijn toegespitst.

ONTWERP

Figuur 8-1 Overzicht van de resultaten van de KANO (Kansen Analyse Natuur Ontwikkeling). De verschillende maatregeldomeinen zijn geplot op basis van de ingeschatte realiseerbaarheid en impact op natuurwaarden.

Het is nog niet overal gelukt om de detailwaterhuishouding te optimaliseren en er liggen nog kansen voor het verbeteren en herstellen van leefgebieden. In het 2e beheerplan wordt dan ook een vervolg gegeven aan de maatregelen en zullen de effecten van de maatregelen verder worden gevolgd. Dit wordt gedaan door meer polders geschikt te maken als leefgebied, zoals polder Wielsicht als paai- en opgroeigebied van vissen. In de Gelte Herne en Koekoekspetten zijn goede mogelijkheden voor het realiseren van oever- en moerasvegetaties geschikt voor vissen en soorten als porseleinhoen en noordse woelmuis. Het toegankelijk maken van polders voor vissen is ook een speerpunt voor dit beheerplan. Het wegnemen van barrières tussen de boezemwateren en de polders zorgt voor een groter leefgebied. Daarnaast wordt het beheer van de ingerichte gebieden bekeken en wordt het effect van de maatregelen op de leefgebieden gevolgd. Indien nodig zal ook nader onderzoek plaatsvinden naar gewenste maatregelen of knelpunten.

De maatregelen uit dit beheerplan zijn gericht op de aangewezen doelsoorten, maar zijn ook positief voor andere soorten. De verwachting is dat ook de in ontwerp-aangewezen soorten als rivierdonderpad en kleine modderkruiper profiteren van sommige maatregelen. De otter is ook al een tijdje aanwezig in het gebied en met de hier gepresenteerde maatregelen zal ook deze soort profiteren. Mochten deze soorten of andere soorten worden aangewezen ten tijde van de looptijd van dit beheerplan, zal verder onderzoek nodig zijn naar de aanwezigheid en geschikte leefgebieden van de betreffende soorten.

Ondanks dat er habitattypen in zeer kleine oppervlakten en van beperkte kwaliteit voor kunnen (gaan) komen, zijn de maatregelen daar niet op gericht. Er zijn geen habitattypen aangewezen in het gebied (zie hoofdstuk 2). Momenteel ligt er een kleine zeggenvegetatie met enkele blauwgraslandsoorten in de Binnemiedepolder. Deze kwalificeert niet als habitattype en is dus niet aangewezen.
De aangewezen vogelrichtlijn- en habitatrichtlijnsoorten vormen de leidraad voor de te nemen maatregelen. Het is waarschijnlijk dat zich ontwikkelende vegetatie- of habitattypen zoals deze zeggenvegetaties hier ook van kunnen profiteren, maar er worden geen specifieke maatregelen genomen om deze te versterken.

Voor soorten die gevoelig zijn voor verstoring worden vooralsnog geen extra maatregelen genomen op dat vlak. Uit de knelpuntenanalyses blijkt dit (nog) geen knelpunt te zijn. Wel is het zaak om dit te volgen en indien nodig aanvullende maatregelen zoals rustgebieden in te kunnen stellen als dat nodig is. Hiervoor wordt gekeken op welke wijze de recreatiedruk kan worden gevolgd en is de toezichthouder de oren en ogen in het gebied.

Kortom, in het 2e beheerplan worden vervolgmaatregelen genomen. In paragraaf 6.2 worden de maatregelen toegelicht, waarbij wordt gestart met maatregel 19. In tabel 6-1 staan kort alle maatregelen op een rij met de doelen waarvoor de maatregel wordt genomen. De maatregelen uit het beheerplan van de 1e beheerplanperiode (maatregel 1 t/m 18) zijn hiermee afgesloten. Afgesloten betekent dat de maatregelen uit de 1e beheerplanperiode deels zijn uitgevoerd en afgerond en deels niet zijn uitgevoerd. Voor de maatregelen die niet zijn uitgevoerd of een vervolg nodig hebben zijn nieuwe maatregelen voor het 2e beheerplan opgenomen. Daarnaast zijn algemene kosten (maatregel 30 t/m 33) opgenomen voor de uitvoering van de maatregelen, evaluatie en onderzoeken.

Tabel 8-1 Maatregelentabel met doel 1e en 2e beheerplan

Maatregel huidig beheerplan		Ten behoeve van doel(soort)
1	Vernatting en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder-zuid en Weeshúspolder	Plas-drassituaties Kemphaan
2	Vernatting en betere beheersing waterpeil Ryptsjerkster winterpolder	Plas-drassituaties Smient
3	Betere beheersing waterpeil Ryptsjerkster zomerpolder	Plas-drassituaties Kemphaan Smient Grutto Porseleinhoen
4	Vernatting en betere beheersing waterpeil De Warren	Plas-drassituaties
5	Vernatting en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder-noord	Plas-drassituaties Kemphaan
6	Optimaliseren detailwaterhuishouding Binnemiedepolder-zuid en Weeshúspolder	Bittervoorn Rietzanger Kemphaan
7	Ecologische verbindingszone Bouwepet	Bittervoorn Noordse woelmuis
8	Ecologische verbindingszone Kleine Wielen	Bittervoorn Noordse woelmuis
9	Inventarisatie meervleermuis en voorlichting over bescherming	Meervleermuis
10	Toezicht, handhaving en monitoring verstoring Sierdswiel en Houtwiel, alsmede zomerpolders	Smient Porseleinhoen Kolgans Brandgans Grutto
11	Inventarisatie bittervoorn	Bittervoorn
12	Natuurvriendelijke oevers	Porseleinhoen Bittervoorn Noordse woelmuis
13	Optimalisatie habitat porseleinhoen	Porseleinhoen
14	Optimalisatie habitat noordse woelmuis	Noordse woelmuis
15	Ophogen en herprofileren kadedijk	Grutto
16	Optimalisatie rietmaaibeheer	Noordse woelmuis
17	Vlieghoogte ballonvaart	Kolgans Brandgans

ONTWERP

Maatregel huidig beheerplan		Ten behoeve van doel(soort)
		Grutto Smient Rietzanger
18	Maaien na broedseizoen	Porseleinhoen

Maatregel 2e beheerplan		Ten behoeve van doel(soort)
19	Onderzoek naar vitaliteit waterriet in het boezemsysteem met flexibeler peilbeheer	Rietzanger Noordse woelmuis
20	Maaibeheer rietoevers	Rietzanger Noordse woelmuis
21	Optimaliseren van waterhuishouding	Plas-drassituaties Kemphaan
22	Verbeteren aansluiting met de boezem, interne verbindingen en optimaliseren slootbeheer	Bittervoorn
23	Optimaliseren beheer	Meervleermuis Porseleinhoen Bittervoorn Noordse woelmuis Smient
24	Onderzoek naar kansen voor de Gelte Herne e.o., met daarin ook de aanleg (en beheer) van 2–4-hectare natuurvriendelijke oevers en ondiepwaterzones	Rietzanger Noordse woelmuis Bittervoorn Porseleinhoen
25	Aanleg (en beheer) van 2–4-hectare natuurvriendelijke oevers en ondiepwaterzones	Rietzanger Noordse woelmuis Bittervoorn
26	Ecologische verbinding met de Kleine Wielen	Meervleermuis Noordse woelmuis Bittervoorn
27	Knelpuntenanalyse voor de noordse woelmuis plus het nemen van maatregelen	Noordse woelmuis
28	Knelpuntenanalyse voor de meervleermuis plus het nemen van maatregelen	Meervleermuis
29	Knelpuntenanalyse voor exoten plus het nemen van maatregelen	Allemaal
30	Monitorings- en toezichtplan	Allemaal

Verwachte en algemene maatregelen beheerplan		Doel
31	Knelpuntenanalyse voor nog nieuw aan te wijzen soorten plus het nemen van maatregelen	Volgt
32	Opstellen van de evaluatie BP-2 en van BP-3	Nvt
33	Algemene uitvoeringsorganisatie	Nvt

ONTWERP

8.2 Beschrijving maatregelen

In de Groote Wielen worden verschillende deelgebieden onderscheiden waarin de maatregelen worden uitgevoerd. In deze paragraaf worden alle maatregelen afzonderlijk beschreven, met daarbij aangegeven in welk gebied, wanneer en voor welke doelsoorten deze maatregelen worden getroffen. In figuur 8-2 staat hiervan een overzicht.

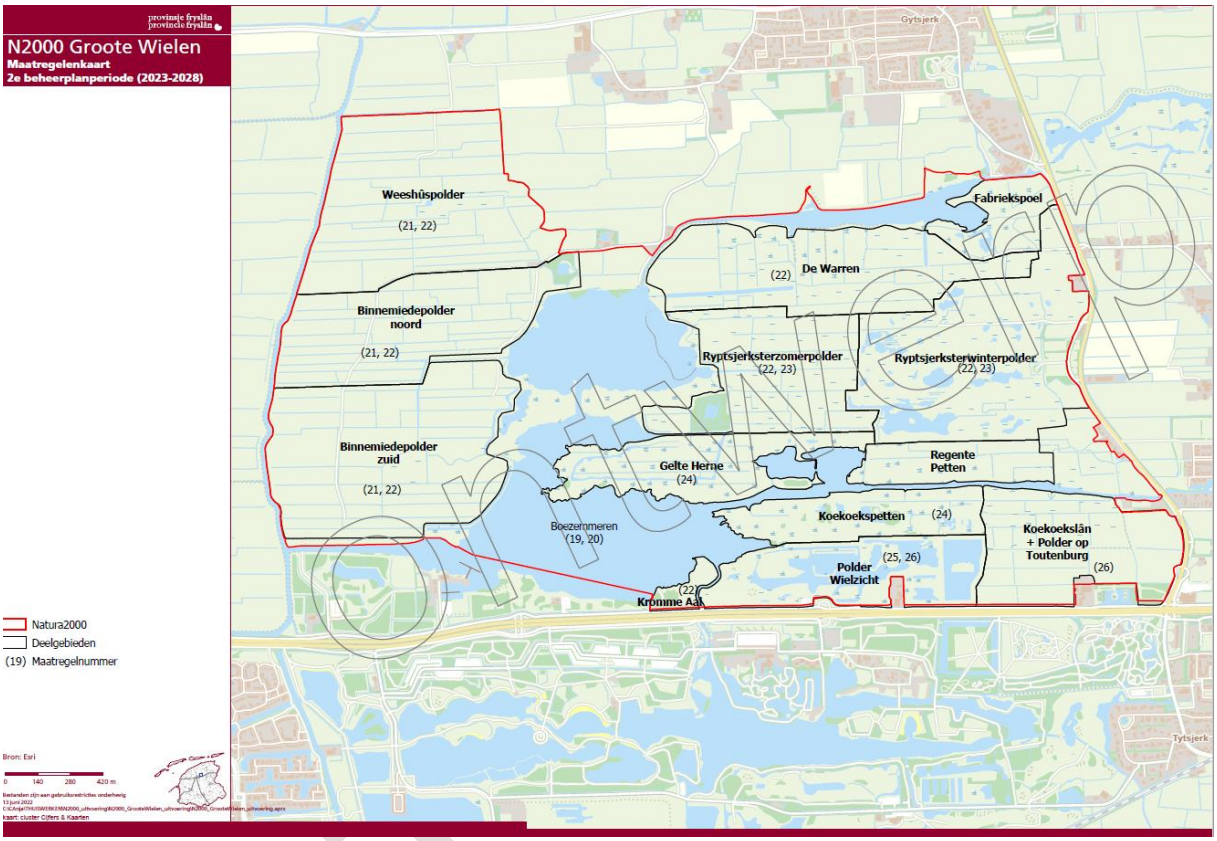

Figuur 8-2 Overzicht maatregelen

Onderzoek naar vitaliteit waterriet in het boezemsysteem met flexibeler peilbeheer

Maatregel 19
Gebied: boezemmeren.

Doelsoorten[7]: rietzanger, noordse woelmuis.

Omschrijving: een brede vitale rietoever is een randvoorwaarde voor de aangewezen doelsoorten. Het nieuwe beheerregime van de boezem kan een positieve invloed hebben op de vitaliteit van het riet, maar wellicht is het niet dynamisch genoeg. In dit onderzoek worden de ontwikkelingen gevolgd.

Uitvoeringsperiode: 2023-2027, zodat het in de evaluatie van beheerplan 2 kan worden meegenomen en eventuele herstelmaatregelen in beheerplan 3 kunnen worden getroffen.

Te onderzoeken factoren: waterpeil; breedte van rietoevers; vitaliteit van het riet.

[7] Voor de beschrijving van de soorten en hun knelpunten: zie hoofdstuk 2 en 4 en bijlage 3

Maaibeheer rietoevers

Maatregel 20
Gebied: Boezemmeren

Doelsoorten: rietzanger, noordse woelmuis.

Omschrijving: de rietoevers moeten periodiek in een cyclisch proces worden gemaaid om het vitaal te houden en verbossing geen kans te geven. Dit maaien dient pas plaats te vinden als de broedperiode van het porseleinhoen is afgelopen. De maaifrequentie per doelsoort en deelgebied moet nader worden bepaald en vastgelegd. Deze maatregel is een voortzetting van maatregel 16 en 18 uit het 1e beheerplan.

Uitvoeringsperiode: 2023-2028.

Te monitoren factoren: omvang gemaaid gebied; vitaliteit van het riet (zie ook maatregel 19).

Optimaliseren van waterhuishouding

Maatregel 21
Gebied: Binnemiede- en Weeshúspolder.

Doelsoorten: kemphaan (en grutto).

Omschrijving: de belangrijkste weidevogelgebieden in de Groote Wielen liggen in de Binnemiede- en Weeshúspolders. Hier zijn in de 1e beheerplanperiode al maatregelen genomen om het gebied optimaal in te richten voor de kemphaan (maatregels 1, 5 en 6). Deze werkzaamheden moeten worden voortgezet. Concreet kunnen er nog meer plas-drasgebieden worden gecreëerd en kunnen de waterpeilen nog optimaler worden opgezet.

Uitvoeringsperiode: vanaf 2023.

Te monitoren factoren: waterstanden in polder, broedvogels, insecten, leefgebied.

Verbeteren aansluiting met de boezem, interne verbindingen en optimaliseren slootbeheer

Maatregel 22
Gebied: Binnemiede- en Weeshúspolders, zomerpolders.

Doelsoorten: bittervoorn, grutto.

Omschrijving: in de 1e beheerplanperiode is met maatregel 11 een start gemaakt met onderzoek naar de bittervoorn. De bittervoorn zit in de boezem maar de uitwisseling met de polder is niet optimaal. Ook binnen de polderwateren is er nog niet overal sprake van een optimale passeerbaarheid voor vissen, bijvoorbeeld door dammen, stuwen en duikers. Verder zouden de inrichting (breder en flauwer met riet) en het slootbeheer (eenzijdig hekkelen) beter kunnen. Deze maatregel omvat het maken van een inrichtingsplan voor de bittervoorn en het uitvoeren van dat plan. In de zomerpolder De Warren is het met het geschikt maken van leefgebied voor bittervoorn mogelijk ook nodig om de kade als slaapplaats voor de grutto te herprofileren. Dit was maatregel 15 in het beheerplan maar is toen niet uitgevoerd.

Uitvoeringsperiode: plan maken in 2023, uitvoering in 2025.

Te monitoren factoren: zoetwatermossels, vis, passeerbaarheid obstakels, leefgebied.

ONTWERP

Optimaliseren beheer

Maatregel 23
Gebieden: Ryptsjerkster winterpolder.

Doelsoorten: meervleermuis, porseleinhoen, bittervoorn, noordse woelmuis, smient.

Omschrijving: in het 1e beheerplan is de waterhuishouding in de Ryptsjerkster winterpolder geoptimaliseerd (maatregel 2). In 2022 wordt de polder heringericht, waarbij er een overwegend grazig en bloemrijk landschap ontstaat, afgewisseld met een groter aandeel langdurig natte, structuurrijke ruigtes (plasdras met biezen, zeggen en russen) in de lagere delen van het gebied. Een dergelijk mozaïek levert naar verwachting een hoge biodiversiteit op. In dit 2e beheerplan zal IFG het beheer verder optimaliseren. Als de inrichting en het beheer in de polder geoptimaliseerd worden profiteren kol- en brandgans hier ook van. Door de vernatting wordt het gebied lastiger te beheren met reguliere apparatuur en moeten er onder andere machines met rupsbanden worden ingezet. Deze omstandigheden worden meegenomen in de financiële verantwoording van de maatregel.

Uitvoeringsperiode: uitvoering herinrichting in 2022, opstellen specifiek beheerplan en start beheer in 2023.

Te monitoren factoren: vegetatie, (weide)vogels, insecten.

Onderzoek naar kansen voor de Gelte Herne e.o., met daarin ook de aanleg (en beheer) van 2-4 hectare natuurvriendelijke oevers en ondiepwaterzones

Maatregel 24
Gebieden: Gelte Herne, Koekoekspetten.

Doelsoorten: rietzanger, noordse woelmuis, bittervoorn, porseleinhoen, mogelijk ook otter.

Omschrijving: moerasgebieden Gelte Herne en Koekoekspetten zijn aan het verbossen, wat niet positief is voor de Natura 2000-doelstellingen. Het moet worden onderzocht hoe deze gebieden de meeste meerwaarde aan de doelstellingen en biodiversiteit kunnen geven. Daarin kan ook gekeken worden naar kansen voor natuurvriendelijke oevers en luwe ondiepwaterzones, met riet- en waterplantengroei en paai- en schuilplaatsen voor vis. In de 1e beheerplanperiode zijn vooral rondom het Sierdswiel natuurvriendelijke oevers aangelegd (maatregel 12). Met deze maatregel wordt dat uitgebreid naar andere delen van het gebied. Om verbossing in de toekomst tegen te gaan wordt er een (oever)beheerplan opgesteld.

Uitvoeringsperiode: onderzoek en planvorming in 2023, uitvoering in 2024 en verder.

Randvoorwaarde: voldoen aan de eisen van de KRW en Programma Natuur.

Aanleg (en beheer) van 2-4 hectare natuurvriendelijke oevers en ondiepwaterzones

Maatregel 25
Gebieden: Polder Wielsicht.

Doelsoorten: rietzanger, noordse woelmuis, bittervoorn.

Omschrijving: In een werk-met-werk combinatie met een kadeproject worden er in het gebied luwe ondiepwaterzones aangelegd, met riet- en waterplantengroei en paai- en schuilplaatsen voor vis. Om verbossing in de toekomst tegen te gaan wordt er een (oever)beheerplan opgesteld. Het gebied zal worden beheerd als ‘beheerste boezem’[8], wat mogelijkheden geeft voor een optimale peildynamiek

[8] Beheerste boezem: normaal gesproken aangesloten op de Friese boezem, maar wel met de mogelijkheid om het als een polder tijdelijk af te sluiten.

ONTWERP

voor riet en noordse woelmuis. In de 1e beheerplanperiode zijn vooral rondom het Sierdswiel natuurvriendelijke oevers aangelegd (maatregel 12). Met deze maatregel wordt dat uitgebreid naar andere delen van het gebied.

Uitvoeringsperiode: onderzoek en planvorming in 2022, uitvoering in najaar 2022 en in 2023.

Randvoorwaarde: voldoen aan de eisen van de KRW, koppeling met kadewerk van WSF.

Ecologische verbinding met de Kleine Wielen

Maatregel 26
Gebieden: Polder Wielsicht, Polder op Toutenburg.

Doelsoorten: bittervoorn, noordse woelmuis, meervleermuis.

Omschrijving: de huidige verbindingen met de Kleine Wielen, die zijn aangelegd in het kader van maatregel 8, zijn klein en liggen verspreid onder de weg door. De kansen voor het maken van een robuuste verbinding moeten worden onderzocht. Hierbij dient er in ieder geval rekening mee te worden gehouden dat deze verbindingen bij voorkeur minder geschikt zijn voor aard- en veldmuis. Dit kan worden bereikt door de verbindingen relatief nat te maken. Om rekening te houden met de bittervoorn moet het gemaal visvriendelijker worden gemaakt.

Om daadwerkelijk een plus voor de noordse woelmuispopulatie te geven moet er ook verder worden gewerkt aan de verbinding van de Kleine Wielen met de Alde Feanen, waar momenteel nog wel een noordse woelmuispopulatie zit. Deze verbinding, met voldoende stapstenen ongeveer om de kilometer die groot genoeg zijn om een populatie te herbergen, wordt komende jaren buiten de scope van het beheerplan gerealiseerd in het project Nij Djip.

Uitvoeringsperiode: 2025.

Randvoorwaarde: aansluiten op de (kansen)analyses voor noordse woelmuis, meervleermuis en bittervoorn.

Knelpuntenanalyse voor de noordse woelmuis plus het nemen van maatregelen

Maatregel 27
Doelsoorten: noordse woelmuis.

Omschrijving: de staat van instandhouding voor de noordse woelmuis staat onder druk. In het gebied zijn al diverse verbetermaatregelen genomen in het kader van maatregel 14. Met een (nieuwe) knelpuntenanalyse kan bepaald worden wat er nog moet gebeuren en waar dat het meest kansrijk is in het gebied. Als er nieuwe maatregelen geïmplementeerd worden dienen er bij voorkeur robuuste, aaneengesloten stukken geschikt te worden gemaakt als noordse woelmuishabitat. Versnippering van het areaal wordt zoveel mogelijk voorkomen.

Uitvoeringsperiode: 2023 en uitvoering maatregelen in de jaren daarna.

Knelpuntenanalyse voor de meervleermuis plus het nemen van maatregelen

Maatregel 28
Doelsoorten: meervleermuis.

Omschrijving: de staat van instandhouding voor de meervleermuis staat onder druk. In het gebied zijn al diverse verbetermaatregelen genomen ten behoeve van het voedselaanbod. De belangrijkste knelpunten betreffen het langzaamaan verdwijnen van geschikte slaapplaatsen voor de kraamkolonies in de omliggende plaatsen. In de 1e beheerplanperiode is met maatregel 9 al geprobeerd om dit te

ONTWERP

keren, maar dit is nog niet succesvol gebleken. Er dient ook in de 2e beheerplanperiode actie te worden ondernomen om deze achteruitgang te keren. In eerste instantie kunnen extra beschermingsmaatregelen worden getroffen voor de reeds bestaande verblijfplaatsen. Deze zijn goed in beeld en hier kan dus gerichte communicatie en handhaving op plaatsvinden.

Met een nieuwe knelpuntenanalyse kan vervolgens bepaald worden hoe we de soort het beste verder kunnen beschermen, wat er moet gebeuren en waar dat het meest kansrijk is in het omliggende bewoonde gebied. Voor deze knelpuntenanalyse is een uitgebreid onderzoek naar het huidige netwerk van verblijfplaatsen gewenst, zodat knelpunten en mogelijke oplossingen goed in beeld kunnen worden gebracht. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gekeken waar mogelijkheden liggen om nieuwe verblijfplaatsen te creëren. Ook kan onderzocht worden hoe het huidige en toekomstige (recreatieve) gebruik van het gebied is en welke mate van licht- en geluidsverstoring optreedt in en rond het gebied en de vliegroutes.

Uitvoeringsperiode: 2023 en uitvoering maatregelen in de jaren daarna.

Knelpuntenanalyse voor exoten plus het nemen van maatregelen

Maatregel 29
Doelsoorten: soorten van open water en riet.

Omschrijving: de staat van instandhouding van verschillende doelsoorten en hun leefgebieden kan in het gedrang komen door explosieve groei van exoten. In een verkennend onderzoek moet worden vastgesteld welke bedreigingen er op het gebied afkomen en welke maatregelen er tegen genomen kunnen worden, zowel binnen als buiten het gebied.

Uitvoeringsperiode: onderzoek in 2023 en uitvoering maatregelen in de jaren daarna.

Randvoorwaarde: exoten genoemd in nota exotenbeleid provincie Fryslân.

Monitorings- en toezichtplan

Maatregel 30
Gebieden: allemaal.

Doelsoorten: allemaal.

Omschrijving: in de 1e beheerplanperiode zijn populatiemonitoringsprogramma's opgestart voor alle doelsoorten. Deze worden voortgezet in de 2e beheerplanperiode. Momenteel wordt landelijk gewerkt aan uitwerking van de nieuwe doelensystematiek, waarin ook rekening wordt gehouden met de leefgebied doelstellingen. Als hier een eenduidige definitie over komt moet er ook voor elke soort een leefgebiedenmonitoring worden opgezet. Vooral van de habitatsoorten en broedvogels is het belangrijk dat duidelijk is hoe de leefgebieden ervoor staan en waar de knelpunten liggen, zodat hier maatregelen op kunnen worden genomen.

Verder moeten de bodemkwaliteit (bijvoorbeeld de mate van verzuring) en het bodemleven geanalyseerd worden. Hier kunnen zo nodig ook maatregelen voor genomen worden om de kemphaan zoveel mogelijk te ondersteunen. Ook bodemdaling moet worden gemonitord, in verband met veenweidedegradatie en klimaatverandering.

Rondom het gebied, en zeker in de Kleine Wielen in het zuiden, neemt de recreatiedruk naar verwachting de komende jaren toe. Ook vindt er woningbouw in de omgeving van de Groote Wielen plaats, vooral in de gebieden die bij de gemeente Leeuwarden horen. Deze, en mogelijke andere nieuwe ontwikkelingen, en de verstoring die dit teweeg brengt worden in de gaten gehouden door toezichthouders op het land en vanaf het water.

ONTWERP

Andere algemene monitoring in het gebied moet ook worden voortgezet of opgestart. In sommige delen vinden vegetatiekarteringen plaats in het kader van SNL, maar dit is niet voor alle SNL-types verplicht. In de gebieden waar nog geen vegetatiekarteringen worden uitgevoerd moeten deze worden opgestart. In het 1e beheerplan stond opgenomen dat er peilbuizen zouden worden geplaatst om grondwaterstanden te kunnen monitoren. Dit is nog niet gebeurd. Er moet worden uitgezocht of het noodzakelijk is om alsnog nieuwe peilbuizen te plaatsen om de grondwaterstanden goed te kunnen volgen. Ook zal de oppervlaktewaterstand in zowel de boezem als de polders gevolgd worden.

In de 2e beheerplanperiode wordt er een uitgebreid monitoringsplan opgezet en uitgevoerd om alle bovenstaande zaken te kunnen volgen.

Knelpuntenanalyse voor nog nieuw aan te wijzen soorten plus het nemen van maatregelen

Maatregel 31
Doelsoorten: nog aan te wijzen, te denken valt aan otter, kleine modderkruiper en rivierdonderpad.

Omschrijving: de rivierdonderpad en kleine modderkruiper zijn nog niet definitief vastgesteld als doel, maar zijn al wel aangewezen als ontwerpdoelstelling. Van de otter is de verwachting dat het aanmeldingsproces binnenkort wordt gestart. Als deze soorten definitief worden aangewezen moet er een onderzoek worden gedaan naar de geschiktheid van het gebied en mogelijke knelpunten. Met dat onderzoek kan bepaald worden welke inrichtingsmaatregelen waar moeten gebeuren.

Uitvoeringsperiode: na aanwijzing en uitvoering maatregelen in de jaren daarna.

Randvoorwaarde: aanwijzing door het ministerie van LNV.

Opstellen van de evaluatie BP-2 en van BP-3

Maatregel 32
Omschrijving: dit 2e beheerplan heeft een looptijd van 2022 tot en met 2028. Aan het einde van deze periode wordt de stand van zaken met betrekking tot de instandhoudingsdoelen, instandhoudingsmaatregelen en activiteiten in en om het gebied geëvalueerd. Ook wordt er een nieuw beheerplan opgesteld voor de derde beheerplanperiode (2028-2034). Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de KANO-systematiek.

Uitvoeringsperiode: 2026 - 2028.

Algemene uitvoeringsorganisatie

Maatregel 33
Omschrijving: in de 1e beheerplanperiode is er een uitvoeringsteam ingesteld waarin de verschillende voor de uitvoering verantwoordelijke partijen zitting hebben. Met dit team wordt verdere uitwerking gegeven aan de beheerplanmaatregelen in de komende zes jaar. Dit geldt ook voor de onderzoeksmaatregelen. Methoden en uit te voeren acties worden duidelijk en eenduidig benoemd. Het team zorgt jaarlijks voor een verslag waarin staat opgenomen: de voortgang van de maatregelen, de resultaten van de monitoring, toezicht en handhaving, en de ontwikkelingen in het gebied. Aan de hand van dit verslag komt het team ten minste één tot tweemaal per jaar bijeen om de ontwikkelingen te beoordelen en eventueel bij te sturen.

De resultaten en conclusies uit het monitoringsprogramma worden jaarlijks gerapporteerd en geagendeerd in het uitvoeringsteam. De provincie is in haar rol als bevoegd gezag uiteindelijk verantwoordelijk voor het nemen van beslissingen over eventueel voorkomende vragen ten aanzien van afwijkingen van het vastgestelde beheerplan. De provincie draagt zorg voor de organisatie (in samenwerking met de terreinbeheerders) en het voorzitterschap.

ONTWERP

9 Uitvoeringsprogramma

Wijzigingen ten opzichte van het vorige beheerplan Groote Wielen (periode 2013 t/m 2022)

Ten opzichte van het beheerplan van de eerste periode is de aanpak van de uitvoering in de basis ongewijzigd. De maatregelplanning en financiële paragraaf zijn met het oog op de nieuwe maatregelen wel geactualiseerd.

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat in de tweede uitvoeringsperiode van 6 jaar voor het Natura 2000-gebied gaat gebeuren. De doelstelling en werkwijze ten aanzien van de communicatie over de uitvoering van het beheerplan worden beschreven. Er wordt beschreven hoe de te verwachten ontwikkelingen in het gebied kunnen worden gevolgd en vastgelegd en hoe hiaten in kennis, nodig voor het bepalen van verdere maatregelen, kunnen worden opgevuld (monitoring). Er wordt benoemd welke partijen voor welke zaken verantwoordelijk zijn, zowel organisatorisch als financieel. De te nemen maatregelen zijn in hoofdstuk 8 beschreven. De kosten die verbonden zijn aan de maatregelen krijgen een plek in dit hoofdstuk. In het laatste deel wordt de rol die het uitvoeringsteam en de provinciale Stuurgroep hebben in de uitvoering van het maatregel- en monitoringsprogramma beschreven en wordt aangegeven hoe taken op het gebied van handhaving zijn verdeeld.

9.1 Planning

Dit 2e Natura 2000-beheerplan bestrijkt de uitvoeringsjaren 2023 tot en met 2028. In de eerste twee jaren zullen de voorgestelde onderzoeken en (knelpunt)analyses uitgevoerd worden. De daaruit voortvloeiende maatregelen worden in de jaren daarna uitgevoerd. Met de nu al bekende uitvoeringsmaatregelen (21, 23, 25) zal direct worden begonnen.

9.2 Communicatie

Voor het behalen van de doelen van het beheerplan is het van belang dat gebruikers, ondernemers, omwonenden, maatschappelijke organisaties en overheden op de hoogte zijn van het belang van het Natura 2000-gebied en de mogelijke gevolgen die het beheerplan voor hen heeft. Om draagvlak voor de maatregelen uit het beheerplan en medewerking voor de uitvoering te krijgen is communicatie van groot belang. Het doel vanuit Natura 2000 is dan ook om alle betrokkenen regelmatig te informeren over de stand van zaken en de uitvoering van de maatregelen.

Rolverdeling

De provincie Fryslân zorgt voor de algemene informatieverstrekking rond Natura 2000 en de Wnb. Zij is als voortouwnemer aanspreekpunt voor het beheerplan Groote Wielen. IFG geeft als beheerder van het gebied publieksinformatie over het gebied en over de inrichtings- en beheersmaatregelen. Dit betreft ook die maatregelen die ten behoeve van Natura 2000 zijn genomen. De provincie Fryslân verzorgt de communicatie over de specifieke gevolgen van het beheerplan voor de gebruikers van het gebied en de vergunningverlening op grond van de Wnb. Bij actuele ontwikkelingen worden betrokkenen geïnformeerd door middel van nieuwsbrieven, bijeenkomsten en de provinciale website. Ook kunnen ze voor informatie bij de provincie Fryslân terecht.

Doelstellingen

Het Natura 2000-gebied Groote Wielen biedt ruimte aan de natuur en recreatie. In de onmiddellijke omgeving van het gebied is ruimte voor wonen en bedrijvigheid. Aan de betrokkenen moet duidelijk

ONTWERP

worden gemaakt dat dit verenigbaar is met de doelstellingen van Natura 2000 en moet worden aangegeven wat het beheerplan en de eventuele vergunningplicht betekenen voor de verschillende activiteiten en doelgroepen. Hiervoor zijn verschillende pijlers voor communicatie van belang (zie kadertekst ‘Pijlers boodschap communicatie Natura 2000-gebied Groote Wielen).

Het resultaat van de communicatie over de doelen en uitvoering van het 2e beheerplan moet zijn:

- Doelgroepen hebben inzicht in de gevolgen van het beheerplan voor de eigen situatie.
- Doelgroepen weten waar ze met hun vragen terecht kunnen en waar ze informatie kunnen krijgen.
- Betrokkenen bij de uitvoering van het beheerplan kennen nut en noodzaak van de maatregelen die moeten worden genomen.
- Inzicht in de gevolgen van het beheerplan voor de eigen situatie begint met de bekendheid van Natura 2000 en de Wnb in het algemeen. Daarnaast dienen gebruikers van het gebied te worden geïnformeerd indien het beheerplan consequenties voor hen heeft, zoals de gevolgen van inrichtingsmaatregelen en vergunningplicht en -verlening.

Voor de realisatie van de laatste doelstelling is tijdens de 1e beheerplanperiode en het opstellen van dit 2e beheerplan al veel werk verricht. Het beheerplan is opgesteld door de bevoegde gezagen in samenwerking met de organisaties die zijn betrokken bij de uitvoering. Deze hebben bijgedragen aan de inhoud en onderschrijven de beschreven maatregelen.

Pijlers boodschap communicatie Natura 2000-gebied Groote Wielen:

- Natura 2000 is belangrijk voor natuur én mensen
- De bevoegde gezagen (regiegroep) werken met elkaar en met maatschappelijke partners samen aan de implementatie van Natura 2000
- Duidelijkheid bieden: ‘er kan veel, maar niet alles’
- Eerlijk zijn over mogelijk ‘negatieve’ gevolgen
- De urgentie (waarom moet het nu?)
- Uit de toon van de boodschap moet blijken dat we trots zijn op ‘onze’ mooie Natura 2000-gebieden.

Figuur 9-1 ‘Wy wurkje oan Frysje topnatuer’: De natuur in de Grutte Wielen is prachtig en bijzonder. Het is belangrijk dat te beschermen en te versterken waar dat kan. Dat is een taak die de provincie heeft gekregen vanuit Europa. Daar profiteert de natuur van, maar u natuurlijk ook!’

ONTWERP

9.3 Monitoring en evaluatie instandhoudingsdoelen en -maatregelen

In het 1e beheerplan is een aantal monitoringsmaatregelen gestart voor de instandhoudingsdoelstellingen. In tabel 9 -1 is aangegeven welke monitoring wordt uitgevoerd. Naast deze monitoring vindt er ook nog verplichte monitoring plaats vanuit de subsidieregeling.

Tabel 9-1 Monitoring van instandhoudingsdoelstellingen

Doel	Monitoring	Frequentie
Bittervoorn	Onderzoek naar nulsituatie	2013
	Aanwezigheid middels elektrovisserij/schepnet in 6 km-hokken	1 x per 2 jaar vanaf 2019
Meervleermuis	Doelrealisatie d.m.v. tellen passages en aantallen	1 x per 3 jaar vliegroutes
	Inventarisatie naar kraamverblijven	Jaarlijks
Noordse woelmuis	Onderzoek naar nulsituatie	2018
	Habitatgeschiktheid	2019
	Aanwezigheid middels eDNA	Elk jaar ½ - ⅓ van vaste locaties
Porseleinhoen	Doelrealisatie door broedvogelmonitoring met BMP-methode	Jaarlijks
Kemphaan	Doelrealisatie door broedvogelmonitoring met BMP-methode	Jaarlijks
Rietzanger	Doelrealisatie door broedvogelmonitoring met BMP-methode	Jaarlijks
Kolgans	Doelrealisatie door maandelijkse watervogeltellingen	Jaarlijks
Brandgans	Doelrealisatie door maandelijkse watervogeltellingen	Jaarlijks
Smient	Doelrealisatie door maandelijkse watervogeltellingen	Jaarlijks
Grutto	Doelrealisatie door maandelijkse steltloperslaapplaatstelling	Jaarlijks

Als aanvulling hierop zullen de nieuwe maatregelen gemonitord moeten worden. Ook worden er nog extra monitoringsprogramma's ingezet in het kader van maatregel 30 (Monitorings- en toezichtplan). De precieze invulling hiervan wordt nog verder uitgewerkt in een monitoringsprogramma.

9.4 Uitvoeringsprogramma en financiering

In tabel 9-2 is het uitvoeringsprogramma voor het Natura 2000-beheerplan Groote Wielen weergegeven. In de tabel staan de uitvoeringsmaatregelen zoals deze zijn uitgeschreven in hoofdstuk 8 op een rij gezet. Per maatregel is aangegeven wie het voortouw neemt bij de uitvoering, ofwel wie de trekker van de maatregel is. Daarnaast is aangegeven welke kosten gemoeid zijn met de uitvoering. Tenslotte is in de kolom planning aangegeven binnen welke termijn de maatregelen gerealiseerd worden.

ONTWERP

Tabel 9-2 Uitvoeringsprogramma

maatregelnr	maatregel	uitvoerder / trekker	geraamde kosten	Planning
19	onderzoek naar vitaliteit waterriet in het boezemsysteem met flexibeler peilbeheer	WSF	€ 50.000	2023 ev
20	maaibeheer rietoevers	PF	€ 50.000	2024, 2027
21	optimaliseren van waterhuishouding	PF	€ 80.000	2023 ev
22	verbeteren aansluiting met de boezem, interne verbindingen en optimaliseren slootbeheer	PF, IFG	€ 240.000	2023 ev
23	optimaliseren beheer	IFG	€ 80.000	2023
24	onderzoek naar kansen voor de Gelte Herne e.o.	IFG	€ 180.000	2023 ev
25	aanleg (en beheer) van 2-4 hectare natuurvriendelijke oevers en ondiepwaterzones	WSF	€ 100.000	2022 ev
26	ecologische verbinding met de Kleine Wielen	PF	€ 80.000	2024 ev
27	knelpuntenanalyse en nemen maatregelen noordse woelmuis	PF	€ 50.000	2023
28	knelpuntenanalyse en nemen maatregelen meervleermuis	PF	€ 60.000	2023
29	knelpuntenanalyse en nemen maatregelen exoten	PF	€ 130.000	2023
30	monitoring en toezicht	PF	€ 200.000	2023 ev
31	knelpuntenanalyse en nemen maatregelen voor nieuw aangewezen soorten	PF	€ 120.000	pm
32	opstellen BP-3 incl evaluatie BP2 en KANO	PF	€ 100.000	2026-2027
33	algemene uitvoeringsorganisatie	PF	€ 50.000	2023-2028
		SUBTOTAAL	**€ 1.570.000**	
	BTW	21%	€ 1.899.700	
	onvoorzien	10%	€ 189.970	
		TOTAAL	€ 2.089.670	

Financiering van de maatregelen

De provincie schept de (toetsings)kaders en uitgangspunten voor het proces van uitvoering. De provincie zorgt met het vaststellen van het Natura 2000-beheerplan ook voor de financiering van de maatregelen. Hiervoor verleent de provincie opdrachten voor concrete uitvoering aan de natuurbeheerders, maar dit kan ook aan een onderzoeksbureau of aannemer zijn. De maatregelen worden gefinancierd uit het Natuurpact, het Programma Natuur, de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het monitoringsprogramma. Bij de uitvoering van de maatregelen wordt daarbij zoveel mogelijk gekeken naar landelijke en Europese financiering. De middelen die via de rijksbegroting vanaf 2014 voor het uitvoeren van herstelmaatregelen Natura 2000 en stikstof aan de provincie beschikbaar worden gesteld, worden daarvoor ingezet. Sommige maatregelen (zoals maatregel 25) worden door provincie en Wetterskip Fryslân gezamenlijk uitgevoerd (werk-met-werk maken) en gefinancierd. Werkzaamheden ten behoeve van het beheer kunnen soms ook worden betaald vanuit een subsidieregeling. Deze moet dan door de provincie worden opengesteld daarvoor. Ook reguliere budgetten van het Wetterskip voor de uitvoering van KRW maatregelen kunnen worden ingezet.

Het totale (taakstellende) budget is gekoppeld aan de begroting van het beheerplan. Binnen dit budget is onderlinge verschuiving van bedragen tussen de maatregelen mogelijk.

9.5 Borging uitvoering

In de Wnb staat opgenomen dat de provincie eindverantwoordelijk is voor de uitvoering van de maatregelen in Natura 2000-gebieden. Dit betekent dat de provincie een regierol heeft in de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan. Het beheerplan met het bijbehorende maatregelenpakket is door de Gedeputeerde Staten van de provincie vastgesteld. Ook stelt de provincie kaders voor financiering van de maatregelen, monitoring van de maatregelen en de natuurkwaliteit. De provincie maakt borgings- en procesafspraken met de betrokken partijen.

Bestuurlijk valt de uitvoering van het Natura 2000-beheerplan binnen de provincie onder de Gedeputeerde Natuur. Hij is voorzitter van de Stuurgroep Natura-2000 die tweejaarlijks bijeenkomt om

de voortgang in alle Natura 2000-gebieden te bespreken. In de Stuurgroep hebben naast de provincie ook bestuurders van Wetterskip Fryslân en de terreinbeherende organisaties zitting.

Uitvoering Natura 2000 beheerplan Groote Wielen

Voor de uitvoering van de maatregelen uit het beheerplan is een uitvoeringsteam samengesteld waarin de betrokken partijen voor de uitvoering van de maatregelen zitting hebben: Provincie Fryslân, IFG, Wetterskip Fryslân.

Het uitvoeringsteam komt bijeen onder leiding van de provincie. De maatregelen uit het vastgestelde Natura 2000-beheerplan Groote Wielen zijn de basis voor het uitvoeringsteam. De meeste maatregelen vragen om een analyse en nadere uitwerking. Dit wordt georganiseerd door het uitvoeringsteam.

In het uitvoeringsteam worden afspraken gemaakt met de trekker van de maatregelen over de wijze van uitvoering en financiering. In het uitvoeringsteam wordt ook bepaald hoe de maatregelen opgepakt worden en afgestemd kunnen worden met andere activiteiten.

Jaarlijks wordt door het uitvoeringsteam naar de Stuurgroep Natura 2000 over de voortgang van de uitvoering in de Groote Wielen gerapporteerd.

Afstemming

Als er maatregelen tot uitvoering komen worden betrokken instanties en omwonenden gericht geïnformeerd en betrokken in het proces. Er vindt afstemming plaats tussen betrokken (overheids)organisaties als gemeentes en landschapsbeheer, omwonenden en belangengroepen, andere projecten zoals De Centrale As (DCA), KRW en het Aanvalsplan Grutto, en diverse bestuurdersoverleggen.

9.6 Toezicht en handhaving

De Wnb is voor de beheerplannen Natura 2000 het kader voor toezicht en handhaving. Op basis van het beheerplan worden handhavingsplannen opgesteld voor de Natura 2000-gebieden. Daarnaast wordt op basis van een risico-analyse prioriteiten gesteld voor toezicht en handhaving in de gebieden. Deze taak heeft de provincie neergelegd bij de toezichthouders natuurwetgeving van de FUMO. Deze taken houden in:

- Controle op de vergunningplichtige en vergunningvrije activiteiten; zijn de waargenomen ontwikkelingen en activiteiten getoetst aan de doelstellingen van het beheerplan?
- Controle in de Natura 2000-gebieden zelf. Daarbij wordt rekening gehouden met de gevoeligheden van de doelsoorten. Deze taak rust overigens ook bij de gebiedsbeheerder. Bij het constateren van overtredingen kan proces verbaal worden opgemaakt en bij het ontbreken van een vergunning kan een werk worden stilgelegd. Wanneer de uitvoering van de overige gebiedscontrole plaatsvindt is deels afhankelijk van het seizoen (broedseizoen, winter).

In de Groote Wielen is een toezichthouder van IFG aangesteld (zie ook paragraaf 3.6, maatregel 10). Deze toezichthouder gaat samen met toezichthouders van de FUMO en met andere partners uit de Toezichtkring Natuurhandhaving op pad. Binnen de provinciale Toezichtkring Natuurhandhaving Friesland werken de provincie Fryslân, Politie eenheid Noord Nederland, Staatsbosbeheer regio Noord, It Fryske Gea, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten, Sportvisserij Fryslân, Functioneel Parket Openbaar Ministerie en Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit samen om het integrale toezicht in het buitengebied te optimaliseren. De toezichthouder heeft beschikking over een vaartuig en verzamelt gegevens van overtredingen in het gebied. Het gaat daarbij om:

ONTWERP

- De registratie van verstorende, illegale activiteiten in rietoevers. Dit gebeurt door middel van een toezichts- en handhavingsactie in kwetsbare broedperioden.
- De registratie van de aard van en het aantal overtredingen die leiden tot de verstoring van rustende smienten en ganzen. Dit gebeurt door middel van een toezichts- en handhavingsactie in de winterperiode.

Met deze acties kan worden bepaald in welke mate gebieden eventueel moeten worden afgesloten.

ONTWERP

10 Sociaal economisch paragraaf, vergunningverlening en richting geven

Wijzigingen ten opzichte van het vorige beheerplan Groote Wielen (periode 2013 t/m 2022)

Ten opzichte van het beheerplan van de eerste periode is dit hoofdstuk nagenoeg ongewijzigd.

In de voorgaande hoofdstukken van het beheerplan Natura 2000-gebied Groote Wielen is aangegeven wat er wel (en niet) kan in en rond het Natura 2000-gebied. Daarbij is met name gekeken naar het huidige gebruik en naar concrete plannen waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de betekenis van het beheerplan voor de verdere ontwikkeling van activiteiten en economische bedrijvigheid in en om het Natura 2000-gebied Groote Wielen. Er wordt aangegeven hoe en wanneer er sprake is van vergunningverlening en wat de samenhang met en het belang van landelijk beleid en onderzoek is.

10.1 Ontwikkeling en mogelijkheden bedrijvigheid

Bestaand beleid

In hoofdstuk 5 is beleid benoemd dat relevant kan zijn bij de realisatie van de doelstellingen van het Natura 2000-gebied. Hier wordt kort aangegeven hoe dat beleid concreet van invloed kan zijn.

Bij het uitvoeren van de in dit plan genoemde maatregelen kunnen - afhankelijk van de wijze en periode van uitvoering van de maatregelen - ook strijdigheden ontstaan met de Wet natuurbescherming. Het kan dus zijn dat een vergunning of ontheffing nodig is in het kader van de Wet natuurbescherming.

De Natura 2000-gebieden maken onderdeel uit van het natuurnetwerk en doelstellingen komen in principe overeen. In het beheerplan wordt de noodzaak voor verbindingszones nogmaals bevestigd. Ook blijkt natuurbeheer nodig om de doelstellingen te realiseren. Aanpassingen in het beheer kunnen wel strijdig zijn met de Natura 2000-doelstellingen en daarvoor kan een vergunning nodig zijn.

Het beleid ten aanzien van weidevogels, het ganzenopvangbeleid, het anti- verdrogingsbeleid en de kaderrichtlijn water sluiten goed aan de bij de doelen van Natura 2000 en ondersteunen de realisatie ervan. Bij de verwachte wijziging van het beleid zal gewaarborgd moeten worden dat de Natura 2000-doelen niet in gevaar komen.

Mogelijkheden die geschapen worden in het streekplan en bestemmingsplannen gaan vaak goed samen met de Natura 2000-doelstellingen zoals ook blijkt uit de toetsing van bestaande activiteiten in bijlage 5. Toch zijn er ook beperkingen en kan er bij ontwikkelingen en wijzigingen een vergunning nodig zijn. Zie daarvoor de volgende paragraaf.

Het Watergebiedsplan dat is opgesteld door Wetterskip Fryslân is één op één afgestemd met dit beheerplan. Het versterkt, maar is ook een voorwaarde voor het realiseren van de doelstellingen van Natura 2000-beheerplan Groote Wielen.

Landbouw

In het aanwijzingsbesluit van Natura 2000-gebied Groote Wielen zijn geen stikstofgevoelige habitattypen of soorten met stikstofgevoelige leefgebieden opgenomen. Daarom is het niet nodig om

in het huidige beheerplan een gebiedsgerichte regeling te ontwikkelen voor stikstofdepositie vanuit de landbouw. Naast stikstof spelen ook onderwerpen als drainage, beregening en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen als mogelijk negatief effect op instandhoudingsdoelstellingen. Er zijn momenteel geen redenen om aan te nemen dat in de Groote Wielen de huidige landbouwactiviteiten rondom het gebied de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan.

Voor de landbouwsector geldt wel dat, in het kader van landelijke beleidswijzigingen, er mogelijk algemeen geldende afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld het terugdringen van stikstof of het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Bij uitbreiding en/of aanpassing van agrarische bedrijven rondom de Groote Wielen zal dan ook beoordeeld moeten worden of de wijziging of uitbreiding effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de Groote Wielen of andere Natura 2000-gebieden.

Beroepsvisserij
Beroepsvisserij kan in de huidige vorm en onder de huidige voorwaarden blijven plaatsvinden. Het gaat om één bedrijf. Door de verdeling van visrechten is het niet waarschijnlijk dat de situatie sterke ontwikkelingen zal kennen.

Recreatie en sportvisserij
Aan de huidige recreatiebedrijven en recreatieve activiteiten worden geen beperkingen opgelegd. Er zijn op dit vlak ook geen grootschalige ontwikkelingen voorzien. Wel moet er aandacht zijn voor het verder toenemen van de recreatiedruk in en om de Groote Wielen. Dit kan op termijn negatieve effecten hebben op instandhoudingsdoelstellingen door verstoring. Met de huidige recreatiedruk en de beperkingen in tijd en ruimte lijken de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar te komen. Wanneer de activiteiten zich beperken tot het zomerseizoen, gaan we er van uit dat dit beheerplan de ontwikkelingen niet in de weg staat.

Bij uitbreiding of aanpassing van de recreatiebedrijven en recreatieve activiteiten is het nodig om rekening te houden met de doelen in het gebied. Indien nodig wordt een ecologische beoordeling gevraagd waarin in ieder geval rekening wordt gehouden met de periode van uitvoering, de wijze van de inrichting en de verlichting. Ook kunnen beperkte voorwaarden worden voorgesteld, zoals zonering. De inschatting is dat de aard van de randvoorwaarden geen serieuze beperking in de ontwikkelingsmogelijkheden van de bedrijven betekenen.

Aan het groot onderhoud van de recreatieve infrastructuur, zoals het vervangen van voorzieningen, of het uitvoeren van baggerwerkzaamheden kunnen voorwaarden worden verbonden. Deze voorwaarden kunnen te maken hebben met de wijze van uitvoeren (inrichting, lichtgebruik) en de periode waarin deze gebeuren.

De recreatieve ontwikkelingen ten zuiden van de N355, zoals die nu zijn voorzien hebben een verkeersaantrekkende werking en kunnen een externe werking hebben door geluid of licht op de soorten in het Natura 2000-gebied. Als na beoordeling blijkt dat er effecten zijn, zullen aan deze ontwikkelingen voorwaarden worden verbonden.

Wonen
Er zijn vanuit het beheerplan geen belemmeringen voor de huidige woonfuncties nabij het gebied. Voor de woningen direct aan de rand van het gebied kan, bijvoorbeeld in geval van grote verbouwingen in gevoelige periodes (broedseizoen of de avond en nacht in de winterperiode), een vergunning nodig zijn.

ONTWERP

Nabij de Groote Wielen wordt onder andere de woonwijk Blitsaerd gebouwd. De ruimtelijke planvorming voor deze wijk is afgerond, waarbij ook is getoetst aan ecologische effecten op de Groote Wielen en de aangrenzende ganzenopvang- en weidevogelgebieden. Nog niet alle kavels zijn bebouwd, bij de bouw van nieuwe woningen zal altijd gekeken moeten worden naar eventuele effecten op aanwezige soorten.

Werken
De bedrijvigheid in de omgeving van de Groote Wielen is op kleine schaal aanwezig in de dorpen. Aan de ontwikkelingen van de huidige bedrijven op de huidige locaties in Gytsjerk en Ryptsjerk worden geen beperkingen opgelegd vanuit Natura 2000. De meest nabij gelegen bedrijvigheid in Leeuwarden ligt aan de zuidkant van de wijk Camminghaburen. Vanuit Natura 2000 zijn er geen beperkingen aan de ontwikkelingen van de bedrijvigheid op dit terrein (Hemrik) of de overige bedrijventerreinen in Leeuwarden. In het algemeen geldt wel, dat in het kader van beleidsontwikkelingen mogelijk algemeen geldende afspraken worden gemaakt over het terugdringen van stikstofemissies. De maatregelen die dit met zich meebrengt, de kosten daarvan en het effect op de bedrijfsontwikkeling zijn nu niet bekend.

Infrastructuur
Het huidige gebruik van de infrastructuur geeft geen aanleiding tot maatregelen. Voor zover geluid van invloed is op de natuurdoelen van de Groote Wielen is de verwachting dat door autonome ontwikkelingen op het gebied van geluidsarmere auto’s en verbeteringen in het materiaal van het wegdek, hieruit geen beperkingen voor ontwikkelingen voorkomen. Over het gebruik van licht bij infrastructuur worden verderop in deze paragraaf richtinggevende uitspraken gedaan. In het algemeen geldt wel dat voor verkeer, in het kader van beleidsontwikkelingen algemeen geldende afspraken worden gemaakt over het terugdringen van stikstofemissies. De kosten daarvan en het effect op de economische bedrijvigheid zijn nu niet bekend.

10.2 Vergunningverlening

Bij de toetsing van bestaande activiteiten voor het 1e beheerplan (bijlage 5) is in hoofdstuk 6 op een aantal nieuwe ontwikkelingen ingegaan. Voor deze ontwikkelingen gelden in beginsel de procedures zoals deze zijn beschreven in het tekstkader “wat als u wat wilt in het gebied”. De wijze van beoordeling is gelijk als de beoordeling van de eerder getoetste activiteiten. Voor een werkwijze van beoordeling wordt hiervoor verwezen naar de gehele toetsingsprocedure in bijlage 5 en bijlage 6.

In het kort dienen de volgende stappen te worden gezet om een gewijzigde of nieuwe activiteit te beoordelen. Hieruit blijkt ook wanneer er een vergunningplicht aanwezig is. Bij vragen kan altijd contact worden gezocht met het bevoegd gezag over vergunningplicht en benodigde beoordelingen ten aanzien van beschermde natuurwaarden

ONTWERP

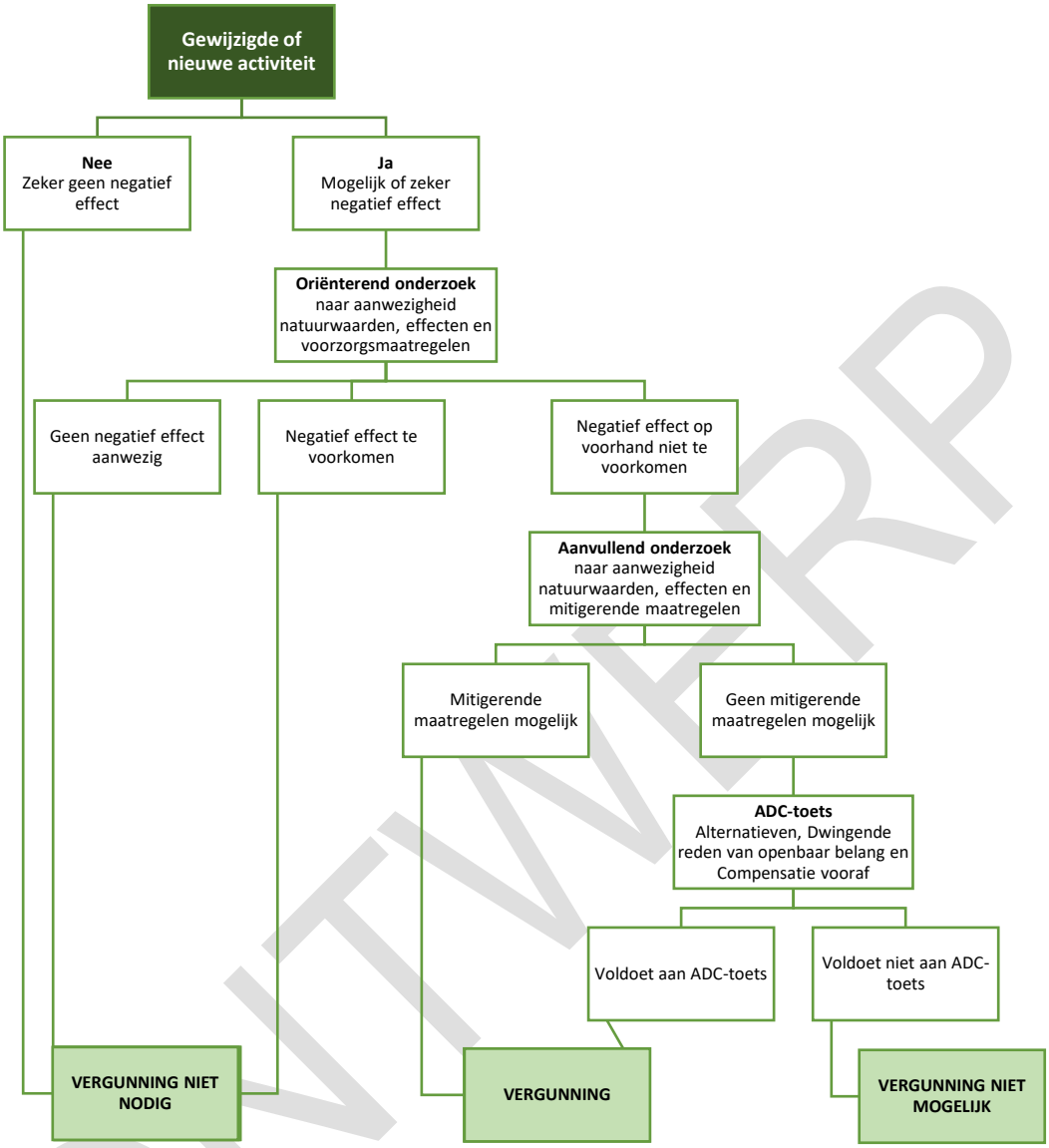

Figuur 10-1 Stroomschema vergunningverlening natuurwetgeving

Voor de maatregelen opgenomen in het beheerplan geldt dat zij worden genomen om instandhoudingsdoelstellingen te halen. Hiervoor geldt dat zij niet vergunningplichtig zijn ten aanzien van de gebiedsbescherming van de Wnb. Voor de soortenbescherming dient nog wel beoordeeld te worden op welke wijze de impact op aanwezige flora en fauna geminimaliseerd kan worden. Dit kan door bij de uitvoering een werkprotocol op te stellen waaruit blijkt dat er zorgvuldig wordt gehandeld ten aanzien van alle aanwezige soorten. Dit werkprotocol kan worden voorgelegd aan het bevoegd gezag.

Bij de verwachte invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2023 kan het zijn dat de methodiek en procedure voor de vergunningverlening kan wijzigen. Grote veranderingen worden niet verwacht.

ONTWERP

Wat als u wat wilt in of bij het gebied?

Dit beheerplan geeft niet voor alle activiteiten duidelijkheid over de mogelijke effecten op de Natura 2000-doelstellingen of andere natuurwaarden in het gebied. Bestaande en nieuwe activiteiten die niet in het beheerplan zijn beschreven, kunnen vergunningplichtig zijn. Of een activiteit ook vergunningplichtig is, hangt af van de effecten op het gebied en de aanwezige planten- en diersoorten. Deze mogelijke effecten hangen niet alleen samen met de aard en omvang van de activiteit, maar ook met de tijdsduur, de plaats en de periode. Bij de toetsing van een activiteit moet ook rekening worden gehouden met functies buiten het gebied, zoals foerageergebied, broedgebied en verbindingszones.

Als u een activiteit wilt uitvoeren die mogelijk effecten heeft op de Natura 2000-doelstellingen van de Groote Wielen of andere beschermde soorten heeft u mogelijk een vergunning in het kader van de Wet natuurbescherming nodig. Om te toetsen of zo'n activiteit al dan niet vergunningplichtig is kan een initiatiefnemer contact opnemen met het bevoegd gezag (de provincie Fryslân) en vragen om een formele uitspraak te doen over de vergunningplicht (dit heet een bestuurlijk rechtsoordeel). In overleg met de behandelend ambtenaar wordt door de initiatiefnemer informatie over de activiteit en mogelijke effecten aangeleverd die nodig is voor de beoordeling. Binnen ongeveer 6 weken wordt het resultaat van de beoordeling meegedeeld in een formele brief. Deze brief is een formele beoordeling van de provincie over de vergunningplicht. Als door andere overheden of derden wordt gewezen op de Wet natuurbescherming, kunt u met deze brief aantonen dat u aan de verplichtingen in het kader van de Wnb hebt voldaan.

Als blijkt dat er wel sprake is van effecten is er een vergunningplicht en moet een vergunningaanvraag worden ingediend. Het is aan te raden dit in overleg met de behandelend ambtenaar te doen, om de aanvraag vooraf inhoudelijk af te stemmen. De vergunningprocedure van de Wet natuurbescherming is 3 maanden. Deze procedure is door de provincie met maximaal 3 maanden te verlengen. De procedure zal onder de Omgevingswet mogelijk anders verlopen. U kunt bij vragen hierover altijd terecht bij het bevoegd gezag, de provincie Fryslân.

10.3 Richting geven aan landelijk beleid en kennis

Een aantal zaken die van invloed kunnen zijn op het wel of niet behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van de Groote Wielen is gebied overstijgend. Het is zaak deze bij het Ministerie of in ander landelijk verband aan te kaarten. In dit beheerplan Groote Wielen komen de volgende punten naar voren.

Landelijke maatregelen

Het is mogelijk om in de Groote Wielen voldoende leefgebied voor kemphaan en grutto geschikt te maken. Om de gewenste aantallen grutto en kemphaan te kunnen realiseren is het echter ook nodig de landelijk neergaande trend voor deze soorten te stoppen en om te zetten naar een positieve trend. Daarvoor zijn landelijke maatregelen, ook buiten de aangewezen natuurgebieden, en ook bescherming van deze soorten in het buitenland nodig. Dit laatste geldt ook voor kolgans, brandgans en smient.

Verder is gebleken dat het met de huidige gegevens moeilijk te bepalen is in welke mate doelen zijn of worden gerealiseerd. In 2022 vindt er landelijk een actualisatie van de doelensystematiek plaats om de doelen te kwantificeren en kwalificeren. De uitkomst van deze actualisatieslag is medebepalend waar en hoe ingezet moet worden om de aangewezen doelen in de Groote Wielen te kunnen realiseren.

Doelen van noordse woelmuis, meervleermuis en bittervoorn zijn niet specifiek gekwantificeerd en ook de leefgebieden zijn niet volledig bepaald. Hierdoor is onbekend of doelen zijn gerealiseerd en hoe deze doelen gemonitord kunnen worden. Landelijk is er een uniforme en eenduidige lijn nodig om de doelen te kunnen kwantificeren en kwalificeren, waarbij ook aandacht wordt besteed aan het realiseren van doelen waar soorten niet meer voorkomen.

Ecologisch onderzoek & kennishiaten soorten

Voor de bescherming van de doelsoorten is vaak aanvullend onderzoek gewenst. Om de meervleermuis voldoende te kunnen beschermen is er bijvoorbeeld nader onderzoek nodig naar de locaties van hun verblijfplaatsen, de eisen die hieraan worden gesteld, het gebruik van het netwerk van verblijfplaatsen (ook in het buitenland) en het belang van leefgebied buiten Natura 2000-gebieden. Hierbij moet ook worden gekeken naar de mogelijkheden om nieuwe voorzieningen te realiseren. Verder blijft informatie over de habitatkenmerken van de bittervoorn beperkt, zeker waar het de waterkwaliteitseisen betreft (doorzicht, zuurgraad e.d.). Voor het treffen van de juiste maatregelen is het nodig hier meer onderzoek naar te doen. Ook voor de noordse woelmuis is het lastig de juiste maatregelen te formuleren, vooral als het gaat over de inrichting van een gebied. Meer kennis over hoe deze muizensoort zijn leefgebied gedurende het jaar gebruikt is wenselijk en ook kennis over de optimale hydrologie en beheer van in te richten gebieden. Hoe langdurig mag het gebied overstromen en in welke periode?

Afspraken over monitoringsmethoden en indeling telgebieden

Het is gewenst om de huidige monitoringsmethodieken voort te zetten en waar mogelijk uit te breiden. Aandacht voor het kunnen bepalen van de realisatie van zowel de doelen binnen de begrenzing als de aanwezigheid van de soort buiten begrenzing is gewenst zodat gegevens gemakkelijker aan een gebied kunnen worden toegekend en geïnterpreteerd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de meervleermuis. Doordat verblijfplaatsen buiten gebieden liggen, is het nog niet te bepalen of de doelen van het betreffende gebied worden behaald. Hetzelfde geldt voor de telmethode en de interpretatie van de resultaten: ga je bijvoorbeeld uit van jaargemiddeldes of jaarmaxima?

ONTWERP

Literatuur

Dijkshoorn, D., 2013. Bittervoorn inventarisatie Groote Wielen, stagerapport It Fryske Gea.

Haarsma, A-J., W. Oevering, H. Zomer & R. Ploeg, 2021. Meervleermuis in Friesland. Uitvliegtellingen en populatietrend 2019-2021. Rapport R21.137 JM ecologie b.v., Gorredijk.

Haarsma, A-J. & Zomer, H., 2020. Monitoring meervleermuis in Friesland 2019-2021. Voortgang en aanbevelingen. JME-rapport R20.150 JM ecologie, Gorredijk.

Harmsel, R. ter, J. Kranenbarg & T.C. Schippers, 2021. Monitoring ecologie Fryslân – perceel 3: poldervissen. Plan van aanpak: 2019-2021. Stichting RAVON, Nijmegen.

N. Beemster (A&W), D. Bekker (ZV), M. Sikkema (A&W), S. Bakker (A&W) & M. La Haye (ZV), 2018. Nulmeting verspreiding Noordse woelmuis in Fryslân in 2017. Een onderzoek op basis van DNA in keutels. A&Wrapport 2407, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

N. Beemster (A&W) & J. Mulder (Provincie Fryslân), 2018. Habitatanalyse voor de Noordse woelmuis in Fryslan. A&W-rapport 2396 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Oevering, W. & A-J. Haarsma, 2020. Meervleermuis in Friesland. Uitvliegtellingen en populatietrend 2020. JME-rapport R20.086 JM ecologie, Gorredijk.

Provincie Fryslân, 2013, Natura 2000 Beheerplan Groote Wielen.

Sovon knelpuntenanalyse, 2022 (interne notitie).

www.sovon.nl (vogeltelgegevens)

ONTWERP

Woordenlijst

A

Aanwijzingsbesluit	*Algemene Maatregel van Bestuur waar in een Natura2000-gebied wordt aangewezen en begrensd en waar in de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied worden aangegeven*
Abiotisch	*Niet door levende organismen veroorzaakt of daaruit opgebouwd*

B

Baggeren	*Het verwijderen van (slib van) de waterbodem*
Bestaand gebruik	*Juridische definitie, zie de beschrijving in bijlage 8*
Bevoegd gezag	*Overheidsinstelling die is belast met een bepaalde taak, bijvoorbeeld vergunningverlening of het vaststellen van beheerplannen*
Biodiversiteit	*Verscheidenheid in levensvormen. Er bestaan diverse definities voor biodiversiteit in meetbare waarden, varierend van een opsomming van soorten tot berekende indexen*
Biologische diversiteit	*Zie biodiversiteit*
Biotisch	*Behorend tot de levende natuur*

C

Coulisselandschap	*Een coulisselandschap is een half open landschap dat door de beplanting en bebouwing het karakter van een toneel met coulissen (schermen) heeft*

D

Dispersieradius	*Afstand die een individu aflegt vanaf zijn leefgebied, bijvoorbeeld op zoek naar een nieuw territorium*
Doelendocument	*Beleidsnotitie van het Ministerie van LNV als voorbereiding op het aanwijzingsbesluit, waarin landelijk gebiedsdoelen worden uitgewerkt voor Natura2000*
Draagkracht leefgebied	*Het maximale aantal (soort) of habitat waarvoor in het gebied plaats is onder de actuele omstandigheden*
Duurzame instandhouding	*Zie gunstige staat van instandhouding*
Duurzame populatie	*Zie gunstige staat van instandhouding*

E

Ecosysteem	*Het geheel van de planten- en diergemeenschappen in een territorium, beschouwd in hun wisselwerking met milieufactoren*
EZ	*Ministerie van Economische Zaken*
Emissie	*Uitstoot van stoffen*

F

Fauna	*De totaliteit van de diersoorten van een bepaald gebied*
Flora	*De totaliteit van de plantensoorten van een bepaald gebied*
Flora- en faunawet	*Wet die inheemse dier- en plantensoorten beschermt. In die wet is bepaald dat planten en dieren mede beschermd moeten worden, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is, zonder te kijken welk nut de dieren voor de mens kunnen hebben*
Foerageergebied	*Gebied dat wordt gebruikt om voedsel te zoeken*
Friese boezem	*Een aaneengesloten open stelsel van meren, kanalen en kleinere vaarten in Fryslân (305.000ha). De boezem heeft een vast peil en vervult een belangrijke rol in het waterbeheer*

G

Gedeputeerde Staten	*Dagelijks bestuur van een provincie*
Gedragscode	*Document waarin regels en richtlijnen worden gegeven voor gedrag, bijvoorbeeld om natuurwaarden te ontzien*
Gewenst Grond en Oppervlaktewaterregime (GGOR)	*Term uit de 4e Nota waterhuishouding, waarin het gewenste peilbeheer en andere waterdoelen moeten worden vastgesteld. Wetterskip Fryslân is bezig deze doelen vast te stellen.*

ONTWERP

GHG	*Gemiddeld hoogste grondwaterstand*
GLG	*Gemiddeld laagste grondwaterstand*
Grondwaterregime	*Verloop van de grondwaterstand ten opzichte van het maaiveld in een kalenderjaar*
Gunstige Staat van Instandhouding	*Van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitattype is sprake als de biotische en abiotische omstandigheden waarin de soort of het habitattype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitattype*
H	
Habitat	*Kenmerkend leefgebied van een soort*
Habitatrichtlijn	*EU-richtlijn (EU-Richtlijn92/43/EEG van 21mei1992) die als doel heeft het instandhouden van de biodiversiteit in de Europese Unie door het beschermen van natuurlijke en halfnatuurlijke habitats en de wilde flora en fauna*
Habitattype	*Land- of waterzone met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn*
Holoceen	*Geologisch tijdvak dat duurde van 11.700 jaar geleden tot nu*
Hydrologie	*De wetenschap van het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van water in al zijn verschijningsvormen boven, op en in het aardoppervlak*
Hydromorfologische kwaliteitselementen	*Fysieke kenmerken van een waterlichaam, die worden gebruikt om waterkwaliteit te bepalen.*
I	
Infiltratie	*Het indringen van water in de bodem*
Instandhouding	*Geheel van maatregelen die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding*
Inundatie	*Onderwater zetten*
IFG	*It Fryske Gea*
K	
Keur	*De Keur is een verordening van het waterschap, die tot doel heeft om de waterlopen zodanig te kunnen beschermen, beheren en onderhouden, dat deze altijd kunnen voldoen aan hun functie*
KRW	*Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG) door de EU in 2000 vastgestelde richtlijn ter bescherming van alle wateren en het bevorderen van het duurzaam gebruik van water en grondwater*
Kwel	*Het uittreden van grondwater aan het grondoppervlak, in de waterlopen of drains*
L	
Leefgebied	*Het gebied waarin alle activiteiten van een plant/dier of plant-/dierpopulatie zich kunnen afspelen*
LNV	*Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*
M	
Macrofauna	*Bevat een grote groep van ongewervelde dieren die in water leven en met het blote oog zichtbaar zijn*
Mitigerende maatregelen / mitigatie	*Maatregelen die negatieve effecten verminderen of wegnemen*
Monitoring	*Het door de tijd blijven volgen van het verloop van de waarde van een of meer grootheden volgens een vastgestelde werkwijze.*
N	
Natura2000	*Een samenhangend netwerk van leefgebieden en soorten die van belang zijn vanuit het perspectief van de Europese Unie als geheel, ingesteld door de Europese Unie. Op de gebieden is de Vogel- en Habitatrichtlijn van toepassing*
Natura2000-gebied	*Gebied behorende tot het Natura2000-netwerk; in Nederland een gebied beschermd volgens de Natuurbeschermingswet 1998, tevens aangewezen en/of aangemeld als Vogel-en/of Habitatrichtlijngebied (art10a Nb-wet)*
Natuurlijke habitats	*Land- of waterzones met bijzondere geografische, abiotische en biotische kenmerken, en die zowel geheel natuurlijk als halfnatuurlijk kunnen zijn. (definitie volgens de habitatrichtlijn)*

ONTWERP

O

Optische verstoring	*Verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem*
Oppervlaktewater	*Water dat zichtbaar stroomt door waterloop of over grondoppervlak*

P

Passende beoordeling	*Met een passende beoordeling wordt vastgesteld of door een project, handeling of plan er een kans bestaat op een significant negatief effect. Dit op basis van de beste wetenschappelijke kennis terzake, waar bij alle aspecten van het project of een andere handeling op zichzelf en in combinatie met andere activiteiten of plannen worden geïnventariseerd en getoetst*
Petgat	*Plassen die zijn ontstaan door turfwinning in veengebieden*
Pleistoceen	*Geologisch tijdvak dat duurde van 2,588 miljoen jaar tot 11,56 duizend jaar geleden*
Prioritair	*Voor prioritaire soorten en habitattypen heeft de Europese Unie een bijzondere verantwoordelijkheid voor de instandhouding omdat een belangrijk deel van hun natuurlijke verspreidingsgebied binnen de Europese Unie ligt. Het onderscheid tussen prioritair en niet-prioritair is met name van belang bij de uitvoering en beoordeling van een passende beoordeling*

R

RWZI	*Rioolwaterzuiveringsinstallatie*

S

Saalien	*Geologisch tijdvak dat duurde van 238.000 tot 128.000 jaar geleden*
Schonen/hekkelen	*Het jaarlijkse schoonmaken van sloten, waar bij het profiel van de sloot wordt vrijgemaakt van plantengroei*
SGBP	*Stroomgebiedbeheerplan; volgens artikel13 van de KRW verplicht op te stellen plan*
Significanteffect	*Een effect is significant als de instandhoudingsdoelstelligen van het Natura2000-gebied dreigen te worden aangetast*
Sluik	*Afval dat overblijft na het maaien van riet*
SNL	*Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer*
Staat van instandhouding	*De staat van instandhouding van een soort is een begrip uit de Habitatrichtlijn. In praktische zin is het een meetinstrument dat de afstand meet van de situatie van een soort tot het doel vanuit de habitatrichtlijn, namelijk dat er een 'levensvatbare populatie' is van de soort*
Stroomgebied	*Gebied waaruit het afstromende water door dezelfde waterloop wordt afgevoerd*

V

Vegetatie	*Het ruimtelijk voorkomen van planten in samenhang met de plaats waar zij groeien en in de rangschikking die zij spontaan hebben aangenomen*
Verdroging	*Alle nadelige effecten op natuurwaarden als gevolg van een, door menselijk ingrijpen, structureel lagere grond- en/of oppervlaktewaterstand dan gewenst of als gevolg van de aanvoer van gebiedsvreemd water ter bestrijding van de lagere waterstanden*
Verschraling	*Verarming. In deze context gebruikt om beheer aan te duiden waarmee onnatuurlijk verrijkte bodems weer worden verarmd. Vegetaties van schralegronden zijn vaak zeer soortenrijk*
Versnippering	*Verdeeld zijn of raken van leefgebied voor een soort of habitat over kleinere deelgebieden (in plaats van een aaneengesloten groter gebied)*
Verstoring	*Storen van dieren door lawaai, licht en dergelijke*
Verzuring	*Door in regenwater opgeloste verzurende stoffen worden de bodems en het grondwater zuurder*
VHR	*Vogel- en Habitatrichtlijn*
Vogelrichtlijn	*EU-richtlijn (EU-richtlijn 79/409/EEG van 2 april 1979) die tot doel heeft om alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten*

ONTWERP

	op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen, inclusief en in het bijzonder de leefgebieden van bedreigde en kwetsbare soorten
W	
Weichselien	*Geologisch tijdvak van 116.000 tot 11.500 jaar geleden*
Weidevogelgebied	*Door de overheid aangewezen gebied waar een regeling geldt voor de bescherming van weidevogels, vanwege het belang van het gebied voor die vogels.*
Wet Natuurbescherming	*Wet die natuurgebieden beschermt. Bescherming vindt plaats door ingrepen met mogelijke negatieve gevolgen op de instandhoudingsdoelstellingen van het beschermde gebied niet toe te staan, tenzij een vergunning kan worden verkregen*
Winterpolder	*Polder die het gehele jaar wordt bemalen*
Wnb	*Zie Wet Natuurbescherming*
Z	
Zomerpolder	*Polder die alleen in de zomer wordt bemalen. In de winter vindt geen bemaling plaats, waardoor de polder dan (afhankelijk van andere omstandigheden zoals hoogte, regenval en waterstanden) onder water komt te staan*

ONTWERP

Fotoverantwoording

Bladzijde	Foto	Bron/Fotograaf
26	Bittervoorn	Peter de Boer
27	Meervleermuis	Regelink Ecologie & Landschap
27	Noordse woelmuis	Zoogdiervereniging
28	Porseleinhoen	Archief IFG, H. Pietersma
28	Kemphaan	Archief IFG, A. Huitema
29	Rietzanger	Archief IFG, H. Spruyt
30	Kolgans	Archief IFG, H. Spruyt
30	Brandgans	Archief IFG, H. Spruyt
31	Smient	Archief IFG, T. Veldman
31	Grutto	Archief IFG, T. Veldman
34	Gerealiseerde verbinding met Bouwepet	Archief IFG, J.J. Jongsma

ONTWERP

Bijlagen

Overzicht bijlagen:

Bijlage 1	Toponiemenkaart Groote Wielen
Bijlage 2	Evaluatie 1e beheerplanperiode
Bijlage 3	Ecologische vereisten en verstoringsgevoeligheden doelsoorten
Bijlage 4	Kaart peilbesluit met peilgebieden
Bijlage 5	Gebruik en toetsing activiteiten 1e beheerplan
Bijlage 6	Methode van toetsing
Bijlage 7	Maatregelenkaart 2e beheerplanperiode

ONTWERP

provinsje fryslân
provincie fryslân

Beheerplan

Groote Wielen

Toponiemenkaart

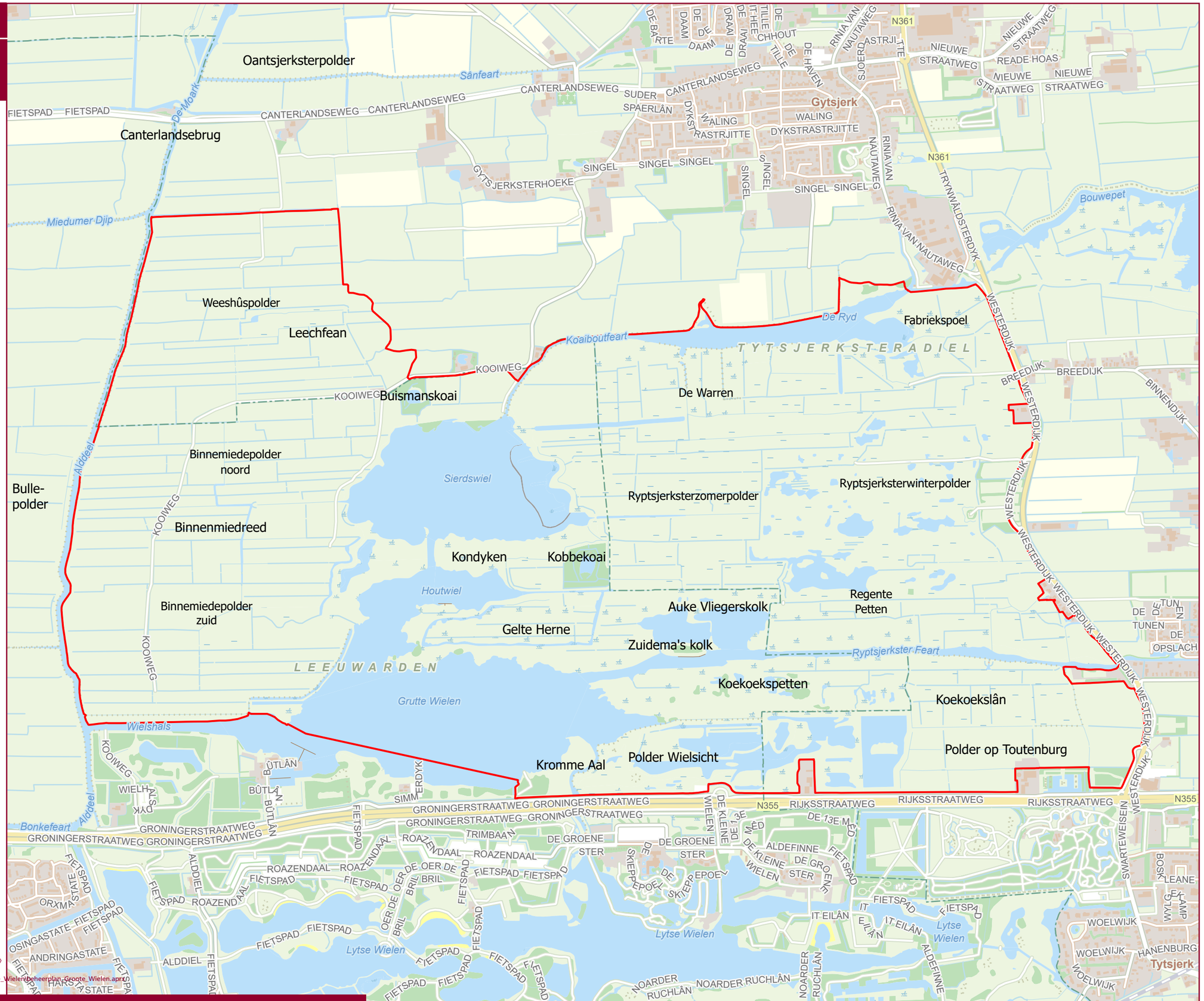

N2000 Groote Wielen

gemeentegrensLijn

Bron: ESRI

0 150 300 450 m

Bestanden zijn aan gebruiksrestricties onderhevig
6 mei 2022
C:\CAnja\THUISWERKEN\N2000_uitvoering\beheerplan_groote_wielen\beheerplan_Groote_Wielen\beheerplan_Groote_Wielen.aprx\0
kaart: cluster Cijfers & Kaarten

Bijlage 2 Evaluatie 1e beheerplan Groote Wielen

ONTWERP

Inhoudsopgave

Bijlage 2 Evaluatie 1e beheerplan Groote Wielen 1
Inhoudsopgave 2
Samenvatting 5
Uitgevoerde maatregelen 5
Realisatie van de instandhoudingsdoelen 5
Overig 6
1. Inleiding 7
1.1 Aanleiding 7
1.2 Doel 7
1.3 Uitgangspunten bij de evaluatie 8
1.4 Landelijke processen 8
1.5 Leeswijzer 9
2. Het gebied, de doelstellingen en het huidige beheerplan 10
2.1 Het gebied 10
2.2 Doelstellingen Groote Wielen 11
2.3 Maatregelen uit huidig beheerplan 2014-2020 11
2.3.1 Inrichting- en beheermaatregelen 11
2.3.2 Monitoring in huidig beheerplan 12
2.4 Activiteiten in huidige beheerplan met toets op effecten 13
3. Maatregelen beheerplan 15
3.1 Inrichtingsmaatregelen 15
3.1.1 Vernatten en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder en Weeshúspolder (maatregel 1, 5 en 6) 16
3.1.2 Vernatting en betere beheersing waterpeil Ryptsjerkster zomer- en winterpolder en De Warren (maatregel 2, 3 en 4) 17
3.1.3. Verbindingszones (maatregel 7 en 8) 18
3.1.4 Toezicht, handhaving en monitoring verstoring Sierdswiel en Houtwiel, alsmede zomerpolders (maatregel 10) 19
3.1.5 Inventarisatie bittervoorn en meervleermuis en voorlichting over bescherming (maatregel 9 en 11) 20
3.1.6 Natuurvriendelijke oevers (maatregel 12) 20
3.1.7 Optimalisatie habitat porseleinhoen en noordse woelmuis (maatregel 13 en 14) 21
3.1.8 Ophogen en herprofileren kadedijk (maatregel 15) 22
3.1.9 Optimaliseren rietmaaibeheer en maaien na broedseizoen (maatregel 16 en 18) 22
3.1.10 Vlieghoogte ballonvaart (maatregel 17) 22

ONTWERP

3.2 Monitoringsmaatregelen ... 23
3.2.1 Monitoring van instandhoudingsdoelstellingen ... 23
3.2.2 Monitoring van maatregelen ... 24
3.3 Financieel overzicht ... 25
3.3.1 Provinciaal Natura 2000 budget ... 25
3.3.2 Overige kosten ... 27
4. Overige ruimtelijke condities en drukfactoren in relatie tot de doelstellingen van het gebied ... 28
4.1. Water ... 28
4.1.1 Waterkwaliteit ... 28
4.1.2 Waterpeil boezem ... 29
4.2 Ammoniak en stikstof ... 29
4.3 Vegetatie en milieucondities ... 30
4.4 Drukfactoren buiten het Natura 2000-gebied ... 31
4.5 Overige ontwikkelingen in en om Groote Wielen ... 32
5. Ontwikkelingen instandhoudingsdoelstellingen ... 34
5.1 Inleiding: bronnen/analysemethodiek ... 34
5.2 Broedvogels ... 35
5.2.1 Porseleinhoen ... 35
5.2.2 Kemphaan ... 36
5.2.3 Rietzanger ... 36
5.3 Niet-broedvogels ... 37
5.3.1 Kolgans ... 37
5.3.2 Brandgans ... 38
5.3.3 Smient ... 39
5.3.4 Grutto ... 40
5.4 Habitatrichtlijnsoorten ... 41
5.4.1 Bittervoorn ... 41
5.4.2 Meervleermuis ... 42
5.4.3 Noordse woelmuis ... 43
6. Kansen en aanbevelingen ... 45
6.1 Wijzigingen in beleid ... 45
6.2 Activiteiten in en om het gebied ... 46
6.3 Vogels ... 46
6.3.1 Porseleinhoen ... 46
6.3.2 Kemphaan ... 47

ONTWERP

6.3.3 Rietzanger 47
6.3.4 Niet-broedvogels 47
6.4 Habitatrichtlijnsoorten 47
6.4.1 Bittervoorn 47
6.4.2 Meervleermuis 48
6.4.3 Noordse woelmuis 48
6.6 Monitoring 49
6.7 Proces uitvoering en financiering 49
Literatuurlijst 50

ONTWERP

Samenvatting

Het beheerplan voor het Natura 2000-gebied de Groote Wielen is eind 2013 vastgesteld met een looptijd van zes jaar. Na zes jaar is gekozen om het beheerplan met drie jaar te verlengen en in die periode het beheerplan te evalueren en een nieuw of geactualiseerd beheerplan op te stellen. De informatie uit deze evaluatie is een eerste stap voor het opstellen van een herzien beheerplan.

In deze evaluatie is gekeken naar de stand van zaken van de uitvoeringsmaatregelen en de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen. Daarnaast is gekeken naar factoren in en om het gebied die in het beheerplan zijn benoemd als risicovol voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

Uitgevoerde maatregelen

De maatregelen uit het beheerplan zijn bijna allemaal uitgevoerd. Belangrijk hierbij is met name dat de waterpeilen flexibeler zijn geworden. In het 1e beheerplan was dat een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de kernopgaven en de instandhoudingsdoelstellingen van specifiek aangewezen soorten. Daarnaast is de eerste ecologische verbindingszone gerealiseerd en wordt toezicht gehouden op verstorende activiteiten in het gebied, zodat de benodigde rust voor doelen wordt geborgd.

Veel van deze maatregelen zijn uitgevoerd vanaf 2019. Dit is te recent om definitieve uitspraken te kunnen doen over de ontwikkeling van het leefgebied na uitvoering van de maatregelen. Verder is het nog niet overal gelukt om daadwerkelijk het waterpeil flexibeler in te stellen. De 2e beheerplanperiode zal meer duidelijkheid moeten geven over de ontwikkeling van het gebied, de effectiviteit van de maatregelen en de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen.

Realisatie van de instandhoudingsdoelen

Het doel van de maatregelen is de instandhoudingsdoelstellingen in de Groote Wielen te realiseren. Het is dan ook belangrijk om te weten in welke mate deze doelstellingen zijn gerealiseerd. Om hier een uitspraak over te kunnen doen, zijn beschikbare gegevens verzameld over populaties en leefgebieden van aangewezen soorten. Hierbij is gebleken dat nagenoeg alleen monitoringsgegevens van soorten een beeld kunnen geven over de status van instandhoudingsdoelstellingen in het gebied. Monitoring van leefgebieden en maatregelen vindt niet plaats in de Groote Wielen, zodat met name de aanwezige gegevens ten aanzien van soorten zijn beoordeeld. Als aanvulling zijn enkele experts gevraagd om aan te geven welke knelpunten in het gebied nog aanwezig zijn om de doelstellingen te realiseren.

Foerageer- en rustgebied voor vogels
Als foerageer- en rustgebied is de Groote Wielen van groot belang. De aantallen van **kolgans**, **brandgans**, **smient** en **grutto** zijn stabiel dan wel hoog te noemen en er worden geen knelpunten gesignaleerd.

Broedvogels
Het broedgebied van de **rietzanger** lijkt voldoende, de aantallen van de soort zijn stabiel. Het leefgebied heeft wel te maken met verruiging. Hier kunnen maatregelen tegen worden genomen.

De aangewezen broedvogels **porseleinhoen** en **kemphaan** komen de laatste jaren niet meer als broedvogel voor in het gebied. Beide soorten nemen ook landelijk af, waarbij het voor de kemphaan lijkt dat het leefgebied is verlegd naar elders in Europa door de afgenomen habitatgeschiktheid in Nederland. In welke mate de Groote Wielen bij kan dragen aan het behoud van de kemphaan als broedvogel in Nederland is daarmee niet te zeggen. Voor zowel het porseleinhoen als de kemphaan

CONCEPT

kan wel een verdere verbetering van oppervlak en kwaliteit van broedgebied in de Groote Wielen worden gerealiseerd, door de realisatie van plas-drassituaties in graslanden en het stimuleren van de ontwikkeling van moerasvegetaties.

Noordse woelmuis
Een andere soort die sinds 2010 niet meer middels onderzoek wordt aangetroffen in het gebied is de **noordse woelmuis**. Aangenomen wordt dat de soort niet meer voorkomt in het gebied. De noordse woelmuis is landelijk van groot belang, maar gaat sterk achteruit in Nederland. Voor de Groote Wielen moet onderzocht worden wat de verdere mogelijkheden zijn. Hierbij is het in ieder geval noodzakelijk om het leefgebied verder te optimaliseren, zowel qua oppervlak als kwaliteit. In de Groote Wielen liggen hiervoor mogelijkheden in de polders waar het waterpeil geoptimaliseerd kan worden om geschikt leefgebied te creëren en de concurrentiepositie ten opzichte van andere woelmuizen te versterken.

Meervleermuis
Bij de **meervleermuis** is vanuit de aanwezige gegevens een sterke daling zichtbaar van het aantal individuen in verblijfplaatsen. Dit heeft veelal te maken met werkzaamheden aan de gebouwen door bijvoorbeeld (na-)isolatiemaatregelen of verbouwingen. Hierdoor worden verblijfplaatsen minder geschikt, of ze verdwijnen zelfs helemaal. Deze verblijfplaatsen liggen met name buiten Natura 2000-gebied. Voor behoud van de populatie in de Groote Wielen moet in de 2e beheerplanperiode dan ook buiten de begrenzing van Natura 2000 worden gekeken. De Groote Wielen zelf is van belang als foerageergebied, maar wordt ook gebruikt als vliegroute. Vooralsnog lijken hier geen knelpunten te liggen, maar hier moet wel aandacht voor blijven bij ontwikkelingen in het gebied.

Bittervoorn
Voor de **bittervoorn** zijn nog onvoldoende gegevens beschikbaar om uitspraken te doen over de populatie en het leefgebied in het gebied. Uit onderzoek uit 2013 en gegevens van It Fryske Gea blijkt dat er mogelijkheden in het gebied liggen om meer leefgebied geschikt te maken voor de bittervoorn. Barrières in watergangen kunnen beter toegankelijk worden gemaakt. Het is hiervoor nodig om eerst een nieuwe inventarisatie van leefgebied en knelpunten te maken en op basis daarvan maatregelen te nemen.

Overig

Het gebied van de Groote Wielen biedt ook kansen voor andere natuurwaarden. Het gaat naast habitatrichtlijnsoorten zoals de otter bijvoorbeeld ook om weidevogels, kleine modderkruiper en heikikker. Het kan zijn dat het gebied aanvullend wordt aangewezen als belangrijk leefgebied voor andere soorten vanuit Natura 2000, maar ook ander landelijk beleid kan een rol gaan spelen in het gebied. Het integreren van doelen kan zoveel mogelijk worden nagestreefd, waarbij de Natura 2000 doelen prioritair blijven.

CONCEPT

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Op 15 maart 2011 is het gebied Groote Wielen aangewezen als speciale beschermingszone onder de naam Natura 2000-gebied Groote Wielen. Het gebied Groote Wielen is van nationaal belang voor een aantal vogel- en habitatrichtlijnsoorten. Deze soorten zijn opgenomen in het aanwijzingsbesluit. In het Natura 2000-gebied moet leefgebied voor de in het aanwijzingsbesluit genoemde soorten in stand worden gehouden en/of uitgebreid.

Om de zogenoemde doelstellingen te realiseren is een beheerplan opgesteld waarin maatregelen zijn benoemd om de doelstellingen van het gebied te realiseren. Het beheerplan geeft ook een kader voor de vergunningverlening met een toetsingskader voor toekomstige activiteiten.

Het huidige beheerplan is opgesteld onder de Natuurbeschermingswet 1998. In 2017 is deze wet vervangen door de Wet natuurbescherming. In de Wet natuurbescherming is de verplichting opgenomen om voor elk Natura 2000-gebied een beheerplan vast te stellen met een looptijd van zes jaar. Zo'n beheerplan kan eenmalig worden verlengd met een maximale periode van zes jaar.

Het beheerplan van de Groote Wielen is in december 2013 definitief vastgesteld en is in 2019 verlengd met drie jaar tot eind 2022. Zoals in het huidige beheerplan is aangegeven, wordt voorafgaand aan het opstellen van een nieuw of herzien beheerplan het huidige beheerplan geëvalueerd.

De evaluatie is opgesteld onder eigen regie. Momenteel zijn er geen landelijke voorwaarden gesteld aan een evaluatiedocument. Om zicht te krijgen welke maatregelen in de toekomst nodig zijn, is een evaluatie noodzakelijk. Indien instandhoudingsdoelstellingen niet worden gehaald zijn Gedeputeerde Staten ook verplicht om verdere maatregelen te treffen. Dit evaluatiedocument kan hierbij richtinggevend zijn.

Dit document is de evaluatie van het beheerplan voor de periode 2013 – 2022

1.2 Doel

Met deze evaluatie wordt inzicht gegeven in welke mate de doelstellingen in de eerste beheerplanperiode zijn gerealiseerd. Daarbij wordt gekeken welke maatregelen zijn uitgevoerd om deze instandhoudingsdoelstellingen te realiseren. Indien bekend is waar knelpunten of risico's aanwezig zijn voor het behalen van deze doelstellingen worden deze benoemd en worden aanbevelingen gedaan voor het vervolgproces.

Hiervoor wordt gekeken naar de volgende onderdelen:

- Voortgang maatregelen uit het huidige beheerplan ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen;
- Overzicht van aanwezige ruimtelijke condities en drukfactoren in en om het gebied;
- Overzicht van ontwikkelingen van doelsoorten sinds 2013, start van het huidige beheerplan en waar mogelijk trendbepalingen;
- Kansen en aanbevelingen voor de komende beheerplanperiode 2023 tot 2029.

CONTWERP

1.3 Uitgangspunten bij de evaluatie

De evaluatie heeft vorm gekregen in overleg met het uitvoeringsteam van het Natura 2000-gebied de Groote Wielen. Hierin zijn de provincie, It Fryske Gea en het Wetterskip Fryslân vertegenwoordigd. De maatregelen en activiteiten in het Groote Wielen gebied gaan gedurende het opstellen van deze evaluatie door. Er is dan ook gekozen om de gegevens te verwerken tot en met januari 2022.

De evaluatie richt zich op de realisatie van de aangewezen instandhoudingsdoelen en de uitvoering van de maatregelen, zoals deze zijn aangegeven in het huidige beheerplan. Hiervoor zijn de beschikbare (monitorings)gegevens verzameld ten aanzien van deze instandhoudingsdoelstellingen en de mate van uitvoering van de maatregelen. Gebleken is dat de periode van monitoring nog te beperkt is om een volledige analyse te kunnen maken over populatieomvang, trend en geschiktheid van leefgebied van een deel van de aangewezen soorten. Hiervoor zijn meer gegevens en een verdere uitwerking van (landelijke) kaders nodig. Ook de uitvoering van de maatregelen is veelal te recent om al gewenste effecten te kunnen waarnemen ten aanzien van ontwikkelingen van leefgebieden. Om toch een beter zicht te krijgen op het behalen van de doelen is enkele deskundigen gevraagd om een trend en knelpuntenanalyse op te stellen.

Het huidige beheerplan vormt ook een toetsingskader voor vergunningverlening. Hiervoor zijn in het huidige beheerplan bestaande activiteiten getoetst en is bepaald wanneer een vergunning moet worden afgegeven door het bevoegd gezag. In het huidige beheerplan is aangegeven dat nieuwe, dan wel gewijzigde activiteiten moeten worden getoetst aan de wet- en regelgeving. Deze activiteiten worden echter niet actief gevolgd en/of gemonitord. Het is dan ook veelal onbekend in welke mate bestaande activiteiten zijn gewijzigd of nieuwe activiteiten gestart in en om het gebied. De evaluatie zal vanwege een tekort aan gegevens dan ook de bestaande activiteiten buiten beschouwing laten. De activiteiten met een mogelijk negatief effecten worden wel benoemd om als aandachtspunt in de 2e beheerplanperiode meegenomen te kunnen worden.

1.4 Landelijke processen

Deze evaluatie vindt plaats op het moment dat diverse landelijke ontwikkelingen spelen met betrekking tot het natuurbeleid. Momenteel wordt ook de landelijke Natura 2000 doelensystematiek uit 2006 ten aanzien van het aanwijzen en bepalen van instandhoudingsdoelstellingen geactualiseerd. Hierin komt ook een herziening en (her)kwalificering van doelen per gebied aan bod. Daarnaast vindt een verdere ontwikkeling plaats van de ecologische beoordeling van de doelen. Hierbij wordt gekeken op welke wijze landelijk een systematiek kan worden gehanteerd om de doelen kwantitatief en kwalitatief te kunnen beoordelen. Dit proces zal in verschillende fasen in 2022 verder worden uitgewerkt.

Verder spelen er nog een aantal zaken ten aanzien van het aanwijzingsbesluit van de Groote Wielen. De verwachting is dat hier in de 2e beheerplanperiode meer bekend over wordt en dat er aanvullende maatregelen moeten worden genomen. Het gaat om:

- In 2018 is voor de Groote Wielen een ontwerp-wijzigingsbesluit gepubliceerd. Hierin zijn twee soorten toegevoegd aan het bestaande aanwijzingsbesluit. Het gaat om de kleine modderkruiper en de rivierdonderpad. Dit besluit is nog niet definitief. De verwachting is dat na het landelijke proces van de doelensystematiek een definitieve keuze zal worden gemaakt over het toevoegen van deze twee soorten aan het aanwijzingsbesluit van de Groote Wielen.
- Het Ministerie van LNV heeft eind 2021 bij de Europese Commissie gebieden aangemeld ter bescherming van de otter. De Groote Wielen is leefgebied voor de otter. In 2022 zal een traject worden gestart om gebieden nationaal aan te gaan wijzen. Waarschijnlijk wordt de Groote Wielen ook aangewezen voor de otter.

CONTWERP

Er loopt een traject om de Wet natuurbescherming op te nemen in de Omgevingswet. In de Omgevingswet wordt het beheerplan vervangen door een programma. Dit programma zal digitaal beschikbaar komen via het Digitale Stelsel Omgevingswet. De verwachting is dat de invoering weinig consequenties heeft voor de opzet en uitvoering van een Natura 2000-beheerplan. Dit moet echter blijken bij de definitieve invoering. De verwachting voor invoering is 1 oktober 2022 of 1 januari 2023.

Landelijk spelen er verder veel opgaven ten aanzien van ruimtelijke ordening en biodiversiteit. Deze opgaven kunnen een rol spelen bij het Natura 2000-gebied Groote Wielen. Het gaat dan bijvoorbeeld om klimaatopgave, landbouwagenda, Programma Natuur, biodiversiteitsherstelprogramma's en toekomstig bestendig waterbeheer.

De evaluatie van het beheerplan van de Groote Wielen vindt echter plaats voordat alle landelijke ontwikkelingen, opgaven en de wijzigingen in Natura 2000-doelen definitief bekend en vastgesteld zijn. De evaluatie richt zich dan ook alleen op de huidige vastgestelde doelstellingen en de maatregelen in het huidige beheerplan. De ontwikkelingen kunnen echter wel consequenties hebben voor het nieuwe beheerplan. Voor zover mogelijk zullen hiervoor aanbevelingen worden gedaan in deze evaluatie.

1.5 Leeswijzer

Dit document is als volgt opgezet. Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk 2 een kenschets gegeven van het gebied met de instandhoudingsdoelstellingen en de maatregelen uit het huidige beheerplan. Daarna wordt in hoofdstuk 3 en 4 inzicht gegeven in de mate van uitvoering van de maatregelen en drukfactoren met een mogelijk effect. In hoofdstuk 5 worden de instandhoudingsdoelstellingen besproken en beoordeeld. Hierin wordt aangegeven in welke mate de doelen zijn of kunnen worden gerealiseerd. In hoofdstuk 6 volgen aanbevelingen voor het vervolgbeheerplan.

ONTWERP

2. Het gebied, de doelstellingen en het huidige beheerplan

2.1 Het gebied

De Groote Wielen ligt ten noordoosten van Leeuwarden en is gelegen in de gemeenten Leeuwarden en Tytsjerksteradiel. Het gebied is een typische overgangszone van de kleistreken in het noordwesten van Fryslân naar de zandgebieden van de Noordelijke Friese Wouden. Rond het jaar 800 waren deze contreien bedekt met een dik pakket hoogveen dat zich tot over de nabije zandgronden uitstrekte. Vanaf 900 werd het gebied in cultuur genomen en werd het veen ontwaterd. Door ontginningen en het afgraven van hoogveen daalde het maaiveld en ontstond een nat gebied. Wind en water kregen vat op de streek waardoor er in deze – inmiddels komvormige laagte tussen zand en klei – veenplassen ontstonden: de Wielen.

Het Wielengebied veranderde hierdoor in een streek van plassen, hooilanden, riet en ruigten. De (agrarische) functies beperkten zich tot de winning van hooi en riet en het weiden van jongvee en schapen. Daarnaast waren visvangst en de jacht op vogels, door middel van eendenkooien, belangrijk. In de huidige situatie bestaat het gebied nog steeds uit grote plassen en vaarten, rietmoerassen, graslanden en twee eendenkooien.

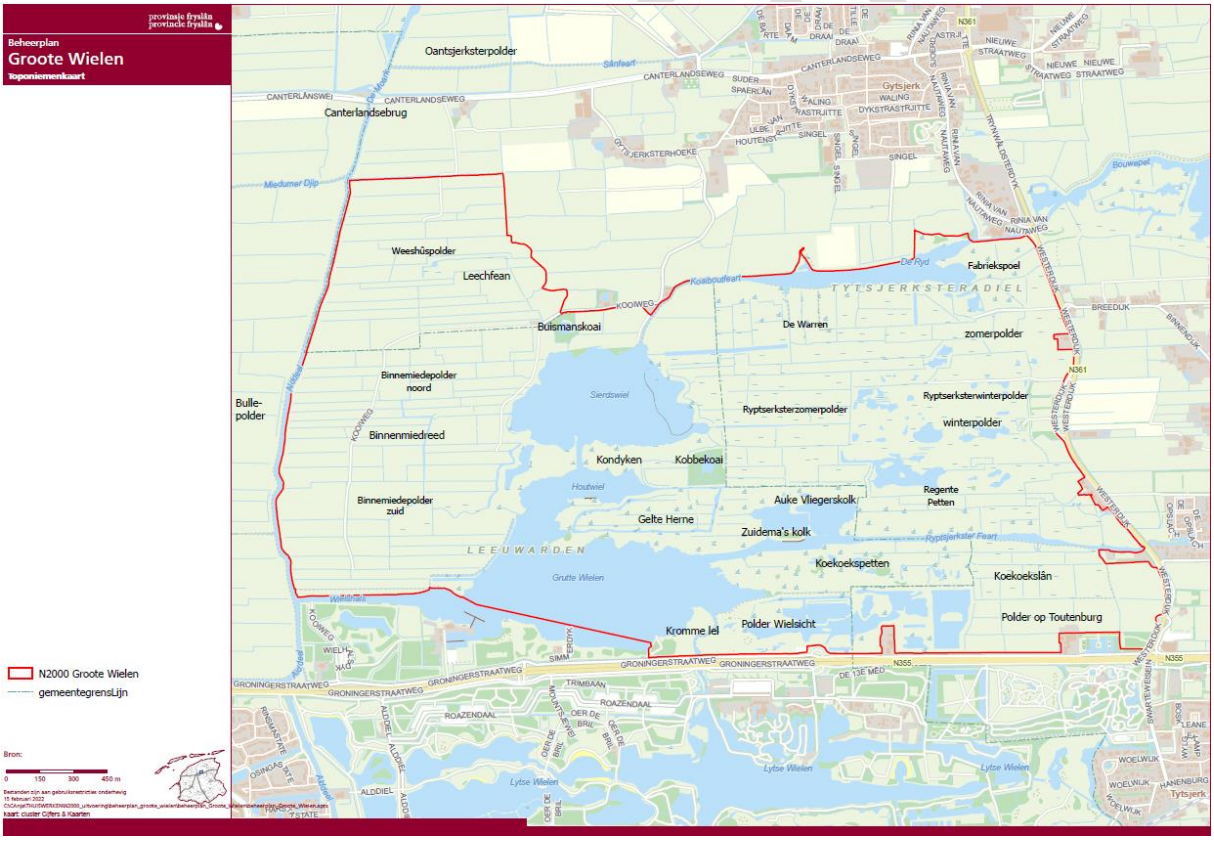

Figuur 1.1 Begrenzing van Natura 2000-gebied Groote Wielen en toponiemen

Het gebied Groote Wielen is aangewezen als Natura 2000-gebied en behoort tot het Natura 2000-landschap 'Meren en moerassen'. Het gebied beslaat een oppervlak van ruim 600 hectare en betreft zowel Habitat- als Vogelrichtlijngebied.

2.2 Doelstellingen Groote Wielen

De doelstellingen in het gebied kennen verschillende niveaus. Er zijn algemene Europese doelen verbonden aan de Natura 2000-gebieden. Elk Natura 2000-gebied heeft een landschappelijke opgave met kernopgave(n). Daarnaast is elk Natura 2000-gebied aangewezen voor specifieke doelstellingen vanuit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en nationale doelen.

De doelen van het gebied zijn te vinden in het aanwijzingsbesluit van het gebied. De volgende tabellen geven de kernopgaven en specifieke doelen van de Groote Wielen weer.

Tabel 2.1 Kernopgaven Natura 2000 landschap Meren en moerassen

Typering	Kernopgave
4.11	Plas-drassituaties voor smienten, broedvogels zoals kemphaan en porseleinhoen en noordse woelmuis
4.12	Herstel van grote oppervlakten / brede zones overjarig riet, inclusief waterriet door herstel van natuurlijke peildynamiek en tegengaan verdroging voor de noordse woelmuis
4.16	Voldoende ruiplaatsen en rustgebieden voor de kolgans en brandgans
W	Wateropgave = realisatie van optimale watercondities ten behoeve van 4.12

Tabel 2.2 Opgave habitatrichtlijnsoorten

Soort	Populatie	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
Bittervoorn (H1134)	Behoud	Behoud	Behoud
Meervleermuis (H1318)	Behoud	Behoud	Behoud
Noordse woelmuis (H1340)	behoud	Uitbreiding	Uitbreiding

Tabel 2.3 Opgave broedvogels

Soort	Aantal broedparen	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
Porseleinhoen (A119)	4	Behoud	Behoud
Kemphaan (A151)	10	Uitbreiding	Uitbreiding
Rietzanger (A295)	220	Behoud	Behoud

Tabel 2.4 Opgave niet-broedvogels

Soort	Populatie aantal	Functie gebied	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
Kolgans (A041)	Maximaal 13900	Slaap- en rustplaats	Behoud	Behoud
Brandgans (A045)	Maximaal 11800	Slaap- en rustplaats	Behoud	Behoud
Smient (A050)	Gemiddeld 1300	Slaap- en rustplaats foerageergebied	Behoud	Behoud
Grutto (A156)	Maximaal 670	Slaap- en rustplaats	Behoud	Behoud

2.3 Maatregelen uit huidig beheerplan 2014-2020

2.3.1 Inrichting- en beheermaatregelen

Om de doelen, zoals aangegeven in de tabellen 2.1 t/m 2.4, te realiseren zijn in het huidige beheerplan maatregelen opgenomen. Het ging om 18 vastgestelde inrichtings- en beheermaatregelen. Deze maatregelen ondersteunen naast de specifieke doelstellingen ook de kernopgaven en wateropgave. Een nadere beschrijving van de maatregelen is te vinden in het

CONCEPT

beheerplan Groote Wielen (hoofdstuk 7.2) periode 2013 t/m 2022. In tabel 3.1 van dit evaluatiedocument wordt een overzicht gegeven van de maatregelen. Hieronder wordt een korte kenschets gegeven van het type maatregelen.

Als belangrijkste maatregelen voor het realiseren van doelen zijn in het beheerplan meerdere ingrepen opgenomen om het waterpeil in de polders te verhogen en het waterpeilbeheer te optimaliseren voor de doelen in het gebied.

Een aantal specifieke soorten is gebaat bij natte(re) omstandigheden en waterpeildynamiek, maar vragen naast peilverhogingen nog extra maatregelen om leefgebied te verbeteren en/of te creëren. Hiervoor zijn soort-specifieke maatregelen en ecologische verbindingszones tussen natuurgebieden opgenomen in het beheerplan. De ecologische verbindingen naar Alde Feanen en Bouwepet zijn ingestoken voor de noordse woelmuis, maar zijn ook van belang voor andere soorten. Daarnaast konden door aanpassingen in vegetaties en/of beheer leefgebieden worden versterkt en verstoring worden voorkomen.

Niet van alle aangewezen soorten was het voorkomen in het gebied goed bekend. Om een beter beeld te krijgen van verspreiding van soorten als meervleermuis en bittervoorn zijn dan ook onderzoeken opgenomen in het huidige beheerplan. Voor bescherming van de veelal buiten de begrenzing aanwezige verblijfplaatsen van de meervleermuis is daarnaast voorlichting aan omwonenden opgenomen.

De Groote Wielen is ook aangewezen als belangrijk rustgebied voor onder andere de smient. Door activiteiten in het gebied kan verstoring optreden. In welke mate verstoring van vaartuigen en ballonvaart optreedt was onbekend. Toezicht speelt een belangrijke rol bij het voorkomen van verstoring. Voor de ballonvaart zijn afspraken over de vlieghoogte van belang.

Als aanvullende maatregel is in het beheerplan een optionele maatregel opgenomen uit het Watergebiedsplan Groote Wielen. Het ging om het inrichten van een deel van het gebied voor waterberging. Het betrof een optionele maatregel die niet ten behoeve van de gebiedsdoelstellingen werd uitgevoerd. Deze maatregel zal niet worden beoordeeld in het kader van deze evaluatie.

2.3.2 Monitoring in huidig beheerplan

Naast de uitvoering van (beheer)maatregelen zijn in het huidige beheerplan ook monitoringsmaatregelen benoemd. Deze monitoring is van belang om te volgen of de doelstellingen van de aangewezen soorten werden behaald en of de maatregelen het gewenste effect hebben. In hoofdstuk 8.2 van het beheerplan Groote Wielen uit december 2013 (Monitoring en evaluatie instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen) zijn de monitoringsmaatregelen omschreven per soort en maatregel.

Bij de monitoring van soorten gaat het zowel om de populatieomvang van soorten als de omvang, kwaliteit en draagkracht van het leefgebied. Hierbij werd ervan uitgegaan dat de algemene monitoring van soorten opgenomen zou worden binnen de Subsidieregeling Natuurbeheer (SNL). Daarnaast was aangegeven dat indien zou blijken dat de SNL soorten onvoldoende werden gemonitord er gekeken zou worden naar het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

Naast monitoring van de doelen is ook monitoring van maatregelen in het gebied benoemd. Op basis van deze gegevens zou worden beoordeeld of de maatregelen het beoogde effect hadden en daarmee de realisatie van de doelen kon ondersteunen.

CONCEPT

2.4 Activiteiten in huidige beheerplan met toets op effecten

De monitoringsparagraaf van het huidige beheerplan bevat geen monitoring van activiteiten in en om het gebied. In het huidige beheerplan is wel een aantal activiteiten beoordeeld op mogelijke (cumulatief) negatieve effecten op de doelen van de Groote Wielen. Na toetsing is aangegeven dat er geen negatieve effecten werden verwacht. Daarbij is wel opgemerkt dat wijzigingen van activiteiten en nieuwe activiteiten moeten worden getoetst aan wet- en regelgeving en alleen doorgang kunnen vinden indien er geen negatieve effecten op doelstellingen binnen het gebied zijn.

Ter voorkoming van negatieve effecten is bij een aantal aanwezige activiteiten verwezen naar maatregelen. Deze maatregelen zouden eventueel negatieve effecten voorkomen. Het gaat daarbij om maatregelen vanuit een wettelijke verplichting en om specifieke maatregelen opgenomen in het beheerplan. Een overzicht van deze getoetste activiteiten met de benodigde maatregel(en) is opgenomen in tabel 2.5.

Tabel 2.5 Activiteiten in en direct grenzend aan het gebied met (mogelijk) significant effect op doelen met maatregel om effecten te voorkomen

Soort	Activiteit	Maatregel
Bittervoorn	Waterbeheer Visserij Monitoren/karteren/onderzoek	• gedragscode bij werkzaamheden • regels elektrovisserij
Noordse woelmuis	Waterbeheer (boezem) Maaien / verbranden sluik	• Vernatting en betere beheersing waterpeil • Verbindingszone Kleine Wielen • Optimalisatie leefgebied • Maaien na broedseizoen
Porseleinhoen	Waterbeheer (boezem) Recreatief gebruik Maaien Visserij Schadebestrijding Monitoren/karteren/onderzoek	• Vernatting en betere beheersing waterpeil • Optimalisatie leefgebied • Optimalisatie (riet)maaibeheer • Maaien na broedseizoen
Kemphaan	Waterbeheer in de polders Recreatief gebruik Maaien / bemesten Monitoren/karteren/onderzoek	• Vernatting en betere beheersing waterpeil • Toezicht verstoring
Rietzanger	Verkeer (geluid)	Geen: Voldoende (alternatief) broedhabitat
Smient	Visserij Recreatief gebruik Beheer en schadebestrijding	• Toezicht verstoringen

ONTWERP

Naast bovenstaande activiteiten zijn in het beheerplan nog een aantal specifieke activiteiten benoemd waarvan een negatief effect verwacht kan worden bij veranderingen in uitvoering. Het gaat hier om de volgende activiteiten:

- Gebruik van de ruimte (ganzen, smient)
  Momenteel is er voldoende ganzenfoerageergebied aanwezig in de speciaal begrensde ganzenopvanggebieden. Ontwikkelingen die leiden tot een sterke afname van de foerageermogelijkheden zijn hierbij ongewenst.

- Onderhoud gebouwen (meervleermuis)
  Kraamkolonies van meervleermuizen worden beschermd via de Flora- en Faunawet (nu Wet natuurbescherming). Er bestaat echter een kans dat er bij onderhoud van gebouwen onvoldoende rekening wordt gehouden met deze kolonies. Hiervoor is maatregel 9 opgenomen in het huidige beheerplan.

ONTWERP

3. Maatregelen beheerplan

In dit hoofdstuk worden de maatregelen geëvalueerd die in het huidige beheerplan waren opgenomen. Het betreft zowel een evaluatie van inrichtingsmaatregelen als van de monitoringsmaatregelen. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van de destijds geraamde kosten in vergelijking met de daadwerkelijk kosten van inrichting.

3.1 Inrichtingsmaatregelen

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de inrichtingsmaatregelen uit het beheerplan. Daarbij wordt aangegeven voor welk doel de maatregel wordt uitgevoerd en wat de status van uitvoering is.

Verder wordt een omschrijving gegeven van de activiteiten die zijn uitgevoerd om de maatregel te kunnen realiseren. Er is gekozen om een aantal uitgevoerde maatregelen in deze evaluatie te clusteren. Het gaat in dit geval om maatregelen die een gelijk beoogd effect hebben en in een zelfde deelgebied zijn uitgevoerd. In tabel 3.1 is aangegeven welke maatregelen zijn opgenomen in het huidige beheerplan, welk doel deze dient en in hoeverre de maatregel is uitgevoerd. Nadere toelichting wordt gegeven in de aangegeven paragrafen.

Tabel 3.1: Overzicht van de beheerplanmaatregel met doel en status van uitvoering

Legenda: uitgevoerd (√); planvorming (P); niet nodig bevonden (0)

	Maatregel huidig beheerplan	Tbv doel	Uitvoering	zie
1	Vernatting en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder-zuid en Weeshúspolder	Plas-drassituaties Kemphaan	√	§3.1.1
2	Vernatting en betere beheersing waterpeil Ryptsjerkster winterpolder	Plas-drassituaties Smient	√	§3.1.2
3	Betere beheersing waterpeil Ryptsjerkster zomerpolder	Plas-drassituaties Kemphaan Smient Grutto Porseleinhoen	√	§3.1.2
4	Vernatting en betere beheersing waterpeil De Warren	Plas-drassituaties	√	§3.1.2
5	Vernatting en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder noord	Plas-drassituaties Kemphaan	√	§3.1.1
6	Optimaliseren detailwaterhuishouding Binnemiedepolder-zuid en Weeshúspolder	Bittervoorn Rietzanger Kemphaan	√	§3.1.1
7	Ecologische verbindingszone Bouwepet	Bittervoorn Noordse woelmuis	√	§3.1.3
8	Ecologische verbindingszone Kleine Wielen	Bittervoorn Noordse woelmuis	P	§3.1.3
9	Inventarisatie meervleermuis en voorlichting over bescherming	Meervleermuis	√	§3.1.5
10	Toezicht, handhaving en monitoring verstoring Sierdswiel en Houtwiel, alsmede zomerpolders	Smient Porseleinhoen Kolgans Brandgans	√	§3.1.4

CONCEPT

		Grutto		
11	Inventarisatie bittervoorn	Bittervoorn	√	§3.1.5
12	Natuurvriendelijke oevers	Porseleinhoen Bittervoorn Noordse woelmuis	√	§3.1.6
13	Optimalisatie habitat porseleinhoen	Porseleinhoen	√	§3.1.7
14	Optimalisatie habitat noordse woelmuis	Noordse woelmuis	√	§3.1.7
15	Ophogen en herprofileren kadedijk	Grutto	0	§3.1.8
16	Optimalisatie rietmaaibeheer	Noordse woelmuis	√	§3.1.9
17	Vlieghoogte ballonvaart	Kolgans Brandgans Grutto Smient Rietzanger	0	§3.1.10
18	Maaien na broedseizoen	Porseleinhoen	0	§3.1.9

3.1.1 Vernatten en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder en Weeshúspolder (maatregel 1, 5 en 6)

In het beheerplan is het westelijk deel van het gebied verdeeld in drie polders: de Binnemiedepolder-zuid, Binnemiedepolder-noord en de Weeshúspolder, waarbij de begrenzing van de waterpeilbesluiten van het Wetterskip zijn gehanteerd. Voor elke polder zijn vervolgens aparte maatregelen opgenomen in het beheerplan. De drie polders worden echter grotendeels als één gebied beheerd en de maatregelen zijn zowel qua uitvoering als doel gelijk. De maatregelen 1, 5 en 6 worden dan ook samen beschreven.

Doel
Het belangrijkste doel van de drie maatregelen is om een hoger en flexibeler waterpeil in te kunnen stellen. Hiermee wordt bereikt dat het gebied in het voorjaar natter is en er meer geschikt broedgebied ontstaat voor weidevogels, waaronder de grutto en de kemphaan. Daarnaast kan in andere perioden van het jaar het waterpeil worden ingesteld om het leefgebied voor rustende vogels te optimaliseren. Door het herprofileren van sloten wordt ook meer en beter leefgebied gecreëerd voor de bittervoorn.

Uitvoering
Een belangrijke voorwaarde voor het realiseren van het gewenste waterpeil was een gewijzigd peilbesluit. In 2015 is een nieuw peilbesluit opgesteld door het Wetterskip, waardoor het mogelijk is geworden om het gewenste hogere waterpeil in te stellen. Er is een boven- en onderpeil vastgesteld van -0,85 meter NAP en – 1,10 meter NAP. Hierbinnen kan het waterpeil fluctueren en is ruimte ontstaan om afhankelijk van de omstandigheden het gunstigste peil te hanteren voor aanwezige doelen door het in- of uitlaten van water.

Om het waterpeil flexibel in te kunnen stellen heeft het Wetterskip een stuw vervangen. Om het waterpeil in de polders goed te kunnen reguleren zijn een aantal aanvullende maatregelen aan de detailwaterhuishouding uitgevoerd. Deze aanvullende maatregelen waren voorzien in maatregel 6, maar zijn omvangrijker gebleken in zowel aantal ingrepen als locaties. De ingrepen waren het

CONCEPT

vervangen van meerdere dammen en duikers, het extra herprofileren van sloten en ook het opwaarderen van de beheerpaden.

Vervolg
Momenteel (winter 2021-2022) worden in de noordoosthoek van de Weeshúspolder nog dammen en duikers vervangen. Voor een verdere optimalisatie van de waterhuishouding in de polders zijn nog meer maatregelen nodig. Zo worden de kades langs het Sierdswiel afgewaardeerd, waardoor onder andere extra ruimte ontstaat voor het herprofileren van sloten.

Het flexibel instellen van de waterpeilen is nog niet in het gehele gebied mogelijk. In de Binnemiedepolder-noord liggen nog een aantal percelen in agrarisch gebruik. Hier kan verhoging van het waterpeil plaatsvinden zodra deze gronden opgenomen zijn in het natuurbeheer. Het is wenselijk om ook hier het waterpeil optimaal in te stellen voor de weidevogels waaronder de kemphaan, net als in het noordelijke en zuidelijke peilvak van dit gebied.

3.1.2 Vernatting en betere beheersing waterpeil Ryptsjerkster zomer- en winterpolder en De Warren (maatregel 2, 3 en 4)

In het oostelijk deel van de Groote Wielen liggen de Ryptsjerkster zomer- en winterpolder en De Warren. Voor deze polders zijn in het beheerplan maatregelen opgenomen om de polders te vernatten en een betere beheersing van het waterpeil te kunnen realiseren. Hiermee hebben de drie polders een gelijk beoogd doel. Daarnaast grenzen deze drie polders aan elkaar. De maatregelen 2, 3 en 4 worden hieronder dan ook gezamenlijk besproken.

Doel
Ook hier is het waterpeil een belangrijk instrument om leefgebieden van aangewezen soorten te verbeteren. Door een hoger en flexibeler waterpeil wordt het leefgebied van soorten geoptimaliseerd. Het gaat met name om foerageer- en rustgebied voor winter- en trekvogels, broedgebied voor kemphaan en porseleinhoen en leefgebied voor de noordse woelmuis.

Uitvoering
In 2015 is een nieuw peilbesluit opgesteld waarbij het waterpeil binnen een bandbreedte flexibel kan worden ingesteld. Voor de polder De Warren (maatregel 4) is een boven- en onderpeil (-1,20 m NAP en -0,52 m NAP) vastgesteld waarbinnen het peil kan fluctueren. In de Rypstjerkerpolder zomerpolder is een zomerpeil van -1,05 meter NAP en een winterpeil van -0,95 meter NAP vastgesteld, Voor de winterpolder gaat het om -0,95 meter NAP zomerpeil en -0,52 meter NAP winterpeil. Hiermee kan de Rypstjerkerpolder worden vernat.

Voor het uitvoeren van deze maatregelen zijn in het beheerplan geen concrete inrichtingsmaatregelen opgenomen. In de Ryptsjerksterpolder hebben wel ingrepen plaatsgevonden om het waterpeil in te kunnen stellen en vernatting en betere beheersing van het waterpeil mogelijk te maken. Deze ingrepen zijn gekoppeld aan het verbeteren van habitat voor porseleinhoen en noordse woelmuis (zie verder 3.1.7).

Vervolg
Voor een verdere verbetering van de beheersing van het waterpeil en het optimaliseren van leefgebied voor soorten zijn aanvullende maatregelen nodig. Voor het instellen van het flexibele peil in De Warren moet nog een stuw worden gerealiseerd. Hierbij wordt gedacht aan een onderleider van het Sierdswiel naar de Ryd en het aanpassen van een aantal kades binnen de polder. Deze maatregelen moeten nog worden uitgewerkt en uitgevoerd.

In de polder De Warren wordt nog gekeken naar maatregelen ter versterking van plas-drassituaties en het verbeteren / vergroten van het leefgebied van de bittervoorn. Ook in de Ryptsjerksterpolder liggen nog meer kansen voor het verbeteren van de waterhuishouding. In de winterpolder worden

CONCEPT

momenteel aanvullende maatregelen uitgevoerd, die ook ter versterking zijn van leefgebied voor porseleinhoen en noordse woelmuis.

3.1.3. Verbindingszones (maatregel 7 en 8)

Voor het verbinden van de Groote Wielen met andere natuurgebieden om verspreiding van soorten mogelijk te maken zijn in het huidige beheerplan twee verbindingszones opgenomen. Het gaat om een verbinding naar het natuurgebied Bouwepet ten oosten (maatregel 7) en een verbinding naar de Alde Feanen via de Kleine Wielen ten zuiden van de Groote Wielen (maatregel 8). In het beheerplan zijn deze verbindingen als prioritair aangemerkt. Beide verbindingszones moeten onderdeel uit gaan maken van het Natuur Netwerk Nederland.

Doel
Beide verbindingen zijn met name van groot belang voor de noordse woelmuis, maar ook de bittervoorn en de meervleermuis zijn gebaat bij ecologische verbindingen tussen leefgebieden. Daarnaast zullen ook andere zoogdieren profiteren van deze verbindingen, zoals de otter.

Uitvoering
De verbinding tussen Groote Wielen en Bouwepet is gerealiseerd. Hier is zowel een natte als droge verbinding gerealiseerd door in de N361 een brug te realiseren. Hierbij is ook rekening gehouden met een vliegroute van de meervleermuis. De realisatie van de ecologische verbinding maakt onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling rondom het project De Centrale As, waarbij ook de weg wordt aangepakt.

Foto van gerealiseerde verbinding Groote Wielen en Bouwepet (foto website It Fryske Gea)

De verbindingszone naar de Alde Feanen, via de Kleine Wielen en het Nije Djip is nog niet gerealiseerd.

Vervolg
Voor de ecologische verbinding naar de Bouwepet bestond het idee om de faunapassage ook geschikt te maken voor recreatief medegebruik door kanoërs en schaatsers. De Bouwepet functioneert echter als een belangrijk rustgebied voor vele watervogels. Ook zorgt de natuurlijke

ontwikkeling van waterplanten ervoor dat het water van de Bouwepet steeds verder dichtgroeit. Daarom is er besloten om het gebied niet in te richten als kanoroute. Als het gebied is dichtgevroren verliest het tijdelijk zijn functie als pleisterplaats voor watervogels. Schaatsen is dan wel toegestaan.

De ecologische verbindingszone naar de Alde Feanen moet nog worden aangelegd. Deze moet worden ingericht via het tracé van het Nije Djip. Inmiddels is de grondverwerving hiervoor opgestart. Het knelpunt van de verbinding tussen Kleine Wielen en Groote Wielen is hiermee niet opgelost. De optie voor het verplaatsen van het gemaal langs de N355 bleek op korte termijn niet mogelijk. Er liggen twee droge duikers en er wordt een vislift gerealiseerd bij het gemaal, maar er moet een robuustere verbinding komen voor de noordse woelmuis en andere soorten. Het is hiervoor op termijn noodzakelijk dat er onder de N355 een robuuste faunapassage komt, zoals bij de verbinding naar de Bouwepet.

3.1.4 Toezicht, handhaving en monitoring verstoring Sierdswiel en Houtwiel, alsmede zomerpolders (maatregel 10)

De Groote Wielen is voor een groot deel toegankelijk voor vaarrecreatie. Deze recreatie kan verstorend werken op rust- en broedgebied van vogels. In het beheerplan worden maatregelen voorgesteld om verstoringen te signaleren, te handhaven en om verstoring te voorkomen.

Doel
Door het aanstellen van een toezichthouder kunnen verstoringen worden gesignaleerd en mogelijk voorkomen. Verstoringsgevoelige soorten zijn smient, porseleinhoen, kolgans, brandgans en grutto. Daarnaast kan gekeken worden of en waar aanvullende maatregelen nodig zijn om doelen te kunnen realiseren

Uitvoering
Deze maatregel heeft vorm gekregen door het opstellen van een handhavingsplan en het aanstellen van een toezichthouder door It Fryske Gea. Deze toezichthouder gaat ook samen met toezichthouders van de FUMO en met andere partners uit de Toezichtskring Natuurhandhaving op pad. De toezichthouder heeft beschikking over een vaartuig. De toezichthouder van It Fryske Gea verzamelt gegevens van overtredingen in het gebied . Overtredingen werden geconstateerd op het vlak van de Visserijwet, Wetboek van strafrecht, Waterverkeer en Milieu. In tabel 3.2 wordt een overzicht gegeven van de aantallen geconstateerde overtredingen vanaf 2018 tot oktober 2021. Het gaat hierbij zowel om constateringen en waarschuwingen als om het opmaken van een proces-verbaal.

Tabel 3.2 overzicht geconstateerde overtredingen Groote Wielen

	Visserijwet	Wetboek van Strafrecht	Waterverkeer	Milieu
2018	1	72	2	
2019		58	6	
2020		47	16	
2021	3	9	1	1

Overtredingen vinden vooral plaats op onderdelen van het Wetboek van Strafrecht. Het gaat dan met name om loslopende honden. Daarnaast wordt af en toe de vaarsnelheid overtreden en vindt er een enkele keer visstroperij plaats. Het verstoren van broed- en rustgebied vindt ook plaats, dit lijkt beperkt van 0 tot maximaal 6 overtredingen per jaar. Er is in de jaren waar toezicht op heeft plaats gevonden geen toename zichtbaar.

Vervolg
Met het aanstellen van een toezichthouder en het opstellen van een handhavingsplan is voor een langere tijd gezorgd voor toezicht en handhaving in het gebied. De toezichthouder maakt in het gebied gebruik van een toezichtsboot. Aangezien het gebied belangrijk is voor watersport ligt daar het zwaartepunt van toezicht en handhaving in de Groote Wielen. Vanuit deze gedachte is het wenselijk

CONCEPT

om voor het gebied een locatie te realiseren voor stalling, zoals een invaarhaven en boothuis.

3.1.5 Inventarisatie bittervoorn en meervleermuis en voorlichting over bescherming (maatregel 9 en 11)

Het voorkomen van de bittervoorn in de Groote Wielen was ten tijde van het opstellen van het beheerplan alleen bekend van incidentele vangsten. Daarnaast was het voor het in beeld brengen van de populatie van de meervleermuis in de Groote Wielen van belang om de vliegroutes en verblijfplaatsen binnen een straal van 20 kilometer in beeld te brengen.

Doel
Na een gerichte inventarisatie naar het voorkomen van de bittervoorn en naar knelpunten in het leefgebied kunnen verdere maatregelen worden uitgewerkt.

Met een inventarisatie worden belangrijke verblijfplaatsen en vliegroutes in beeld gebracht en zijn eventuele barrières en knelpunten bekend. Hierdoor kunnen indien nodig gerichte maatregelen worden genomen. Met de resultaten van het onderzoek moet verder worden gezorgd voor kennisoverdracht naar eigenaren van gebouwen en betrokkenen bij de omliggende gemeenten over belangrijke locaties voor de meervleermuis en de wijze waarop deze beschermd kunnen worden. De gegevens van het onderzoek zijn daarnaast van belang bij diverse ontwikkelingen (ruimtelijke ordening) en het verlenen van bouw- of sloopvergunningen.

Uitvoering
Voor de bittervoorn heeft een inventarisatie plaatsgevonden in 2013. Hierdoor is een eerste beeld verkregen van de verspreiding van de soort en zijn ook knelpunten benoemd. Voor de meervleermuis is een provinciebreed onderzoek uitgevoerd in 2018. Hierbij is ook gekeken naar vliegroutes en knelpunten voor de meervleermuis. Op basis van deze resultaten heeft in 2021 een voorlichtingscampagne plaatsgevonden richting bewoners van gebouwen met verblijfplaatsen.

Vervolg
Het onderzoek naar de bittervoorn heeft geen vervolg gekregen waarbij maatregelen zijn benoemd om knelpunten in het leefgebied op te lossen. Naast een opgestarte monitoring in 2019, staat nog een vervolgonderzoek gepland voor de bittervoorn. Belangrijk is dat er goede visvriendelijke verbindingen komen tussen de verschillende polders en de boezem (zonder dat dit het gewenste peilbeheer belemmert). In de Warren maar ook in de Binnemiede- en Weeshúspolder worden kansen gezien om dat te realiseren, maar deze zullen nog nader moeten worden uitgewerkt en onderbouwd.

3.1.6 Natuurvriendelijke oevers (maatregel 12)

Vanuit de opgave in het Watergebiedsplan Groote Wielen is in het beheerplan 5 kilometer aan natuurvriendelijke oevers opgenomen in de periode tot 2015 en nog eens 6 kilometer in de periode daarna (tot 2027). Deze oevers stonden met name gepland aan de oost- en westoever van de Sierdswiel. Hierbij wordt opgemerkt dat in het beheerplan wordt gesproken over kilometers, terwijl vanuit de Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt gewerkt met hectares.

Doel
De realisatie van de natuurvriendelijke oevers maakt onderdeel uit van de uitwerking van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Daarnaast dient de aanleg van deze oevers ter versterking van het leefgebied van soorten zoals porseleinhoen, bittervoorn en noordse woelmuis.

Uitvoering
In de periode 2010 t/m 2012 heeft er een baggerproject plaatsgevonden in de Ryd en de Ryptsjerksterfeart, waarbij de oostzijde van de Sierdswiel is ingericht als baggerdepot. Er is een geotube in het gebied geplaatst en deze is later afgedekt met stortsteen. Op deze wijze is er 3 ha

ONTWERP

ruimte gecreëerd voor ontwikkeling van riet- en moerasvegetatie, die onderdeel uitmaken van de KRW-maatregelen. De ontwikkeling van rietvegetatie is in 2020 gestimuleerd door het aanbrengen van rietplaggen. Daarnaast zijn langs de Ryd en Rypstjerksterfeart natuurvriendelijke oevers aangelegd, mede ten behoeve van leefgebied voor de noordse woelmuis en porseleinhoen. In de periode van 2016 t/m 2021 zijn geen inrichtingsmaatregelen uitgevoerd. In totaal is er in de periode 2010-2016 5 hectare natuurvriendelijke oevers aangelegd.

Vervolg
Voor de KRW ligt er voor de periode 2022 t/m 2027 een opgave van 5,5 hectare. De uitvoering is vanuit het beheerplan ook doorgeschoven naar de 2e beheerplanperiode. De uitvoering zal daarbij op een andere wijze plaatsvinden. Hierbij wordt (nog) meer gekeken naar de aanleg van leefgebied voor porseleinhoen, noordse woelmuis en bittervoorn. Vanuit de KRW-doelstellingen vindt inrichting plaats in de vorm van het verondiepen en vergroten van begroeibaar areaal. Bij het verschuiven van de maatregelen is door de provincie aangegeven dat het budget ook kan worden ingezet voor andere KRW-maatregelen in de polders van het gebied, zoals het verflauwen van de oevers van sloten, het inrichten van paaiplaatsen voor vis en voor informatiepanelen.

Daarnaast zal gekeken worden of de damwand tussen het Houtwiel en Sierdswiel vervangen kan worden en of dit op een natuurvriendelijkere manier kan. Op welke wijze dit plaats zal vinden wordt nog bekeken, het gebruik van bijvoorbeeld stortstenen is niet gewenst in natuurgebied.

3.1.7 Optimalisatie habitat porseleinhoen en noordse woelmuis (maatregel 13 en 14)

Als versterking van het leefgebied voor het porseleinhoen worden wateren geherprofileerd en/of slenken gegraven. In het huidige beheerplan is aangegeven dat ook het herstel van petgaten in de Regentepetten kan bijdragen aan het versterken van leefgebied van het porseleinhoen in de Groote Wielen. Met de voorgestelde maatregelen wordt minimaal 10 hectare leefgebied voor het porseleinhoen gecreëerd in de vorm van natte ruigtevelden en oeverzones.

De maatregelen ten behoeve van de noordse woelmuis bestaan uit het ontwikkelen van nat moerasgebied met een oppervlakte van tenminste 7,5 hectare (plasdras, geen hogere delen). Daarnaast is een belangrijke voorwaarde het creëren van geïsoleerde gebieden. Dit kan door het graven van sloten en/of de aanleg van eilandjes.

Doel
Het vergroten en optimaliseren van leefgebied voor de soorten porseleinhoen en noordse woelmuis.

Uitvoering
Voor de uitvoering van deze maatregelen zijn meerdere (beheer)werkzaamheden uitgevoerd. Het gaat daarbij met name om grotere onderhoudsmaatregelen, gericht beheer en het realiseren van overgangen van land naar water. Deze (beheer)werkzaamheden hebben plaatsgevonden in de Ryptsjerksterpolder en de Fabriekspoel. Hiermee is het gewenste oppervlak van 10 hectare voor het porseleinhoen en 7,5 hectare voor de noordse woelmuis gerealiseerd. Het (maai)beheer ten behoeve van de leefgebieden is als aparte maatregelen opgenomen (zie 3.1.9).

Vervolg
Er zijn nog meer ideeën en mogelijkheden om leefgebied voor de twee soorten te creëren en te verbeteren. Hiervoor liggen bijvoorbeeld kansen in de Koekoekspetten en Gelte Herne. Voor de Gelte Herne is in het kader van de SPUK stikstofherstelmaatregelen budget gereserveerd voor planvorming (en gedeeltelijke uitvoering).

CONCEPT

3.1.8 Ophogen en herprofileren kadedijk (maatregel 15)

De kadedijk van de noordwestelijke opvaart in De Warren wordt gebruikt als rust- en slaapplaats door de grutto. Om deze kade geschikt te houden is in het beheerplan een maatregel opgenomen om de kade te verhogen en te herprofileren. Het gaat hierbij om circa 1200 meter kade.

Doel
Door de kade aan te pakken blijft de kade geschikt als rustgebied voor de grutto, ook bij een hoger waterpeil (zie maatregel 5).

Uitvoering
Tijdens de 1e beheerplan periode is de directe noodzaak van deze maatregel niet gebleken. De kade wordt veelvuldig gebruikt door de grutto en er zijn voldoende delen van de kade die beschikbaar blijven als rustlocatie bij een hoog waterpeil in de polder.

Vervolg
In het kader van het optimaliseren van het waterpeil in de polder in combinatie met het vergroten van het leefgebied voor de bittervoorn lijkt het ophogen en herprofileren van de kadedijk alsnog een functie te kunnen vervullen. In de 2e beheerplanperiode wordt alsnog gekeken of het wenselijk is om de kade(s) langs de opvaart in De Warren op te hogen.

3.1.9 Optimaliseren rietmaaibeheer en maaien na broedseizoen (maatregel 16 en 18)

Voor de noordse woelmuis is gefaseerd en verspreid maaien van riet in een cyclus tussen de 3 en 5 jaar gewenst. Het cyclisch maaibeheer is nodig om rietverjonging mogelijk te houden en opslag van bomen tegen te gaan. Bij ruige graslandvegetaties lijkt beweiden ongunstig voor de noordse woelmuis.

Voor het porseleinhoen is het van belang om niet tijdens de broedperiode te maaien. De rietvegetatie kan na de broedperiode worden gemaaid of in de broedperiode als is geconstateerd dat er binnen 100 meter van het te maaien perceel geen broedgeval aanwezig is.

Doel
Het optimaliseren van het maaibeheer in het leefgebied van het porseleinhoen en de noordse woelmuis om verstoring door maaien tijdens de broedperiode (porseleinhoen) te voorkomen en de gewenste (moeras)vegetatie te stimuleren (noordse woelmuis).

Uitvoering
In plaats van het instellen van een maaibeheer voor de noordse woelmuis is gekozen om met name met waterpeilbeheer geschikt leefgebied te behouden (zie maatregel 14). Door een variatie in waterpeil wordt gezorgd dat rietvegetaties minder snel verlanden en wordt boomopslag tegengegaan. Tijdelijke vernatting zorgt verder dat de concurrentiepositie van de noordse woelmuis wordt versterkt ten opzichte van veldmuis en aardmuis. Voor het (riet)maaibeheer geldt dat bij uitvoering van maaiwerkzaamheden er te allen tijde rekening wordt gehouden met de aanwezigheid van (broed)vogels en noordse woelmuis. Er is dan ook geen reden om andere afspraken over het beheer te maken.

3.1.10 Vlieghoogte ballonvaart (maatregel 17)

In het beheerplan is geconstateerd dat vliegverkeer mogelijk tot verstoring van vogels in de Groote Wielen kan leiden. Met name ballonvaart is als risico aangegeven, als er lager wordt gevlogen dan 300 meter. In een gedragscode voor kleine luchtvaart is vastgesteld dat Natura 2000-gebieden zoveel mogelijk gemeden moeten worden. Als dit niet mogelijk is dient boven deze gebieden een minimale vlieghoogte te worden aangehouden van 300 meter (1000 ft).

CONCEPT

Doel
Het voorkomen van verstoring door laagvliegende luchtballonen.

Uitvoering
In de huidige beheerplanperiode is gebleken dat er geen verstoringen plaatsvinden door kleine luchtvaart. De laatste jaren zijn er geen luchtballonnen meer gesignaleerd boven de Groote Wielen. Het maken van nadere afspraken met de kleine-luchtvaartorganisaties KNVvL en AOPA over vlieghoogte boven Natura 2000-gebied is dus niet nodig.

3.2 Monitoringsmaatregelen

Naast maatregelen om het gebied in te richten zijn in het huidige beheerplan monitoringsmaatregelen opgenomen. Deze maatregelen zijn gesplitst in monitoring van instandhoudingsdoelstellingen en het monitoren van maatregelen. Hiermee wordt in de gaten gehouden of de doelstellingen van het gebied worden gehaald en of maatregelen effectief zijn.

3.2.1 Monitoring van instandhoudingsdoelstellingen

In het huidige beheerplan zijn een aantal monitoringsmaatregelen opgenomen voor de instandhoudingsdoelstellingen. In onderstaande tabel is aangegeven welke monitoring in het beheerplan is opgenomen en welke daadwerkelijk wordt uitgevoerd. Onder de tabel volgt een toelichting.

Tabel 3.3 Monitoring van instandhoudingsdoelstellingen
Legenda: uitgevoerd (√), aanvullend uitgevoerd (+)

doel	onderwerp	Uitvoering		
		was	Is	
Bittervoorn	Onderzoek naar nulsituatie	eenmalig	2013	√
	Aanwezigheid middels elektrovisserij/schepnet in 6 km-hokken	-	1 x 2 jaar vanaf 2019	+
Meervleermuis	Doelrealisatie dmv tellen passages en aantallen	1x per 6 jaar	1 x per 3 jaar vliegroutes	+
	Inventarisatie naar kraamverblijven	1x per 6 jaar	Jaarlijks	+
Noordse woelmuis	Onderzoek naar nulsituatie	eenmalig	2018	√
	Habitatgeschiktheid	-	2019	+
	Aanwezigheid middels eDNA	-	Elk jaar ½ - ⅓ van vaste locaties	+
Porseleinhoen	Doelrealisatie door broedvogelmonitoring met BMP-methode	Elk jaar plots integraal 1x per 6 jaar	Jaarlijks BMP	√
Kemphaan	Doelrealisatie door broedvogelmonitoring met BMP-methode	Elk jaar plots integraal 1x per 6 jaar	Jaarlijks BMP	√
Rietzanger	Doelrealisatie door broedvogelmonitoring met BMP-methode	Elk jaar plots integraal 1x per 6 jaar	Jaarlijks BMP	√
Kolgans	Doelrealisatie door maandelijkse watervogeltellingen	Elk jaar	Jaarlijks	√

CONCEPT

Brandgans	Doelrealisatie door maandelijkse watervogeltellingen	Elk jaar	Jaarlijks	√
Smient	Doelrealisatie door maandelijkse watervogeltellingen	Elk jaar	Jaarlijks	√
Grutto	Doelrealisatie door maandelijkse steltloperslaapplaatstelling	Jaarlijks in periodes februari-mei en juli-augustus	Jaarlijks	√

Voor de monitoring van de soorten waarvoor de Groote Wielen zijn aangewezen vindt veelal soort-specifieke monitoring plaats.

Voor de vogels is dit conform de monitoring vanuit het huidige beheerplan. Hiervoor vinden jaarlijks broedvogel- en slaapplaatstellingen plaats met medewerking van de Wielenwerkgroep. Deze monitoring kent al een lange geschiedenis en is ten tijde van het beheerplan voortgezet.

Voor de habitatsoorten bittervoorn, noordse woelmuis en meervleermuis zijn aanvullende trajecten met een andere intensiteit opgestart. Deze monitoring is niet begonnen vanaf de start van de beheerplanperiode. De monitoringstrajecten zijn daarmee relatief kort, waarbij voor de meervleermuis wel al langer gegevens worden verzameld over verblijfplaatsen.

3.2.2 Monitoring van maatregelen

Voor een aantal maatregelen is in het beheerplan specifiek benoemd dat deze gemonitord moeten worden. Deze zijn opgenomen in tabel 3.4., waarna een toelichting wordt gegeven.

Tabel 3.4 Monitoring van maatregelen

Legenda: planvorming (P); niet nodig bevonden (0); niet uitgevoerd (X)

maatregel	Onderwerp	frequentie	Uitvoering
1 t/m 6	Vernatten en betere beheersing van waterpeil volgen dmv peilbuizen	2 x per maand over 5 jaar	X
7 en 8	Monitoring verbindingszones via uitvoeringsprogramma ecologische verbindingszones		P
12 t/m 13 en 14	Monitoring areaal (jong) moeras en eilandsituaties middels vegetatiekartering	1x per 6 jaar	P
15	Effect van ophogen en herprofileren van kade via monitoring grutto	Zie tabel 4.6 grutto	0

Het monitoren van maatregelen zoals in de tabel is aangegeven heeft niet plaats gevonden in de eerste beheerplanperiode. Hieronder volgt een toelichting.

Op dit moment zijn nog niet in het gehele gebied de hogere waterpeilen doorgevoerd. Voor de hogere waterpeilen zouden de waterpeilen worden gevolgd door het uitpeilen van grondwaterpeilbuizen. In het gebied stonden meerdere peilbuizen, die veelal niet meer in gebruik zijn sinds begin 2000. Er zijn (nog) geen extra peilbuizen geplaatst in het gebied ten behoeve van de metingen.

Na aanleg van de verbindingszones is in het huidige beheerplan aangegeven dat monitoring via het Uitvoeringsprogramma Ecologische Verbindingszones plaatsvindt. Dit uitvoeringsprogramma is stopgezet en heeft geen vervolg gekregen. De verbindingszone naar de Bouwepet is zeer recent aangelegd en de verbinding naar de Kleine Wielen is nog niet aangelegd.

Voor de noordse woelmuis en porseleinhoen waren extra vegetatiekarteringen opgenomen om de ontwikkeling van leefgebied te kunnen volgen. Deze kartering heeft nog niet plaatsgevonden. De inrichtingsmaatregelen hebben plaatsgevonden rond 2019, waardoor deze monitoringsactiviteit alsnog kan worden uitgevoerd conform opzet van eens in de zes jaar. Via de Subsidieregeling natuurbeheer

CONCEPT

vindt beperkt kartering plaats: eens in de 12 jaar. In de SNL ligt er bovendien geen verplichting voor een vegetatiekartering in bepaalde rietlanden en (weidevogel)graslanden.

Tijdens de 1e beheerplanperiode bleek uit tellingen dat de kade nog veelvuldig wordt gebruikt door de grutto met toenemende aantallen. Op basis hiervan is besloten om maatregel 15 Ophogen en herprofileren kadedijk niet uit te voeren. Hiermee is ook de monitoring voor deze maatregel komen te vervallen.

3.3 Financieel overzicht

In het beheerplan is een tabel opgenomen met geraamde kosten per maatregel. Hieronder wordt weergegeven in welke mate de geraamde kosten overeenkomen met de kosten die daadwerkelijk benodigd waren/zijn. De kosten in het beheerplan zijn opgenomen inclusief BTW. In dit evaluatiedocument zijn de kosten exclusief BTW opgenomen.

De geraamde kosten waren niet voor 100% voor rekening van het provinciale Natura 2000 budget. De andere partij voor financiering van de maatregelen is Wetterskip Fryslân. Daarnaast zijn voor een aantal maatregelen geen kosten in het beheerplan opgenomen. De kosten voor deze maatregelen lagen deels bij It Fryske Gea.

3.3.1 Provinciaal Natura 2000 budget

In 2017 heeft een herijking plaatsgevonden op het budget voor Natura 2000. De kosten die voor 2017 zijn gemaakt onder het Provinciaal Meerjarenprogramma(PMJP) zijn niet meer opgenomen in het Natura 2000 budget. Daarnaast heeft een actualisatie in de planning en uitvoering van de maatregelen plaatsgevonden. Er is hierbij geschoven met budget tussen maatregelen en partijen. Een aantal maatregelen is niet uitgevoerd of is doorgeschoven naar de 2e en 3e beheerplanperiode.

In tabel 3.1 wordt een overzicht gegeven van het aangepaste budget uit 2017 en de uitgaven vanuit het provinciale Natura 2000 budget. De geraamde kosten uit het beheerplan zijn opgenomen in de laatste kolom ter informatie. Vanwege het schuiven van budgetten zijn een aantal maatregelen samengevoegd.

Tabel 3.1 Kostenoverzicht Natura 2000 budget provincie Fryslân

maat regel	Omschrijving maatregel	Budget en kosten 1e beheerplanperiode na tussentijdse herijking			Geraamd bedrag totaal beheerplan
		actueel budget provincie	Uitgaven provincie tot 2022	Resterend budget	
1, 5 en 6	Vernatting en betere beheersing waterpeil Binnemiedepolder-zuid en Weeshúspolder Optimaliseren detailwaterhuishouding Binnemiedepolder-zuid en Weeshûspolder	€ 106.205	€ 38.314	€ 67.891	€ 24.793
2, 3 en 4	Betere beheersing waterpeil beheersing waterpeil Ryptsjerkster winter- en zomerpolder en De Warren	€ 41.322	€ 0	€ 41.322	€ 28.926
7	Ecologische verbindingszone Bouwepet	€ 385.577	€ 233.577	€ 152.000	€ 430.000
8	Ecologische verbindingszone Kleine Wielen (incl. vispassage)	€ 96.404	€ 0	€ 96.404	€ 2.081.950

CONCEPT

9	Inventarisatie meervleermuis en voorlichting	€ 4.288	€ 0	€ 4.288	€ 0
10	Toezicht, handhaving en monitoring verstoring Sierdswiel en Houtwiel, alsmede zomerpolders	€ 1.476	€ 1.476	€ 0	€ 0
11	Inventarisatie bittervoorn	€ 2.479	€ 0	€ 2.479	€ 24.793
12	Fase 1 en fase 2 natuurvriendelijke oevers	€ 47.934	€ 0	€ 47.934	€ 1.239.669
13	Optimalisatie habitat porseleinhoen	€ 40.992	€ 40.927	€ 65	€ 41.322
14	Optimalisatie habitat noordse woelmuis	€ 33.176	€ 29.932	€ 3.244	€ 82.654
15	Ophogen en herprofileren kadedijk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.264
16	Optimalisatie rietbeheer	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
17	Vlieghoogte ballonvaart	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
18	Maaien na broedseizoen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
	Totalen	**€ 759.853**	**€ 344.226**	**€ 415.627**	**€ 3.855.372**

Ten aanzien van het budget in de 1e beheerplanperiode worden de volgende opmerkingen gemaakt:

- De kosten voor de maatregelen 1 t/m 6 vallen hoger uit dan in het beheerplan was aangegeven. In het beheerplan waren de kosten te laag geraamd omdat de verwachting was dat er weinig ingrepen nodig waren om de waterhuishouding op het gewenste niveau te krijgen. Bij de uitvoering is gebleken dat voor een goede detailwaterhuishouding aanpassingen nodig zijn in het gehele gebied om het waterpeil omhoog te kunnen brengen. Aanpassingen aan dammen en duikers zijn een behoorlijke kostenpost gebleken. Om de uitvoering mogelijk te maken is geschoven in het budget. Momenteel is het nog onvoldoende om alle gewenste aanpassingen te kunnen uitvoeren.
- Voor de verbindingszone was het budget voor de Bouwepet geheel gebruikt, waarbij € 50.000 doorgeschoven was naar de 2e beheerplanperiode. Kosten voor de verbinding naar de Kleine Wielen zijn nog niet gemaakt. Dit was al voorzien en zo'n kleine 2 miljoen euro van de geraamde kosten was doorgeschoven naar de 2e en 3e beheerplanperiode. Kosten voor de vispassage stonden nog wel voor de 1e beheerplanperiode gepland.
- Voor onderzoek naar meervleermuis waren geen kosten opgenomen. Voor de bittervoorn was het onderzoek door It Fryske Gea uitgevoerd. Er was nog budget beschikbaar gehouden voor een vervolgonderzoek.
- De uitgaven op de maatregel toezicht en handhaving zijn kosten waar geen maatregel voor beschikbaar was. De kosten die bij deze post zijn opgenomen betreffen plaatselijke ondersteuning van betrokken partijen (website Wielenwerkgroep) en voorlichting (informatiepaneel bij uitkijkpunt).
- Voor de KRW-maatregelen natuurvriendelijke oevers was budget beschikbaar. Bij de herijking was een belangrijk deel van dit budget (voor fase 2 van 6 kilometer) doorgeschoven naar de 2e en 3e beheerplanperiode. Dit budget zal in de volgende beheerplanperiode worden ingezet ter versterking van leefgebied van porseleinhoen, noordse woelmuis en/of bittervoorn.

CONCEPT

3.3.2 Overige kosten

Naast de kosten vanuit het Natura 2000 budget zijn er ook kosten gemaakt vanuit andere partijen of projecten. Langs de wegen zijn rasters en passages geplaatst ter bescherming van onder andere de otter. Daarnaast heeft It Fryske Gea maatregelen in het gebied uitgevoerd.

Tabel 3.1 Kostenoverzicht Natura 2000 overig

Omschrijving maatregel	kosten	Partij/project
Faunarasters langs de N355 en N361 en otterverbinding	€ 119.909	De Centrale As
Aanvullende maatregelen infrastructuur Binnemiedepolder en Weeshúspolder	€ 59.263	It Fryske Gea
Upgrade uitzichtheuvel Ryptsjerksterpolder	€ 71.541	It Fryske Gea
Toezicht en Handhaving: toezichthouder en middelen	€ 81.595	It Fryske Gea
Totaal	**€ 332.308**	

Vanuit het project De Centrale As zijn ter bescherming van fauna rasters geplaatst langs de N355 en N361. Het gaat dan om het plaatsen van raster en het aanpassen van hekken. Daarnaast is een otterbuis geplaatst vanuit het Otterfonds van It Fryske Gea voor de kosten van € 33.759,-.

De beheerder van het gebied, It Fryske Gea, heeft aanvullende kosten gemaakt voor inrichting en beheer van het gebied. Het gaat dan om kosten voor aanvullende maatregelen in de Binnemiedepolder, Weeshúspolder en de Rypstjerkster(winter)polder. In de Rypstjerksterwinterpolder worden nog maatregelen uitgevoerd, die vanuit It Fryske Gea worden uitgevoerd, maar bekostigd worden vanuit het provinciale Natura 2000 budget

It Fryske Gea heeft de wens om meer maatregelen te nemen in de Groote Wielen. Naast een vervolg op de maatregelen uit het huidige beheerplan gaat het dan onder andere om een otterraster bij Toutenburg (geraamde kosten € 55.000 incl. BTW) en een aanleglocatie met boothuis voor de toezichtsboot (geraamde kosten € 35.000 incl. BTW).

Voor het beheer wordt een subsidie ontvangen via de Subsidieregeling Natuurbeheer (SNL).

ONTWERP

4. Overige ruimtelijke condities en drukfactoren in relatie tot de doelstellingen van het gebied

Naast de concrete maatregelen uit het beheerplan zijn ook omgevingsfactoren van invloed op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. In het huidige beheerplan gaat het om ruimtelijke condities zoals de waterkwaliteit, rust en ruimte en milieufactoren. Van een aantal van deze factoren zijn de gegevens bekend en geactualiseerd.

In paragraaf 2.5 worden daarnaast ook een aantal activiteiten benoemd waarop een toetsing heeft plaatsgevonden op het effect op instandhoudingsdoelstelling. Door onder andere het nemen van maatregelen was aangegeven dat deze geen negatief effect zouden hebben. Indien gegevens bekend zijn, worden deze drukfactoren hieronder benoemd.

4.1. Water

4.1.1 Waterkwaliteit

Naast beheer van de waterpeilen in het gebied is ook een goede waterkwaliteit van belang voor de ontwikkeling van waterplanten en een goede visstand. Met name voor de bittervoorn is een goede waterkwaliteit nodig, vooral ten aanzien van vertroebeling, vervuiling en verzuring. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) speelt een belangrijke rol in het behoud en verbeteren van een goede waterkwaliteit van alle watergebonden ecosystemen. De Groote Wielen is als een apart KRW-waterlichaam aangemerkt. In het huidige beheerplan werd al aangegeven dat de waterkwaliteit van dit waterlichaam verbeterd. Uit de monitoring van het Wetterskip Fryslân blijkt dat verdere verbetering is opgetreden. De gegevens ten aanzien van de waterkwaliteit staan in tabel 4.1

Tabel 4.1 waterkwaliteitsgegevens 2009 en 2021

Legenda toetsing aan KRW doelen **goed** **matig** **ontoereikend** **slecht**

Tabel	Code en watertype		Fytoplankton	Overige waterflora	Macrofauna	Vissen	Fosfaat (mg/l)	Stikstof (mg/l)	Chloride (mg/l)	Temperatuur (°C)	Zuurgraad (pH)	Zuurstof (%)	Doorzicht (m)
Groote Wielen Jaar: 2009	BL02 V12	M14											
Groote Wielen Jaar 2021	NL02 V12	M14											

Het Wetterskip verantwoordt middels factsheets aan het Rijk onder andere over de huidige waterkwaliteit, de knelpunten voor de doelrealisatie, de uitgevoerde en de nog benodigde maatregelen per KRW-waterlichaam. In de factsheet d.d. 28 september 2021 wordt aangegeven dat voor het KRW-waterlichaam Groote Wielen de belasting met nutriënten te hoog is, hoofdzakelijk door aanvoer vanuit de omliggende polders. Hierdoor groeien er veel algen, is het doorzicht matig en valt er, met een gemiddelde waterdiepte van 1,7 m, te weinig licht op de bodem. Dit vormt een knelpunt voor de ontwikkeling van waterplanten. Daar komt bij dat zich plaatselijk slib ophoopt. Door bodemwoelende vissen als brasem en de geringe aanwezigheid van waterplanten wordt dit slib niet vastgehouden en

CONCEPT

vindt vertroebeling plaats onder andere door windwerking. Dit levert een slechte waterbodemstructuur op voor wortelende waterplanten. Het vaste peil vormt een belangrijk knelpunt voor de oevervegetatie. In een natuurlijk meer is een brede verlandingszone aanwezig die jaarlijks inundeert en waar hoge vegetatie, met riet als belangrijkste soort, tot ontwikkeling komt. Dit ontbreekt vrijwel geheel. Vanwege de slechte ontwikkeling van de watervegetatie is er weinig geschikt habitat voor macrofauna en vis. De soortensamenstelling van deze groepen is daardoor onvoldoende. Ook zijn er periodiek lage zuurstofconcentraties, grotendeels veroorzaakt door oxidatieprocessen in het bodemslib.

4.1.2 Waterpeil boezem

Naast de maatregelen in de polders voor een flexibeler waterpeil is er in 2021 door het Wetterskip een nieuw peilbesluit genomen voor de boezemwateren van Fryslân (Revisiepeilbesluit Friese Boezem). Hierin wordt geconstateerd dat het beter is voor natuur en waterkwaliteit om een meer natuurlijk peilbeheer met grotere fluctuaties binnen een jaar mogelijk te maken. Het gemiddeld streefpeil in de boezem blijft 0,52 m -NAP, maar er kan vanuit ecologische overwegingen de komende jaren geëxperimenteerd worden met een meer natuurlijk peil in periodes die voor de natuur belangrijk zijn. Dit houdt in dat gedurende enkele aangesloten weken in de winter-en voorjaarsperiode de gemiddelde boezemwaterstand tot maximaal 0,38 m -NAP mag worden opgezet. Daarnaast kan in de zomer de gemiddelde boezemwaterstand gedurende enkele weken uitzakken tot een 0,57 m -NAP. Beide scenario's worden alleen ingezet als het kan, dus niet in tijden van extreme regenval of droogte. Verder wordt een meer natuurlijke en geleidelijke inspanning gehanteerd om terug te komen op het streefpeil van 0,52 m -NAP. De komende jaren wordt gemonitord of en hoe lang de verhoogde en verlaagde waterstanden kunnen worden gehandhaafd en wat het effect is op de ecologie van de boezem en de rietvegetatie. Na 5 jaar moet deze werkwijze worden geëvalueerd. Dat kan aanleiding geven om het verder te bestendigen of aan te passen.

4.2 Ammoniak en stikstof

Het gebied is niet aangewezen voor stikstofgevoelige habitattypen en/of soorten met een stikstofgevoelig leefgebied. Een aantal soorten heeft echter wel baat bij een matig voedselrijke situatie in de graslanden. Minder voedselrijkdom correleert meestal met meer kruiden en een open structuur. Stikstof draagt bij aan een snellere successie, waardoor moeras sneller verruigt en verbost. Hierdoor zal intensiever beheer nodig zijn.

Sinds 2011 vinden in het gebied metingen van ammoniakconcentraties plaats in het kader van het landelijke Meetnet Ammoniak in natuurgebieden (MAN)[1]. Het gebied kent drie meetpunten; de Binnemiede- en Weeshúspolder, Ypeymolen en It Set. Uit de gegevens van het MAN blijkt dat dat er gemiddeld genomen een lichte toename is van de ammoniakconcentraties.

CONTWERP

[1] Bronnen Man.rivm.nl en gebiedsrapportage 2019 It Fryske Gea

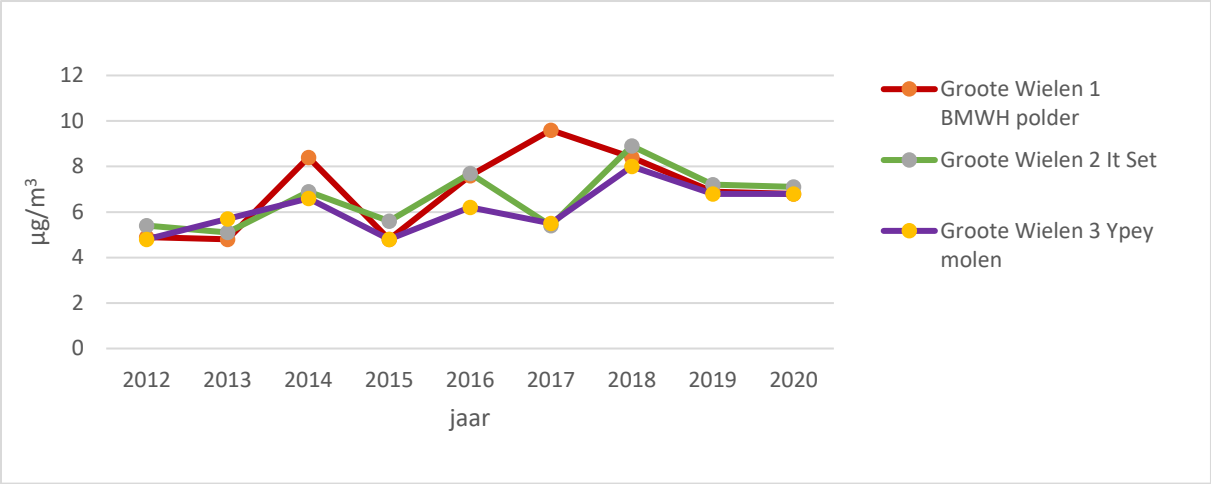

Figuur 4.1: jaargemiddelden van de ammoniakconcentraties in de Groote Wielen in µg/m³

In de rapportage uit 2019 wordt aangegeven dat in 2018 een piek is gemeten die voor een groot deel verklaard kan worden door de combinatie van uitzonderlijke warmte en droogte. Hierdoor kon er veel ammoniak uit mest verdampen, die bovendien door het tekort aan regen niet uit de atmosfeer kon neerslaan.

4.3 Vegetatie en milieucondities

Vegetatieopnames kunnen inzicht geven in de (ontwikkelingen van) milieucondities van een terrein. Om dit inzicht te verkrijgen is een landelijk meetnet Flora (LMF) aanwezig in het gebied. Hiervoor wordt de plantensamenstelling in permanente quadranten (PQ's) van 5x5 meter opgenomen. In het Natura 2000-gebied Groote Wielen liggen sinds 2002 8 van deze PQ's. De PQ's werden in eerste instantie 1 keer per 4 jaar en sinds 2018 1 keer per 3 jaar op de plantensamenstelling geïnventariseerd.

Figuur 4.2: Ligging PQ's in het gebied, waarbij de grote van de cirkel het aantal aangetroffen florasoorten aangeeft.

Deze vegetatieopnamen kunnen vertaald worden naar terreincondities ten aanzien van zuurgraad (pH), voedselrijkdom, vocht en saliniteit. Om de relatie tussen milieucondities en vegetatie te kunnen bepalen maakt de provincie Fryslân gebruik van het computerprogramma Iteratio. Door de vegetatie en/of plant een waarde mee te geven voor een milieuconditie kan in beeld worden gebracht wat de milieucondities zijn in het terrein. Deze resultaten kunnen echter niet worden vertaald naar het gehele

gebied Groote Wielen. Voor een statistisch betrouwbaar beeld over de milieucondities zijn er minimaal 30 PQ's nodig per gewenste 'laag'. Dit kan een Natura 2000-gebied zijn, maar ook een beheertype. De 8 PQ's aanwezig in de Groote Wielen zijn te beperkt voor een betrouwbaar beeld van de milieucondities.

4.4 Drukfactoren buiten het Natura 2000-gebied

In het huidige beheerplan zijn een aantal activiteiten nader getoetst op het effect op instandhoudingsdoelstellingen (zie ook 2.4). Indien gegevens beschikbaar zijn en de activiteit de doelstellingen kan beïnvloeden wordt de activiteit de activiteit hieronder beschreven:

Gebruik van de ruimte (ganzen, smient)
Voor de rust- en foerageergebieden binnen het gebied speelt de omgeving een belangrijke rol. In het huidige beheerplan is hierover opgenomen dat voldoende foerageergebied aanwezig is maar dat ontwikkelingen die leiden tot een sterke afname van de foerageermogelijkheden buiten het gebied niet gewenst zijn.

Het ganzenbeleid is gewijzigd in 2017 waarbij ook het oppervlak van ganzenfoerageergebied is verminderd. Dit geldt ook voor de gebieden rondom de Groote Wielen. Op dit moment vind een evaluatie plaats van het ganzenbeleid. In het herziene beleid zal gekeken worden waar de functies van foerageergebieden en natuurgebieden elkaar kunnen versterken.

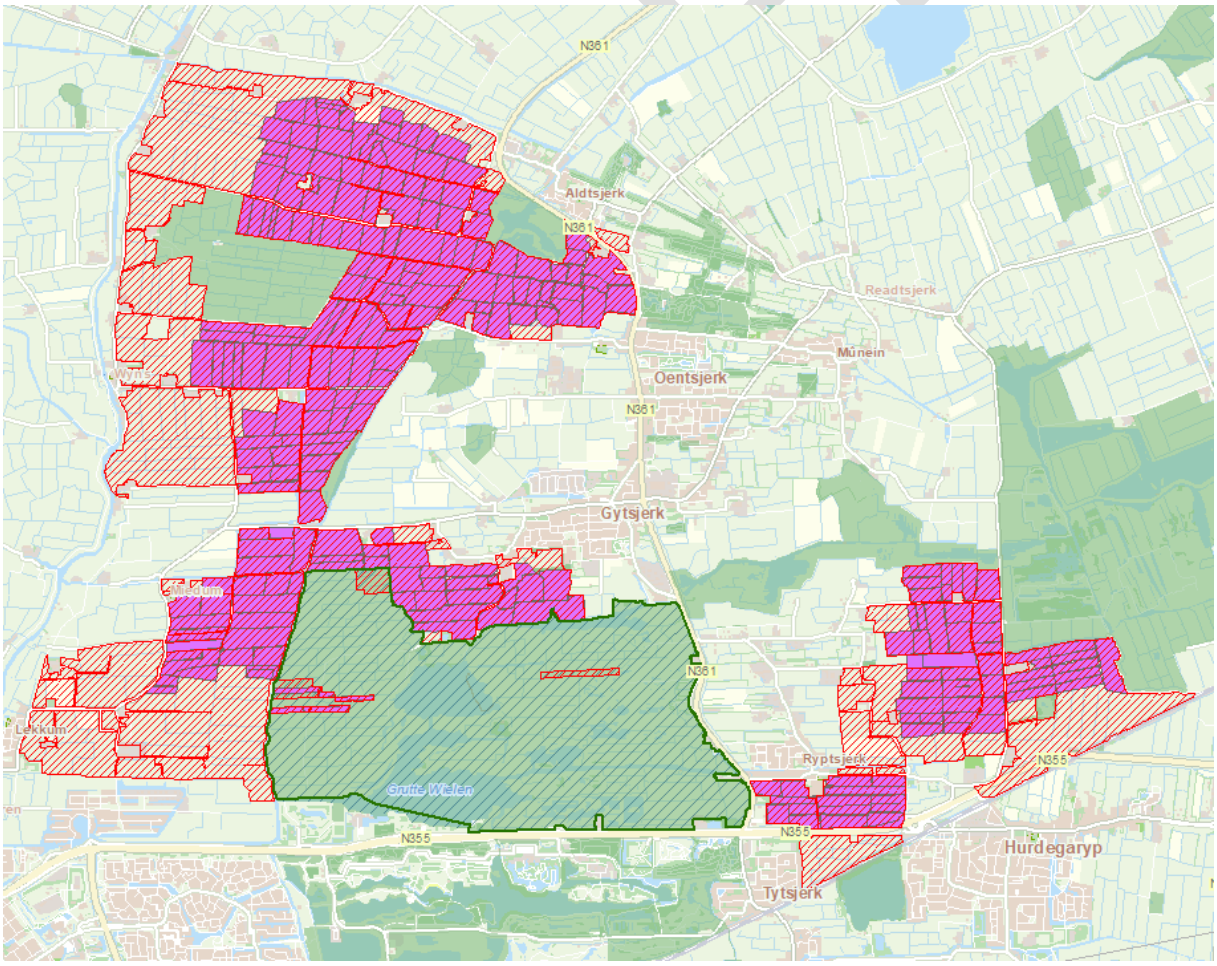

Figuur 4.1: wijzigingen in ganzenfoerageergebied rondom natuurgebied

Legenda:
Natura 2000-gebied

Natuurgebied

Natuurgebied en ganzenslaapplaats

Ganzenfoerageergebied 2013 op agrarische gronden

Huidig ganzenfoerageergebied: periode 1 november – 1 april op agrarische gronden

Onderhoud gebouwen

In het huidige beheerplan werd aangegeven dat er geen effect werd verwacht van onderhoud aan gebouwen op verblijfplaatsen van meervleermuizen, omdat deze locaties wettelijk zijn beschermd. Hierbij werd wel aangegeven dat er bij onderhoud van gebouwen mogelijk onvoldoende rekening wordt gehouden met deze kolonies. Hiervoor is maatregel 9 opgenomen in het huidige beheerplan. Momenteel blijkt uit de beschikbare monitoringsgegevens dat het aantal meervleermuizen in bekende verblijfplaatsen afneemt, waarbij in de rapportage wordt opgemerkt dat dit voornamelijk te maken heeft met werkzaamheden aan de gebouwen. Voor de Groote Wielen belangrijke locaties in Gytsjerk en Leeuwarden staan onder druk.

Verkeersintensiteit
In het huidige beheerplan is een overzicht opgenomen van de verkeersintensiteit. Hierbij is aangegeven dat het geluid van de provinciale wegen van invloed is op het oppervlakte broedgebied met name voor de rietzanger.

Ten aanzien van de verkeersintensiteit zijn in tabel 4.1 gegevens over het aantal verkeersbewegingen aangegeven (bron: provincie Fryslân). Hierbij wordt opgemerkt dat de tellingen tot 2017 plaats hebben gevonden met oude tellers en deze gegevens niet gevalideerd zijn. Voor het jaar 2020 dient rekening te worden gehouden met de effecten van de maatregelen ten aanzien van COVID-19. Door lockdownmaatregelen in deze periode geven de gegevens mogelijk een ander beeld.

Tabel 4.1 Verkeersintensiteit N355 en N361 vanaf 2013 (start huidige beheerplan)

		Motorvoertuigen per etmaal (weekdagen)								
Weg	**Telpunt**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**Snelheids Limiet**
N355	101608	19.235	15.217	17.513	21.126	22.663	22.970	22.740	20.095	100 km/h
N361	101628	8.082	8.596	10.518	10.596	8.082	8.196	8.129	7.120	80 km/h

4.5 Overige ontwikkelingen in en om Groote Wielen

Rondom het gebied spelen een aantal ontwikkelingen die mogelijk van invloed kunnen zijn op het Natura 2000-gebied en de doelstellingen van het gebied. Het gaat om de volgende bekende ontwikkelingen:

- Landbouw
  Wijzigingen in de landbouw kunnen een effect hebben op Natura 2000-gebieden. Stikstof is een belangrijke factor, maar ook het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, drainage en

CONCEPT

wateronttrekking ten behoeve van beregening zijn factoren om rekening mee te houden. Door gerechtelijke uitspraken moeten wijzigingen in het gebruik van landbouwgronden ecologisch worden getoetst op de mogelijke effecten op instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden.

- Ontwikkelingen gemeente Leeuwarden:
  - Ten westen van de Groote Wielen wordt een nieuwe woonwijk (Blitsaerd) gerealiseerd met een zonneweide. De ruimtelijke planvorming is afgerond en getoetst aan de Wet natuurbescherming.
  - Voor het gebied ten zuiden van de Groote Wielen, de Kleine Wielen, wordt gekeken naar een partiele herziening van het bestemmingsplan van het gebied. Met de wijziging wordt gekeken naar de mogelijkheid om (grote) festivals mogelijk te maken in het gebied zonder jaarlijkse vergunningaanvragen.
  - Voor de Groote Wielen heeft de gemeente een aantal visvergunningen afgegeven. Het gaat hierbij om vergunningen voor de sportvisserij, waarbij algemene bepalingen van toepassing zijn voor het vissen in de Groote Wielen. De vergunningen lopen tot eind 2024.
  - In de Groote Wielen vindt naast recreatieve visserij ook beroepsvisserij plaats. Het gaat om visrecht op aal en paling, waarbij aan wettelijke verplichtingen moet worden voldaan. De vergunning loopt tot eind 2024.
- Recreatieve activiteiten:
  - De plassen in het gebied zijn deels toegankelijk voor kleine recreatievaart. Mondeling wordt aangegeven dat de recreatievaart toeneemt. De toename is niet met cijfers te onderbouwen, maar kan wel effect hebben op het rust-, foerageer- en broedgebied van vogels en het leefgebied van bittervoorn en noordse woelmuis door onder andere verstoring.
  - In de winter kan er worden geschaatst.
  - Op een aantal locaties kan worden gewandeld. De omvang hiervan is beperkt. Het gebied ligt echter tegen Leeuwarden aan, waardoor de recreatiedruk op wandellocaties lokaal tot extra verstoring kan leiden.
  - Er kunnen nieuwe recreatieve activiteiten aanwezig zijn, zoals momenteel het vliegen met drones. Binnen Natura 2000 en op voor soorten kritische locaties kan dit effecten hebben. In welke mate het gebruik van drones plaatsvindt in en rondom het gebied, is niet bekend. Net als voor de recreatievaart en het wandelen vindt hierop geen monitoring plaats.
- Ontwikkelingen in weidevogelbeleid:
  Als broedvogel gaat de grutto landelijk sterk achteruit. De Groote Wielen is niet aangewezen als broedgebied voor de grutto, maar de Binnemiede- en Weeshúspolder zijn geschikt broedgebied. Om de achteruitgang te stoppen is landelijk een ‘aanvalsplan grutto’ opgesteld. Hier wordt gekeken naar grote gebieden waar het beheer geheel wordt gericht op het realiseren van geschikt leefgebied. De Groote Wielen wordt zeer waarschijnlijk onderdeel van zo’n grootschalig weidevogelgebied, vanwege de geschikte polders aan de westkant van de Groote Wielen.
- Exotenbeleid:
  Komend jaar stelt de provincie beleid op ten aanzien van de bestrijding van invasieve exoten. Hierbij worden de risico’s en aanwezigheid van deze exoten in kaart gebracht. Daaarbij zal ook worden gekeken naar de bestrijding Dit beleid is ook van belang voor exoten in en om Natura 2000-gebieden met een risico voor het realiseren van doelen.

CONCEPT

5. Ontwikkelingen instandhoudingsdoelstellingen

5.1 Inleiding: bronnen/analysemethodiek

Vogelrichtlijnsoorten

Om de instandhoudingsdoelstellingen te kunnen evalueren zijn verschillende rapporten en onderzoeken gebruikt. Voor de broedvogel- en niet-broedvogelgegevens is gebruik gemaakt van de gegevens van SOVON (www.sovon.nl). Deze jaarlijkse tellingen zijn uitgevoerd in het kader van het Meetnet Broedvogels (porseleinhoen, kemphaan, rietzanger), Meetnet Slaapplaatsen (kolgans, brandgans, grutto) en Meetnet Watervogels (smient). Deze gegevens zijn alleen toepasbaar voor het complete gebied en kunnen niet worden gebruikt om specifiek te kijken naar deelgebieden van de Groote Wielen. Waar geen jaarlijkse tellingen mogelijk of voorhanden zijn worden door SOVON per jaar schattingen aangegeven.

De gemiddelde populatiegroottes worden berekend over de laatste 5 jaar. Verder levert SOVON lange- en kortetermijntrends aan. Het startpunt van de langetermijndata verschilt per soort, maar ligt doorgaans ergens in de jaren ’80 of ’90. De kortetermijntrends worden berekend over een periode van 12 jaar. Al deze data kunnen ook worden vergeleken met de landelijke trends.

In de tabellen over de vogelsoorten (5.2 en 5.3) zijn deze gegevens geïncorporeerd. Hierbij is de langetermijntrend de trend sinds het begin van de metingen voor de betreffende soort en de kortetermijntrend de trend over de afgelopen 12 jaar. Deze trends worden weergegeven op basis van het percentage groei per jaar. De symbolen worden verklaard in tabel 5.1. De populatie 2016-2020 is de gemiddelde waargenomen populatiegrootte over de afgelopen 5 jaar. In de kolom “populatie t.o.v. doel” is de gemiddelde populatie over de afgelopen 5 jaar vergeleken met de doelstelling. Als de gemiddelde populatie meer dan 25% boven de doelstelling ligt wordt dit als significant hoger beschouwd, bij meer dan 25% onder de doelstelling als significant lager en tussen de +25% en -25% als rond het doel.

Tabel 5.1: Verklaring trendsymbolen in tabellen 5.2 en 5.3

Trendsymbool	Groei per jaar
++	>5% stijging
+	<5% stijging
=	Geen significante verandering
-	<5% daling
--	>5% daling
?	Geen trend aantoonbaar

SOVON heeft in opdracht van de provincie in 2021 een knelpuntenanalyse uitgevoerd en heeft daarin zowel de knelpunten als mogelijke oplossingen van deze knelpunten voor broedvogels en niet-broedvogels in beeld gebracht. Deze knelpuntenanalyse is de basis voor alle paragrafen betreffende vogels in het gebied. Voor deze evaluatie zijn de getallen uit deze analyse verder aangevuld met de laatst bekende gegevens uit 2021, afkomstig van de website van SOVON.

Habitatrichtlijnsoorten

Voor de habitatrichtlijnsoorten zijn gegevens via verschillende bronnen verzameld. Verschillende bureaus hebben namens de provincie monitoring uitgevoerd op de bittervoorn, meervleermuis en noordse woelmuis. Voor de bittervoorn en de noordse woelmuis is de reguliere monitoring pas recent opgezet en zijn er weinig historische data voorhanden. Van de meervleermuis loopt er een monitoringsprogramma sinds 1994 en zijn er dus ook langetermijntrends beschikbaar, vergelijkbaar met de SOVON-data. Aangezien er voor de habitatrichtlijnsoorten geen kwantitatieve doelstellingen

ONTWERP

zijn beschreven is hier voor de analyse van de instandhoudingsdoelstellingen niet gekeken naar absolute aantallen, maar alleen naar trends.

Over de bittervoorn is een regulier monitoringsrapport van RAVON beschikbaar. Ook is er vanuit It Fryske Gea in 2013 een stagerapport verschenen waarin verschillende knelpunten worden besproken. De bureaus die de reguliere meervleermuismonitoring uitvoeren hebben in 2021 een monitoringsrapportage opgesteld met een populatie- en knelpuntenanalyse. Voor de noordse woelmuis is er in 2018 een leefgebiedenanalyse en in 2022 een knelpuntenanalyse uitgevoerd.

Voor de leefgebieddoelstellingen was het nog niet mogelijk om een gedegen analyse uit te voeren. Er is nog geen eenduidige definitie van leefgebieden opgesteld en hier is dan ook nog geen monitoringsprogramma voor gestart. Momenteel vindt er een actualisatie van de doelensystematiek plaats die hier waarschijnlijk meer uitsluitsel over gaat geven.

5.2 Broedvogels

De samenvatting van de staat van instandhouding van de drie broedvogels die zijn aangewezen in de Groote Wielen is weergegeven in tabel 5.2. De langetermijntrends zijn berekend vanaf 1990, kortetermijntrends gaan over de laatste 12 jaar. De uitleg van de trendsymbolen staat in tabel 5.1. De laatste kolom is berekend door de gemiddelde populatie over de laatste 5 jaar te vergelijken met de doelpopulatie. Als deze waarde onder de -25% uitkomt is deze rood (onder het doel), tussen 25% en -25% oranje (rond het doel) en boven de 25% groen (boven het doel).

Tabel 5.2: Staat van instandhouding broedvogels

Soort	Doel	Lange Termijn	Korte Termijn	Populatie 2016-2020	Populatie t.o.v. doel
Porseleinhoen	4	?	?	0	-100%
Kemphaan	10	--	?	0,2	-98%
Rietzanger	220	?	=	170	-23%

5.2.1 Porseleinhoen

Populatie
Voor het porseleinhoen geldt een populatiedoel van 4 broedparen per jaar. In de eerste beheerplanperiode zijn geen broedparen van het porseleinhoen waargenomen. In 2008 zijn voor het laatst 2 broedparen waargenomen en in 2000 is voor het laatst het streefgetal van 4 broedparen gehaald. De populatiedoelstelling wordt op dit moment dus niet gehaald (Tabel 5.2). Ook landelijk is er sprake van een negatieve populatietrend voor het porseleinhoen sinds 2000.

Leefgebied
Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te behouden. Het is hiervoor noodzakelijk dat er voldoende lage moerasvegetatie in ondiep water of nat ruigteveld met soorten als pitrus aanwezig is. Hiervoor moeten er natuurvriendelijke oevers zijn en moet de waterdynamiek voldoende zijn om verdroging, verruiging en verbossing tegen te gaan. In een ideaal habitat zorgt regelmatige inundatie voor lage moerasvegetatie in ondiep water in het voorjaar. In de eerste beheerplanperiode is de habitat van het porseleinhoen geoptimaliseerd (maatregel 13) om 10 hectare kwalitatief leefgebied te creëren. Ook maatregelen betreffende het waterpeil in de Ryptsjerkster zomerpolder (maatregel 3) en handhaving (maatregel 10) zijn uitgevoerd om het

CONTWERP

leefgebied van deze soort te verbeteren. Maatregel 12 (natuurvriendelijke oevers) en 18 (optimaal maaibeheer) zijn op aangepaste wijze uitgevoerd. Uit de knelpuntenanalyse blijkt dat er nog steeds te weinig waterdynamiek is in het gebied, waardoor de vegetatie te veel verruigt en verbost, wat nadelig is voor deze soort. Aangezien er momenteel geen monitoring plaatsvindt van het leefgebied van het porseleinhoen, is niets te zeggen over de trend van leefgebiedkwaliteit en -oppervlakte en dus ook niet of de leefgebieddoelstellingen worden behaald.

5.2.2 Kemphaan

Populatie
Voor de kemphaan geldt een populatiedoel van 10 broedparen per jaar. In 1993 werd voor het laatst dit streefgetal van 10 broedparen in de Groote Wielen gehaald. In 2019 werd er voor het eerst sinds 1998 weer een broedpaar waargenomen in het gebied. De doelstelling wordt dus niet gehaald (Tabel 5.2). Zowel in Friesland als in de rest van Nederland is de broedpopulatie sinds de jaren ‘90 sterk afgenomen. Het lijkt erop dat de kemphaan zijn leefgebied heeft verlegd naar elders in Europa door de afgenomen habitatgeschiktheid in Nederland.

Leefgebied
Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te vergroten. Hiervoor is het noodzakelijk dat er voldoende natte schraalgraslanden zijn (voedselarme graslanden met hoge waterpeilen) die als broed- en foerageergebied kunnen dienen. In de eerste beheerplanperiode zijn daarom maatregelen genomen voor het waterpeil en de detailwaterhuishouding in de Binnemiedepolder-zuid, Weeshúspolder, Ryptsjerkster zomerpolder en Binnemiedepolder-noordoost (maatregel 1,3,5,6). De plas-drasgraslanden die hierdoor zijn ontstaan lijken van voldoende kwaliteit, zo hebben er zich bijvoorbeeld al watersnippen gevestigd, een soort die vergelijkbare habitatseisen stelt. Uit de knelpuntenanalyse blijkt echter dat er nog niet voldoende van deze plas-drasgraslanden zijn gecreëerd voor tien broedparen. Ook is er sprake van een verzuurde bodem doordat het regenwater niet snel genoeg kan worden afgevoerd, wat een negatief effect heeft op de geschiktheid van de habitat voor de kemphaan. Aangezien er momenteel geen monitoring plaatsvindt van het leefgebied van de kemphaan, is niets te zeggen over de trend van leefgebiedkwaliteit en -oppervlakte in het gebied en dus ook niet of de leefgebieddoelstellingen worden behaald.

Er dient rekening mee te worden gehouden, dat ook als het gebied zelf helemaal perfect is ingericht met voldoende geschikt leefgebied voor de kemphaan, dit nog steeds niet hoeft te betekenen dat de populatie kemphanen ook daadwerkelijk gaat groeien. Doordat de populatie in heel Friesland en Nederland gedecimeerd en versnipperd is, is de kans op rekolonisatie sterk afgenomen. De voornaamste oorzaak hiervoor is de intensivering van de landbouw die heeft plaatsgevonden in de afgelopen decennia.

5.2.3 Rietzanger

Populatie
Voor de rietzanger geldt een populatiedoel van 220 broedparen per jaar. Hoewel deze soort lastig is om precies te tellen blijkt uit de jaarlijkse inventarisatiegegevens van SOVON dat de twaalfjarige trend vrij stabiel rond de 200 broedparen ligt. De laatste 4 volledige tellingen dateren uit 2000, 2005, 2010 en 2017 en tonen een licht dalende lijn van 226, via 201 en 197 tot 182 broedparen bij de recentste telling. De doelstelling lijkt dus niet helemaal te worden gehaald, maar aangezien de populatie de afgelopen 20 jaar relatief stabiel is gebleven net onder de streefwaarde lijkt er niet veel reden tot zorg. De populatie blijft ook nog binnen de kritieke grens van 25% onder de streefwaarde, die SOVON hanteert om te evalueren of

ONTWERP

een soort onder druk staat (Tabel 5.2). Landelijk gaat het goed met de rietzanger, met een positieve populatietrend over de afgelopen 20 jaar.

Leefgebied
Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te behouden. Hiervoor is het noodzakelijk dat er voldoende natuurvriendelijke oevers met rietvegetaties aanwezig zijn, die niet te veel verruigen en verbossen. In de Groote Wielen zijn veel plassen en vaarten waarlangs riet en rietmoeras aanwezig zijn, wat zorgt voor een groot potentieel habitat. Om deze potentie te verzilveren is de detailwaterhuishouding van de Binnemiedepolder-zuid en de Weeshúspolder geoptimaliseerd (maatregel 6). Ook kan de rietzanger profiteren van andere maatregelen betreffende het waterpeil (1,3 en 5) die niet direct voor deze soort bedoeld waren. Uit de knelpuntenanalyse blijkt echter dat er nog altijd te weinig waterdynamiek is om verbossing van het riet, en daarmee achteruitgang van de habitatgeschiktheid voor de rietzanger, helemaal tegen te gaan. Aangezien er momenteel geen monitoring plaatsvindt van het leefgebied van de rietzanger, is niets te zeggen over de trend van leefgebiedkwaliteit en -oppervlakte en dus ook niet of de leefgebieddoelstellingen worden behaald.

5.3 Niet-broedvogels

De samenvatting van de staat van instandhouding van de vier niet-broedvogels die zijn aangewezen in de Groote Wielen is weergegeven in tabel 5.3. De langetermijntrends zijn berekend vanaf 1993 (kolgans, brandgans) of 2000 (smient, grutto), kortetermijntrends gaan over de laatste 12 jaar. De uitleg van de trendsymbolen staat in tabel 5.1. De laatste kolom is berekend door de gemiddelde populatie over de laatste 5 jaar te vergelijken met de doelpopulatie. Als deze waarde onder de -25% uitkomt is deze rood (onder het doel), tussen 25% en -25% oranje (rond het doel) en boven de 25% groen (boven het doel).

Tabel 5.3: Staat van instandhouding niet-broedvogels

Soort	Doel	LT	KT	Populatie 2016-2020	Populatie t.o.v. doel
Kolgans (A041)	13900	++	?	8304	-40%
Brandgans (A045)	11800	+	=	10946	-7%
Smient (A050)	1300	?	+	1391	+7%
Grutto (A156)	670	++	?	1008	+50%

5.3.1 Kolgans

Populatie
Voor de kolgans geldt een populatiedoelstelling van 13900 ganzen die het gebied gebruiken als slaap- en rustplaats. De langetermijntrend vanaf 1993 is positief, op de kortere termijn is er geen significante trend aantoonbaar. Vanaf de jaren ’90 groeide de populatie kolganzen in de Groote Wielen explosief, tot een piek tussen 2000 en 2005 waarin de huidige doelstellingen werden gehaald. Sindsdien is de populatie echter weer sterk gedaald. De laatste jaren schommelt de populatie rond de 5000 individuen en wordt de populatiedoelstelling dus niet gehaald (Tabel 5.3). Er is een hoop variatie tussen de populatieaantallen in verschillende jaren, maar in de eerste beheersplanperiode is ook in jaren waarin veel ganzen in het gebied zijn waargenomen de populatiedoelstelling niet meer gehaald (Figuur 5.1). Dit lijkt echter nog geen groot probleem, omdat door een uitbreiding van geschikt leefgebied in Friesland de ganzen waarschijnlijk slechts verplaatst zijn en de totale populatie in de provincie dus niet dalende is.

ONTWERP

Leefgebied
Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te behouden. Hiervoor is het noodzakelijk dat er voldoende oppervlakte aan zomerpolder is die in de winter onder water staat en moeten er voldoende graslanden zijn om op te foerageren. Uit de knelpuntenanalyse blijkt dat er waarschijnlijk voldoende van zulke gebieden aanwezig zijn in en rond het gebied. Om de kolgans te ondersteunen is in de eerste beheerplanperiode extra handhaving op verstoring uitgevoerd (maatregel 10). Aangezien er momenteel geen monitoring plaatsvindt van het leefgebied van de kolgans, is niets te zeggen over de trend van leefgebiedkwaliteit en -oppervlakte en dus ook niet of de leefgebieddoelstellingen worden behaald.

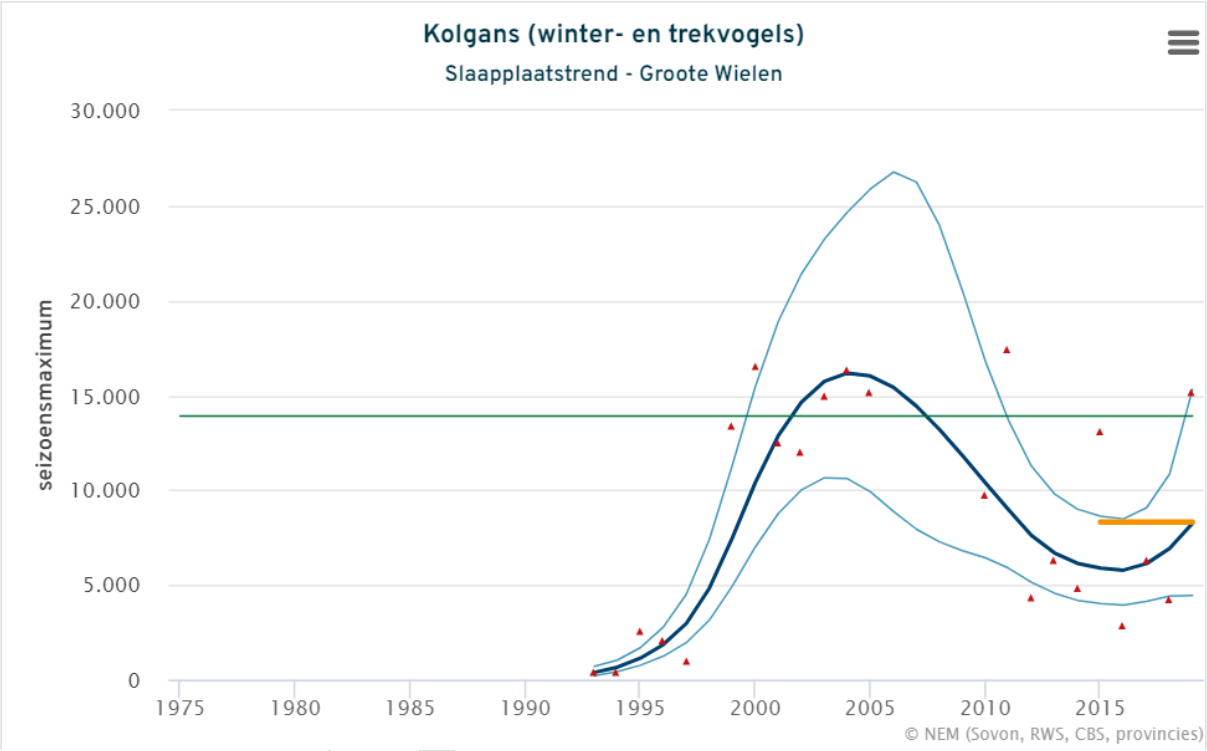

Figuur 5.1: Populatietrend kolganzen in de Groote Wielen. Weergegeven zijn het seizoensmaximum (rode punten), de trendlijn (donkerblauw) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtblauw). In groen wordt de instandshoudingsdoelstelling voor de soort weergegeven. De oranje lijn geeft het gemiddelde over de laatste vijf seizoenen. Bron: www.sovon.nl

5.3.2 Brandgans

Populatie
Voor de brandgans geldt een populatiedoelstelling van 11800 ganzen die het gebied gebruiken als slaap- en rustplaats. De langetermijntrend vanaf 1993 is positief en de kortetermijntrend is stabiel. De populatie brandganzen in de Groote Wielen is vanaf de jaren ’90 explosief gestegen tot een top rond 2000 om en nabij de huidige populatiedoelstellingen. Sindsdien heeft de populatie rond dit niveau geschommeld. Er is veel variatie in populatieaantallen tussen verschillende jaren, waarbij de doelstelling het ene jaar wel en het andere niet wordt gehaald, met cijfers die schommelen rond de 11.000 individuen. Hiermee wordt de doelstelling dus net niet gehaald, hoewel in jaren waarin veel ganzen in het gebied worden waargenomen de gewenste populatiegrootte wel wordt overgeschreden (Figuur 5.2). Ook ligt de gemiddelde populatie over de afgelopen jaren binnen de kritieke grens die SOVON aanhoudt van 25% ten opzichte van de doelstelling (Tabel 5.3). Er lijkt nog geen groot probleem, omdat door een uitbreiding van geschikt leefgebied in Friesland de ganzen waarschijnlijk slechts verplaatst zijn en de totale populatie in de provincie dus niet dalende is.

Leefgebied
Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te behouden. Hiervoor is het noodzakelijk dat er voldoende ondiep water is, bijvoorbeeld ondergelopen zomerpolders, en dat er voldoende graslanden zijn om op te foerageren. Uit de knelpuntenanalyse blijkt dat er waarschijnlijk voldoende van zulke gebieden aanwezig zijn in en rond het gebied. Om de brandgans te ondersteunen is in de eerste beheerplanperiode extra handhaving op verstoring uitgevoerd (maatregel 10). Aangezien er momenteel geen monitoring plaatsvindt van het leefgebied van de kolgans, is niets te zeggen over de trend van leefgebiedkwaliteit en -oppervlakte en dus ook niet of de leefgebieddoelstellingen worden behaald.

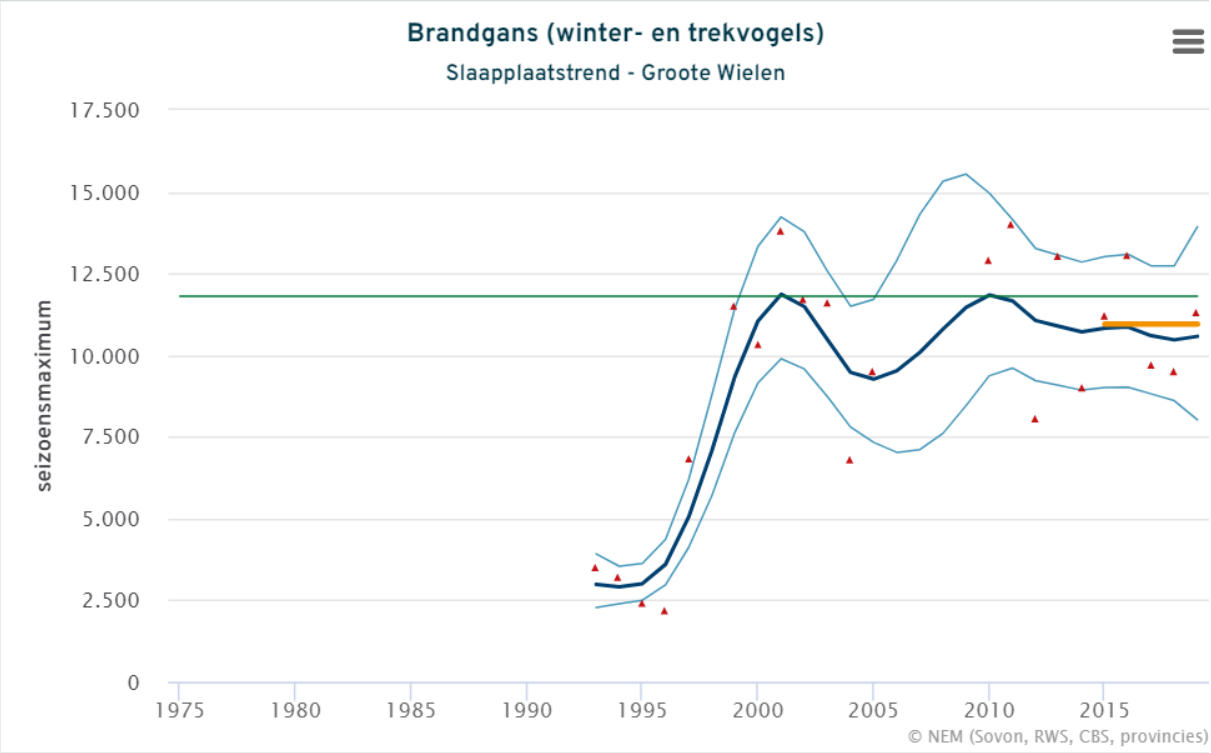

Figuur 5.2: Populatietrend brandganzen in de Groote Wielen. Weergegeven zijn het seizoensmaximum (rode punten), de trendlijn (donkerblauw) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtblauw). In groen wordt de instandshoudingsdoelstelling voor de soort weergegeven. De oranje lijn geeft het gemiddelde over de laatste vijf seizoenen. Bron: www.sovon.nl

5.3.3 Smient

Populatie
Voor de smient geldt een populatiedoelstelling van 1300 individuen die het gebied gebruiken als slaap- en rustplaats. Op de lange termijn (vanaf 1993) is er geen significante trend aantoonbaar voor de populatie, maar op de korte termijn (twaalfjarig) is de trend significant stijgend. Tussen 2000 en 2010 daalde de smientpopulatie in de Groote Wielen hard, maar sindsdien is de trend weer sterk positief (Figuur 5.3). De variatie van de populatieaantallen tussen verschillende jaren is erg groot, met soms zelfs een verdubbeling of halvering in twee achtereenvolgende jaren. Gemiddeld genomen wordt in de eerste beheerplanperiode de doelstelling van 1300 individuen gehaald (Tabel 5.3). Landelijk is de populatie na een dalende periode vanaf 2010 weer grotendeels gestabiliseerd.

Leefgebied
Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te behouden. Hiervoor is het noodzakelijk dat er voldoende waterrijke graslandgebieden zijn en dat er voldoende ondiep water is, bijvoorbeeld via een ondergelopen zomerpolder. Met maatregel 2 en 3 is het

waterbeheer in de Ryptsjerksterpolder geoptimaliseerd voor de smient. Ook heeft er in de eerste beheerplanperiode extra handhaving op verstoring plaatsgevonden (maatregel 10). Uit de knelpuntenanalyse blijkt dat er nu waarschijnlijk voldoende slaap- en foerageergebied in en rond de Groote Wielen aanwezig is. Aangezien er momenteel geen monitoring plaatsvindt van het leefgebied van de smient, is niets te zeggen over de trend van leefgebiedkwaliteit en -oppervlakte en dus ook niet of de leefgebieddoelstellingen worden behaald.

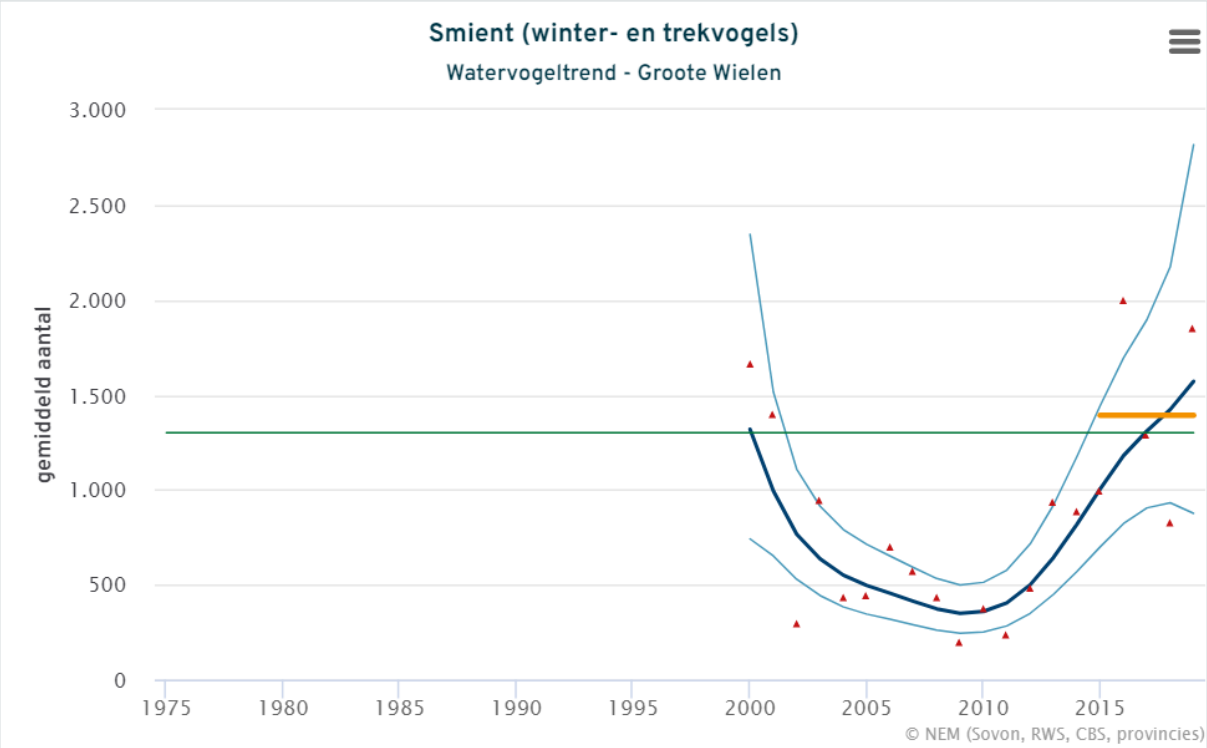

Figuur 5.3: Populatietrend smient in de Groote Wielen. Weergegeven zijn het seizoensgemiddelde (rode punten), de trendlijn (donkerblauw) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtblauw). In groen wordt de instandshoudingsdoelstelling voor de soort weergegeven. De oranje lijn geeft het gemiddelde over de laatste vijf seizoenen. Bron: www.sovon.nl

5.3.4 Grutto

Populatie

Voor de grutto geldt een populatiedoelstelling van 670 individuen die het gebied gebruiken als slaap- en rustplaats. Hoewel de broedpopulatie van grutto's in Friesland sterk dalende is, is de langetermijntrend (sinds 2000) van de rustpopulatie in de Groote Wielen positief. In deze eeuw is de populatie doorgaans ruim groter dan de doelstelling. De populatieaantallen schommelen sterk: een factor 2 tot 3 boven of onder de doelstelling is niet uitzonderlijk, waarbij jaren met minder grutto's zeldzamer zijn dan jaren met meer aantallen dan de doelstelling (Figuur 5.4). Op de korte termijn is er geen significante populatietrend waarneembaar, maar gemiddeld genomen wordt de doelstelling de afgelopen 5 jaar ruim gehaald (Tabel 5.3). Dit is opmerkelijk aangezien zowel de broedpopulatie als de overwinterende populatie grutto's in Nederland een sterk dalende trend vertonen sinds 2000. Als de trend in de rest van de omgeving negatief blijft, kan dit op termijn ook zijn effect gaan hebben op de haalbaarheid van de doelstellingen in het gebied zelf.

Leefgebied

Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te behouden. Hiervoor is het noodzakelijk dat er voldoende ondiep water is, bijvoorbeeld ondergelopen zomerpolders, en dat er voldoende natte graslandgebieden zijn. Om voldoende leefgebied voor de

grutto te creëren is de waterhuishouding in de Ryptsjerksterpolder (maatregel 3) geoptimaliseerd. In het oorspronkelijke plan zou ook een kadedijk worden geherprofileerd (maatregel 15), maar dit bleek niet nodig. Uit de knelpuntenanalyse blijkt dat er momenteel voldoende rust- en foerageergebied aanwezig is. Aangezien er momenteel geen monitoring plaatsvindt van het leefgebied van de grutto, is niets te zeggen over de trend van leefgebiedkwaliteit en -oppervlakte en dus ook niet of de leefgebieddoelstellingen worden behaald.

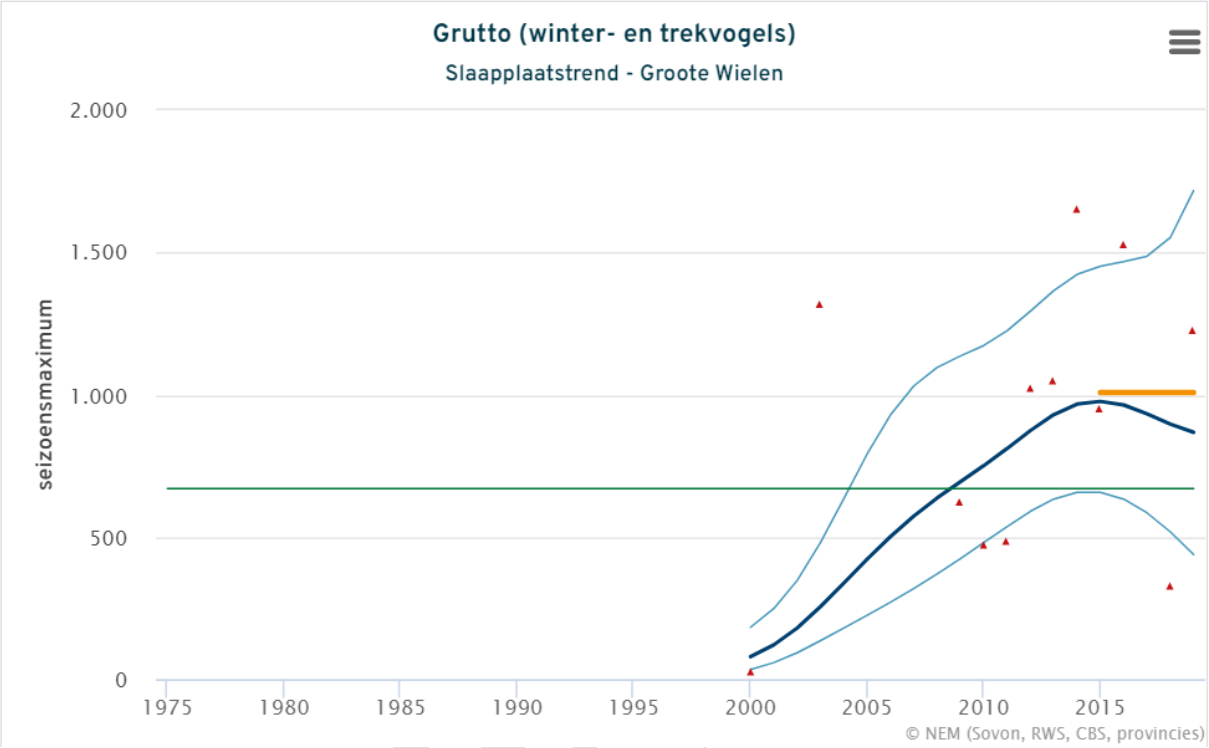

Figuur 5.4: Populatietrend grutto's in de Groote Wielen. Weergegeven zijn het seizoensgemiddelde (rode punten), de trendlijn (donkerblauw) en het 95% betrouwbaarheidsinterval van de trendlijn (lichtblauw). In groen wordt de instandshoudingsdoelstelling voor de soort weergegeven. De oranje lijn geeft het gemiddelde over de laatste vijf seizoenen. Bron: www.sovon.nl

5.4 Habitatrichtlijnsoorten

5.4.1 Bittervoorn

Populatie

Voor de bittervoorn geldt de doelstelling om de populatie in het gebied in stand te houden. Er zijn weinig historische gegevens over het voorkomen van de bittervoorn, waardoor het lastig is om een nulsituatie te bepalen. In 2013 is schepnetonderzoek gedaan naar de bittervoorn, waarbij de soort in 6 van de 11 kilometerhokken van de Groote Wielen werd aangetroffen. In 2020 is een regulier tweejaarlijks monitoringsprogramma gestart. Hierbij zijn in 2020 de zes kilometerhokken waar bittervoorn in 2013 was aangetroffen geïnventariseerd op bittervoorn via schepnet/elektrovisserij conform NEM methodiek. Van de zes onderzochte kilometerhokken werd de bittervoorn in twee aangetroffen. Op basis van deze gegevens is het lastig om een populatietrend te bepalen, maar de trend lijkt eerder negatief dan positief. De nieuw opgezette monitoring zal meer uitsluitsel geven over de trend van de bittervoornpopulatie, de staat van de instandhoudingsdoelstelling en de noodzaak om aanvullende maatregelen te nemen.

Leefgebied
Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te behouden. Hiervoor is het onder andere nodig dat er voldoende langzaam stromend, helder en ondiep water aanwezig is met voldoende onderwatervegetatie. Ook moeten er genoeg zoetwatermossels van de geslachten *Anodonta* en *Unio* zijn, om eitjes op af te zetten. Binnen de leefgebieden is het belangrijk dat er geen onpasseerbare obstakels in de waterwegen aanwezig zijn en dat er een goede verbinding is tussen paai- en opgroeiplaatsen in de polder en de boezem, zodat er migratie kan plaatsvinden. Om het leefgebied van de bittervoorn te versterken is de detailwaterhuishouding van de Binnemiedepolder-zuid en de Weeshúspolder geoptimaliseerd (maatregel 6). Middels maatregel 7 (verbinding met de Bouwepet) is er een begin gemaakt met een betere verbinding met andere gebieden, zodat de populatie robuuster en minder geïsoleerd kan worden. Ook met de verbinding met de Kleine Wielen (maatregel 8), die nog niet is gerealiseerd, wordt dit doel beoogd. De aanleg van natuurvriendelijke overs (maatregel 12) heeft op een andere manier plaatsgevonden. Aangezien er momenteel geen monitoring plaatsvindt van het leefgebied van de bittervoorn, is niets te zeggen over de trend van leefgebiedkwaliteit en -oppervlakte en dus ook niet of de leefgebieddoelstellingen worden behaald.

Hoewel er al veel is gedaan aan de waterhuishouding in het gebied is het nog niet duidelijk of alle knelpunten uit het interne rapport van IFG (2013) al zijn opgelost. Destijds was de verbinding tussen polders en boezem niet goed genoeg, waardoor seizoenstrek en mosselpopulaties negatief worden beïnvloed. Binnen het gebied waren veel duikers en andere doorgangen verstopt of overwoekerd, waardoor gebieden slecht toegankelijk zijn. Verder waren beheermaatregelen zoals baggeren en opschonen van sloten niet altijd goed afgestemd op de bittervoornpopulatie, waardoor deze zowel direct als indirect, via de mosselpopulatie, hier nadeel van ondervond. Uit de analyse van RAVON blijkt ook dat er onvoldoende kennis is over de bittervoornpopulatie. Zowel voor het leefgebied als de populatie is er dus nog meer kennis nodig. Met het opgezette monitoringsprogramma kan dit in de toekomst worden verbeterd.

5.4.2 Meervleermuis

Populatie
Voor de meervleermuis geldt de doelstelling om de populatie in stand te houden. Vanaf 1994 vindt er een uitgebreide monitoring van meervleermuizen plaats. Hiervoor worden bij de verblijfplaatsen buiten het gebied de populaties van de kraamkolonies geteld en wordt er via driejaarlijkse vliegroutetellingen bepaald in welke gebieden deze populaties foerageren. Zodoende kan de populatie die gebruik maakt van verschillende gebieden worden bepaald.

Hoewel er veel variatie zit tussen jaren qua grootte van de populaties, is het duidelijk dat de meervleermuispopulatie die foerageert in de Groote Wielen de afgelopen jaren zeer sterk is afgenomen, met zowel een negatieve kortetermijn- als langetermijntrend. Deze daling ging tot 2014 vrij geleidelijk, maar daarna versnelde de daling behoorlijk, waarna in 2020 nog maar 50% van de populatiegrootte van 1994 over was. Met een kleine 30% waren 2017 en 2018 voorlopig de slechtste jaren voor de meervleermuis in de Groote Wielen. Het lichte herstel dat zichtbaar lijkt sindsdien kan komen doordat er tegenwoordig meer kolonies gevonden worden dan in eerdere jaren, wat de cijfers kunstmatig relatief hooghoudt (pers. comm. John Melis). De doelstelling om de populatie in stand te houden wordt momenteel dus niet gehaald. Dit komt overeen met het algemene beeld in Nederland, waar de meervleermuispopulatie onder grote druk staat. In Friesland lijkt de populatie de laatste jaren wel stabieler dan in de rest van Nederland.

Leefgebied
Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied in stand te houden. Hiervoor is het binnen het gebied zelf onder andere belangrijk dat de prooidichtheid er, in de vorm van een diverse en grote insectenpopulatie, goed is, dat er genoeg geschikte waterpartijen met rietzomen zijn en dat er niet te veel lichtverstoring is. Aangezien er momenteel geen monitoring

CONCEPT

plaatsvindt van het leefgebied van de meervleermuis, is niets te zeggen over de trend van leefgebiedkwaliteit en -oppervlakte en dus ook niet of de leefgebieddoelstellingen worden behaald.

Het grootste knelpunt voor de meervleermuis bevindt zich momenteel buiten het gebied, bij de huisvesting. Doordat veel gebouwen gerenoveerd en geïsoleerd worden verdwijnt namelijk in een rap tempo een groot deel van de huisvestingsmogelijkheden voor de meervleermuis, wat de populatie sterk onder druk zet. Verstoring door bouwwerkzaamheden, het isoleren van spouwmuren en de aanleg van zonnepanelen, waardoor daken niet meer genoeg opwarmen, worden als belangrijkste oorzaken van de achteruitgang van huisvestingsmogelijkheden van de meervleermuis beschouwd. De belangrijkste kolonies die gebruik maken van de Groote Wielen zijn gesitueerd in Leeuwarden en Gytsjerk. In Leeuwarden lijken de belangrijkste slaapplaatsen de laatste jaren te zijn verdwenen, waardoor deze groep momenteel zwervend is, op zoek naar een nieuwe slaapplek. In Gytsjerk lijkt de kraamkolonie vertrokken te zijn. Hiervoor is een mannenkolonie in de plaats gekomen. Aangezien momenteel vooral de kraamkolonies onder druk staan is dit een ongunstige ontwikkeling. Met maatregel 9 is geprobeerd meer bewustwording in de omgeving te creëren.

5.4.3 Noordse woelmuis

Populatie
Voor de noordse woelmuis geldt de doelstelling om de populatie in stand te houden. Er zijn weinig historische data over de noordse woelmuispopulatie in dit gebied, waardoor het lastig is om een uitgangssituatie en langetermijntrend te bepalen. Sinds 2010 zijn geen individuen van deze soort meer waargenomen in het gebied en er zijn ook geen andere aanwijzingen dat ze nog wel aanwezig zijn in dit gebied. In 2007 is de soort voor het laatst aangetroffen in uilenballen.

In 2017 is een monitoringsprogramma voor de noordse woelmuis opgestart in Friesland op basis van eDNA van keutels. Met deze methodiek wordt geen inzicht verkregen in populatieaantallen maar wel in aan- of afwezigheid en verspreiding van de noordse woelmuis en andere woelmuissoorten. Hierbij zijn in 2017 voor de nulmeting 19 gebieden in de Groote Wielen bemonsterd. In 2019 is dit teruggebracht tot 7 locaties waarbij elk jaar 4 van de 7 locaties geselecteerd worden om te inventariseren. Tijdens zo'n meting worden 5 keutelhoopjes per locatie verzameld, waarna met DNA-analyses de soort wordt bepaald. In al deze meetrondes zijn geen noordse woelmuizen aangetroffen. Als er dus nog een populatie noordse woelmuizen aanwezig is, is deze zeer klein in verhouding tot de andere woelmuissoorten. Hoewel niet valt uit te sluiten dat er nog een kleine, gefragmenteerde populatie noordse woelmuizen in het gebied aanwezig is, heeft het er alle schijn van dat de soort niet meer in het gebied voorkomt.

Leefgebied
Voor deze soort geldt de doelstelling om de omvang en kwaliteit van het leefgebied te vergroten. Hiervoor is het noodzakelijk dat er genoeg waterpeildynamiek is, met regelmatige inundatie van sommige gebieden en dat er geschikte rietvegetaties, afgewisseld met overstromingsgrasland aanwezig zijn. Aangezien het lastig is om een nulsituatie te bepalen valt er niet te zeggen of deze doelstelling gehaald is. Een goede landelijke definitie van leefgebied is (nog) niet aanwezig. In het eerste beheerplan werd aangegeven dat er een vegetatiekartering ten behoeve van de noordse woelmuis zou worden uitgevoerd in de eerste beheerplanperiode, maar dit is nog niet gebeurd.

Concurrentie met de aardmuis en de veldmuis wordt beschouwd als de grootste veroorzaker van de achteruitgang van noordse woelmuispopulaties in de Groote Wielen en de rest van Friesland. Aangezien noordse woelmuizen beter kunnen overleven in moeras en plas-drasgebieden dan aardmuizen is met maatregel 14 gepoogd de habitat en concurrentiepositie van de noordse woelmuis te verbeteren. Ook maatregel 12 en 16 hadden dit als doel, maar deze zijn op een andere wijze uitgevoerd. Ook wordt er door verbindingen geprobeerd de Groote Wielen onderdeel te maken van een groter gebied waar nog wel Noordse woelmuizen voorkomen, zodat er de mogelijkheid is tot rekolonisatie. Hiervoor is met name maatregel 8 van belang.

ONTWERP

Uit de knelpuntenanalyse blijkt dat er in theorie een vrij groot geschikt leefgebied is, maar dat op veel plekken ofwel de inundatie ofwel de vegetatie niet voldoet aan de eisen. Het areaal dat zowel de juiste inundatie als vegetatie heeft is versnipperd, waardoor kolonisatie door de aardmuis makkelijker plaatsvindt gedurende droge periodes. Vooral in de grote wateren is er niet voldoende waterdynamiek, in de zomerpolders die in de winter onder water staan is er wel genoeg inundatie. Hier staat tegenover dat het vegetatiebeheer in de zomerpolders vaak te intensief is voor de noordse woelmuis, terwijl het vegetatiebeheer in de verdrogende rietlanden niet intensief genoeg is, waardoor verbossing optreedt.

ONTWERP

6. Kansen en aanbevelingen

In de vorige hoofdstukken is aangegeven wat de stand van zaken is ten aanzien van de maatregelen en de instandhoudingsdoelstellingen. Hieruit komt naar voren dat er al veel maatregelen zijn uitgevoerd om het gebied te optimaliseren voor de aangewezen soorten. Het effect van de maatregelen op de soorten is gezien de beperkte periode nog niet echt te bepalen. Er is wel een algemeen beeld gevormd, waaruit blijkt dat de Groote Wielen een goed rust- en foerageergebied is en blijft voor vogelsoorten. Voor de habitatrichtlijnsoorten en broedvogels worden momenteel de doelstellingen niet gehaald, maar zijn wel aanvullende maatregelen mogelijk.

In dit hoofdstuk worden dan ook kansen benoemd en aanbevelingen gedaan om het gebied verder te ontwikkelen ten behoeve van de instandhoudingsdoelstellingen. Er liggen bijvoorbeeld kansen op het vlak van veranderend beleid en plannen. Daarnaast zijn er aanbevelingen om een verdere ontwikkeling van het gebied mogelijk te maken en processen ten aanzien van het verzamelen van gegevens te verbeteren. Het volgende beheerplan moet ook voorbereid zijn op eventuele aanpassingen vanuit het landelijke beleid Natura 2000.

6.1 Wijzigingen in beleid

Landelijke beleidswijzigingen
In 2022 vindt een verdere uitwerking plaats ten aanzien van het actualiseren van de doelen en het bepalen van het doelbereik. Voor het beheerplan van de 2e beheerplanperiode moet dan ook rekening worden gehouden met eventuele wijzigingen. Deze wijzigingen kunnen op verschillende niveaus plaatsvinden. Het kan gaan om aanpassingen van het aanwijzingsbesluit waarbij onder andere soorten als kleine modderkruiper, rivierdonderpad en otter worden toegevoegd. Dit biedt wellicht verdere kansen om op een breder vlak maatregelen te nemen in het gebied. Daarnaast kan op landelijk niveau de doelensystematiek met een landelijk vastgesteld beoordelingskader effecten hebben op benodigde monitoring en verantwoording naar het Rijk. Het kan nodig zijn om meer, of andere gegevens te verzamelen als instandhoudingsdoelstellingen verder worden gekwantificeerd. Het is wenselijk om in het nieuwe beheerplan rekening te houden met eventuele aanpassingen ten aanzien van doelen en de doelensystematiek.

Provinciale beleidswijzigingen
Rondom het gebied liggen ganzenrustgebieden die van belang zijn voor de ganzen die overwinteren in de Groote Wielen en die ook een bufferende werking hebben, waardoor er meer rust is in het gebied zelf. De afgelopen jaren hebben wijzigingen in het beleid gezorgd voor een afname van het oppervlak van deze ganzenrustgebieden rondom het gebied. Volgens de knelpuntenanalyse van SOVON leidt dit momenteel niet tot knelpunten. Het blijft wel belangrijk voor het gebied dat er voldoende rustgebied aanwezig is. Momenteel wordt een nieuw ganzenbeleid vastgesteld. Dit biedt kansen om bij het opstellen van het beheerplan en het herziene ganzenbeleid een koppeling te maken waarbij de doelstellingen ten aanzien van rust in het Natura 2000-gebied kunnen worden versterkt.

Ook ten aanzien van het uit te voeren Aanvalsplan Grutto ligt er mogelijk een kans. Een deel van de Groote Wielen is ook van belang voor weidevogels. Maatregelen voor weidevogels kunnen daarnaast positief zijn voor de kemphaan als doelsoort. Daar waar mogelijk kunnen doelen vanuit Natura 2000 en de weidevogels elkaar versterken. Hierbij is het wel van belang om te zorgen dat aangewezen soorten van moerasvegetatie hiervan geen negatieve gevolgen ondervinden. De doelstellingen van Natura 2000 zijn prioritair.

In 2022 wordt daarnaast beleid ontwikkeld ten aanzien van bestrijding of beheersing van invasieve exoten. Dit beleid zal ook van invloed zijn op Natura 2000-gebieden. In het nieuw op te stellen beleid zal een koppeling worden gezocht tussen de bestrijding of beheersing van deze exoten en de beheermaatregelen. Als exoten aanwezig zijn en een risico vormen voor de

CONCEPT

instandhoudingsdoelstellingen wordt gezocht naar maatregelen en financiering binnen het nieuwe beheerplan.

In de provinciale beleidswijzigingen liggen zowel kansen als aandachtspunten. De kansen liggen in de mogelijkheden om via het beleid extra maatregelen te nemen die versterkend kunnen zijn voor de doelen in het gebied. Het is daarbij wel van belang dat de doelen vanuit Natura 2000 prioritair zijn. Daarnaast kan gewijzigd of nieuw beleid ook voor aanvullende maatregelen binnen het beheerplan zorgen. Het is aan te raden om in het nieuwe beheerplan rekening te houden met deze mogelijke aanvullende maatregelen.

6.2 Activiteiten in en om het gebied

Er wordt geen structurele informatie verzameld over het gebruik en de activiteiten in het gebied, zodat niet te bepalen is of deze zijn gewijzigd. Om grip te krijgen op wijzigingen in activiteiten en nieuwe activiteiten is het nodig om meer inzicht te krijgen in de huidige activiteiten en veranderingen in deze activiteiten te volgen. Met name activiteiten die waren getoetst met een mogelijk effect zijn van belang. Zo is het volgen van recreatieve activiteiten bijvoorbeeld nodig om:

- De intensiteit van waterrecreatie met een verstorend effect op rustgebieden van ganzen, broedgebied of leefgebieden van (habitatrichtlijn)soorten te kunnen volgen.
- Nieuw recreatief gebruik, zoals het gebruik van drones of nieuwe (vaar)routes wat kan leiden tot extra verstoring, te toetsen.

In het gebied vindt ook visserij plaats. De vergunningen zijn door de gemeente afgegeven tot eind 2024. Bij het vernieuwen van de vergunningen kan gekeken worden of locaties of de wijze van vissen afgestemd moet worden aan de doelstellingen van het gebied. De bekende ontwikkeling in de Kleine Wielen (evenementen) en ten westen van het gebied (uitbreiding Leeuwarden) moeten worden gevolgd.

Op 1 januari 2020 heeft er ten aanzien van activiteiten een wettelijke wijziging plaatsgevonden. Voor deze datum konden activiteiten die waren gestart voor 31 maart 2010 ongewijzigd doorgang vinden als (bestaand) gebruik zonder negatieve effecten. Vanaf januari 2020 kunnen alle activiteiten te maken krijgen met een toetsing als er een mogelijk negatief is te verwachten op instandhoudinsgdoelstellingen.

Het is om meerdere redenen dan ook nodig om meer grip te krijgen op de activiteiten in het gebied. Hiervoor wordt aangeraden om te kijken op welke wijze activiteiten beter in beeld kunnen worden gebracht en daarna ook kunnen worden gevolgd/gemonitord. Aangeraden wordt verder om wijzigingen in activiteiten en nieuwe activiteiten wordt via een vergunningtraject te laten toetsen aan de Wnb.

6.3 Vogels

6.3.1 Porseleinhoen

Het porseleinhoen is na 2008 niet meer als broedvogel waargenomen in het gebied. Om een terugkeer van deze soort te bewerkstelligen kan het leefgebied nog verder worden geoptimaliseerd. Hierbij dient gekeken te worden naar zowel inrichting als beheer. Belangrijk voor het porseleinhoen is dat er een lage moerasvegetatie of natte ruigtevegetatie aanwezig is. Hiervoor is het aan te bevelen dat er verdere stappen worden genomen met het terugbrengen van dynamiek in het waterpeil. Hierbij is het belangrijk dat er in het voorjaar meer ondiepe wateren aanwezig zijn en dat moerasvegetatie niet verruigt. Reeds verruigde vegetatie, die zich kenmerkt door de opslag van bomen en struiken,

CONCEPT

dient te worden gemaaid en geplagd zodat deze zich kan herstellen. Vervolgens moet worden gemonitord of de vegetatie niet opnieuw verruigt zodat er op tijd kan worden ingegrepen. Verder onderzoek naar het optimale vegetatiebeheer voor deze soort is gewenst, zodat hier nog concretere stappen kunnen volgen.

6.3.2 Kemphaan

In de afgelopen 20 jaar is er maar 1 broedpaar van de kemphaan waargenomen in het gebied. Dit past in een landelijke trend dat de kemphaan steeds verder verdwijnt als broedvogel in Nederland. Hoewel het lastig zal worden om in dit gebied weer terug te komen op de gewenste aantallen is de doelstelling dat er in ieder geval genoeg leefgebied is voor 10 territoria. Dit lijkt nu nog niet volledig het geval te zijn. Om het geschikte broedareaal te vergroten is het belangrijk om het aantal natte graslanden met plas-drassituaties die als broed- en foerageergebied kunnen dienen nog verder te vergroten. Verder kan er verschralingsbeheer worden ingezet om de habitatgeschiktheid te verhogen.

Zoals gezegd ligt het probleem van de kemphaan niet alleen in de Groote Wielen, maar in heel Friesland en zelfs Nederland. Als we willen dat de kemphaan weer in grote getalen terugkeert naar Nederland als broedvogel zal hiervoor meer moeten gebeuren. Het valt aan te bevelen een onderzoek te doen naar de kemphaanpopulatie van Friesland in een brede context en wat er ook buiten de Natura 2000-gebieden nodig is om de soort te ondersteunen.

6.3.3 Rietzanger

De rietzangerpopulatie bevindt zich momenteel niet in een kritieke situatie voor wat betreft het halen van de doelen. De afgelopen jaren neemt de populatie echter wel langzaam maar zeker af, dus het is verstandig om te proberen deze daling om te keren. Aangezien de rietzanger in een soortgelijk habitat leeft als het porseleinhoen vallen vergelijkbare maatregelen aan te bevelen. Vooral het tegengaan van verruiging van riet en moeras heeft hier prioriteit. Hiervoor is genoeg waterpeildynamiek gewenst en dient de bestaande bomen- en struikenopslag te worden verwijderd en de vegetatie geplagd. Vervolgens moet worden gemonitord of de vegetatie niet opnieuw verbost zodat er op tijd kan worden ingegrepen.

6.3.4 Niet-broedvogels

Voor de niet-broedvogels (kolgans, brandgans, smient, grutto) worden momenteel de instandhoudingsdoelstellingen grotendeels gehaald. Alleen de kolganspopulatie ligt ruim onder de doelstelling, maar dit wordt niet als problematisch beschouwd, gelet op de totale populatie in Friesland. Hierom zijn er niet direct nieuwe maatregelen nodig om deze soorten te ondersteunen. Wel kunnen deze soorten meeprofiteren van vernattingsmaatregelen die voor andere soorten worden uitgevoerd.

6.4 Habitatrichtlijnsoorten

6.4.1 Bittervoorn

De monitoring van de bittervoorn is pas recent gestart, waardoor er nog niet veel bekend is over de bittervoornpopulatie in dit gebied. Het is aan te bevelen om in de tweede beheerplanperiode te kijken naar de knelpunten in het leefgebied. Hiervoor is het handig om het knelpuntenonderzoek uit 2013 te actualiseren, zodat er gericht gekeken kan worden wat moet worden verbeterd in het leefgebied van deze soort.

ONTWERP

Maatregelen die momenteel worden genoemd om de polder De Warren beter bereikbaar te maken voor vissen en maatregelen als het verondiepen en vergroten van het areaal watervegetatie vanuit de KRW zullen het leefgebied van de bittervoorn waarschijnlijk vergroten. In het gebied kan verder nog worden gekeken naar de passeerbaarheid van duikers en andere doorgangen waar de bittervoorn gebruik van maakt, zoals verbindingen tussen de boezem en de polders. Ten aanzien van het beheer moet gekeken worden waar dit kan worden geoptimaliseerd, zodat oeverzones worden ontzien en vissen en mosselen na baggerwerkzaamheden worden teruggeplaatst.

6.4.2 Meervleermuis

Voor de meervleermuis is het duidelijk dat het grootste knelpunt ligt bij de verblijfplaatsen van de kraamkolonies. Deze verblijfplaatsen liggen buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied, maar zijn van groot belang voor het behalen van de doelstellingen. Het wordt aanbevolen om voor behoud van deze verblijfplaatsen specifieke maatregelen op te nemen in het beheerplan.

Het grootste knelpunt voor de verblijfsplaatsen ligt in de isolatie van spouwmuren en het plaatsen van zonnepanelen waardoor gebouwen ongeschikt worden voor meervleermuizen. Hiervoor is het belangrijk om bij de bekende kraamverblijven navraag te doen naar isolatieplannen en goede voorlichting te geven. Verder is het belangrijk om het verband tussen isolatie en zonnepanelen en de populatietrends van meervleermuiskolonies verder te onderzoeken. Het is ook belangrijk om de mogelijkheden om nieuwe verblijfplaatsen te creëren te onderzoeken. Hiervoor kan worden gekeken naar kerkzolders en schuren, maar ook naar de optie om helemaal nieuwe verblijfplaatsen te bouwen. Hierbij is het belangrijk om rekening te houden met de locatie ten opzichte van verstoring en foerageergebieden.

In Leeuwarden worden verschillende verblijfplaatsen gebruikt als kraam- en satellietkolonies. Hier bestaat het gevaar dat als een aantal van deze plekken wegvalt, de groep onrustig en zwervend wordt. Het is belangrijk om dit verblijvennetwerk te onderzoeken en mogelijke knelpunten te identificeren.

Het merendeel van de huidige monitoring vindt plaats op de kraamkolonies, maar het kan ook interessant zijn om te kijken naar de mannenkolonies, waar mannetjes die niet bij een kraamkolonie horen in variabele groepsgroottes samenleven. In Gytsjerk is een grote mannenkolonie aanwezig, waarvan het interessant kan zijn om door middel van nieuw onderzoek de populatiedynamiek te volgen.

Een ander vlak waar een uitbreiding van de monitoring op kan plaatsvinden is de kwantiteit en kwaliteit van het voedselaanbod in het gebied. Het is belangrijk dat er een grote en diverse populatie insecten aanwezig is voor de meervleermuis.

6.4.3 Noordse woelmuis

De noordse woelmuis is sinds 2010 niet meer waargenomen in het gebied. Aangezien niet valt uit te sluiten dat er nog wel een restpopulatie aanwezig is en er mogelijk ook een kans op herkolonisatie bestaat wordt voor de komende beheerplanperiode wel aangeraden om te zorgen dat het leefgebied van de noordse woelmuis verder wordt geoptimaliseerd. Hiervoor is vooral de verhoging van de waterpeildynamiek belangrijk. Om het leefgebied van de soort goed in de benen te houden dient er te worden gestreefd naar een verhoging van ten minste 35 cm in de winter. Als dit niet lukt op de gehele boezem, kan eraan worden gedacht om de Groote Wielen, al dan niet tijdelijk, van het boezempeil los te koppelen zodat er specifiek peilbeheer kan worden toegepast.

Ook het vegetatiebeheer kan worden geoptimaliseerd. In de zomerpolders, waar momenteel de inundatieniveaus beter zijn dan rond de grote wateren, wordt te intensief gemaaid, terwijl in de droge rietvegetaties rond de grote wateren teveel opslag plaatsvindt. Door het maaibeheer te extensiveren in

ONTWERP

de zomerpolders en te intensiveren in rietvegetaties rond de grote wateren kan de geschiktheid van het gebied en de concurrentiepositie ten opzichte van de aardmuis en veldmuis dusdanig worden verbeterd dat de habitat ook geschikt kan worden bij een iets lagere peildynamiek dan hierboven genoemd. Door deze combinatie van peildynamiek en beheer kan het versnipperde leefgebied groot en robuust genoeg worden om een populatie noordse woelmuizen te onderhouden.

Om de noordse woelmuis een kans te geven het gebied opnieuw te koloniseren moet verder worden gewerkt aan de verbindingen tussen verschillende natuurgebieden. Het werk aan de verbinding met de Bouwepet en de Alde Feanen moet hiervoor worden voortgezet. Het is hierbij wel essentieel dat deze verbindingszones dusdanig nat zijn dat ze niet kunnen worden gebruikt door aard- en veldmuizen om het gebied binnen te dringen, om te voorkomen dat het probleem alleen maar groter wordt. Hiernaast is het verstandig te onderzoeken wat de mogelijkheden en voorwaarden zijn voor een handmatige herintroductie van de soort. Pas als het leefgebied optimaal is ingericht kan een herintroductie daadwerkelijk overwogen worden.

6.6 Monitoring

Om de effecten van maatregelen te volgen en ook de realisatie van doelen te kunnen volgen vindt veel monitoring plaats. De monitoring van soorten is momenteel goed opgezet. Om te kunnen bepalen of doelstellingen worden gehaald is vervolg van deze monitoring noodzakelijk. Alleen langlopende reeksen kunnen een goed beeld geven over een toe- of afname van de populatie en de mate van realisatie van de doelen.

Het beoordelen van de effecten van de maatregelen vindt alleen indirect plaats via de monitoring van de soorten. Om meer grip te krijgen op het effect van de maatregelen om het gebied te vernatten is het wenselijk om aanvullende monitoring op te zetten. Hierbij is het van belang om te kijken naar de mate van vernatting door de maatregelen en naar de effecten van deze vernatting. Ook het instellen van de peilen met gevolgen voor de leefgebieden van soorten zijn daarbij van belang. Voor de soorten is het ook aan te raden om het gebruik van de ecologische verbindingen te monitoren en de ontwikkeling en het beheer van leefgebieden te volgen door aanvullende vegetatieopnamen.

Zoals onder 6.2 aangegeven wordt aangeraden om ook activiteiten in en om het gebied beter in beeld te krijgen en te volgen. Zeker activiteiten die effect kunnen gaan hebben op instandhoudingsdoelstellingen kunnen momenteel niet goed in beeld worden gebracht.

Voor het nieuwe beheerplan is het nodig om een breed monitoringsplan te maken waarin alle aspecten van monitoring een plek krijgen. Het gaat dan om het volgen van soorten, leefgebieden, maatregelen en ook activiteiten. Daarbij is het wenselijk om te kijken waar koppelingen mogelijk zijn met al lopende monitoringstrajecten, zoals het PQ-netwerk en gegevens die It Fryske Gea en het Wetterskip Fryslân beschikbaar hebben. Voor deze monitoring is het ook nodig om voldoende financiële middelen beschikbaar te hebben.

6.7 Proces uitvoering en financiering

In het beheerplan staan tabellen over de uit te voeren maatregelen en de financiën van de maatregelen. De uitvoering vindt soms aangepast plaats en de geraamde kosten komen veelal niet overeen met de daadwerkelijke kosten. Om ten tijde van de uitvoering zicht te houden op zowel de feitelijke uitvoering als de financiën is het wenselijk om te kijken naar het werkproces. Hiervoor kan ook gekeken worden of de maatregelen en financiën anders in het beheerplan kunnen worden opgenomen. Hierbij valt te denken aan uitvoering via deelgebieden. Daarnaast kan ook een maatregelenkaart worden opgesteld die regelmatig wordt geüpdatet voor een actueel beeld van de uitvoering. Daarnaast is het aan te raden om financiële ruimte in het beheerplan op te nemen voor

CONCEPT

maatregelen als voorlichting, ondersteuning van lokale (vrijwilligers)groepen en andere beheerplanproceskosten.

Literatuurlijst

N. Beemster (A&W), D. Bekker (ZV), M. Sikkema (A&W), S. Bakker (A&W), M. La Haye (ZV) 2018 Nulmeting verspreiding Noordse woelmuis in Fryslân in 2017. Een onderzoek op basis van DNA in keutels. A&Wrapport 2407, Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden

N. Beemster (A&W, projectleiding, rapportage), J. Mulder (Provinsje Fryslân, GIS-analyse) 2018 Habitatanalyse voor de Noordse woelmuis in Fryslan. A&W-rapport 2396 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlde

Beheerplan Groote Wielen 2013

Dijkshoorn, 2013. Bittervoorn inventarisatie Groote Wielen, stagerapport It Fryske Gea.

Haarsma, A-J., W. Oevering, H. Zomer & R. Ploeg, 2021. Meervleermuis in Friesland. Uitvliegtellingen en populatietrend 2019-2021. Rapport R21.137 JM ecologie b.v., Gorredijk.

Haarsma, A-J. & Zomer, H., 2020. Monitoring meervleermuis in Friesland 2019-2021. Voortgang en aanbevelingen. JME-rapport R20.150 JM ecologie, Gorredijk

Harmsel, R. ter, J. Kranenbarg & T.C. Schippers, 2021. Monitoring ecologie Fryslân – perceel 3: poldervissen. Plan van aanpak: 2019-2021. Stichting RAVON, Nijmegen.

Oevering, W. & A-J. Haarsma., 2020. Meervleermuis in Friesland. Uitvliegtellingen en populatietrend 2020. JME-rapport R20.086 JM ecologie, Gorredijk.

Sovon knelpuntenanalyse

www.sovon.nl

ONTWERP

Bijlage 3: Ecologische vereisten en verstoringsgevoeligheden doelsoorten

Voor elke aangewezen doelsoort zijn in 2008 door het toenmalige Ministerie van LNV (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) profielendocumenten opgesteld (zie de website natura2000.nl). In deze documenten wordt aangegeven welke bescherming een soort geniet, welke ecologische eisen de soort aan zijn omgeving stelt, waar de soort voorkomt en wordt een beoordeling van de landelijke staat van instandhouding gegeven. Daarnaast zijn toen verschillende documenten opgesteld ten aanzien van effecten van maatregelen op soorten en verstoringsgevoeligheid van soorten. Ook is per soort een 'Natuurkalender' beschikbaar waarin kwetsbare perioden worden aangegeven. In deze bijlage volgt voor de specifieke doelsoorten voor het gebied in 2022 een overzicht van hun ecologische vereisten, gevoeligheden en kwetsbare perioden.

Habitatsoorten

Bittervoorn

foDe bittervoorn is een kleine, onopvallende zoetwatervis van 5-8 centimeter lang. Karakteristiek is de symbiotische levenswijze met grote zoetwatermosselen. De vissen hebben een blauwgroene streep op en voor de staartwortel die in paaitijd bij de mannetjes sterk opkleurt. De soort dankt zijn naam aan de bittere smaak. Nederland ligt aan de westzijde van zijn areaal dat zich uitstrekt van Centraal-Europa tot in de Oeral. De soort is vooral in laag Nederland te vinden.

Kwaliteitseisen omgeving

- Beschikbaarheid van zoetwatermosselen.
- Rijke onderwatervegetatie.
- Helder, schoon en relatief ondiep water.
- Geen dikke sliblaag.

Bittervoorns zijn voor de voortplanting afhankelijk van grote zoetwatermosselen; de vrouwtjes zetten er hun eitjes in af (april-juni). Nadat de eitjes zijn uitgekomen blijven de jongen nog circa drie weken in de mossel. Een bittervoornbiotoop dient daarom in het voorjaar in ieder geval te voldoen aan de eisen van deze mosselen. Bovendien heeft de soort een voorkeur voor een rijke onderwatervegetatie die voor voldoende beschutting kan zorgen. Randvoorwaarden voor de vestiging van de mosselen en de waterplanten zijn voldoende doorzicht en de afwezigheid van een dikke sliblaag. Men vindt deze voorwaarden doorgaans in de meer beschutte diepere sloten met langzaam stromend water waar geen scheepvaart plaatsvindt. In de zomer blijft de vis in dit habitat. Gespreide aanwezigheid van stenen (zoals brugpijlers) is bevorderlijk voor de soort, want deze vormen een zeer gewild foerageergebied.

Verstoringsgevoeligheden

- Fysieke barrières, zoals dammen en stuwen.
- Verslechtering waterkwaliteit: vertroebeling, vervuiling, verzuring.
- Verdwijnen zoetwatermossels, onderwaterbegroeiing en/of bittervoorn door mechanische verstoring.

Omdat de bittervoorn een geringe dispersieafstand heeft en niet snel een alternatief leefgebied bezet, is de soort erg gevoelig voor de negatieve effecten in zijn verspreidingsgebied. Binnen dat

CONCEPT

verspreidingsgebied is het van belang dat er geen barrières zijn in de vorm van dammen en stuwen en dergelijke. Verslechtering van de waterkwaliteit heeft direct en indirect gevolgen op de watervegetatie en de zoetwatermosselen en daarmee op de bittervoorns. De bittervoorn is verder zelf zeer gevoelig voor anorganische vervuiling.

Kwetsbare periode

In tabel b3-1 is de kwetsbare periode weergegeven, rekening houdend met de eisen van de zoetwatermosselen en de onderwatervegetatie. In de tijd van paaien en ei-afzet (begin april-eind juni) is de bittervoorn het meest kwetsbaar voor verstoring, gevolgd door de periode van opgroei van juveniele visjes. Om te zorgen voor voldoende habitat met waterplanten en grote zoetwatermosselen is ruimtelijk gefaseerd beheer en onderhoud noodzakelijk.

Tabel b3-1 Perioden waarin de bittervoorn en de organismen waarvan hij afhankelijk is kwetsbaar zijn voor mechanische verstoring: meest kwetsbaar periode kwetsbare periode minst kwetsbare periode

jan	feb	mrt	april	mei	jun	jul	aug	sept	okt	nov	dec

Verstoring in de vorm van fysieke beschadiging/vernietiging van mossels, onderwaterplanten of bittervoorns kan het gevolg zijn van bijvoorbeeld schonen, baggeren en de recreatievaart. Bovendien veroorzaken deze activiteiten een vertroebeling van het water. In watergangen met een watervoerende functie moet wel regelmatig worden geschoond en gebaggerd. Hiervoor gelden de volgende richtlijnen:

- Gefaseerd schonen na augustus, waarbij minimaal 25% en bij voorkeur 50% van de vegetatie wordt gespaard. Het gespaarde gedeelte wordt pas geschoond nadat het eerder geschoonde gedeelte voldoende is hersteld.
- Gefaseerd baggeren in september/oktober.
- Op de kant gedeponeerd schoonsel wordt direct na het schonen altijd gecontroleerd op de aanwezigheid van te beschermen soorten. Indien beschermde soorten aanwezig zijn, worden deze teruggezet in het water. Dat geldt ook voor hun gastheren zoals zoetwatermosselen in het leefgebied van de bittervoorn.

Meervleermuis

Meervleermuizen hebben een zomer- en een winterleefgebied. Het merendeel van de meervleermuizen uit Fryslân overwintert in Duitsland: het Sauerland en Teutoburgerwoud. De overwintering duurt van oktober tot april. Dan trekken de dieren naar de zomerleefgebieden waar ze kraamkolonies vormen. Het zomerleefgebied van de meervleermuis bestaat uit een netwerk: een populatie van vleermuizen gebruikt een stelsel van min of meer vaste verblijfplaatsen, foerageergebieden en ver- bindingsroutes. Fryslân is met zijn waterrijke landschap een belangrijk zomerleefgebied voor de meervleermuis, waarin wateren als die van de Groote Wielen belangrijk foerageergebied zijn.

Kwaliteitseisen omgeving

- Kraamkolonies:
    - Oude en nieuwe gebouwen: toegankelijk, droog en stabiel temperatuursverloop;
    - Rust: verstoren tijdens verblijf tast meestal deze functie blijvend aan.
- Vliegroutes:
    - Lijnvormige elementen;
    - Obstakelvrij;

CONCEPT

    - Onverlichte wateren;
    - Maximaal 30 km.
- Foerageergebied:
    - Netwerk van grote wateren met een variatie aan milieutypen;
    - Open, waterrijk;
    - Obstakelvrij/rustig/geen kunstlicht;
    - Schoon water met rietkragen of andere oevervegetatie: insectenrijk;
    - Variatie in beschutte en meer open wateren (keuze is weersafhankelijk), graslanden en moerassen.

Voor een duurzame populatie van de meervleermuis is een ruim aanbod aan kraamkolonies (zomerverblijven) nodig: goed toegankelijke, donkere en droge ruimtes. Daarnaast moeten ook de overwinteringsplaatsen bereikbaar zijn. De vleermuis vliegt na zonsondergang uit waarbij afstanden tot ongeveer 10-20 km worden overbrugd. Tijdens de vlucht worden houtwallen, waterwegen en andere structuren in het landschap gevolgd. Het foerageren/jagen gebeurt vooral boven open water zoals kanalen, vaarten, plassen en meren. De meervleermuis wijkt ook uit naar nabijgelegen graslanden en moerassen. Het dier vliegt met hoge snelheid laag over het water waarbij insecten met de poten vanaf het water worden 'geschept'. De voornaamste prooien zijn muggen, dansmuggen, schietmotten, haften, gaasvliegen, nachtvlinders en soms ook kleine kevers. Het meeste voedsel bevindt zich in en boven onvervuild en voedselrijk water.

Verstoringsgevoeligheden

- Meervleermuizen zijn zeer gevoelig voor aantasting van de zomerverblijven en verstoring door licht. Daarnaast kunnen optische verstoringsbronnen barrières vormen op vliegroutes. Onnatuurlijke geluids- en trillingsbronnen hebben een minder nadelig effect.
- De dieren zijn zeer plaatsgetrouw. Tijdens het seizoen zijn ze standvast en ze komen elk jaar terug op dezelfde locatie(s). Het verstoren van de kraamplaatsen tijdens de kraamperiode is meestal fataal voor het behoud van de kraamfunctie.
- Tijdens het aanvliegen en de jacht worden obstakels als lage bruggen en lichtbronnen in hoge mate gemeden.
- Indirect heeft aantasting van de structuur in de verbindingsroutes of van de waterkwaliteit en de oevervegetatie van het foerageergebied nadelige gevolgen voor de populatie omdat daardoor het aanbod aan prooien afneemt.

Kwetsbare periode

Tabel b3-2 Periode waarin de meervleermuis gebruik maakt van de Groote Wielen en omliggende omgeving en daardoor gevoelig is voor zijn omgeving

jan		feb		mrt		april		mei		jun		jul		aug		sept		okt		nov		dec	

ONTWERP

Noordse woelmuis

De noordse woelmuis leeft voor een groot deel van zijn leven onder de grond. Door hun snelle voortplanting kunnen leefgebieden snel overbevolkt raken. Overtollige dieren gaan dan zwerven, waarbij grote afstanden worden overbrugd, ook over water. Het zijn goede zwemmers. Er zijn zwemafstanden bekend van meer dan een kilometer. Het mannetje is territoriaal; zijn territorium beslaat gemiddeld 2000 m^2. De voortplantingstijd ligt in de periode april-oktober. De noordse woelmuis houdt geen echte winterslaap.

Kwaliteitseisen omgeving

- Grootschalige, natte tot vochtige moerasgebieden, zomerpolders en boezemlanden, eilanden of eilandachtige situaties (om verdringing door concurrenten te voorkomen);
- Dynamisch waterpeil, met ’s winters hoge en ’s zomers lage waterstanden (om verdringing door concurrenten te voorkomen).
- Een samenhangend en barrièrevrij dynamisch landschap: met minimaal 7,5 ha geschikt habitat (rietlanden/moeras eventueel in combinatie met plas-dras graslanden) en een onderlinge afstand tussen geschikte gebieden die bij voorkeur niet groter is dan 1,5 km (de gemiddelde afstand die een individu binnen een jaar kan afleggen) met verbindingen met zeer natte ruigtes of rietvegetaties met een minimale breedte van 10 meter.

De noordse woelmuis komt voor in vochtige tot uitgesproken natte habitats in laagveen- en kleigebieden. In ons land is deze soort een echte moerasbewoner die leeft in rietlanden, oeverlanden van meren, langs beken en rivieren en in drassige, extensief gebruikte hooi- en weilanden. Deze woelmuis mijdt begroeiingen die door struiken en bomen worden gedomineerd. Op veel plaatsen wordt aan deze habitateisen voldaan, maar desondanks staat de soort sterk onder druk. De meest waarschijnlijke oorzaak hiervan is dat de soort gevoelig is voor concurrentie met andere woelmuissoorten. De noordse woelmuis lijkt zich dan ook vooral te kunnen handhaven in milieus waar de andere woelmuissoorten (met name aard- en veldmuis) niet kunnen overleven. Dit zijn waterrijke gebieden met veel dynamiek in de vorm van natuurlijke peilfluctuaties en jaarlijkse overstromingen.

Verstoringsgevoeligheden en gewenst beheer

Omdat de noordse woelmuis sterk onder druk staat, is de soort zeer gevoelig voor verlies van leefgebied. Barrières in de vorm van wegen of aaneengesloten droge landschappen en verdroging van het bestaande leefgebied vormen een bedreiging. Met name door verdroging is de concurrentiepositie met aardmuis (en veldmuis) gewijzigd, waarbij de noordse woelmuis veelal het onderspit delft. Het gewenste vegetatiebeheer bestaat uit gefaseerd (cycli van minimaal 3 en bij voorkeur 5 jaar) en verspreid maaien en bij voorkeur niet beweiden. Sterfte van noordse woelmuizen bij maaien kan voorkomen worden door niet te dicht boven het maaiveld te maaien, waarbij de maaibalk bij voorkeur op minimaal 7 centimeter hoogte wordt gehouden. De soort is ook gevoelig voor vormen van mechanische verstoring zoals inrichtingsmaatregelen.

Kwetsbare periode

Tabel b3-3 Periode waarin de noordse woelmuis het meest kwetsbaar is ■

jan		feb		mrt		april		mei		jun		jul		aug		sept		okt		nov		dec	
					■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■				

CONCEPT

Vogelsoorten (broedvogels)

Porseleinhoen

Het porseleinhoen is in Nederland vooral aanwezig in de periode april-oktober: tijdens de broedperiode. De overwinteringsgebieden liggen in Afrika, ten zuiden van de Sahara. Het is een kleine, verborgen levende, ralachtige vogel. Het porseleinhoen maakt zijn nest in dichte vegetaties van riet, zeggen of grassen boven of nabij ondiep water.

Kwaliteitseisen omgeving

- Natte en moerassige terreinen zoals natte graslanden en (riet)moerassen, soms ook dichtbegroeide oevers.
- Langdurig plas-dras staande grazige vegetaties; de moerasvegetatie mag niet te dicht van structuur zijn, zodat de vogel er goed doorheen kan lopen.
- Voorkeur voor open landschap met ondiep, voedselrijk water (minimaal periodiek 10 tot 35 cm water op maaiveld).
- Zoet water.
- Voedsel: insecten en weekdieren in slikranden en dergelijke.
- Het minimumareaal voor een broedpaar is 1-2 ha (in een optimaal biotoop)

Verstoringsgevoeligheden

- Afname van het areaal geschikt biotoop door verdroging, verzuring, verruiging en/of vermesting.
- Gevoelig voor optische en mechanische verstoring (o.a. dagrecreatie op land en het water)

Het porseleinhoen is een schuwe broedvogel. De verstoringsgevoeligheid is matig omdat het dier zich tussen de vegetatie verbergt (verstoring bij afstanden minder dan 100 meter). Het meest bedreigend is waarschijnlijk de verstoring door kanoërs en wandelaars omdat die relatief dicht bij de broedgebieden kunnen komen. Bij rustige aanwezigheid kan de soort echter ook nieuwsgierig zijn.

Kwetsbare periode

Tabel b3-4 Perioden waarin het porseleinhoen kwetsbaar is voor verstoring. De meest kwetsbare periode ■ is tijdens het broeden en het verzorgen van niet vliegvlugge jongen. De kwetsbare periode ■ is de voorbereiding op het broeden en het verzorgen van de jongen.

jan		feb		mrt		april		mei		jun		jul		aug		sept		okt		nov		dec	

ONTWERP

Kemphaan

De kemphaan is een steltloper. Het broedgebied van de kemphaanpopulatie strekt zich uit van Groot-Brittannië en Scandinavië tot aan de Beringstraat. Het Nederlandse broedvoorkomen bevindt zich aan de zuidgrens van het Europese verspreidingsgebied. Het zwaartepunt van de broedverspreiding van de kemphanen in Nederland ligt in Fryslân en Noord-Holland. Het voorkomen in Fryslân vertoont steeds meer schommelingen en is mogelijk afhankelijk van achterblijvende trekkers. De kemphaan is een late broedvogel. Eind april begint de balts. Mei tot half augustus zijn de vogels het meest kwetsbaar want dan hebben ze eieren en niet vliegvlugge jongen. Tot eind augustus worden de jongen verzorgd, waarna de (eventuele) najaarstrek begint. De in Nederland broedende kemphanen overwinteren doorgaans in Afrika of Zuid-Europa.

Kwaliteitseisen omgeving

- De gemeenschappelijke baltsplaatsen liggen aan de waterrand meestal op een iets verhoogde plek.
- De nesten liggen in extensief beheerde vochtige graslanden in open landschappen met ondiepe sloten en poelen.
- Minimum areaal is circa 5 ha per broedpaar.
- Voldoende foerageergebieden voor de volwassen vogels in de buurt van de nest- of baltsplaats. De beschikbaarheid van voedsel is sterk afhankelijk van het waterbeheer en de bodemgesteldheid. Voorkeur voor graslanden die ’s winters onder water staan. Als de vogel in april arriveert, moet het grondwaterpeil circa 20 cm beneden maaiveld zijn; in de loop van het voorjaar is beperkte ontwatering (tot - 50 cm beneden maaiveld) toegestaan.
- Het voedsel bestaat voornamelijk uit insecten en hun larven.

Verstoringsgevoeligheden

- Grondwaterstanddaling in het broedseizoen en verzuring (i.v.m. het bodemleven).
- Een effect van (optische) verstoring op de populatie is onbekend. Waarschijnlijk is de soort het meest gevoelig voor verstoringen in de omgeving van het nest.
- Mechanische verstoring (vernieling van de nesten).
- Predatie (negatieve effecten op de populatieontwikkeling).
- Versnippering broedbiotopen (zorgt voor te kleine populaties). Versnippering kan het gevolg zijn van te grote afstanden tussen broedbiotopen maar ook van barrières tussen broed- en foerageergebied (windmolens, bosjes etc.).

Kwetsbare periode

Tabel b3-5 Perioden waarin de kemphaan kwetsbaar is voor verstoring. De meest kwetsbare periode ■ is tijdens het broeden en het verzorgen van niet vliegvlugge jongen. De kwetsbare periode ■ is de voorbereiding op het broeden en het verzorgen van de jongen.

jan		feb		mrt		april		mei		jun		jul		aug		sept		okt		nov		dec	

CONCEPT

Rietzanger

De rietzanger is een broedvogel met een ruime verspreiding in Noord- en Midden-Europa. Rietzangers komen vanaf eind maart in Nederland voor. Eind april is het zwaartepunt van de nestbouw en tot eind augustus worden de jongen verzorgd. Daarna begint de najaarstrek. Overwintering vindt plaats ten zuiden van de Sahara.

Kwaliteitseisen omgeving

- Verschillende elementen zijn geschikt als broedbiotoop: natte en droge rietvelden en -ruigten met of zonder opslag.
- In lijnvormige vegetaties, zoals rietkragen langs oevers nestelt hij alleen bij een minimum breedte van 5 meter.
- Belangrijk is de aanwezigheid van stevig riet waartussen het nest (dicht boven de grond) bevestigd kan worden. Het nest steunt op vegetatiepollen. Overjarig riet en waterriet voldoen doorgaans aan deze eis.
- Het is een insecteneter daarom is de aanwezigheid van kruidrijke vegetaties nodig.

Verstoringsgevoeligheden

- Afname areaal geschikt biotoop door verdroging, verzuring, verruiging en/of vermesting.
- Gevoelig voor optische en mechanische verstoring. Vooral waterrecreatie kan een bedreiging vormen.
- (Achtergrond)lawaai vooral verstorend tijdens de periode van zang (ochtendschemer tot einde van de ochtend).

Kwetsbare periode

Tabel b3-6 Perioden waarin de rietzanger kwetsbaar is voor verstoring. De meest kwetsbare periode ■ is tijdens het broeden en het verzorgen van niet vliegvlugge jongen. De kwetsbare periode ■ is de voorbereiding op het broeden en het verzorgen van de jongen.

jan		feb		mrt		april		mei		jun		jul		aug		sept		okt		nov		dec	

Vogelsoorten (niet-broedvogels)

Kolgans

De kolgans is een wintergast, die in de periode november-maart in Nederland - voornamelijk Zuidwest-Fryslân - verblijft. Het overgrote deel foerageert de kolgans op grasland en daarnaast ook op akkerland. In Nederland overwinterende kolganzen broeden op de toendra's van Noord-Rusland en West-Siberië.

ONTWERP

Kwaliteitseisen omgeving (slaapplaats)

- Open water en plas-dras (om predatie tegen te gaan).
- Voldoende foerageergebieden: open, voedselrijk, zonder barrières op de routes.

Met betrekking tot de slaapplaatsen is het moeilijk om algemene eisen aan te geven. Het gaat erom dat de vogels veilig zijn doordat ze onbereikbaar zijn voor de predatoren (waarvan de vos het belangrijkste is). Geschikte slaapplaatsen zijn bijvoorbeeld ‘eilandjes’ zoals zandbanken of andere open gebieden die omringd worden door breed, open water waar de predator niet doorheen kan. De kolgans rust ook in het open water, met zijn poten al dan niet op de vaste bodem.

Verstoringsgevoeligheden

- Daling van oppervlaktewaterpeilen is nadelig als daardoor het oppervlakte open water/plas-dras wordt verkleind.
- De soorten zijn gevoelig voor vooral optische en mechanische verstoring (landbouwwerkzaamheden, jacht, recreatie en laag vliegverkeer) tijdens de slaap. Ganzen slapen vanaf 1 uur na zonsondergang tot 1 uur voor zonsopgang.
- Licht: de soort is gevoelig voor verstoring door kunstlicht nabij slaapplaatsen.
- Geluid zorgt ook voor verstoring, maar er treedt vrij snel gewenning op.

Kwetsbare periode

Tabel b3-7 Perioden waarin de kolgans gebruik maakt ban de Groote Wielen als slaapplaats en foerageergebied en daardoor gevoelig is voor verstoring

jan		feb		mrt		april		mei		jun		jul		aug		sept		okt		nov		dec	

Brandgans

De brandgans is een wintergast, die in de periode november-maart in Nederland - voornamelijk Zuidwest-Fryslân - verblijft. Het overgrote deel foerageert de brandgans op grasland en daarnaast ook op akkerland. De overwinterende brandganzen broeden op Nova Zembla en de aangrenzende kuststreek van Siberië.

Kwaliteitseisen omgeving (slaapplaats)

- Open water en plas-dras (om predatie tegen te gaan).
- Voldoende foerageergebieden: open, voedselrijk, zonder barrières op de routes naar het rustgebied.

Met betrekking tot de slaapplaatsen is het moeilijk om algemene eisen aan te geven. Het gaat erom dat de vogels veilig zijn doordat ze onbereikbaar zijn voor de predatoren (waarvan de vos de belangrijkste is). Geschikte slaapplaatsen zijn bijvoorbeeld ‘eilandjes’ zoals zandbanken of andere open gebieden die omringd worden door breed, open water waar de predator niet doorheen kan. De brandgans rust ook in het open water, met zijn poten al dan niet op de vaste bodem.

ONTWERP

Verstoringsgevoeligheden

- Daling van oppervlaktewaterpeilen is nadelig als daardoor het oppervlakte open water/plas-dras wordt verkleind.
- De soorten zijn gevoelig voor vooral optische en mechanische verstoring (landbouwwerkzaamheden, jacht, recreatie en laag vliegverkeer) tijdens de slaap. Ganzen slapen vanaf 1 uur na zonsondergang tot 1 uur voor zonsopgang.
- Geluid zorgt ook voor verstoring, maar er treedt vrij snel gewenning op.
- Licht gevoelig voor verstoring door kunstlicht nabij slaapplaatsen.
- De brandgans is van de wintergasten in het Groote Wielengebied het meest gevoelig voor de aanwezigheid van hoge gebouwen en drukke wegen.

Kwetsbare periode

Tabel b3-8 Perioden waarin de brandgans gebruik maakt van de Groote Wielen als slaapplaats en foerageergebied en daardoor gevoelig is voor verstoring ■

jan	feb	mrt	april	mei	jun	jul	aug	sept	okt	nov	dec
■	■	■	■	■	■																	■	■	■	■

Smient

In Nederland is de smient vooral in de winter aanwezig, maar kleine aantallen (hooguit enkele tientallen) broeden ook in Nederland. De wintervogels arriveren grotendeels in september en oktober. In april zijn de meeste vogels weer vertrokken. De broedgebieden van de Nederlandse overwinteraars liggen vooral in Scandinavië en Europees Rusland, in mindere mate ook in IJsland en de Britse Eilanden. Het merendeel van de smienten houdt zich op in de kuststrook en in de natte veenweidegebieden van Noord-Holland en Fryslân. In het najaar is de soort kustgebonden en foerageert de smient op (zaad van) zeesla, kweldergrassen en zeekraal. Deze voedselbronnen raken in de loop van de herfst uitgeput, waarna een omschakeling naar gras volgt. Het belang van natte graslanden in de binnendijkse gebieden en het rivierengebied neemt dan toe.

Kwaliteitseisen omgeving (slaapplaats)

- Open water en plas-dras (om predatie tegen te gaan).
- Voldoende foerageergebieden: open, voedselrijk, zonder barrières op de routes.

Met betrekking tot de slaapplaatsen is het moeilijk om algemene eisen aan te geven. Het gaat erom dat de vogels veilig zijn doordat ze onbereikbaar zijn voor de predatoren (waarvan de vos het belangrijkste is). Geschikte slaapplaatsen zijn bijvoorbeeld ‘eilandjes’ zoals zandbanken of andere open gebieden die omringd worden door breed, open water waar de predator niet doorheen kan. De smient rust ook in het open water, met zijn poten al dan niet op de vaste bodem.

Verstoringsgevoeligheden

- Daling van oppervlaktewaterpeilen is nadelig als daardoor het oppervlakte open water/plas-dras wordt verkleind.
- Door het voorkomen in grote groepen is de soort gevoelig voor verstoring. Met name

CONCEPT

optische en mechanische verstoring (landbouwwerkzaamheden, jacht, recreatie en laag vliegverkeer) tijdens de slaap. De smient slaapt overdag.

- Verstoring door geluid is nadelig, maar er treedt vrij snel gewenning op (hier wordt dus niet incidenteel lawaai bedoeld).
- Aangezien de smient overdag slaapt is de kans op verstoring van de rust (incidenteel lawaai en optische verstoring) voor deze soort groter.
- De populatie in de slaapgebieden is ook afhankelijk van de kwaliteit van de foerageerbiotoop in de Groote Wielen. Hiervoor geldt dat het areaal foerageerbiotoop gevoelig is voor afname en versnippering. Verzuring en verdroging van foerageergebieden heeft een negatief effect op de voedselbeschikbaarheid.

Kwetsbare periode

Tabel b3-9 Perioden waarin de smient gebruik maakt van de Groote Wielen als slaapplaats en foerageergebied en daardoor gevoelig is voor verstoring

jan		feb		mrt		april		mei		jun		jul		aug		sept		okt		nov		dec	

Grutto

De grutto's die buiten het broedseizoen in Nederland worden aangetroffen, zijn grotendeels Nederlandse broedvogels, op weg vanuit en naar hun overwinteringsplaats in Portugal en de delta's van Senegal en Guinee-Bissau. Op weg naar hun broedplaatsen verblijven in de periode maart-april vele grutto's op de slaapplaatsen in het binnenland van Fryslân.

Kwaliteitseisen omgeving (slaapplaats)

- Open water en plas/dras (om predatie tegen te gaan).
- Voldoende foerageergebieden: open, voedselrijk, zonder barrières op de routes. Dit zijn tevens de broedbiotopen.

Met betrekking tot de slaapplaatsen is het moeilijk om algemene eisen aan te geven. Het gaat erom dat de vogels veilig zijn doordat ze onbereikbaar zijn voor de predatoren (waarvan de vos het belangrijkste is). Geschikte slaapplaatsen zijn bijvoorbeeld 'eilandjes' zoals zandbanken of andere open gebieden die omringd worden door breed, open water waar de predator niet doorheen kan. De grutto rust ook in het open water met zijn poten op de bodem..

Verstoringsgevoeligheden

- Daling van oppervlaktewaterpeilen is nadelig als daardoor het oppervlakte open water/plas-dras wordt verkleind.
- Door het voorkomen in grote groepen is de soort gevoelig voor verstoring. Met name optische en mechanische verstoring (landbouwwerkzaamheden, recreatie en laag vliegverkeer) tijdens de slaap. Grutto's slapen vanaf 1 uur na zonsondergang tot 1 uur

ONTWERP

voor zonsopgang.

- Verstoring door geluid is nadelig, maar er treedt vrij snel gewenning op (hier wordt dus niet incidenteel lawaai bedoeld).
- De grutto is gevoelig voor kunstlicht tijdens de slaap.
- De populatie in de slaapgebieden is ook afhankelijk van de kwaliteit van de broed- en foerageerbiotoop. Hiervoor geldt dat het areaal foerageerbiotoop in de Groote Wielen gevoelig is voor afname en versnippering. Verzuring en verdroging van foerageergebieden heeft een negatief effect op de voedselbeschikbaarheid.

Kwetsbare periode

Tabel b3-10 Perioden waarin de grutto gebruik maakt van de Groote Wielen als slaapplaats en daardoor gevoelig is voor verstoring

jan	feb	mrt	april	mei	jun	jul	aug	sept	okt	nov	dec

Habitatsoorten ontwerp-aanwijzingsbesluit en verwachte aangewezen soorten

Kleine modderkruiper

De kleine modderkruiper is een bodembewonende vissoort van langzaam stromende en stilstaande wateren. Binnen West-Europa ligt het zwaartepunt van de verspreiding in Nederland en het noorden van Duitsland. De soort leeft in allerlei kleinschalig water, zoals sloten, greppels, beken en kanalen, maar ook in de oeverzone van zandwinputten, grote meren en in overstroomde rivieroevers. Ondiepe plekken met een rijke begroeiing van waterplanten, een zandbodem of een zachte slib- of modderlaag hebben de voorkeur. Het water mag stilstaan of middelmatig hard stromen. De kleine modderkruiper is bestand tegen tijdelijke zuurstofarme situaties.

Kwaliteitseisen omgeving

De kleine modderkruiper heeft een voorkeur voor wateren met:

- Stilstaand of relatief langzaam stromend water (<0,5 m/sec);
- Ondiepe (<4 meter) en smalle locaties (<3 – 6 meter)
- Zachte bodem (slib)
- Rijke onderwaterbegroeiing
- Zuurgraad van het water tussen 6,0 – 9,4 pH

Hierbij mogen de wateren tijdelijk zuurstofarm zijn of droogvallen

Verstoringsgevoeligheden

Lokale populaties kunnen verstoord worden door vermesting en/of achterstallig baggeronderhoud van sloten. Dit kan leiden tot een zuurstofarme omgeving, waarin waterplanten en macrofauna sterk afnemen.

Daarnaast is de soort gevoelig voor:

- Beheermaatregelen als bagger- en schoningswerkzaamheden;
- Versnippering, habitatverlies en fysieke barrières
- Watervervuiling

ONTWERP

Kwetsbare periode

Tabel b3-11 Perioden waarin de kleine modderkruiper kwetsbaar is voor mechanische verstoring: meest kwetsbaar periode kwetsbare periode minst kwetsbare periode

jan	feb	mrt	april	mei	jun	jul	aug	sept	okt	nov	dec

Werkzaamheden kunnen het beste plaatsvinden in de maanden september en oktober, buiten het voortplantingsseizoen en overwinteringsperiode.

Rivierdonderpad

De rivierdonderpad is een nachtactieve vis die afhankelijk is van stromende wateren, zoals de grote rivieren, waar in Nederland grote populaties voorkomen. Kleinere populaties kunnen zich in heel Nederland handhaven langs basaltoevers van meren en vaarten. Rivierdonderpadden vangen insecten en andere ongewervelde dieren op de bodem. De soort is gebonden aan zuurstofrijk water. Vanwege zijn geringe dispersieafstand van circa 20 m is de soort gevoelig voor veranderingen in de omgeving.

Kwaliteitseisen omgeving

De rivierdonderpad heeft een voorkeur voor wateren met:

- Langzaam stromend water (<0,6 meter/seconde)
- Een diepte tussen 0,30 cm en 21 meter;
- Zuurstofrijk water (90 - 120%)
- Zuurgraad tussen de 5,8 – 9 pH
- Weinig waterplanten
- Hard substraat (stenige oevers/kribben) zonder slibophoping/algengroei

Verstoringsgevoeligheid

- Baggerwerkzaamheden waarbij zuurstofarmoede op kan treden en sterfte van larven;
- Versnippering, habitatverlies en fysieke barrières door de zeer geringe dispersieafstand
- Water(bodem)verontreiniging
- Concurrentie met andere uitheemse grondelsoorten

Kwetsbare periode

Tabel b3-12 Perioden waarin de rivierdonderpad kwetsbaar is voor mechanische verstoring: meest kwetsbaar periode kwetsbare periode minst kwetsbare periode

jan	feb	mrt	april	mei	jun	jul	aug	sept	okt	nov	dec

Otter

De otter is in 2002 in Nederland geherintroduceerd in noordwest-Overijssel en zuidoost-Fryslân, nadat de soort in 1988 uitstierf. Het kerngebied bestaat hedendaags uit de twee genoemde regio's en het Leekstermeergebied. Vanuit het kerngebied is de otter bezig met een kolonisatie. Omdat de otter een

ONTWERP

grote homerange heeft, kan geen enkel gebied in Nederland een op zichzelf staande populatie bevatten, maar moet elk gebied gezien worden als deel van de landelijke metapopulatie. Sinds de winter van 2020/2021 kan gesproken worden over het bereiken van een minimale levensvatbare populatie in Nederland (Kuiters et al., 2020).

De otter is een roofdier dat behoort tot de familie van de marterachtigen. De soort leeft langs oeverzones met voldoende dekking en rust, in de nabijheid van water met een minimale waterkwaliteit en voldoende voedsel (met name vis, maar ook kreeft en andere prooisoorten). Na het verdwijnen van de otter uit Nederland in 1988 zijn maatregelen genomen om het leefgebied en de waterkwaliteit te verbeteren.

Kwaliteitseisen omgeving:

- Voldoende schoon water met oevers
- Dekking in de vorm van rietkragen en bosschages
- Rust door de aanwezigheid van oevers die over land moeilijk bereikbaar zijn (o.a. eilandjes).
- Veilig en verbonden leefgebied (inclusief afwezigheid van fuiken- en verkeersslachtoffers)

Verstoringsgevoeligheid

De soort is erg mobiel en heeft een groot leefgebied nodig. Daarnaast kunnen jonge dieren die op zoek zijn naar nieuwe leefgebieden of een eigen territorium grote afstanden afleggen. Hierdoor is de soort met name gevoelig voor:

- Barrières tussen leefgebieden.
- Verdrinking in visfuiken zonder ottervoorzieningen (‘stopgrids’)

Daarnaast is de soort gevoelig voor water(bodem)verontreinigingen die worden opgeslagen in de vetlaag en de conditie kunnen verslechteren.

ONTWERP

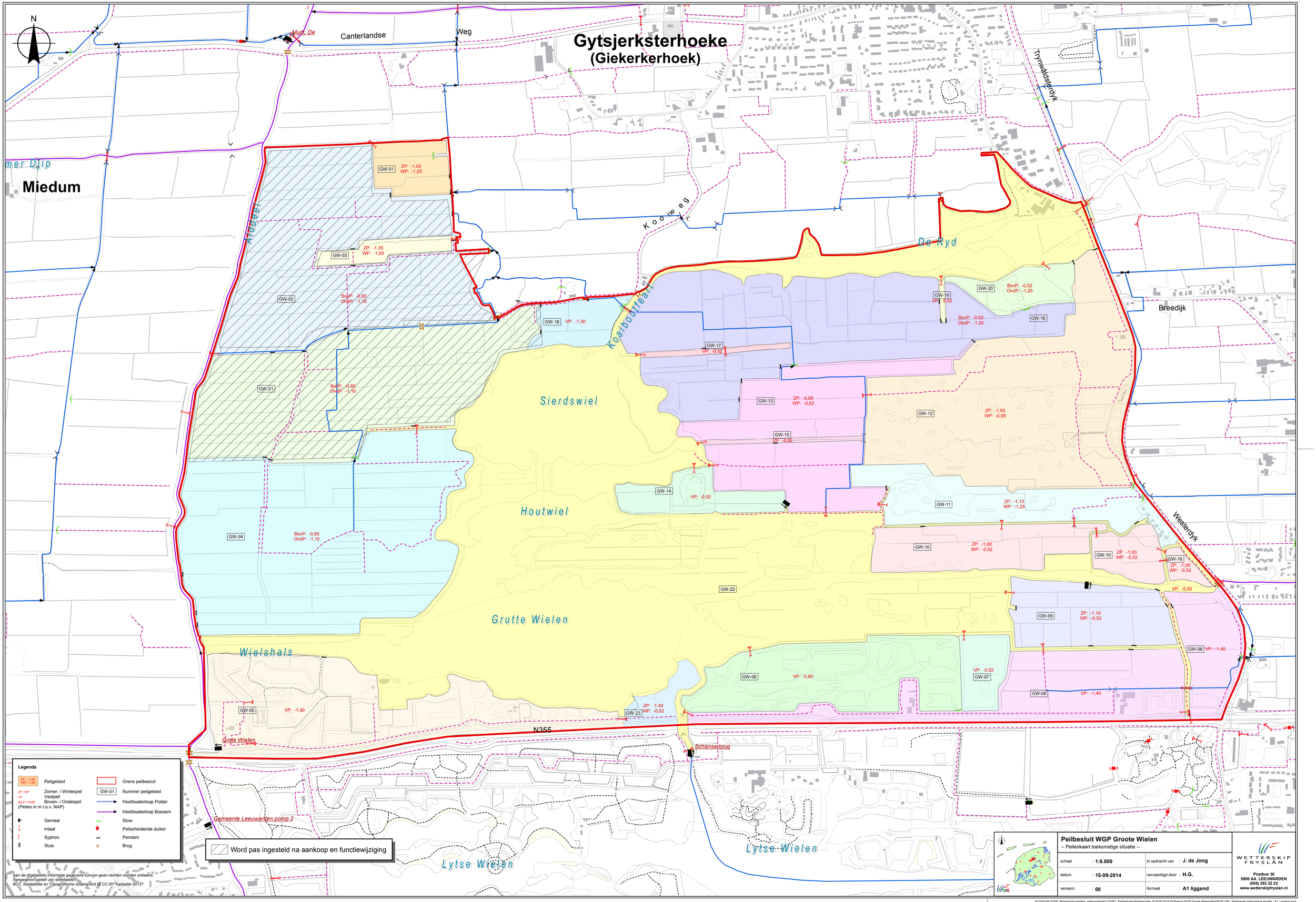
N
Gytsjerksterhoeke
(Giekerkerhoek)
Canterlandse
Weg
Muntz De
Miedum
mer Diip
Trynwâldsterdyk
Koo weg
Aldgeel
Koaiboutfeart
De Ryd
Breedijk
Sierdswiel
Houtwiel
Grutte Wielen
Wielshals
Grote Wielen
Lytse Wielen
Westerdyk
N355
Schanserbrug
Gemeente Leeuwarden pomp 2
GW-01 ZP: -1,05 WP: -1,25
GW-03 ZP: -1,35 WP: -1,00
GW-02 BovP: -0,85 OndP: -1,10
GW-18 VP: -1,30
GW-21 BovP: -0,85 OndP: -1,10
GW-04 BovP: -0,85 OndP: -1,10
GW-05 VP: -1,40
GW-23 ZP: -1,40 WP: -0,52
GW-06 VP: -0,80
GW-07 VP: -0,52
GW-08 VP: -1,40
GW-09 ZP: -1,10 WP: -0,52
GW-22
GW-10 ZP: -1,00 WP: -0,52
GW-11 ZP: -1,10 WP: -1,25
GW-12 ZP: -1,05 WP: -0,95
GW-14 VP: -0,52
GW-15 VP: -0,52
GW-13 ZP: -0,95 WP: -0,52
GW-17 VP: -0,52
GW-19 VP: -0,52
GW-20 BovP: -0,52 OndP: -1,20
GW-16 BovP: -0,52 OndP: -1,20
Legenda
ZP: -1,05 WP: -1,20 Peilgebied
ZP / WP Zomer- / Winterpeil
VP Vastpeil
BovP / OndP Boven- / Onderpeil
(Peilen in m t.o.v. NAP)
Gemaal
Inlaat
Syphon
Sluis
Grens peilbesluit
GW-01 Nummer peilgebied
Hoofdwaterloop Polder
Hoofdwaterloop Boezem
Stuw
Peilscheidende duiker
Pendam
Brug
Word pas ingesteld na aankoop en functiewijziging
Aan de afgebeelde informatie gegevens kunnen geen rechten worden ontleend.
Aangegeven peilen zijn streefpeilen.
BGT, Kadastrale en Topografische ondergrond @ CC-BY Kadaster 2013
Peilbesluit WGP Groote Wielen
-- Peilenkaart toekomstige situatie --
schaal : 1:6.000
datum : 15-09-2014
versienr. : 00
in opdracht van : J. de Jong
vervaardigd door : H.G.
formaat : A1 liggend
WETTERSKIP FRYSLÂN
Postbus 36
8900 AA LEEUWARDEN
(058) 292 22 22
www.wetterskipfryslan.nl
M:\GisData\10306_Beheerinstrumenten_watersystemen\103061_Peilbesluiten\Peilbesluiten 2014\WI 2014 Peilbesluit WGP Groote Wielen\Mxd\WGP GW - Peilenkaart toekomstige situatie - A1_Liggend.mxd

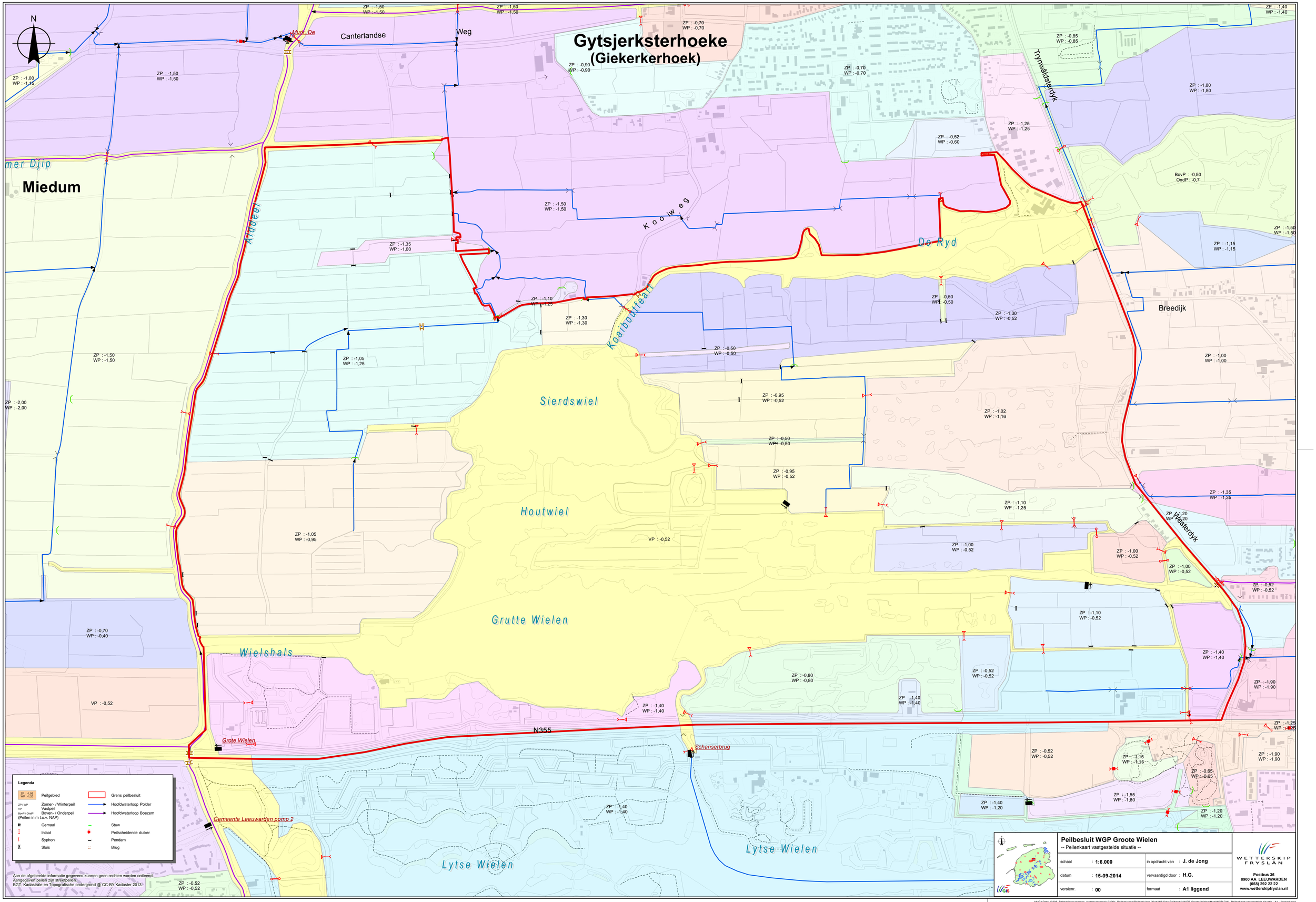

M:\GisData\10306_Beheerinstrumenten_watersystemen\103061_PeilbesluitenIPeilbesluiten 2014\WI 2014 Peilbesluit WGP Groote Wielen\Mxd\WGP GW - Peilenkaart vastgestelde situatie - A1_Liggend.mxd

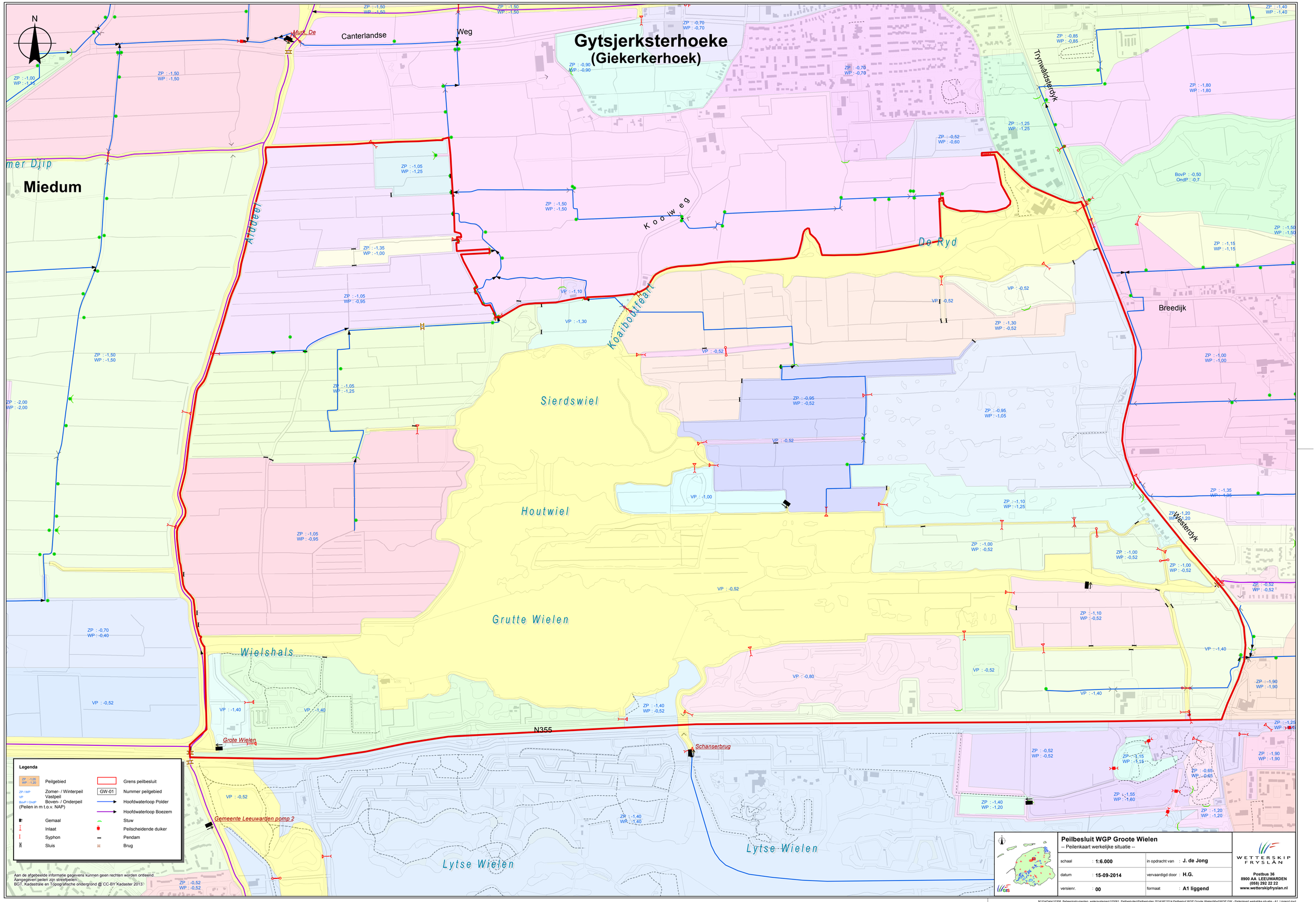

N
Gytsjerksterhoeke
(Giekerkerhoek)
Canterlandse
Weg
Murk, De
Miedum
Aldeel
Kooiweg
Do Ryd
Koaiboutfeart
Sierdswiel
Houtwiel
Grutte Wielen
Wielshals
Grote Wielen
Schanserbrug
Gemeente Leeuwarden pomp 2
Lytse Wielen
Lytse Wielen
Breedijk
Trynwâldsterdyk
Westerdyk
N355
Legenda
Peilgebied
Zomer- / Winterpeil
Vastpeil
Boven- / Onderpeil
(Peilen in m t.o.v. NAP)
Gemaal
Inlaat
Syphon
Sluis
Grens peilbesluit
Nummer peilgebied
Hoofdwaterloop Polder
Hoofdwaterloop Boezem
Stuw
Peilscheidende duiker
Pendam
Brug
Aan de afgebeelde informatie gegevens kunnen geen rechten worden ontleend.
Aangegeven peilen zijn streefpeilen.
BGT, Kadastrale en Topografische ondergrond @ CC-BY Kadaster 2013.
Peilbesluit WGP Groote Wielen
-- Peilenkaart werkelijke situatie --
schaal : 1:6.000
datum : 15-09-2014
versienr. : 00
in opdracht van : J. de Jong
vervaardigd door : H.G.
formaat : A1 liggend
WETTERSKIP FRYSLÂN
Postbus 36
8900 AA LEEUWARDEN
(058) 292 22 22
www.wetterskipfryslan.nl

Bijlage 5 Gebruik en toetsing 1e beheerplan

Deze bijlage bevat de integrale tekst uit het 1e beheerplan ten aanzien van de geïnventariseerde activiteiten in Groote Wielen en de toetsing van deze activiteiten. De verwijzingen in de tekst komen niet overeen met de tekst uit dit beheerplan.

De aangegeven getoetste activiteiten kunnen - eventueel onder voorwaarden -, zolang ze ongewijzigd zijn en geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen doorgang vinden zonder vergunning. Als activiteiten wijzigingen of bij nieuwe activiteiten zullen deze moeten worden getoetst. Hiervoor kan de toetsingsmethode uit bijlage B6.2 als leidraad worden gebruikt

Deze bijlage is als volgt opgebouwd:

B5.1 Uitgangssituatie bestaande activiteiten (hoofdstuk 4.2 1e beheerplan)

B5.2 Toetsing bestaande gebruiken (hoofdstuk 6 1e beheerplan)

B5.3 Kaarten (bijlage 4.2 1e beheerplan)

B5.4 Toetsingstabellen activiteiten (bijlage 4.3 1e beheerplan)

ONTWERP

B5.1 Uitgangssituatie bestaande activiteiten

Inventarisatie bestaande activiteiten (4.2)

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat in het beheerplan wordt beschreven welke instandhoudingsmaatregelen getroffen dienen te worden en op welke wijze. Hierbij kan rekening worden gehouden met handelingen en ontwikkelingen in het Natura 2000-gebied en daarbuiten, voor zover deze, mede gelet op de instandhoudingsmaatregelen het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen.

Deze paragraaf beschrijft de handelingen en de ontwikkelingen die in en rondom de Groote Wielen plaatsvinden, later in dit rapport vaak (bestaande) activiteiten genoemd. Al deze activiteiten in de Groote Wielen zijn geïnventariseerd. Daarnaast zijn ook de activiteiten buiten het gebied geïnventariseerd met in potentie de effecten op de Natura 2000-doelstellingen (er is dan sprake van externe werking). Meestal gaat het om activiteiten die al jaren ongewijzigd zijn. Maar soms ook om activiteiten die de laatste jaren gewijzigd zijn of die nog betrekkelijk nieuw zijn. Alle geïnventariseerde activiteiten zijn getoetst (hoofdstuk 6). In een enkel geval is daarbij ook de verwachte autonome ontwikkeling (afname of toename) in de komende 6 jaar meegenomen. Ontwikkelingen zijn ook geïnventariseerd, maar deze zijn slechts globaal getoetst (hoofdstuk 6). Het betreft ontwikkelingen die mogelijk in de komende beheerplanperiode gestart zullen worden. De besluitvorming hierover kan wel of niet zijn afgerond.

De activiteiten die in en op de rand van het gebied plaatsvinden zijn beschreven in paragraaf 4.2.2. De activiteiten buiten het gebied zijn in paragraaf 4.2.3 beschreven, voor zover relevant in verband met de externe werking. De geplande ontwikkelingen in en rondom het gebied zijn geïnventariseerd en beschreven in paragraaf 4.2.4.

De inventarisatie van de activiteiten in de Groote Wielen heeft plaatsgevonden tot begin 2010. De beoordeling betreft dus bestaand gebruik zoals dat is gedefinieerd in de Natuurbeschermingswet 1998 (zie kader op de volgende pagina) én gewijzigde en nieuwe activiteiten zoals die op het moment van opstellen van het beheerplan bekend waren. Op deze manier wordt voor alle activiteiten duidelijk of deze schade toebrengen aan de doelstellingen van het Natura 2000-gebied.

ONTWERP

De activiteiten in en om de Groote Wielen worden in deze paragraaf beschreven in omvang, ruimte (plaats), tijd en frequentie. In hoofdstuk 6 wordt vervolgens beoordeeld welke effecten deze activiteiten hebben op het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen.

Duidelijkheid voor alle bestaande activiteiten inclusief bestaand gebruik

Bestaand gebruik wordt in de Natuurbeschermingswet 1998 (artikel 1, sub m), voorzover hier relevant beschreven als “ieder gebruik dat op 31 maart 2010 bekend is, of redelijkerwijs bekend had kunnen zijn bij het bevoegd gezag en sindsdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd”.

Wanneer het bestaand gebruik geen project is, maar een andere handeling, dan valt het onder de uitzondering van artikel 19d lid 3. Er is geen vergunningplicht. In dit beheerplan zijn deze ‘andere handelingen’ in eerste instantie niet in beeld gebracht. Veel van het bestaand gebruik valt namelijk onder de definitie van een project. Bovendien is het nodig alle activiteiten te toetsen, om bij gebleken effecten de juiste instandhoudingsmaatregelen te kunnen nemen. Mocht na toetsing geoordeeld worden dat een activiteit vergunningplichtig zou moeten zijn, dan is alsnog nagegaan of er geen sprake is van een ‘andere handeling’ waarvoor het opleggen van een vergunningplicht niet aan de orde is.
In artikel 19d, lid 2 van de Natuurbeschermingswet staat dat het verbod behoudens vergunning van artikel 19d, lid niet van toepassing is op het realiseren van projecten of het verrichten van andere handelingen overeenkomstig een (vastgesteld) beheerplan. Om duidelijkheid te geven over de vergunningplicht zijn alle bestaande activiteiten in de beheerplannen geïnventariseerd en getoetst. Dat zijn dus niet alleen de activiteiten die onder de regeling voor “bestaand gebruik” vallen, maar alle handelingen en ontwikkelingen in het Natura 2000-gebied en daarbuiten welke, mede gelet op de instandhoudingsmaatregelen, het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar brengen.

Volgens gebiedskenners geldt trouwens voor de meeste geïnventariseerde activiteiten in de Groote Wielen dat deze vallen onder de definitie van bestaand gebruik. In dit beheerplan is dus voor zowel het bestaand gebruik als voor alle andere bekende bestaande activiteiten duidelijkheid gegeven of deze doorgang kunnen vinden en of daarvoor eventueel een Natuurbeschermingswetvergunning nodig is.

4.2.1 Methode

De activiteiten in de Groote Wielen zijn geïnventariseerd in verschillende stappen. Met een globale inventarisatie heeft de projectgroep de eerste aanzet gegeven. Deze inventarisatie is aangevuld door leden van de gebiedsgroep en door diverse gebruikers van het gebied. Ook is de inventarisatie in april 2009 via internet openbaar toegankelijk gemaakt en heeft een ieder deze kunnen inzien en aanvullingen kunnen doen. Via de lokale bladen zijn de omwonenden van de Groote Wielen daarop gewezen.

Indien activiteiten effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen, moet dit volgens de Natuurbeschermingswet worden getoetst. Dus ook als het om activiteiten buiten het gebied gaat. In principe bestaat er geen limiet voor de afstand van de te toetsen activiteit tot het gebied. Om de toetsing van activiteiten buiten het gebied hanteerbaar te maken, is ervoor gekozen te redeneren vanuit de doelstellingen. Aan de hand van de ecologische vereisten (zoals beschreven in hoofdstuk 2 en de ecologische gebiedsbeschrijving van hoofdstuk 3) is bepaald welke activiteiten buiten het gebied mogelijk het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Deze activiteiten worden in 4.2.3. beschreven. Deze activiteiten met zogenaamde externe werking worden in hoofdstuk 6 getoetst.

4.2.2 Beschrijving activiteiten Groote Wielen

Er zijn verschillende categorieën van activiteiten benoemd. De geïnventariseerde activiteiten worden hieronder per categorie beschreven. Daar waar sprake is van een autonome ontwikkeling is dit aangegeven. Indien niet is opgenomen dat er sprake is van een autonome ontwikkeling, is aangenomen dat de activiteiten in grote lijnen dezelfde aard en omvang houden. De activiteiten zijn op kaart aangegeven in bijlage 4.2. Een gedetailleerd overzicht is in bijlage 4.3 opgenomen. Zoals in de voorgaande paragraaf (kopje methode) is de inventarisatie van activiteiten buiten het gebied iets anders ingestoken dan de inventarisatie van de overige activiteiten. De activiteiten buiten het gebied zijn niet op kaart weergeven en ook niet in bijlage 4.3. opgenomen. De inventarisatie staat in 4.2.3.

4.2.2.1 Verkeer

- **Wegverkeer (activiteiten 1.1.1 t/m 1.1.10)**

De kaart ‘Ontsluiting over land’ in bijlage 4.2 illustreert de infrastructuur in en rond het gebied. De Groote Wielen ligt direct naast de provinciale wegen N355 (Leeuwarden-Groningen) en de N361 (van Tytsjerk naar Dokkum). Beide wegen zijn van belang voor de regionale en plaatselijke ontsluiting. Onderstaande tabel geeft een beeld van de verkeersbewegingen en van deze wegen.

Tabel 4.1. Verkeersbewegingen

Weg	Motorvoertuigen per etmaal	Maximum snelheid
N355	23.329	100
N361	12.936	80

Trend:

Verwacht wordt dat de verkeersintensiteit de komende jaren doorgroeit, als gevolg van toegenomen (recreatieve) ontwikkelingen (Provincie Fryslân, Afdeling Verkeer en Vervoer). Hierbij zijn echter een aantal onzekerheden. De aanleg van de Centrale As (een nieuwe verbinding tussen Dokkum en Nijega) zou tot gevolg kunnen hebben dat de verkeersintensiteit afneemt op de N355 en N361. De ontwikkeling van een zuiniger en stiller wagenpark kan tot gevolg hebben dat de effecten

ONTWERP

verminderen. Bovendien kan de kredietcrisis een (tijdelijke) afname van het verkeer tot gevolg hebben.

De N355 en naastgelegen ventweg zijn grotendeels verlicht, verder beperkt de openbare verlichting zich tot de knooppunten en dorpskernen en plaatselijk bij toegangswegen tot de horeca. Binnen de begrenzing van het gebied is geen verlichting aanwezig. Naast verlichting rondom de wegen en fietspaden, is er sprake van verlichting bij bedrijfsgebouwen, stallen en op een aantal plaatsen aan de rand van het gebied. Dit betreft woningen en erftoegangen (restaurant). Bij de toetsing worden de effecten van deze verlichting gezamenlijk getoetst met de wegverlichting.

De enige openbare weg in het gebied is de klinkerweg Koaiwei. Andere verharde wegen zijn toegangswegen die na 300-500 m in het gebied eindigen. Hiervan wordt door personenauto's en landbouwverkeer gebruik gemaakt (dat ook gebruik maakt van de hoge kaden). Daarnaast zijn in het gebied een aantal wandelpaden. (Het recreatieve gebruik en de openstelling van deze paden wordt onder 'Recreatie' beschreven).
Deze infrastructuur wordt door diverse partijen onderhouden (waterschappen, gemeenten, provincie, grondeigenaren, pachters etc.). Het onderhoud bestaat uit jaarlijks klein onderhoud van verharding en halfverharding (op het moment dat dit noodzakelijk is), maaien van bermen, evenals groot onderhoud eens in de 10-12 jaar. Deze onderhoudswerkzaamheden vinden alleen overdag plaats.

Gebruiksaspecten die zijn beoordeeld:
- Het beheer en onderhoud van de wegen en bermen.
- De ligging van de wegen zelf.
- De verlichting.
- Het gebruik van deze wegen door motorvoertuigen.

- **Waterwegen (activiteiten 1.2.1 t/m 1.2.5)**

Het watersysteem is weergegeven op de kaart 'Water' in bijlage 4.2. De Groote Wielen bestaat uit een stelsel van grote en kleine wateren die (grotendeels) onderling verbonden zijn. Als waterbeheerder ziet Wetterskip Fryslân toe op het onderhoud van de voor de waterhuishouding belangrijke sloten en vaarten (schouw).

Jaarlijks (in maart, soms ook vroeger) vindt door Wetterskip Fryslân een schouw plaats om de onderhoudssituatie van de kaden te bepalen. Daarnaast vindt schouw van sloten en watergangen plaats vanaf 1 november. Eigenaren en pachters moeten de sloten die als schouwsloot zijn aangegeven, indien nodig, schonen. De peildatum daarvoor is 1 november. Schonen van de schouwsloten vindt eens per jaar plaats, meestal in het najaar. Het onderhoud vindt plaats met maaikorven vanaf de kant, tenzij verregaande verlanding het noodzaakt om een hydraulische kraan te gebruiken. Wetterskip Fryslân verzorgt het onderhoud van de hoofdwatergangen. Om een goede

ONTWERP

afvoer van het watersysteem te garanderen en in verband met het beheer en gebruik van de Binnemiedepolder door pachters, wordt de hoofdwatergang hier twee maal per jaar geschoond.

Niet schouwsloten kunnen worden geschoond door It Fryske Gea, pachters of eigenaren indien zij dit noodzakelijk achten. In principe worden alle hekkelwerkzaamheden in het najaar (oktober-november) uitgevoerd.

Bij het schonen worden door Wetterskip Fryslân en It Fryske Gea gedragscodes gevolgd (Unie, 2006; Bosschap, 2009). Deze gedragscodes zijn opgesteld als instrument van de Flora- en faunawet. De gedragscodes gaan uit van het schonen en andere werkzaamheden aan watergangen in perioden die zo weinig mogelijk effect hebben op de aanwezige natuurwaarden (buiten het broedseizoen, buiten kwetsbare perioden voor amfibieën en vissen en buiten perioden wanneer er veel wintergasten aanwezig zijn).

Wetterskip Fryslân vraagt iedereen die op aanwijzing van hen, of namens hen onderhoud uitvoert, dit volgens de gedragscode uit te voeren. Ook wanneer gemeenten (Leeuwarden en Tytsjerksteradiel) baggerwerkzaamheden uitvoeren, wordt aan de vereisten in de gedragscode voldaan. Dit is vastgelegd in een convenant met het Wetterskip Fryslân.

De gedragscodes gaan uit van een voorkeursperiode voor de uitvoering van werkzaamheden waarbij de schade geminimaliseerd is (voor de meeste werkzaamheden is dit in het najaar). Een “ja mits” periode met schadebeperkende maatregelen of een “nee tenzij” periode met schadebeperkende maatregelen die alleen wordt toegepast indien uiterst noodzakelijk (vanwege waterhuishoudkundige redenen). Een samenvatting van deze voorwaarden uit de gedragscode die Wetterskip Fryslân hanteert (Unie, 2006) is gegeven in bijlage 4.4.

In het beheerplan en bij deze toetsing wordt niet ingegaan op de juridische status van deze gedragscode (die bedoeld is voor de Flora- en faunawet), maar wordt uitgegaan van de effectiviteit van de maatregelen die genomen worden. Bij de toetsing is ervan uitgegaan dat de gedragscode gevolgd wordt. Werkzaamheden die worden uitgevoerd zonder dat de gedragscode wordt nageleefd, zijn niet getoetst en worden niet in het beheerplan opgenomen (voor deze werkzaamheden is een aparte beoordeling van de vergunningplicht Natuurbeschermingswet noodzakelijk).

De doorgaande waterweg, de Ryptsjerkster Feart, door de Groote Wielen dient volgens het Provinciale Verkeer en Vervoer Plan geschikt te zijn voor motorboten tot een diepgang van 1,5 m. Er is een provinciaal voornemen al deze ’CM’ vaarroutes in 2014 te baggeren. Beroepsvaart komt op de Groote Wielen niet voor.

ONTWERP

Het beheer van de Ryptsjerkster Feart berust bij de gemeente Tytsjerksteradiel. Het beheer van De Ryd en het oostelijke deel van de Koaiboutfeart wordt door de gemeente Leeuwarden mogelijk overgedragen aan Tytsjerksteradiel. Beide vaarten worden in principe eens per 15 jaar gebaggerd. Recreanten geven aan dat de diepgang steeds minder wordt en dat binnenkort onderhoud noodzakelijk zal zijn. Voor eind 2010 zijn baggerwerkzaamheden voorzien. Deze worden in een separate procedure beoordeeld. In het beheerplan worden alleen kleinschalige baggerwerkzaamheden getoetst.

Gebruiksaspecten die zijn beoordeeld:
- Effecten van schonen sloten.
- Effecten van baggeren havens en eendenkooien.
- Onderhoud oevers en kaden.
- Verstoring door inspecties.

- **Vliegverkeer (activiteiten 1.3.1 en 1.3.2)**
- Militair vliegverkeer

Aan de noordzijde van Leeuwarden ligt de Vliegbasis Leeuwarden. Een aantal start- en landingsroutes van baan 09 en 27 loopt over de Groote Wielen. Op de kaart in bijlage 4.5 wordt een indicatie gegeven van de routes vanuit de vliegbasis. De aanvliegroutes op de kaartjes zijn globaal en bij het gebruik van de routes is onder andere het weer bepalend voor de keuze. Het gebruik van de routes is door deze weersafhankelijkheid niet goed in frequenties uit te drukken, omdat de omstandigheden dagelijks kunnen verschillen en daardoor de routes ook verschillend gebruikt kunnen worden. Op Leeuwarden wordt dagelijks door defensie gevlogen.
Het Ministerie van Defensie heeft in overleg met het Ministerie van LNV nu EZ besloten om één overkoepelende Natuurbeschermingswetvergunning aan te vragen voor de effecten van alle militaire vliegactiviteiten. Hierdoor is het niet noodzakelijk deze activiteit te toetsen in het beheerplan Groote Wielen.

- Ballonvaart

In hoeverre sprake is van geregelde ballonvaart boven de Groote Wielen is onbekend. Gezien de vliegroutes van de vliegbasis Leeuwarden zijn de mogelijkheden voor recreatief verkeer beperkt. Volgens de ‘Gedragscode ballonvaart’ van de KNVVL (Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart) Afdeling ballonvaren en de Professionele Ballonvaarders Nederland worden gevoelige gebieden (waaronder Natura 2000-gebieden) als landingsplaats vermeden en wordt een minimale vlieghoogte van 150 meter aangehouden (ook conform de Luchtvaartwet).

4.2.2.2 Waterbeheer (activiteiten 2.1 t/m 2.4)

Het watersysteem is weergegeven op de kaart ‘Water’ in bijlage 4.2. De Grutte Wielen, Sierdswiel en Houtwiel evenals de vaarten naar Gytsjerk en Ryptsjerk vormen een onderdeel van de boezem. Deze

ONTWERP

boezem heeft in geheel Fryslân hetzelfde peil en vervult een belangrijke rol in de waterafvoer en piekopvang van Fryslân.

Het peilbeheer wordt volgens het peilbesluit uitgevoerd. De Groote Wielen kennen een groot aantal peilvakken met verschillende beheerregimes: zomer en winterpeilen. De winterpolders worden jaarrond bemalen, de zomerpolders worden in de winter niet bemalen en stromen over. De geschiktheid van het gebied voor wintergasten is mede gerelateerd aan de aanwezigheid van deze winterpolders.

De kunstwerken (onder meer stuwen, gemalen) die nodig zijn om de peilen te behouden, moeten incidenteel worden geïnspecteerd en onderhouden. In de inventarisatie van bestaande activiteiten is alleen het reguliere kleine onderhoud meegenomen, niet een vervanging waarbij mogelijk zwaar materieel moet worden ingezet. Een bijzonder element is de Ypeymolen, die mede het peilbeheer in het Koekoekslân regelt.

Gebruiksaspecten die zijn beoordeeld:
- Effecten door verstoring bij het beheer en onderhoud van kunstwerken.
- Effecten door verstoring bij het gebruik van kunstwerken.
- Effecten van het peilbeheer.

4.2.2.3 Recreatie (activiteiten 3.1.1 t/m 3.3.14)
Bij de beschrijving van het bestaand recreatieve gebruik wordt onderscheid gemaakt tussen recreatieve voorzieningen en inrichtingen en het recreatief gebruik van het gebied.

Voor de stad Leeuwarden is de Groote Wielen samen met het recreatiegebied de Kleine Wielen het enige gebied voor waterrecreatie dat dichtbij de stad ligt. Ten behoeve van deze recreatie zijn diverse voorzieningen aanwezig, zoals trailerhellingen, aanlegplaatsen (grotendeels beheerd en onderhouden door het recreatieschap De Marrekrite) en de bij het gebied gelegen havens (Leeuwarden, Gytsjerk, Ryptsjerk). Een gedeelte van deze voorzieningen ligt net buiten de begrenzing van het gebied. Daarnaast zijn vogelkijkhutten, uitzichtheuvels en parkeerterreinen aanwezig. Op de kaart ‘Recreatie voorzieningen’ in bijlage 4.2 wordt een overzicht gegeven van de recreatieve voorzieningen.

Gebruiksaspecten die zijn beoordeeld:
- Effecten van de aanwezigheid en het onderhoud van deze voorzieningen.
- Effecten van het gebruik van deze voorzieningen.

Het gebruik van de Groote Wielen door boten, surfers en andere watergebruikers is verwerkt in de kaart ‘Recreatief gebruik’ in bijlage 4.2. Voor de wandelpaden wordt verwezen naar de kaart ‘Ontsluiting over land’ bijlage 4.2. Wandelen is deels aan beperkingen onderhevig (broedseizoen). In

ONTWERP

de Ryptsjerksterpolder is wandelen ook buiten de paden toegestaan. Wandelen met honden is slechts mogelijk aan de westzijde van het gebied en in Wielsicht, de rest van het gebied is gesloten. Loslopende honden zijn nergens toegestaan.

De Grutte Wielen is aangewezen als zwemwaterlocatie (zie paragraaf 4.1). Er wordt gezwommen vanaf het surfstrand. Het surfstrand aan de zuidrand van de Grutte Wielen ligt echter buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied. Het is wel meegenomen in de beschrijving en de toetsing.

Er wordt gevist in het gebied de Groote Wielen. Hengelsportvereniging (HSV) Leeuwarden pacht het visrecht van de gemeente Leeuwarden. Daarnaast is verspreid over het gebied een aantal kleinere eigendommen, waarvoor afwijkende visrechten gelden. De soort bittervoorn (doelsoort) is niet een soort waar specifiek op wordt gevist. Voor nachtvissen met verblijf op de kant (tentje) is een ontheffing noodzakelijk op grond van de Algemene Plaatselijke (APV). Deze ontheffingen zijn voor de Groote Wielen echter niet verleend. Bij de HSV Leeuwarden zijn 30-60 karpervissers aangesloten die ook in de Groote Wielen vissen. Nachtvissen zonder verblijf aan de wal (mits met toestemming van de eigenaar en niet in het riet) of op bootjes is wel toegestaan. Op grond van de ‘Regeling uitvoering visserij’ is nachtvissen in de Groote Wielen jaarrond toegestaan.

Bij de surfsport wordt met grote snelheden over het water gevaren. Vissers beoefenen hun sport vanuit stilliggende of langzaam varende bootjes. Dit kan tot conflicten leiden. Daarom is door de gemeente Leeuwarden een boeienlijn gelegd, waarbij met de vissers en de surfers de afspraak is gemaakt dat oostelijk van die lijn een rustig visgebied ligt. De surfers komen daar niet. Ook ondervinden de surfers geen hinder van de vissers in het westelijke gebied. Vissers mogen wel westelijk van die boeienlijn komen, maar de surfsport is in dit gedeelte leidend.

De wateren in het gebied zijn openbaar en het gehele jaar overal toegankelijk voor zeilboten, motorboten, kano’s en roeiboten (voor zover deze vanuit andere wateren te bereiken zijn). Er wordt vooral gebruik gemaakt van kleinere motorvaartuigen. Er is één aanbieder van rondvaarten door het gebied. Snelvaren en kitesurfen zijn in het gebied niet toegestaan.

Trend:
De landelijke trend is dat er een intensivering van de recreatie optreedt. Vaarrecreanten geven echter aan dat door de geringe diepgang het gebruik van de Groote Wielen al langere tijd op hetzelfde niveau ligt. Vanuit het oogpunt van voorzorg wordt er bij de toetsing vanuit gegaan dat de watergebonden recreatie (vissen en varen) de komende jaren wel enigszins intensiveert.

In sommige winters kan worden geschaatst. Door de relatieve ondiepte zijn de meren hiervoor bij uitstek geschikt. Ook de ondergelopen zomerpolders kunnen snel bevriezen, waardoor ze sneller

ONTWERP

geschikt zijn om op te schaatsen. Door het gebied lopen twee formele routes van de IJswegencentrales. Aan de randen van het gebied wordt geparkeerd.

Gebruiksaspecten die zijn beoordeeld zijn de diverse verstoringseffecten die met het gebruik samenvallen (vooral geluid en aanwezigheid).

4.2.2.4 Natuur (activiteiten 4.1.1. t/m 4.2.7)

Naast het open water bestaat de Groote Wielen vooral uit moeras en rietland, twee eendenkooien en weidegebied. Het rietland van de Gelte Herne vervult daarbij een dubbele functie, aangezien deze is ingericht als rietfilter. Om de waterkwaliteit te verbeteren, wordt water door de Gelte Herne geleid vanuit de boezem. Een aantal rieteilandjes en bosschages wordt onderhouden door de gemeente Leeuwarden.

Het Programma Beheer is een samenhangend pakket van maatregelen en subsidies voor het beheer van bossen, natuur en landschap in Nederland. De regeling bestaat uit de 'Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer ' (PSN) en de 'Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer ' (PSAN). Binnen de subsidieregeling kunnen boeren en particulieren een bijdrage krijgen voor het aanbrengen en beheren van landschapselementen, natuurbeheer en het aanpassen van hun bedrijfsvoering zodat weidevogels of inheemse plantensoorten een goede kans krijgen om te bestaan. De subsidieregelingen bestaan uit pakketten, die een gewenste inrichting of beheer schetsen. Het grootste deel van het gebied wordt beheerd door It Fryske Gea en pachters. Dit beheer wordt gesubsidieerd vanuit het Programma Beheer. In 2009 is de subsidieregeling geactualiseerd in het Subsidiestelsel natuur- en landschapsbeheer (SNL).

De kaart ‘Natuurbeheer’ in bijlage 4.2 geeft een overzicht van de pakketten die op de gronden van de Groote Wielen zijn afgesloten. Uit de kaart blijkt dat er enkele enclaves zijn waarvoor geen subsidies zijn aangevraagd. Deze gronden hebben een landbouwfunctie.
De beheerovereenkomsten kennen specifieke voorwaarden op het gebied van het uitvoeren van snoeien, maaiwerkzaamheden (en afvoeren), bemesting en beweiding. De voorwaarden hebben betrekking op de wijze en omvang van uitvoering van deze werkzaamheden en de periode waarin deze ingrepen zijn toegestaan. Een aantal pakketten gaat uit van mozaïekbeheer om meer kleinschalige variatie te ontwikkelen (o.a. in de Binnemiede- en Weeshûspolder). Dit kan gerealiseerd worden door delen niet of later te maaien. It Fryske Gea specificeert het beheer in zijn pachtovereenkomsten, waarbij vaak meer en strengere regels worden gesteld aan het beheer.

In de graslandgebieden worden beheermaatregelen als bemesting, begrazing en maaibeheer uitgevoerd. Het specifieke beheer is daarbij afhankelijk van de specifieke beheerdoelen. Afhankelijk van de precieze pakketcode zijn gebieden gedurende een bepaalde tijd gesloten of worden specifieke voorwaarden aan de uitvoering gesteld (bijvoorbeeld stroken niet maaien, periode).

ONTWERP

Maaiwerkzaamheden aan grasland vinden meestal plaats in het voorjaar of de zomer (rekening houdend met weidevogels). In rietland vindt het maaibeheer in de winter plaats.

Het beheer dat It Fryske Gea nastreeft en dat grotendeels wordt uitgevoerd door de beheerscoöperatie Wâld en Finnen, is afhankelijk van de situatie in het veld. Een weidevogelcoördinator krijgt gegevens van de vogelwachters aangeleverd. Op basis hiervan wordt besloten of er eerder (eind mei) of later (eind juni, half juli) wordt gemaaid. Bij het maaien dienen er vluchtstroken langs de sloot te blijven staan. Ook hier bepalen de plaatselijke natuurwaarden het beheer.

In het schema in bijlage 4.3 zijn de voorwaarden meer in detail opgenomen, waarbij per pakket is aangegeven wanneer activiteiten plaats mogen vinden. Naast de hierboven genoemde vormen van beheer (beweiden, maaien, bemesten) zijn de volgende bijkomende activiteiten van belang:

- Verbranden sluik (resten bij rietteelt). Hiervoor is een ontheffing nodig op basis van de gemeentelijke Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Deze werkzaamheden zijn gekoppeld aan de rietoogst in de winter; Ook voor commerciële rietteelt kan gedeeltelijk beheersubsidie worden aangevraagd.
- Begreppelen. In sommige gevallen kan het noodzakelijk zijn met een greppelfrees de interne waterhuishouding te verbeteren. Dit wordt bij voorkeur in de herfstperiode uitgevoerd, indien noodzakelijk ook in winter of voorjaar;
- Rasteren. Hieronder wordt verstaan het onderhouden van het hekwerk en het plaatsen van prikkeldraad en schrikdraad voor het vee.

Bij de beoordeling is er van uitgegaan dat het huidige beheer de komende beheerplanperiode ongewijzigd plaatsvindt. Door de aanstaande wijziging van de “Provinciale subsidieregeling agrarisch natuurbeheer” kunnen er zaken veranderen. Deze wijzingen zijn in dit beheerplan niet getoetst. Het gewijzigde beheer kan dus vergunningplichtig zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet.

4.2.2.5 Landbouw en visserij

- **Landbouw (activiteiten 5.1.1 t/m 5.1.2)**

De landbouw binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied wordt beschreven onder 4.2.2.4 Natuur, aangezien voor een groot deel van het oppervlak beheerpakketten zijn afgesloten. Op de gronden waar geen van de genoemde pakketten zijn afgesloten, worden geen specifieke voorwaarden gesteld aan de uitvoering van het beheer. In de uitvoering verschilt dit beheer niet sterk van de overige graslanden. Mogelijk vindt dit beheer ook intensiever plaats en worden andere machines gebruikt.

- **Beroepsvisserij (activiteit 5.2)**

Er is één beroepsvisser actief in het gebied. Deze is aangesloten bij de Friese Bond voor Binnenvissers, die het visrecht pacht van de rechthebbenden (o.a. gemeente Leeuwarden). De visser heeft in het gebied veel glasaal uitgezet. Met fuiken wordt op aal gevist waarbij een beperkte bijvangst

ONTWERP

van snoekbaars is toegestaan. Staande fuiken worden normaal gesproken vanaf maart of april geplaatst en eind augustus weer opgeruimd (op dit moment geldt echter een algeheel verbod op aalvisserij in de maanden september, oktober en november). Gedurende het seizoen worden de fuiken eens per 2 tot 4 dagen gecontroleerd en schoongemaakt (waterstraal). Het uitzetten van netten gebeurd in de avonduren. Incidenteel wordt met behulp van tijdelijke fuiken gevist.

Vanwege de voortdurende stroperij en beschadigingen van de fuiken, is de betreffende visser (tijdelijk) gestopt met het plaatsen van de fuiken. Doordat de visser inmiddels is opgevolgd, zal dit weer worden opgepakt. Ook wordt door de visser één keer per jaar in april-mei (afhankelijk van de watertemperatuur) langs alle oevers elektrisch gevist. Met behulp van een generator wordt een gelijkstroom door het water geleid, waarbij vissen worden verdoofd en geïmmobiliseerd. Het betreft een zeer gerichte visserij, waarbij vooral grote Aal wordt gevangen met weinig bijvangst.

Gebruiksaspecten die zijn beoordeeld:
- Verstoring door aanwezigheid in het gebied.
- Effecten via bijvangst of vangst.

4.2.2.6 Wildbeheer en schadebestrijding (activiteiten 6.1 t/m 6.2)
Reguliere jacht is volgens de Flora- en faunawet binnen het Natura 2000-gebied niet toegestaan. Volgens de vigerende regelgeving, de ‘Verordening schadebestrijding dieren Fryslân 2005’, is het schieten van ganzen en smienten niet toegestaan in Natuurbeschermingswetgebieden, Vogelrichtlijngebieden, Habitatrichtlijngebieden, ganzenfoerageergebieden en natuurgebieden van terreinbeherende organisaties.

Faunabeheer en schadebestrijding zijn in Natura 2000-gebieden wel toegestaan, maar moet geschieden in overleg met de terreinbeheerder. De toegestane middelen zijn afhankelijk van het doel van de schadebestrijding en de soort. Het seizoen waarin beheer en schadebestrijding plaatsvindt, is eveneens afhankelijk van de soort.

Beheer en schadebestrijding in terreinen van It Fryske Gea vindt niet plaats van 15 maart tot de nazomer. Alleen als duidelijk is aangetoond dat het zinvol is, kan bij uitzondering tot 1 april beheer en schadebestrijding plaats vinden.

In de praktijk vindt in de Groote Wielen alleen incidenteel bestrijding van de vos, ratten of verwilderde katten plaats door of in opdracht van de Wildbeheereenheid (WBE) It Bûtenfjild en wordt de bestrijding van muskusratten door Wetterskip Fryslân gedaan.

In de Groote Wielen is de muskusrattenpopulatie gedurende 5 jaar onder controle. In 2007 zijn er iets minder dan 100 muskusratten gevangen via klemmen en fuiken. Het gebied wordt één keer per jaar

ONTWERP

geheel gecontroleerd (gespeurd), deels te voet en deels per boot. Ook wordt gebruik gemaakt van schijnduikers. Indien bouwen (verblijfplaatsen van muskusratten) worden aangetroffen worden fuiken geplaatst. De vangst vindt vooral plaats in de trekperiode van muskusratten (september tot en met april), in deze periode worden de fuiken gemiddeld eens per twee weken gecontroleerd (lopend/varend). Ook buiten deze periode vindt bestrijding plaats. Een aandachtspunt voor het bepalen van de effecten van muskusratbestrijding is de bijvangst. Tegenwoordig gaat het dan vooral om bijvangst van snoek in fuiken. In klemmen kunnen ook vogels worden bijgevangen. Alle bijvangst wordt gerapporteerd in jaarlijkse overzichten.
Gebruiksaspecten die zijn beoordeeld:
- Verstoring tijdens de uitvoering van beheersmaatregelen.
- Beïnvloeding van doelsoorten door bijvangst.

4.2.2.7 Overig

- **Monitoring (activiteiten 7.1 t/m 7.11)**

In het gebied vinden diverse karteringen en monitoringsonderzoeken plaats. Het betreft hier zowel doorlopende monitoring als eenmalige onderzoeken. In bijlage 4.3 is een overzicht opgenomen van lopende onderzoeken. It Fryske Gea hanteert hier een vergunningstelsel, waarbij onder andere naar de mate van verstoring wordt gekeken. Zo zullen waarnemingen vanaf afstand tot minder verstoring leiden dan onderzoek waarbij het vangen van dieren noodzakelijk is. Voor deze laatste onderzoeken heeft de onderzoeker zelf de plicht voor de benodigde ontheffingen en vergunningen te zorgen.

De te toetsen gebruiksaspecten zullen hier vooral te maken hebben met verstoring door aanwezigheid in het gebied. In mindere mate kunnen ook effecten via bijvangst of vangst een rol spelen.

- **Gebruik, beheer en onderhoud cultuurhistorische elementen (activiteiten 8.1 t/m 8.3)**

Binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied de Groote Wielen bevinden zich drie cultuurhistorische elementen. Dit zijn de twee eendenkooien Buismanskoai en Kobbekoai, en de Ypeymolen (een achtkante poldermolen).

Beide eendenkooien bestaan uit een waterplas met bos eromheen. De hoeken van de plas monden uit in steeds smaller wordende vangpijpen. Over deze vangpijpen zijn schuinstaande schermen geplaatst. Bij het uiteinde bevindt zich een vanghokje met een van buiten te bedienen klep. De Buismanskoai is alleen een excursiekooi. De Kobbekoai wordt nog wel gebruikt. De aanwezige eenden in de lokstal worden regelmatig gevoerd, waarvoor de kooiker te voet naar de Kobbekoai loopt. Er wordt vooral Wilde eend gevangen. Bastaarden worden voor consumptie gebruikt, andere soorten worden vrijgelaten (en geringd indien zinvol).

ONTWERP

De Ypeymolen wordt gebruikt om de Koekoekspolder te bemalen. De molen kan bereikt worden via de kade van de Ryptsjerkster Feart (deels met toegangsweg). De molen wordt onderhouden door de Stichting de Fryske Mole.
De te toetsen gebruiksaspecten zullen hier vooral te maken hebben met verstoring door aanwezigheid in het gebied.

- **Lozingen (activiteiten 9.2)**

Binnen het gebied vinden geen lozingen van (verontreinigd) afvalwater plaats. De boerderijen en woningen zijn overal aangesloten op de riolering. Enkele gebouwen, zoals het bedrijfsgebouw van It Fryske Gea (It Set), lozen via beerputten op oppervlaktewater. Op het gebied wordt ook polderwater uitgeslagen, vanuit de Kleine Wielen en Ryptsjerk.

4.2.3 Activiteiten buiten het gebied

In deze paragraaf wordt ingegaan op activiteiten buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied dat mogelijk effect zou kunnen hebben op de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied.

Zoals in de beschrijving van de methode van inventarisatie is vermeld, is aan de hand van de ecologische vereisten (zoals beschreven in hoofdstuk 2 en de ecologische gebiedsbeschrijving van hoofdstuk 3) bepaald welk gebruik buiten het gebied mogelijk het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staat. De conclusie is als volgt:

- De rietzanger en porseleinhoen hebben als broedvogel met uitzondering van verstoring op de rand van het gebied geen relatie met externe activiteiten.
- De doelstelling voor grutto in de Groote Wielen is gericht op behoud van de slaapplaatsfunctie binnen de begrenzing van het gebied. Deze functie wordt niet door externe activiteiten beïnvloed.
- Voor de kemphaan is de oppervlaktewaterhuishouding van groot belang. Een mogelijk knelpunt is verdroging als gevolg van lage peilen in de omgeving van Groote Wielen.
- De doelstelling voor bittervoorn is gericht op het behoud van leefgebied binnen de begrenzing en heeft daardoor geen relatie met externe activiteiten.
- Een mogelijk knelpunt voor de functie die Groote Wielen biedt als foerageergebied voor meervleermuis kan ontstaan indien in de omgeving verblijfplaatsen verstoord zouden worden door bijvoorbeeld verbouwingen.
- Ganzen en smienten foerageren in de omgeving van Groote Wielen. Verstoring is daardoor een potentieel knelpunt. Voor ganzen en smienten zijn er echter geen indicaties dat verstoring buiten het gebied realisatie van de doelstelling momenteel in de weg staat. Wel moet er voldoende (rustig) foerageergebied in de omgeving aanwezig blijven. Dit houdt in dat nieuwe activiteiten in het gebied

ONTWERP

rondom de Groote Wielen, potentieel tot verstoring zouden kunnen leiden en moeten worden getoetst.

Activiteiten buiten het gebied die effecten kunnen hebben op de doelstellingen van het gebied, en getoetst worden in hoofdstuk 6, zijn dus samengevat:

- Waterbeheer (kemphaan).
- Gebruik van de ruimte (ganzen, smient).
- Onderhoud gebouwen (meervleermuis).

Hieronder worden deze activiteiten kort beschreven.

Waterbeheer

Het peilbeheer rondom het gebied is voornamelijk afgestemd op de functie landbouw. Waterstanden zijn er daardoor lager dan in het gebied zelf.

Gebruik van de ruimte

Aan de zuidrand van de Groote Wielen ligt een recreatiegebied met onder andere een restaurant en surfstrand. Meer intensieve recreatie vindt vooral plaats in het recreatiegebied De Groene Ster/De Kleine Wielen (ten zuiden van de N355). Dit gebied is in de jaren ’70 als waterrijk recreatiegebied ingericht met parkbos, ligweiden, strandjes en water. Door het gebied lopen diverse wandel- en fietsroutes en er is ruime parkeergelegenheid. Vanwege de ligging tussen de Groote Wielen en de Alde Feanen is het gebied van betekenis binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Naast het recreatieterrein zijn specifieke voorzieningen voor recreatie aanwezig zoals een golfbaan, Aqua Zoo, horeca, een camping en conferentiecentrum Vijversburg.

Behalve door recreatiegebied wordt het gebied omgeven door landbouwgebied. Het grondgebruik door de landbouw buiten de gebiedsbegrenzing is relevant voor de doelsoorten als het gaat om het functioneren als weidevogelgebied en met name als ganzenfoerageergebied.

Een groot deel van de weilanden ten noorden van de Groote Wielen is aangewezen als ganzenfoerageergebied. Daarnaast wordt ten behoeve van de weidevogels door veel boeren weidevogelbeheer uitgevoerd. Maaien en begrazing vindt dan pas later in het voorjaar plaats. Naast grasland wordt op enkele percelen maïs verbouwd. Buiten de Natura 2000-begrenzing vindt jacht en schadebestrijding plaats. Binnen ganzenfoerageergebieden is dit aan bepalingen gebonden.

Langs het gebied lopen meerdere wegen. De drukste weg is de provinciale weg aan de zuidkant.

Onderhoud gebouwen

ONTWERP

Meervleermuizen zitten vaak in spouwmuren. Bij verbouwingen en bijvoorbeeld het aanbrengen van de warmte- en geluidsisolatie kan er (permanente) verstoring optreden.

4.2.4 Ontwikkelingen

Ontwikkelingen binnen de begrenzing en op de grens

Er zijn nauwelijks nieuwe ontwikkelingen binnen de begrenzing van het gebied. Voor wandelaars wordt een nieuwe route gerealiseerd langs de zuidkant van de winterpolder over de kade (zie bijlage 4.2 kaart 'Ontsluiting over land'). In samenwerking met de provincie worden in de gemeente Tytsjerksteradiel diverse dorpsommetjes gerealiseerd, waarvan één langs de noordgrens van de Groote Wielen loopt (langs De Ryd). Binnen het structuurplan 'Finsters op Romte' (Gemeente Tytsjerksteradiel) wordt gestudeerd op een betere recreatieve ontsluiting van het Groote Wielengebied vanuit de nabij gelegen kernen via het water of over land. Bijvoorbeeld een fietsverbinding door de Binnemiedepolder en de Weeshûspolder. Deze ontwikkelingen zijn echter nog in de ideeënfase (Oranjewoud, 2009).

Binnen de Groote Wielen is sprake van achterstallige baggerwerkzaamheden. Hierdoor is een beperking ontstaan voor de recreatievaart. Vertegenwoordigers van de recreatievaart in de gebiedsgroep geven aan dat de ontwikkeling van de recreatie hierdoor is beperkt. Achterstallige werkzaamheden worden mogelijk in de beheerplanperiode uitgevoerd. Realisatie van een nieuwe vaarroute (zie hieronder voor ontwikkelingen buiten het gebied) zou dit kunnen versnellen. Baggerwerkzaamheden voor de Ryptsjerkster Feart, De Ryd en Koaiboutfeart zijn in 2012 uitgevoerd. In 2013 worden deze vaarwegen in het kader van de Waterwet overgedragen aan de Provincie Fryslân. Ook worden de havens incidenteel gebaggerd.

Vanuit de 'Opkrikplannen Friese Weidevogelreservaten' (2006) kunnen diverse beheermaatregelen worden getroffen. Deze maatregelen zijn vooral gericht op de optimalisatie van het beheer voor weidevogels (geen ingrijpende inrichtingsmaatregelen), bijvoorbeeld met betrekking tot maaibeheer, predatie etc. Een aantal van de maatregelen heeft betrekking op gewijzigd beheer door de terreinbeheerders. De uitvoering van maatregelen (voor zover vanuit provinciale gelden betaald) is weergegeven in het werkplan 'Weidevogels in Fryslân 2007-2013'.

Als uitwerking van de Kaderrichtlijn Water is Wetterskip Fryslân van plan om in de periode tot 2015 circa 5 kilometer natuurvriendelijke oevers te realiseren. Om de waterkwaliteit te verbeteren, wordt onderzocht in hoeverre waterberging binnen de polders mogelijk is. Ook maatregelen zoals dynamisch peilbeheer, doorspoelen en brongerichte maatregelen om eutrofiering te verminderen worden in het KRW proces meegenomen.

ONTWERP

De beheerder van het gebied (It Fryske Gea) heeft aangegeven dat ze een verruiming van de toegestane middelen voor schadebestrijding nastreeft. Een goed beheer van het gebied moet alle mogelijkheden kunnen aangrijpen indien dit noodzakelijk blijkt. Concreet gaat het om de incidentele inzet van bijvoorbeeld lichtbakken. Voor deze nieuwe activiteit wordt een Natuurbeschermingswetvergunning aangevraagd.

Naast regelmatig terugkerende onderzoeken, vinden bepaalde soorten onderzoek zo incidenteel (op paddenstoelen, spinnen, slakken, kevers, nachtvlinders, waterkwaliteit, bodem) plaats dat zij niet als een bestaande activiteit zijn te beschouwen.

Ontwikkelingen buiten de begrenzing

De gemeente Tytsjerksteradiel overweegt (binnen het structuurplan 'Finsters op Romte') een pilot landgoedwonen bij Gytsjerk, waarbij ten noorden van De Ryd luxe landgoederen worden ontwikkeld. Of deze ontwikkeling doorgaat is onzeker. De gemeente Leeuwarden is bezig met de realisatie van de wijk Blitsaerd. Deze wijk heeft een duidelijke relatie met de watersport. Vanuit ligplaatsen in de wijk kan gevaren worden naar de Groote Wielen. Mogelijk wordt de wijk in de toekomst uitgebreid richting de Groote Wielen (over de Alddiel/De Moark). Indien dit wordt gerealiseerd zijn ook ontsluitingswegen noodzakelijk. Daarnaast zijn er plannen om de spoorlijn naar Groningen te verdubbelen. Door deze uitbreidingen, zou het aantal lichtbronnen in de omgeving van de Groote Wielen kunnen toenemen.

In het Provinciale Verkeer en Vervoersplan is aangegeven dat een vaartracé Grutte Wielen-de Valom-Nije Swemmer nog in onderzoek is. Indien dit gerealiseerd wordt, kunnen meer vaartuigen het gebied bereiken, waardoor de recreatieve druk zou kunnen toenemen. Ook is er een project dat de bevaarbaarheid van de Noordelijke Elfstedenroute verbetert (in uitvoering). De omlegging van de Staande mastroute via de oostzijde van Leeuwarden over het Alddiel wordt binnenkort op de haalbaarheid onderzocht.

Ten behoeve van de recreatieve ontwikkeling van de Kleine Wielen/Groene Ster heeft de gemeente Leeuwarden een structuurvisie vastgesteld. De structuurvisie voorziet in de uitbreiding van inrichtingen zoals Aqua Zoo, de camping en Vijversburg. Naast ontwikkelingsmogelijkheden van de recreatieve inrichtingen, wordt in het structuurplan ook ingezet op verbetering van de waterkwaliteit, onder andere door de aanleg van natuurvriendelijke oevers en baggerwerkzaamheden.
Via deze ecologische verbindingszones en de Robuuste Natte As - die een wat ruimere dimensie zal moeten krijgen dan de ecologische verbindingszones- wordt het gebied Groote Wielen verbonden met de Natura 2000-gebieden de Alde Feanen en het Lauwersmeer.

ONTWERP

Samenvattend

Dit hoofdstuk geeft een samenvatting van regelgeving en beleid dat van toepassing is op het Natura 2000-gebied Groote Wielen.

Het hoofdstuk gaat verder in op de bestaande activiteiten. Bestaand gebruik (alle gebruik dat op of voor de peildatum van oktober 2005 in het gebied bestond) en nieuwe activiteiten en ontwikkelingen zijn geïnventariseerd en beschreven om te kunnen toetsen of ze van invloed zijn op de instandhoudingsdoelstellingen.

In het Natura 2000-gebied bevindt zich geen bebouwing en er zijn weinig paden en wegen. Natuurbeheer, landbouw, rietteelt en recreatie behoren tot de belangrijkste activiteiten binnen het gebied. Buiten het gebied zijn - vanuit de doelenstellingen geredeneerd - waterbeheer, landbouw, verkeer, recreatie en bewoning het meest van belang. Deze activiteiten zijn in het hoofdstuk beschreven.

Naast deze bestaande activiteiten binnen en buiten het gebied, schetst het hoofdstuk enkele ontwikkelingen in en rondom het gebied, zoals realisatie van enkele toeristische routes, baggerwerkzaamheden en Kaderrichtlijn Water maatregelen.

ONTW

B5.2 Toetsing bestaande activiteiten

De activiteiten die momenteel in en in de directe omgeving van de Groote Wielen plaatsvinden, zijn beschreven in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 6 worden de effecten van deze activiteiten op het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen beoordeeld. De activiteiten kunnen ingedeeld worden in de onderstaande vijf categorieën.

1. **De activiteit kan zonder meer worden voortgezet.**
   Activiteiten die geen negatieve effecten kunnen hebben op het realiseren en/of handhaven van de instandhoudingsdoelstellingen in het Natura 2000-gebied, kunnen zonder vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 voortgezet worden.

2. **De activiteit kan worden voortgezet gelet op de instandhoudingsmaatregelen van het beheerplan.**
   Activiteiten die negatieve effecten kunnen hebben op de doelsoorten, maar die gelet op de instandhoudingsmaatregelen in het beheerplan (zie hoofdstuk 7) de instandhoudingsdoelen niet in gevaar brengen, kunnen zonder vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 voortgezet worden.

3. **De activiteit kan worden voortgezet onder voorwaarden.**
   In een aantal gevallen kunnen er voorwaarden verbonden worden aan activiteiten. Dit om te voorkomen dat activiteiten negatieve gevolgen kunnen hebben voor het realiseren en/of handhaven van de instandhoudingsdoelstellingen in het Natura 2000-gebied. Deze voorwaarden zijn vastgelegd in dit beheerplan. Indien aan deze voorwaarden wordt voldaan, kan de activiteit zonder vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 voortgezet worden. Het betreft hier vooral activiteiten die beperkte negatieve effecten hebben.

4. **Voor de activiteit is het doorlopen van de vergunningsprocedure in het kader van Natuurbeschermingswet 1998 vereist.**
   Voor activiteiten die (mogelijk) significant negatieve effecten hebben op het realiseren en/of handhaven van de instandhoudingsdoelstellingen in het Natura 2000-gebied moet de vergunningsprocedure van de Natuurbeschermingswet 1998 gevolgd worden (zie paragraaf 6.4 voor meer informatie over de vergunningsprocedure).

5. **De activiteit is niet langer mogelijk.**
   Een activiteit valt alleen in uitzonderlijke gevallen in deze categorie. Dit geldt alleen als er significant negatieve effecten zijn op doelsoorten, die niet door het nemen van aanvullende maatregelen kunnen worden beperkt of geneutraliseerd. Een aanvullende toets (uitgevoerd buiten het kader van dit beheerplan) zal uitsluitsel moeten geven over de aanwezigheid van alternatieven,

ONTWERP

het maatschappelijke belang van de activiteit en de mogelijkheden voor compensatie (zie paragraaf 6.4 voor meer informatie over de vergunningsprocedure).

Om te kunnen beoordelen onder welk van deze categorieën een bepaalde activiteit valt, heeft er een toetsing in drie stappen plaats gevonden: een globale effectenanalyse, een nadere effectenanalyse en een cumulatietoets. Deze cumulatietoets is nodig om uit te kunnen sluiten dat projecten die op zich zelf beschouwd de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied niet kunnen aantasten in combinatie met andere projecten of plannen wel significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied. Deze stappen zijn allemaal beschreven in bijlage 6.1.
Activiteiten buiten het gebied zijn alleen getoetst als er mogelijk sprake is van externe werking (zie paragraaf 4.2, kopje methode). Activiteiten op de rand van het gebied zijn wel allemaal getoetst, net als activiteiten in het gebied. Hiermee is voor deze activiteiten maximale duidelijkheid gegeven. De activiteiten op de rand van het gebied hebben in bijlage 4.3 de volgende nummers: 1.1.4 - 1.1.6, 1.1.8, 1.1.9, 4.1.2, 4.1.4., 4.1.9 - 4.1.14, 4.2.1 en 4.2.

De geïnventariseerde ontwikkelingen zijn alleen globaal getoetst. Er is aangegeven of er knelpunten te verwachten zijn in relatie tot de doelstellingen en hoe daarmee om kan worden gegaan. Op voorhand is niet uit te sluiten dat voor deze ontwikkelingen een Natuurbeschermingswetvergunning nodig is (zie verder paragraaf 6.5).

Voor toekomstige ontwikkelingen die niet in het beheerplan zijn getoetst, geldt dat eerst in kaart moet worden gebracht of deze negatieve effecten kunnen hebben op het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen. In hoofdstuk 9 wordt meer inzicht gegeven voor welke ontwikkelingen er een kans is op negatieve effecten en hoe een eventuele procedure voor een Natuurbeschermingswetvergunning er uit ziet.

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de verschillende toetsstappen gepresenteerd. Voor een goed begrip van de toetsingsresultaten is het belangrijk dat de lezer begrijpt dat de instandhoudingsdoelstellingen het perspectief vormen van waaruit de analyses zijn uitgevoerd.

6.1 Resultaten globale analyse

In bijlage 4.3 zijn de resultaten van de globale analyse van alle bestaande activiteiten opgenomen. De beschrijving in deze paragraaf geeft per categorie activiteiten een algemene toelichting op de resultaten. De bijlage 4.3 geeft wel de volledige toetsing weer.

Voor sommige activiteiten is bij de toetsing ook rekening gehouden met een eventuele toename de komende jaren. Dat geldt voor het wegverkeer en de vaarrecreatie.

ONTWERP

Een activiteit die niet in bijlage 4.3 is opgenomen (omdat deze niet is geïnventariseerd), is niet getoetst en kan dus ook niet overeenkomstig het beheerplan zonder vergunning worden voortgezet. Als een dergelijke activiteit kan leiden tot (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, blijft een vergunning noodzakelijk. Als een activiteit eenmaal in het beheerplan is getoetst en de activiteit wordt overeenkomstig het beheerplan uitgevoerd (dus conform de eventuele voorwaarden en beperkingen in het plan) is de vergunningplicht daarvoor opgeheven. Als de vergunningplicht in het beheerplan is opgeheven, maar de uitvoering ervan geschiedt niet conform eventuele voorwaarden en beperkingen in het plan, dan kan het bevoegd gezag passende maatregelen nemen (ingevolge artikel 19 c, lid 1t/m 5 van de Natuurbeschermingswet). Van deze bevoegdheid mag het bevoegde gezag alleen gebruik maken als dit nodig is om verslechtering of significante verstoring te voorkomen. Anders dan bij vergunningverlening (ingevolge artikel 19d lid 1 Natuurbeschermingswet) ligt de bewijslast niet bij de "gebruikers" maar bij het bevoegd gezag (artikel 19 c lid 2). In de meeste gevallen zijn Gedeputeerde Staten bevoegd gezag; soms is dat de minister van EZ.

6.1.1 Verkeer

Wegverkeer (activiteiten 1.1.1 – 1.1.10 in bijlage 4.3)

Activiteiten als het beheer en onderhoud van de wegen en de bermen en het gebruik van deze wegen door motorvoertuigen, maar ook de verlichting van de wegen zijn getoetst. Er is weinig overlap in ruimte en tijd met de doelsoorten. Daar waar het gebruik van wegen of onderhoudswerkzaamheden wel tot verstoring kan leiden, is de verstoring zeer plaatselijk, en leidt daar tot verwaarloosbare effecten (met name kleine verstoringen van vogelwaarden direct in de buurt). De meeste broedvogels en niet-broedvogels bevinden zich op enige afstand van de wegen en worden hierdoor niet (meer) relevant beïnvloed.

De aanwezigheid van de wegen en bijbehorende verlichting kan mogelijk beperkte invloed hebben op de meervleermuis door verstoringen op de route van kraamkolonie naar foerageergebied. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de huidige verstoringen tot een afname van de meervleermuis in het gebied leiden.

Bij een toenemende verkeerstrend waardoor een toename van het verkeerslawaai ontstaat, zou de beschikbare ruimte voor broedvogels kunnen verminderen. Dit wordt voor de rietzanger onderzocht in de nadere analyse (paragraaf 6.3), aangezien deze soort als enige in de directe nabijheid van de weg voorkomt.

Waterwegen (activiteiten 1.2.1 – 1.2.5 in bijlage 4.3)

Activiteiten als het schonen van sloten en watergangen en inspecties en onderhoud van oevers en kaden zijn getoetst. Schonen kan vooral van invloed zijn op het habitat van de bittervoorn. Schonen is

ONTWERP

echter ook nodig om verlies van het habitat te voorkomen. Omdat niet alle sloten elk jaar geschoond worden, er veelal gewerkt wordt conform een gedragscode (Unie van Waterschappen, 2006) en er ook buiten de sloten geschikt habitat voor de bittervoorn is, vormt het schonen waarschijnlijk hooguit een beperkte bedreiging voor het behoud van de bittervoorn. Werken volgens de genoemde gedragscode[1] houdt in dat werkzaamheden zoveel mogelijk worden uitgevoerd buiten gevoelige perioden van in sloten aanwezige soorten. Volgens de gedragscode worden meegeschoonde bittervoorns en mosselen teruggeplaatst. Bovendien wordt een deel van de vegetatie in stand gehouden. Gezien de beperkte gegevens over de verspreiding van de bittervoorn in het gebied wordt schonen van waterwegen in meer detail bekeken in de nadere analyse (6.3).

Het onderhoud aan oevers en kaden beperkt zich tot regulier periodiek onderhoud. Beperkte verstoring kan daarbij optreden (op vogels van riet- of graslanden), maar deze staat realisatie van de doelstellingen niet in de weg. Groot onderhoud is als ontwikkeling meegenomen.

Wetterskip Fryslân voert jaarlijks inspecties uit van oevers, kaden en watergangen. Deze inspecties worden in het gebied te voet uitgevoerd in de perioden februari-maart en november. Hierdoor kunnen enkele soorten (vooral wintergasten) tijdelijk licht verstoord worden. Deze beoordeling geldt alléén als de schouw te voet uitgevoerd wordt.

Vliegverkeer (activiteiten 1.3.1 en 1.3.2 in bijlage 4.3)

Vliegbewegingen vanaf de vliegbasis Leeuwarden kunnen, indien routes langs of over de Groote Wielen worden gebruikt, tot verstoring leiden van (vooral) de vogelsoorten. Het militair vliegverkeer wordt in dit beheerplan echter niet getoetst, de toetsing vindt plaats in de overkoepelende Natuurbeschermingswetvergunning die het Ministerie van Defensie voor al zijn (vlieg)activiteiten heeft aangevraagd. Overigens is voor alle activiteiten waarbij het Ministerie van Defensie een rol speelt het Ministerie van EZ het bevoegd gezag voor de vergunningverlening. Dit geldt ook voor incidentele activiteiten zoals militaire oefeningen.

Hoewel ballonvaart momenteel gebonden is aan een minimale vlieghoogte van 150 meter, is de ervaring dat er verstoring van vogels in het open veld, groepen vogels, vee etc. kan optreden. Ballonvaart vindt met name plaats in de zomermaanden, maar in duidelijk mindere mate ook in het voor- en najaar. Alleen voor de bittervoorn en noordse woelmuis kunnen effecten worden uitgesloten. Voor soorten in besloten habitats zijn de effecten waarschijnlijk beperkt. Voor de soorten van open landschappen zoals de kemphaan, is in het broedseizoen mogelijk sprake van significante effecten. In de nadere analyse wordt hier aandacht aan besteed.

[1] In een uitspraak van 27 oktober 2009 heeft de Rechtbank van Arnhem het goedkeuringsbesluit van deze gedragscode vernietigd. De consequentie van deze vernietiging is dat voor "bestendig beheer en gebruik" nu wel een ontheffing nodig zal zijn. In het beheerplan en in deze toetsing wordt niet ingegaan op de juridische status van deze gedragscode, maar wordt uitgegaan van de effectiviteit van de maatregelen die genomen worden. Bij de toetsing is ervan uitgegaan dat (ook al is deze vernietigd) de (mitigerende maatregelen uit deze) gedragscode nog steeds zal worden gevolgd.

ONTWERP

6.1.2 Waterbeheer (activiteiten 2.1 – 2.4 in bijlage 4.3)

De activiteiten beheer en onderhoud van kunstwerken en peilbeheer zijn getoetst.

Door het gehele gebied zijn kleine kunstwerken gelegen zoals duikers, schotten. Deze kunstwerken worden te voet gecontroleerd en bediend. Onderhoud wordt uitgevoerd als het noodzakelijk is. Alleen kleinschalig onderhoud is beoordeeld. Vervanging van kunstwerken en de inzet van groot materieel is niet getoetst.

De werkzaamheden en de aanwezigheid van personen kunnen (afhankelijk van het tijdstip) leiden tot tijdelijke beperkte verstoring van vogelsoorten die aanwezig zijn rond de watergangen.

Het waterbeheer in de Groote Wielen is niet optimaal voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. In de meeste gevallen wordt dit veroorzaakt doordat de waterpeilen niet voldoende fluctueren of te laag zijn (verdroging). Dit leidt tot beperkt negatieve of negatieve effecten op de doelsoorten.

In het rapport Milieutekort Ecologische Hoofdstructuur (Op Paad mei de Fryske EHS II – de ûtgongssituaasje yn bild) van 2007 wordt de Groote Wielen aangemerkt als een gebied dat matig verdroogd is (in de Binnemiede- en de Weeshûspolder door een te lage grondwaterstand). Door de verdroging zijn de poldergebieden minder geschikt voor de kemphaan. Dit aspect wordt in de nadere analyse (paragraaf 6.3) uitgewerkt.

De toetsing van het peilbeheer van de boezem is uitgevoerd in het kader van het vaststellen van het Waterhuishoudings- en waterbeheerplan (Royal Haskoning 2009). Het peilbeheer heeft een negatieve invloed op de ontwikkeling van moerasgebieden en daardoor ook op soorten als noordse woelmuis en porseleinhoen. Dit aspect wordt in de nadere analyse (paragraaf 6.3) uitgewerkt.

6.1.3 Recreatie (activiteiten 3.1.1 – 3.3.14 in bijlage 4.3)

Bij de beschrijving van de bestaande activiteiten met betrekking tot recreatie is onderscheid gemaakt tussen recreatieve voorzieningen en inrichtingen en het recreatief gebruik van het gebied.

<u>Gebruik voorzieningen en inrichtingen</u>
De havens, trailerhellingen, parkeerterreinen en veilinghuis Wielsicht liggen op of buiten de gebiedsgrens (op grond van het aanwijzingsbesluit maken alle bestaande bebouwing, erven, recreatievoorzieningen, tuinen etc. geen onderdeel uit van het Natura 2000-gebied). De invloed van de in en rondom het gebied gelegen voorzieningen op de doelsoorten is afwezig of beperkt.

ONTWERP

Overige recreatieve activiteiten

Voor de wintergasten zijn recreatieve activiteiten als bron van verstoring weinig relevant aangezien er nauwelijks overlap is in tijd. In de winter is bovendien alleen de Grutte Wielen toegankelijk voor surfers om verstoring van wintergasten te beperken.

Voor de bittervoorn is recreatievaart (omwoeling door schroeven of golfslag door hekgolven) beperkt relevant. Dit leidt naar verwachting alleen tot beperkte effecten, aangezien de overlap in tijd en ruimte beperkt is. Bovendien geldt voor deze soort een behoudsdoelstelling.

Voor enkele soorten hebben bepaalde vormen van recreatief gebruik wel invloed. Het gaat dan om verstoring door aanwezigheid, (motor)geluid en verlichting. De verstoring heeft vooral gevolgen voor de vogelwaarden in het gebied. Het betreft de volgende activiteiten:

- Excursies in het westelijke weidevogelgebied kunnen verstorend zijn voor de kemphaan.
- Recreatieve activiteiten (o.a. kanoën, sportvissen en excursies) in en in de buurt van het moerasgebied kunnen verstorend zijn voor het porseleinhoen, vooral in het broedseizoen.
- Sportvissen en varen kan ook verstorend zijn voor de smient. Het is echter onduidelijk in hoeverre de verstoring daadwerkelijk optreedt. Onbekend is namelijk in hoeverre deze vormen van recreatie in het late najaar en in de winter nog voorkomen op kritische locaties (Sierdswiel en Houtwiel).

Bij de toetsing is rekening gehouden met een beperkte toename van de recreatie, hoewel dit niet zeker is. De effecten van de genoemde activiteiten worden in de cumulatietoets (paragraaf 6.3, effecten op kemphaan en porseleinhoen) of de nadere analyse (paragraaf 6.2, effecten op smient) nader beschouwd.

6.1.4 Natuurbeheer (activiteiten 4.1.1 – 4.2.7 in bijlage 4.3)

Bij het toetsen van het natuurbeheer is met name gekeken naar de bestaande natuurbeheerafspraken (pakketten Programma Beheer). Binnen die afspraken wordt nu op een bepaalde wijze beheerd (maaien bijvoorbeeld), maar het mag binnen die afspraak soms ook op een andere manier (begrazen). Doordat de uitvoering van het terreinbeheer wordt afgestemd op de situatie in het veld, kan de uitvoering van jaar tot jaar verschillen. Het is uitdrukkelijk de wens van de terreinbeheerder om flexibel met beheermaatregelen om te kunnen gaan.

Tenzij anders is aangegeven, is bij het toetsen rekening gehouden met de genoemde variabiliteit in beheer binnen de afspraken. Bij de beoordeling is er verder van uitgegaan dat deze afspraken (pakketten) de komende beheerplanperiode ongewijzigd blijven. Door de aanstaande wijziging van de Provinciale subsidieregeling agrarisch natuurbeheer kunnen er namelijk zaken veranderen. Bij

ONTWERP

wezenlijke wijzigingen in het beheer, kan er een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet nodig zijn.
Het doel van natuurbeheer is de aanwezige waarden in stand te houden of te verbeteren. De toetsing richt zich dan ook op mogelijke ongewenste neveneffecten op de Natura 2000-doelsoorten.

Maaien van rietland en sluik verbranden kunnen tot verstoring leiden van diverse soorten. In principe is dit een positieve beheersmaatregel, omdat anders verlanding, verruiging en/of verbossing optreedt. De uitvoering kan negatieve effecten tot gevolg hebben indien dit in een verkeerde periode of op een verkeerde plaats wordt uitgevoerd (waardoor verstoring kan optreden of individuen kunnen worden gedood of verwond), of indien het maaien te grootschalig en niet op de juiste manier gefaseerd plaatsvindt. Het is voor de rietgebonden soorten (noordse woelmuis, porseleinhoen en rietzanger) van belang dat een afwisselend biotoop van overjarig en jong riet bestaat en geen monocultuur. Bij het maaien van riet kunnen noordse woelmuizen sterven. Zeker als de maaibalk op minder dan 7 centimeter boven maaiveld gehouden wordt.

Voor de meeste soorten betreft het beperkte verstoringen waarvan niet wordt verwacht dat deze het halen van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Voor porseleinhoen en noordse woelmuis worden enkele activiteiten in de cumulatietoets (paragraaf 6.4) of de nadere analyse (paragraaf 6.3) meer in detail beschouwd.

Aan de meeste beheerpakketten voor het beheer van graslanden worden reeds voorwaarden gesteld voor wat betreft het tijdstip van uitvoering van beheeractiviteiten, gericht op bescherming van weidevogels tijdens hun broedperiode. Hierdoor hebben de meeste beheeractiviteiten zeer beperkte effecten doordat overlap in tijd en ruimte ontbreekt. Deze activiteiten kunnen worden opgenomen in het beheerplan. In de Groote Wielen wordt bovendien gewerkt met een weidevogelcoördinator, die op basis van de daadwerkelijke situatie in het veld de pachters aanstuurt voor de uitvoering van het maaibeheer en begrazing.

Een aandachtspunt bij het beheer is het late broeden van de kemphaan. Daarom worden beheeractiviteiten voor kemphaan in de cumulatietoets (paragraaf 6.4) nader beschouwd. De activiteit begreppelen kan beperkte invloed hebben op de smient, die in de periode van uitvoering van deze werkzaamheden op graslanden kan foerageren, maar er wordt niet verwacht dat dit de doelsoorten beïnvloed.

6.1.5 Landbouw en visserij (activiteiten 5.1.1 – 5.2 in bijlage 4.3)

Landbouw

Er zijn enkele percelen in het gebied in agrarisch gebruik zonder nevendoel natuur. Deze percelen vervullen een beperkte rol als rust- en foerageergebied voor weidevogels, ganzen en eenden en

ONTWERP

nauwelijks als broedgebied voor weidevogels. Er is voldoende areaal aan grasland in het gebied dat wel geschikt is voor de doelsoorten.

Beroepsvisserij

Er wordt door één beroepsvisser gevist op paling. Dit gebeurt met fuiken of door elektrovisserij. Fuiken worden in maart-april geplaatst en in oktober weer opgeruimd. De fuiken worden per boot regelmatig gecontroleerd en onderhouden. Bij het elektrovissen wordt een route door het gehele gebied gevaren. De verstoring die optreedt kan negatieve effecten hebben op de kleine populatie van het porseleinhoen. In de cumulatietoets (paragraaf 6.4) worden de effecten nader beschouwd.

In fuiken wordt naast paling ook andere vis gevangen. Vangst van bittervoorn in fuiken is beperkt. Bovendien wordt de soort als die al wordt gevangen teruggezet.
Elektrovisserij is, mits goed uitgevoerd, een selectieve methode zonder veel bijvangst, waarbij met name grotere vis effectief wordt gevangen. Er wordt echter ook gevist op plaatsen waar de bittervoorn voor (kan) komen. Gezien de beperkte kennis over het voorkomen van de bittervoorn wordt hier in de nadere analyse meer aandacht aan besteed (paragraaf 6.3).

6.1.6 Wildbeheer en schadebestrijding (activiteiten 6.1 – 6.2 in bijlage 4.3)

Reguliere jacht in Natura 2000-gebieden is niet toegestaan, evenals schadebestrijding door afschot van ganzen en smienten. Er vindt wel schadebestrijding plaats. Deze richt zich vooral op bestrijding van de vos als predator van (weide)vogels en op de muskusrat.
Bestrijding van vos is in 2009 door de provincie beoordeeld als niet vergunningplichtig in het kader van de Natuurbeschermingswet. Het betreft het schieten van vossen en vangen van vossen in vangkooien. Er staan in het hele Wielengebied momenteel 3 vangkooien met aas opgesteld. Deze worden ook regelmatig gecontroleerd. Verder kan het voorkomen dat er andere soorten inlopen dan de vos (bijvoorbeeld de bunzing), deze worden weer losgelaten. Ook op de rand van het gebied in het maïs vinden regelmatig gerichte beheersacties plaats.

De bestrijding van de vos kan tot verstoring leiden van de vogelwaarden in het gebied. Gezien de beperkte overlap in ruimte en tijd en het feit dat de bestrijding van de vos slechts incidenteel is, wordt niet verwacht dat dit tot negatieve effecten leidt op de doelsoorten. Bestrijding van de vos heeft waarschijnlijk een positief effect op de doelsoorten, doordat broedsels van weidevogels beter worden beschermd. Zie ook kader 1 in hoofdstuk 5 over predatie.

Bestrijding van de muskusrat kan door de regelmatig benodigde controles te voet of per boot een verstorende werking hebben door het gehele gebied. Voor een kwetsbare soort zoals het porseleinhoen, kan dit mogelijk tot negatieve effecten leiden. Dat wordt in de cumulatietoets nader beschouwd (paragraaf 6.4).

ONTWERP

Gebruik van vangkooien en klemmen kan ook tot vangst van andere soorten dan de muskusrat leiden (bijvangst). Alle bijvangst wordt gerapporteerd in jaarlijkse overzichten. Bijvangst bestaat vooral uit zoogdieren (vooral woelrat en bruine rat), vogelsoorten (vooral waterhoen, meerkoet, aalscholver en wilde eend) en vissen (vooral snoek, witvissoorten, aal). Bijvangst van bittervoorn of andere beschermde vissoorten betreft slechts enkele exemplaren per jaar in het gehele land. De maaswijdte van de kooien zorgt ervoor dat de bittervoorn en de noordse woelmuis de kooi kunnen weer uit kunnen zwemmen, waardoor er op deze soorten geen effect is.

6.1.7 Monitoring (activiteiten 7.1 – 7.11 in bijlage 4.3)

In het gebied vinden diverse karteringen en monitoringonderzoeken plaats. De uitvoering van de meeste onderzoeken kan door de aanwezigheid van mensen verstorende effecten hebben. Voor een kwetsbare soort als het porseleinhoen kan dit in combinatie met andere activiteiten mogelijk tot negatieve effecten leiden. Deze effecten worden in de cumulatietoets nader beschouwd.

6.1.8 Gebruik, beheer en onderhoud cultuurhistorische elementen (activiteiten 8.1 – 8.3 in bijlage 4.3)

De te toetsen gebruiksaspecten hebben vooral te maken met verstoring door de aanwezigheid van mensen in het gebied bij bediening en onderhoud van de cultuurhistorische elementen. De effecten van deze verstoringen op de doelsoorten zijn verwaarloosbaar.

6.1.9 Overige activiteiten (activiteiten 9.1 – 9.2 in bijlage 4.3)

<u>Bestaande woningen/boerderijen/bedrijfsgebouwen</u>
Vanwege de ligging aan de rand van het gebied hebben activiteiten in woningen, boerderijen en bedrijfsgebouwen en op de daarbij horende erven nauwelijks invloed op de doelsoorten.

<u>Lozingen en uitslaan polderwater</u>
In hoofdstuk 3 is aangegeven dat de doelen momenteel niet worden beperkt door de waterkwaliteit. Bovendien zijn de lozingen van geringe omvang en is de stromingsrichting van de lozingen van de Groote Wielen af.

Samenvatting

Tabel 6.1 geeft een samenvatting van de effectbeschrijving in deze paragraaf en van die in bijlage 4.3.

De volgende beoordelingen zijn mogelijk:

☺ Activiteit heeft (ook) positieve effecten op de doelsoorten.

ONTWERP

Geen (negatief) effect

a) Geen overlap in ruimte en/of tijd.

b) Habitat of doelsoort is ongevoelig voor type verstoring.

c) Doelsoort/habitattype is in voldoende mate aanwezig, neemt niet af en de activiteit neemt niet toe.

d) Effecten van de activiteit zijn zo beperkt dat invloed op de doelen afwezig of verwaarloosbaar is.

Mogelijk (negatief) beperkt effect

e) Habitat of soort voldoet niet aan de doelstelling, neemt af of is kwetsbaar (klein areaal/klein aantal)*.
Aard en omvang van de activiteit in combinatie met gevoeligheid van de doelsoort is zodanig dat de effecten beperkt zijn.

f) Activiteit neemt toe. Aard en omvang van de activiteit in combinatie met gevoeligheid van de habitat of doelsoort is zodanig dat de effecten beperkt zijn.

Significant negatief effect niet uit te sluiten

g) Habitat of soort voldoet niet aan de doelstelling, neemt af of is kwetsbaar (klein areaal/klein aantal)*.
Aard en omvang van de activiteit in combinatie met gevoeligheid van de habitat of doelsoort is zodanig dat de effecten groot kunnen zijn.

h) Activiteit neemt toe.
Aard en omvang van de activiteit in combinatie met gevoeligheid van de doelsoort is zodanig dat de effecten groot kunnen zijn.

i) Kennis over activiteit of doel is nog onvoldoende om te beoordelen wat de effecten van de activiteit zijn.

**Hier kunnen ook situaties onder vallen waarbij de trend onduidelijk is of er waarbij er geen gegevens over de trend zijn, maar er wel aanwijzingen zijn dat de soort of het habitattype onder druk staat. Zie daarvoor de beschrijvingen van de staat van instandhouding in hoofdstuk 3.*

Legenda	
	geen significante effecten
	soort met uitbreidingsdoel
	kans op cumulatief effect (mogelijk samen met andere significant)
	kans op significant effect
	kans op significant effect, onvoldoende kennis
☺	ook positieve effecten

ONTWERP

Tabel 6.1 Samenvatting van de resultaten van de globale analyse van de activiteiten in de Groote Wielen. Zie voor uitleg gebruikte codes voorgaande tekstdeel en legenda.

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
1	**Verkeer**											
1.1	Wegverkeer (kaart 1)											
1.1.1	Beheer en onderhoud van de Kooiweg en Binnemiedereed. Wegdek Kooiweg (herstraten).		a	a	a	a	d	d	a	a	a	a
1.1.2	Beheer en onderhoud van de Kooiweg en Binnemiedereed. Wegdek (klein onderhoud).		a	a	a	a	d	d	d	d	d	d
1.1.3	Beheer en onderhoud van de Kooiweg en Binnemiedereed. Bermen (maaien).		a	a	a	a	d	d	a	a	a	a
1.1.4	Provinciale wegen N355 / N361, incl. ventweg. Wegdek herstellen: groot onderhoud.		a	a	a	a	a	d	a	a	d	a
1.1.5	Provinciale wegen N355 / N361, incl. ventweg. Wegdek klein onderhoud.		a	a	a	a	a	d	a	a	d	a
1.1.6	Provinciale wegen N355 / N361, incl. ventweg. Bermen (maaien).		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
1.1.7	Overige wegen en paden in het gebied, Maaien en klein onderhoud.		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
1.1.8	Verlichting		a	d	a	a	a	a	a	a	a	a
1.1.9	Gebruik openbare wegen en paden buiten het gebied - gemotoriseerd verkeer.		a	d	d	d	d	h, 13	d	d	d	d
1.1.10	Gebruik wegen, paden en hoge delen in het gebied - gemotoriseerd verkeer.		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
1.2	Waterwegen (kaart 2)											
1.2.1	Schonen sloten: schouwsloten	☺	i, 1	d	a	d	d	d	a	a	d	a
1.2.2	Schonen sloten: niet schouwsloten	☺	i, 1	d	d	d	d	d	d	d	d	a
1.2.3	Schonen sloten: hoofdwatergangen	☺	i, 1	d	a	d	d	d	a	a	d	a
1.2.4	Onderhoud oevers en kaden		b	b	a	d	d	d	d	d	d	d
1.2.5	Schouw		a	a	a	a	a	a	d	d	d	d
1.3	Vliegverkeer											
1.3.1	Militair vliegverkeer (toetsing in overkoepelende Natuurbeschermingswetvergunning die het Ministerie van Defensie voor al zijn (vlieg)activiteiten heeft aangevraagd.)											
1.3.2	Ballonvaart		a	a	a	d	i, 13, 16	d	d	d	d	d
2	**Waterbeheer (kaart 2)**											
2.1	Beheer en onderhoud kunstwerken (stuw, duiker e.d.)		d	a	d	d	d	d	d	d	d	d
2.2	Peilbeheer polders		a	a	d	d	g, 1, 3,8	d	d	d	d	d
2.3	Peilbeheer boezem		d	d	g, 1, 8, 11	e, 1, 8, 11	d	d	a	a	a	d
2.4	Peilbeheer bemaling door Ypeymolen)		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
3	**Recreatie**											
3.1	Recreatieve voorzieningen (kaart 3)											
3.1.1	Vogelkijkhut en uitzichtheuvels (gebruik en aanwezigheid)		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
3.1.2	Trailerhelling (zuidkant Grutte Wielen)		a	a	a	a	a	d	a	a	d	a
3.1.3	Ankeren en gebruik openbare aanlegplaatsen		b	b	a	d	a	d	a	a	a	a
3.1.4	Parkeerterreinen		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
3.1.5	Haventje Ryptsjerk, aanlegplaatsen		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.1.6	Haventje Ryptsjerk, loswal (o.a. voor rietsnijders)		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.1.8	Haventje Ryptsjerk, onderhoud steigers/damwand e.d.		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.1.9	Haven Gytsjerk, aanlegplaatsen		b	a	a	d	a	d	a	a	a	a
3.1.11	Haven Gytsjerk, onderhoud steigers / damwand e.d.		b	a	a	d	a	d	a	a	a	a
3.1.12	Haven Gytsjerk, bootreparatiebedrijf De Hamerslag		b	a	a	d	a	d	a	a	a	a
3.1.13	Haven Gytsjerk, Loswal		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.1.14	Jachthaven		b	b	a	a	a	a	a	a	a	a
3.1.15	Onderhoud steigers/aanlegplaatsen		b	a	a	d	a	d	a	a	d	a

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
3.2	Recreatieve inrichtingen/bedrijven											
3.2.1	Partyboerderij/Veilinghuis Wielzicht		a	d	a	a	a	a	a	a	a	a
3.2.2	Bos Ypey/Vijversburg		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
3.3	Recreatief gebruik (kaart 4)											
3.3.1	Fietsen Kooiweg/Binnemiedereed		a	a	b	a	d	d	d	d	d	d
3.3.2a	Wandelen op wegen en paden conform bestaande openstellingregels		a	a	b	d	d	d	d	d	d	d
3.3.2b	Wandelen buiten wegen en paden conform bestaande openstelling-regels		a	a	b	e 13, 16	d	d	a	a	a	a
3.3.3	Wandelen met aangelijnde hond(en) op wegen en paden conform bestaande openstellingregels		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
3.3.4	Excursies (It Fryske Gea)		a	a	b	e 13, 16	e 13, 16	d	d	d	d	d
3.3.5	Sportvissen		b	b	a	e 13, 16	a	d	a	a	i, 16	a
3.3.6	Nachtvissen		b	d	a	e 13, 16	a	d	d	d	d	d
3.3.7	Varen met zeilboten		a	a	a	e 13, 16	a	d	d	d	i, 16	d
3.3.8	Varen met motorboten		d	a	a	e 13, 16	a	d	d	d	i, 16	d
3.3.9	Kanoën en roeien conform toegangsregels		b	a	a	e 13, 16	a	d	d	d	i, 16	d

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
3.3.10	Rondvaarten		d	a	a	d	a	d	a	a	d	a
3.3.11	Surfen, met uitzondering van kitesurfen		b	a	a	e 13, 16	a	d	a	a	d	a
3.3.12	Zwemmen		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.3.13	Schaatsen		a	a	a	a	a	a	a	a	d	a
3.3.14	Gebruik particulier eigendom noordzijde Sierdswiel		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
4	**Natuurbeheer**											
4.1	Beheer rietland en moeras											
4.1.1	Maaien en afvoeren: Beheerpakket 4020: Basispakket moeras	☺	a	a	g, 1, 18	e, 1, 13, 16, 18	a	a	a	a	d	a
4.1.1	Maaien en afvoeren: Beheerpakket 4105: natuurlijke eenheid	☺	a	a	g, 1, 18	e, 1, 13, 16, 18	a	d	a	a	d	a
4.1.1	Maaien en afvoeren: Beheerpakket 4155: pluspakket overjarig riet	☺	a	a	g, 1, 18	d	a	d	a	a	d	a
4.1.1	Maaien en afvoeren: Beheerpakket 4030: rietcultuur	☺	a	a	g, 1, 18	a	d	d	a	a	a	a
4.1.2	Verbranden sluik		a	a	e, 1, 18	a	a	a	d	d	d	d
4.1.3	Beweiding (wel toegestaan, vindt in praktijk niet plaats)		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
4.2	Beheer graslanden											

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
4.2.1	Beweiding en begrazing: Landbouwpercelen zonder beheersvergoeding	☺	a	a	a	a	d	a	d	d	d	d
4.2.1	Beweiding en begrazing: Beheerpakket 3131: weilanden met weidevogelbeheer	☺	a	a	a	a	d	a	d	d	d	d
4.2.1	Beweiding en begrazing: Beheerpakket 4040 en 4041: half natuurlijk grasland.	☺	a	a	d	a	d	a	d	d	d	d
4.2.1	Beweiding en begrazing: Beheerpakket 4175: soortenrijk nat grasland	☺	a	a	a/d	a	a	a	a	a	a	a
4.2.1	Beweiding en begrazing: Beheerpakket 4235 en 4245: soortenrijk en zeer soortenrijk weidevogelgrasland	☺	a	a	d	a	d	a	d	d	d	d
4.2.2	Maaien en afvoeren: Landbouwpercelen zonder beheersvergoeding voor maaibeheer	☺	a	a	a	d	d	d	a	a	a	a
4.2.2	Maaien en afvoeren: Beheerpakket 3131: weilanden met weidevogelbeheer	☺	a	a	a	d	d	d	a	a	a	a
4.2.2	Maaien en afvoeren: Beheerpakket 4040 en 4041: half natuurlijk grasland.	☺	a	a	d	d	d	d	d	d	d	d
4.2.2	Maaien en afvoeren: Beheerpakket 4175: soortenrijk nat grasland	☺	a	a	a/d	a	a	d	a	a	a	a
4.2.2	Maaien en afvoeren: Beheerpakket 4235 en 4245: soortenrijk en zeer soortenrijk weidevogelgrasland	☺	a	a	d	d	e, 13, 16	d	d	d	d	d
4.2.3	Maaien eilanden	☺	a	a	g, 1, 18	e, 1, 13, 16, 18	a	d	a	a	a	a

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
4.2.4	Bemesting en bekalking: Bemesting met ruige en strorijke stalmest.	☺	a	a	a	d	e, 13, 16	d	d	d	d	d
4.2.4	Bemesting en bekalking: Bemesting met ruige en strorijke stalmest of drijfmest	☺	a	a	a	d	e, 13, 16	d	d	d	d	d
4.2.4	Bemesting en bekalking: Bemesting graslanden om pH boven 4.8 te houden	☺	a	a	a	d	e, 13, 16	d	d	d	d	d
4.2.4	Bemesting en bekalking: Bemesting akker	☺	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
4.2.4	Bemesting en bekalking: Bemesting landbouwpercelen (zonder beheersvergoedingen). Drijfmest, kunstmest	☺	a	a	a	d	d	d	a	a	a	a
4.2.4	Bemesting en bekalking: Bekalking voor weidevogels/ bodemleven. Doel is pH boven 4,8. Bekalking gaat altijd samen met bemesting (zie eerder). Wordt weinig toegepast.	☺	a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
4.2.5	Begreppelen (ook buiten SN pakketten)	☺	a	a	a	a	a	a	a	a	d	a
4.2.6	Klepelen	☺	a	a	d	a	a	a	d	d	d	a
4.2.7	Onderhoud landschapselementen. Onderhoud betreft bosschage bij trailerhelling (zie bijlage 4.2 kaart 'Natuurbeheer')		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
5	**Landbouw en visserij**											
5.1	Landbouw (zie ook 4. Natuurbeheer)											
5.1.1	Onderhoud terrein, rasters, hekwerken e.d. en plaatsen raster, hekwerken e.d.		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
5.1.2	Aan- en afvoer producten, hulpstoffen en dieren		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
5.2	Beroepsvisserij		i, 18	a	a	e, 13, 16	a	d	a	a	i, 16	a
6	**Wildbeheer en schadebestrijding**											
6.1	Faunabeheer en schadebestrijding	☺	a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
6.2	Muskusratbestrijding	☺	b	a	d	e, 13, 16	d	d	d	d	i, 16	d
7	**Monitoren/karteren/onderzoek**											
7.1	Winter- en watervogelonderzoek	☺	a	b	d	d	d	d	d	d	d	d
7.2	Broedvogelonderzoek	☺	a	b	d	e, 13, 16	e, 13, 16	d	a	a	a	a
7.3	Inventarisatie amfibieën		d	b	b	d	d	d	a	a	a	d
7.4	Reptielenonderzoek: losse waarnemingen		a	b	d	d	d	d	a	a	a	a
7.5	Inventarisatie vissen. Elektrovistechniek, (elektrisch) schepnet	☺	i, 18	a	d	d	d	d	a	a	a	a
7.6	Inventarisatie muizen. Life-traps,	☺	a	a	d	d	d	d	d	d	d	a

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
7.7	Inventarisatie (meervleer)muizen met batdetector.	☺	b	d	d	d	d	d	a	a	a	a
7.8	Inventarisatie vegetatie	☺	a	a	d	d	d	d	a	a	a	a
7.9	Inventarisatie libellen en dagvlinders		a	a	d	e, 13, 16	e, 13, 16	d	d	d	d	a
7.10	Uilen- en roofvogelterritoria, ringen jonge roofvogels		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
7.11	Monitoring waterkwaliteit (chemisch en ecologisch)	☺	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
8	**Gebruik, beheer en onderhoud cultuurhistorische elementen**											
8.1	**Buismanskoai**											
8.1.1	Maaien paden		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
8.1.2	(Kleinschalige) herstelwerkzaamheden		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
8.1.3	Snoeien		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
8.1.4	Onderhoud vangpijpen en kolkschermen		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
8.1.5	Baggeren vangkooi en vangpijpen		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
8.2	**Kobbekoai**											
8.2.1	Gebruik als vangkooi		a	a	a	a	a	a	d	d	d	d
8.2.2	Voeren van de eenden		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
8.2.3	Kobbekoai is op de lijst als ringkooi voor eendachtigen		a	a	a	a	a	a	a	a	d	a

Volgnr.	Activiteit	Activiteit heeft (ook) positief	Bittervoorn	Meervleermuis	Noordse woelmuis	Porseleinhoen	Kemphaan	Rietzanger	Kolgans	Brandgans	Smient	Grutto
8.2.4	Snoeien kooibos, maaien oevers, paden e.d.		a	a	a	d	a	d	a	a	a	a
8.2.5	Opschonen plas, pijpen en ringsloot met de hand, onderhoud schermen, afrastering, etc.		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
8.3	Ypeymolen		a	a	a	a	d	d	d	d	d	d
9	**Overige activiteiten**											
9.1	Bestaande woningen/boerderijen/bedrijfs gebouwen aan de rand van het gebied.		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
9.2	Puntlozingen, uitslaan van polderwater op Groote Wielen (vanuit Ryptsjerk en Kleine Wielen) etc.		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a

6.1.10 Externe werking

Bestaande activiteiten in en op de rand van het gebied zijn in de voorgaande paragraaf getoetst. Ook activiteiten (verder) buiten het gebied kunnen effecten hebben op de doelstellingen van het gebied. In hoofdstuk 4.2.3 is een aantal activiteiten buiten de Groote Wielen beschreven die mogelijk effect hebben op de doelstelling van de Groote Wielen. De onderstaande tekst beschrijft daarom de globale analyse van deze activiteiten. Het betreft:

- Waterbeheer (kemphaan)
- Gebruik van de ruimte (ganzen, smient)
- Onderhoud gebouwen (meervleermuis)

Waterbeheer

De waterpeilen in de omgeving van de Groote Wielen kunnen van invloed zijn op de peilen in het gebied zelf. Zo zouden lage peilen in de omringende landbouwgebieden kunnen zorgen voor verdroging van bijvoorbeeld de weidevogelgebieden van de Binnemiedepolder en de Weeshûspolder. Uit de studie naar het Gewenst Peilbeheer (ook bekend als GGOR-studie, Royal Haskoning, 2009b) van Wetterskip Fryslân blijkt echter dat er in de praktijk geen significante invloed is van het peilregime

buiten het gebied op de waterhuishouding in het gebied. Negatieve effecten op de Natura 2000-doelsoorten treden dus niet op. Bij peilwijzigingen in het Natura 2000-gebied, zijn de effecten op de omgeving ook beperkt tot kleine wijzigingen in infiltratie en kwel in de randzone.

Conclusie:
De activiteit kan worden voortgezet.

Het gebruik van de ruimte (landbouw, verkeer, recreatie met name ten zuiden N355, jacht, beheer- en schadebestrijding etc.)
Alleen als gebieden buiten de Groote Wielen een belangrijke functie vervullen voor de in de Groote Wielen voorkomende doelsoorten, kan er sprake zijn van negatieve effecten. In relatie tot de Groote Wielen gaat het dan om gebieden met een foerageerfunctie voor ganzen en smienten.

Momenteel is er rond de Groote Wielen en op provinciaal niveau ruim voldoende ganzenfoerageergebied aanwezig in de speciaal begrensde ganzenopvanggebieden. Ook buiten deze gebieden foerageren ganzen, maar daar kunnen ze worden verjaagd. Ontwikkelingen die leiden tot een sterke afname van de foerageermogelijkheden voor ganzen en smienten zijn niet gewenst. Zie ook paragraaf 6.5 voor ontwikkelingen.

Conclusie:
De activiteit kan worden voortgezet.

Onderhoud van gebouwen
Hoewel kraamkolonies van meervleermuizen beschermd zijn via de Flora- en faunawet, bestaat er een kans dat bij onderhoud van gebouwen onvoldoende rekening gehouden wordt met deze kolonies. In de nadere analyse (paragraaf 6.3) wordt hier gedetailleerder op ingegaan.

6.2 Nadere analyse

Uit de globale analyse die in de voorgaande paragraaf is beschreven, blijkt dat een aantal in en rondom de Groote Wielen voorkomende activiteiten mogelijk een significant effect heeft. Voor deze activiteiten is een nadere analyse noodzakelijk. Voor een aantal activiteiten is een nadere analyse noodzakelijk aangezien op het moment van de globale toets informatie ontbrak die nodig is om de analyse uit te voeren. In onderstaand overzicht zijn de activiteiten weergegeven waarvoor een nadere analyse noodzakelijk is.

In tabel 6.2. is een overzicht gegeven van de activiteiten die in de nadere analyse worden beschreven. Bij de nadere analyse worden de gebruiksvormen behandeld per doelsoort.

ONTWERP

Tabel 6.2 Kruistabel Natura 2000-doelen en activiteiten met mogelijk een significant effect dat meer in detail getoetst is via de zogenaamde nadere analyse.

Doelsoort	Activiteiten die geanalyseerd worden in de nadere analyse: mogelijk significant effect	Activiteiten die geanalyseerd worden in de nadere analyse i.v.m. ontbrekende gegevens
Bittervoorn		- schonen sloten en watergangen (1.2.1-1.2.3) - visinventarisatie (8.1) - beroepsvisserij (6.2)
Noordse woelmuis	– peilbeheer boezem (2.3) – maaien en afvoeren (rietbeheer) (4.1) – maaien eilanden (4.2.3)	
Porseleinhoen	- peilbeheer boezem (2.3)	
Kemphaan	- peilbeheer polder (2.2)	- ballonvaart (1.3.2)
Rietzanger		- gebruik wegen, verkeer (1.1.9-1.1.10)
Smient		- sportvissen (3.3.5) - varen met zeilboten, motorboten, kano, roeiboot (3.3.7-3.3.10) - beroepsvisserij (5.2) - muskusrattenbestrijding (6.2)
Meervleermuis	- onderhoud gebouwen (9.1)	

6.2.1 Resultaten nadere analyse

- ***Bittervoorn***

Op basis van de globale analyse kunnen de volgende activiteiten mogelijk leiden tot negatieve effecten op de bittervoorn:

- schonen sloten en watergangen (1.2.1.-1.2.3);
- visinventarisatie (8.1);
- beroepsvisserij (6.2).

Door schonen van sloten en watergangen kan geschikt leefgebied verloren gaan en bij inventarisaties en visserij kan incidenteel sterfte optreden.

Het schonen wordt in de meeste gevallen uitgevoerd volgens een gedragscode (Unie van Waterschappen, 2006). Deze gedragscode houdt onder andere in dat de werkzaamheden in een optimale periode worden uitgevoerd en dat beschermde soorten vis en mosselen worden teruggezet. Bovendien wordt een deel van de vegetatie in stand gehouden. Naar verwachting is er altijd voldoende geschikt habitat in het gebied aanwezig.

Bij de beroepsvisserij en het visserijonderzoek kan gebruik worden gemaakt van elektrovisserij. Gezien de eisen die gesteld worden aan de wijze waarop de elektrovisserij wordt uitgevoerd (met betrekking tot de apparatuur en de benodigde training), wordt niet verwacht dat dit tot negatieve

ONTWERP

effecten leidt die de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar brengen. Mits elektrovissen goed wordt uitgevoerd, is de sterfte zeer beperkt. De bepalende factor bij elektrovissen is de lichaamsspanning. Grotere vis is gevoeliger voor stroom dan kleinere vis doordat eerder grote spanningen over het lichaam optreden. Jonge baars is daarbij relatief gevoelig, bij deze soort treedt relatief veel sterfte op. Ondanks deze gevoeligheid van baars voor elektrovisserij kan gesteld worden, dat een deskundig uitgevoerde elektrovisserij in het algemeen weinig schade toebrengt aan de visstand (Sportvisserij Nederland - Praktijk Opleiding Elektrovisserij***)***.

Gelet op bovenstaande lijkt het niet aannemelijk dat deze activiteiten tot significante effecten zullen leiden. Om dit definitief uit te kunnen sluiten is echter meer kennis nodig over de aantallen en verspreiding van de bittervoorn en de verspreiding van geschikt habitat met watervegetatie en zoetwatermosselen.

Instandhoudingsmaatregel

Voortzetting van het huidige gebruik kan als in de komende beheerplanperiode het genoemde verspreidingsonderzoek uitgevoerd wordt. Hoewel er geen aanleiding is te veronderstellen dat de activiteit significant negatieve effecten heeft, is dat door gebrek aan gegevens niet geheel uit te sluiten. Mocht uit de inventarisatie blijken dat er toch knelpunten zijn, dan zal beoordeeld moeten worden of het nodig is direct maatregelen te treffen.

Conclusie:

Door het opnemen van de genoemde instandhoudingsmaatregel in het beheerplan brengt de activiteit het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar en kan de activiteit derhalve voortgezet worden.

- ***Meervleermuis***

Op basis van de globale analyse kan de volgende activiteit mogelijk leiden tot negatieve (significante) effecten op de meervleermuis:

- onderhoud gebouwen (9.1 en externe werking).

Het feit dat de meervleermuis het Groote Wielengebied in grote aantallen bezoekt, laat zien dat de huidige kwaliteit en omvang van het leefgebied, de kraamgebieden en de vliegroutes voldoende is.

Het behoud van de slaapplaatsen en de kraamkamers in de omgeving van de Groote Wielen is van essentieel belang om de soort duurzaam voor het gebied te behouden. De vaste verblijfplaatsen zijn beschermd op basis van artikel 11 van de Flora- en faunawet. De locaties van in gebruik zijnde kraamkolonies zijn echter deels onbekend, waardoor bescherming ervan lastig is. De kans is aanwezig dat er onderhoud gepleegd wordt aan gebouwen waarbij slaapplaatsen en kraamkamers

ONTWERP

verloren gaan. Dat risico is zeker groot bij de warmte- en geluidsisolatie van huizen. Op termijn kan dat wellicht tot significante effecten op de meervleermuis leiden.

Instandhoudingsmaatregel

Ter voorkoming van knelpunten in de toekomst is het nodig om verblijfplaatsen te inventariseren, om na te gaan in hoeverre gemeenten en huiseigenaren op de hoogte zijn van de huidige verblijfplaatsen en om eventueel te zorgen voor voorlichting over de bescherming daarvan.

Conclusie:

Door het opnemen van de genoemde instandhoudingsmaatregel in het beheerplan brengt de activiteit het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar en kan de activiteit derhalve voortgezet worden.

- ***Noordse woelmuis***

Mede vanwege de kritische staat waarin de noordse woelmuis zich bevindt, is bij de globale analyse geoordeeld dat een aantal activiteiten mogelijk tot significante effecten leiden.
Het gaat dan om de volgende activiteiten:

- peilbeheer boezem (2.3);
- maaien en afvoeren (rietbeheer) (4.1.1);
- maaien eilanden (4.2.3).

De noordse woelmuis heeft voldoende geschikt habitat nodig dat gevrijwaard is van de concurrerende aardmuis en veldmuis. Uit recente monitoring blijk dat de populatie noordse woelmuizen klein is (enige waarneming via resten in braakbal). Er zijn wel populaties concurrerende woelmuizen in de Groote Wielen aanwezig, ook in de natte delen met (riet)moeras.

Het peilbeheer van de boezem leidt waarschijnlijk tot significant negatieve effecten. Dit is eerder ook al geconcludeerd door Royal Haskoning (2009). In een gebied met concurrerende woelmuissoorten, houdt de noordse woelmuis alleen stand in natte moerasgebieden die regelmatig overstromen. Het ontbreken van hoge waterstanden in het najaar en in de winter, in samenhang met relatief veel steile oevers, maakt dat deze milieus afwezig zijn. De poldergebieden, die deels wel overstromen, zouden geschikt kunnen zijn voor de noordse woelmuis, maar deze zijn in het voorjaar weer snel te koloniseren door de aard- en veldmuis.

Ook het huidige rietbeheer kan tot significante effecten leiden. De kans is namelijk groot dat de delen van het moerasgebied die mogelijk geschikt zijn voor de noordse woelmuis niet optimaal worden beheerd. De Groote Wielen zou een kernplek van minimaal 7,5 hectare moeten herbergen met kruidenrijke riet- en/of zeggenvegetaties die niet begraasd wordt en waarin een op de noordse woelmuis afgestemd gefaseerd maaibeheer plaats vindt. Bij het maaibeheer moet de maaibalk

ONTWERP

voldoende hoog worden ingesteld, bij voorkeur minimaal 7 centimeter boven het maaiveld, om zo de sterfte als gevolg van het maaien te voorkomen. Niet maaien is echter geen optie, omdat het habitat van de noordse woelmuis dan zeker verloren gaat. De fasering van het maaibeheer en de maaibalkhoogte kunnen een knelpunt zijn, dit kan bij een kleine populatie zoals deze in de Groote Wielen aanwezig is, tot significante effecten leiden.

Instandhoudingsmaatregel

De effecten van het peilbeheer en het rietbeheer kunnen voldoende beperkt worden door minimaal 7,5 hectare moerasgebied optimaal in te richten voor de noordse woelmuis en zoveel mogelijk te isoleren van de populaties aard- en veldmuis (zie ook Royal Haskoning, 2009). Het beheer moet in de 7,5 hectare dan optimaal afgestemd zijn op de eisen van de noordse woelmuis. Dit betekent ook dat geen begrazing wordt toegestaan. De locatiekeuze voor het in te richten gebied moet gedaan worden aan de hand van gedetailleerde verspreidingsgegevens. Daarvoor is extra onderzoek noodzakelijk.

Conclusie:

Door het opnemen van de genoemde instandhoudingsmaatregel in het beheerplan brengt de activiteit het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar en kan de activiteit derhalve voortgezet worden.

- ***Porseleinhoen***

Omdat de populatie van het porseleinhoen klein is, is deze kwetsbaar.
De volgende activiteit heeft mede daardoor mogelijk significante effecten:

- peilbeheer boezem (2.3).

Het peilbeheer van de boezem is zo gereguleerd dat er weinig fluctuatie is. Dat is van invloed op het leefgebied van het porseleinhoen. Rietmoerassen zijn gebaad bij fluctuaties en de daarbij horende periodieke droogval in de zomer en overstromingen in najaar en winter. Het porseleinhoen is met name afhankelijk van jonge verlandingszones en plas-drassituaties.
In gebieden met een star peilbeheer zijn jonge verlandingen en plas-drassituaties vaak schaars. Het peilbeheer van de boezem leidt op termijn waarschijnlijk tot significant negatieve effecten. Dit is eerder ook al geconcludeerd door Royal Haskoning (2009).

Instandhoudingsmaatregel

De negatieve effecten van het peilbeheer kunnen beperkt worden door te zorgen voor voldoende variatie in successiestadia in het gebied. Er zijn maatregelen nodig om regelmatig op verschillende locaties in het gebied verlanding vanuit open water op gang te brengen, bijvoorbeeld door aanleg van natuurvriendelijke oevers en slenken.

Conclusie:

ONTWERP

Door het opnemen van de genoemde instandhoudingsmaatregel in het beheerplan brengt de activiteit het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar en kan de activiteit derhalve voortgezet worden.

- ***Kemphaan***

De kemphaan komt alleen nog als doortrekker voor. De doelstelling van het gebied is uitbreiding en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor 10 broedparen. Bij de beoordeling is daarom vooral gekeken naar activiteiten die het risico met zich mee brengen de potentie van het gebied voor de kemphaan te verminderen.

Op basis van de globale analyse kunnen de volgende activiteiten mogelijk leiden tot negatieve (significante) effecten op kemphaan:
- peilbeheer polder (2.2);
- ballonvaart (1.3.2).

Het belangrijkste knelpunt voor de kemphaan is de geschiktheid van het habitat. Als de vogel in april arriveert, moet het grondwaterpeil circa 20 cm beneden maaiveld zijn; in de loop van het voorjaar is beperkte ontwatering (tot 50 cm beneden maaiveld) wel mogelijk. Doordat het huidige peilbeheer hier niet mee in overeenstemming is, is er sprake van een significant effect op de kemphaan. De mogelijkheden voor de terreinbeheerder om afhankelijk van de veldsituatie de peilen aan te passen zijn te beperkt. De peilen dalen teveel in het late voorjaar en de vroege zomer.
Ballonvaart vindt vooral zomers plaats, waardoor een gedeeltelijke overlap bestaat met de aanwezigheid van broedende of jongen verzorgende weidevogels (waaronder mogelijk de kemphaan). De verstoring is incidenteel. Er is een kans op significante effecten als ballonnen te laag overvliegen. Volgens de Luchtvaartwet is de minimum vlieghoogte 150 meter. Hoewel de mate van verstoring niet duidelijk is, heeft der de terreinbeheerder niet de ervaring dat er op dit moment te veel verstoring door ballonvaart optreedt. Kans op significante effecten zou er kunnen zijn als de kemphaan terug zou keren als broedvogel. De minimale vlieghoogte van 150 m geeft dan waarschijnlijk onvoldoende bescherming tegen verstoring, vooral wanneer gebruik moet worden gemaakt van de brander. Boven de 300 meter neemt de verstorende werking duidelijk af. Voor vogels kan in het algemeen gesteld worden dat hoe hoger er gevlogen wordt hoe minder er wordt verstoord (Krijgsveld, 2008).

<u>Instandhoudingsmaatregel</u>
Zoals hierboven is weergegeven, is het noodzakelijk het peilbeheer aan te passen om geschikt (potentieel) habitat te creëren voor de kemphaan. Deze maatregel is ook al genoemd in hoofdstuk 5 en wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 7.

Het is wenselijk een minimale vlieghoogte boven de Groote Wielen in te stellen van 300 meter. Door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu is in samenwerking met het Ministerie van EZ landelijk een

ONTWERP

handreiking voor de kleine luchtvaart opgezet, waarin wordt aangestuurd op een minimale vlieghoogte van 300 meter boven vogelrichtlijngebieden.

Conclusie:
Door het opnemen van de genoemde instandhoudingsmaatregelen in het beheerplan brengt de activiteit het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar en kan de activiteit derhalve voortgezet worden.

- ***Rietzanger***

De rietzanger komt in alle rietlanden van de Groote Wielen voor als broedvogel, in aantallen die voldoen aan de instandhoudingsdoelstelling. Op basis van de globale analyse kunnen de volgende activiteiten mogelijk leiden tot negatieve (significante) effecten op de rietzanger:
- (autonome toename) verkeer (1.1.9 en 1.1.10).

Verstoring door verkeer kan leiden tot lagere broeddichtheid van de rietzanger rondom intensief gebruikte wegen. Als de wegen in de toekomst intensiever worden gebruikt (autonome ontwikkeling), kan een grotere oppervlakte van het gebied ongeschikt worden door toename van verstoring (geluid). Echter, ook nu broeden sommige paartjes rietzanger vlak langs de N355, ruim binnen een zone met een verhoogde geluidsintensiteit.

De ontwikkeling van de verkeersintensiteit of de verstoring daarvan is onbekend. In Fryslân als geheel is de verwachting dat de verkeersintensiteit de komende jaren stabiel blijft. Door infrastructurele ontwikkelingen zoals de Centrale As en ontwikkelingen bij de Kleine Wielen (Gebied Groene Ster) kan er aan de zuidkant van de Groote Wielen mogelijk toch sprake zijn van een toename). Wel zou de verstoring kunnen verminderen indien stillere wegdekken of voertuigen worden toegepast.

Er worden geen zodanige ontwikkelingen verwacht dat de geluidsintensiteit in grote mate zal veranderen. Aangezien de rietzanger bovendien (zoals blijkt uit de bestaande verspreiding) niet zo heel gevoelig blijkt voor geluidverstoring, is verkeer nu geen knelpunt en wordt ook niet verwacht dat dit in de toekomst een knelpunt gaat worden.

Instandhoudingsmaatregel
Omdat de soort voldoet aan de instandhoudingsdoelstellingen en er geen sprake is van een neerwaartse trend, zijn er voor wat betreft de realisatie van voldoende habitat, geen specifieke maatregelen voor de soort noodzakelijk. De afgelopen perioden hebben immers laten zien dat voldoende habitat aanwezig is om de doelstellingen te realiseren, al zijn er fluctuaties in aantallen. De rietzanger kan profiteren van maatregelen voor andere bewoners van het rietmoeras (noordse woelmuis en porseleinhoen), die gericht zijn op een optimalisatie van het rietbeheer, het realiseren van nieuwe jonge verlandingsstadia en natuurvriendelijke oevers.

ONTWERP

Conclusie:
Er zijn geen significante effecten. De activiteit kan worden voortgezet.

- ***Smient***

Het gebied is voor deze soort aangewezen vanwege de functie die het biedt als leefgebied. Hierbij is met name de functie als slaapplaats (en in mindere mate als foerageergebied) van belang. Smient is een soort die overdag rust en 's nachts foerageert.

Aangezien de daadwerkelijke overlap van de verschillende activiteiten met rustplaatsen van de smient niet bekend is, hebben de volgende activiteiten mogelijk negatieve effecten:
- sportvissen (3.3.5);
- varen met zeilboten, motorboten, kano, roeiboot (3.3.7 -3.3.10);
- beroepsvisserij (5.2);
- muskusrattenbestrijding (6.2).

Het gaat hierbij om het verstoren van de slaapfunctie, wanneer de activiteiten in de periode oktober tot en met maart plaatsvinden op de kleine wateren Sierdswiel, Houtwiel en De Ryd. Met name in de oostzijde van de Sierdswiel zijn grote aantallen slapende smienten aanwezig. Doordat de smient juist wel bij voorkeur van de wielen gebruikmaakt als slaapplaats, is er een kans dat de activiteiten door voortdurende verstoring een significant effect hebben.

In de genoemde periode is de (recreatie)vaart waarschijnlijk beperkt, maar nog wel mogelijk en toegestaan. Het is daardoor onduidelijk of het effect in de praktijk optreedt.

Overlap met beroepsvisserij is thans nagenoeg afwezig. Er wordt alleen in april tot en met mei elektro gevist. Indien weer gebruik wordt gemaakt van fuiken, is de overlap groot indien in de buurt van rustplaatsen fuiken worden geplaatst (die ook regelmatig moeten worden gecontroleerd).

In het algemeen geldt dat elk van de activiteiten voor een verstoring kan zorgen, maar dat specifieke data over de recreatie activiteiten ontbreekt. Een definitieve toets is nu onmogelijk vanwege het ontbreken van gegevens.
De verwachting is dat de verstoringen beperkt zijn en dat de smient bij verstoring een plek kan vinden elders in het gebied, bijvoorbeeld op de ondergelopen polders. Op dit moment is dat echter niet goed te onderbouwen. Vragen die beantwoord zouden moeten worden, zijn:
- hoe intensief worden Houtwiel en Sierdswiel in oktober t/m maart gebruikt?;
- leiden activiteiten tot verstoring en zo ja, hoe vaak?;
- is de verstoring ernstig of vinden de smienten snel een andere plek om te rusten in de directe omgeving van Houtwiel en Sierdswiel?.

ONTWERP

Het is niet nodig de activiteiten op dit moment te beperken. De smientenpopulatie is namelijk al langere tijd aan de activiteiten blootgesteld en heeft zich daarbij ontwikkeld tot de omvang genoemd in het aanwijzingsbesluit.

Instandhoudingsmaatregel

Aangezien de omvang van de activiteiten beperkt is, treden naar verwachting geen significante effecten op. Om deze effecten ook voor de toekomst definitief te kunnen uitsluiten en eventueel maatregelen te kunnen nemen is onderzoek naar de verstoring op Houtwiel en Sierdswiel nodig.

Conclusie:

Door het opnemen van de genoemde instandhoudingsmaatregel in het beheerplan brengt de activiteit het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar en kan de activiteit derhalve voortgezet worden.

6.3 Cumulatietoets

6.3.1 Methode cumulatietoets

In paragraaf 6.1 is de globale analyse en in 6.2 de nadere analyse beschreven. Uit deze analyse zijn enkele activiteiten gekomen die niet zelfstandig, maar wel gezamenlijk een (significant) effect zouden kunnen hebben op de doelstellingen van het gebied. In onderstaand overzicht zijn de activiteiten weergegeven waarvoor deze cumulatietoets noodzakelijk is.

Tabel 6.3 Overzicht activiteiten die samen met ander gebruik een (significant) effect kunnen hebben en daarom nogmaals getoetst zijn via de zogenaamde cumulatietoets

Doelsoort	Activiteiten die geanalyseerd worden in de cumulatietoets
Noordse woelmuis	verbranden sluik (4.1.2)
Porseleinhoen	maaien en afvoeren (rietbeheer) (4.1.1) maaien eilanden (4.2.3) anker- en ligplaatsen (3.1.3) wandelen buiten paden (3.3.2b) excursies (3.3.4) sportvissen (3.3.5) nachtvissen (3.3.6) varen met zeil- en motorboten (3.3.7, 3.3.8 en 3.3.10) kanoën en roeien (3.3.9) surfen (3.3.11) muskusrattenbestrijding (6.2) beroepsvisserij (5.2) monitoring/kartering/onderzoek (7.1-7.11)
Kemphaan	excursies (3.3.4)

CONCEPT

	maaien en afvoeren (grasland) (4.2.2) bemesting en bekalking (4.2.4) monitoring/kartering/onderzoek (7.1-7.11)

6.3.2 Resultaten cumulatietoets

- ***Noordse woelmuis***

Gezien de kritische staat waarin de noordse woelmuis zich bevindt, kan de volgende activiteit mogelijk leiden tot (significante) cumulatieve effecten:

- verbranden sluik (4.1.2).

Het verbranden van sluik vindt lokaal plaats bij de rietoogst. Het risico dat exemplaren noordse woelmuizen worden gedood is betrekkelijk gering. Of daadwerkelijk sterfte optreedt, is sterk afhankelijk van de verspreiding van de noordse woelmuis en de locatie waar sluik verbrand wordt. Indien de sluik in geschikt habitat voor de noordse woelmuis wordt opgeslagen en lang blijft liggen, neemt het risico toe.

Op zich zal het sluikverbranden niet tot significante effecten leiden, maar cumulatief met sterfte door verkeerd beheer, zou het effect mogelijk wel significant kunnen zijn. Voor het beheer zijn in de nadere analyse maatregelen voorgesteld, waardoor de kans op sterfte geminimaliseerd wordt. Deze maatregelen hebben niet het gewenste effect, als verbranding van sluik daarbij niet op de juiste wijze wordt betrokken.

<u>Instandhoudingsmaatregel</u>

Door als instandhoudingsmaatregel 7,5 hectare moerasgebied optimaal in te richten voor de noordse woelmuis, waarbinnen verbranden van sluik niet toegestaan is, zijn significante effecten door verbranden van sluik uitgesloten.

<u>Conclusie:</u>

Door het opnemen van de genoemde instandhoudingsmaatregel in het beheerplan brengt de activiteit het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar en kan de activiteit derhalve voortgezet worden.

- ***Porseleinhoen***

Gezien het beperkte voorkomen en de in omvang geringe instandhoudingsdoelstelling voor het porseleinhoen, is een flink aantal activiteiten beoordeeld als relevant in verband met mogelijke cumulatie. Op basis van de globale analyse kunnen deze activiteiten gezamenlijk mogelijk leiden tot negatieve (significante) effecten op porseleinhoen:

- maaien en afvoeren (rietbeheer) (4.1);

ONTWERP

- maaien eilanden (4.2.3);
- anker- en ligplaatsen (3.1.3);
- wandelen buiten paden (3.3.2b);
- excursies (3.3.4);
- sportvissen (3.3.5);
- nachtvissen (3.3.6);
- varen met zeil- en motorboten (3.3.7, 3.3.8 en 3.3.10);
- kanoën en roeien (3.3.9);
- surfen (3.3.11);
- muskusrattenbestrijding (6.2);
- beroepsvisserij (5.2);
- monitoring/kartering/onderzoek (7.1-7.11).

Maaien en afvoeren (rietbeheer), maaien eilanden, ankeren en ligplaatsen, wandelen buiten paden, excursies, sportvissen, nachtvissen, varen (alle middelen), muskusrattenbestrijding, beroepsvisserij, monitoring/kartering/onderzoek zorgen voor incidentele verstoringen aan met name de randen van het leefgebied van het porseleinhoen. Alleen bij muskusrattenbestrijding, maaibeheer en monitoring/kartering/onderzoek komt incidenteel verstoring voor van het porseleinhoen in het leefgebied zelf. Het porseleinhoen heeft een matige verstoringsgevoeligheid omdat het dier zich tussen de vegetatie verbergt (verstoring bij < 100 m afstand). Het effect van een individuele verstoring is meestal niet erg groot doordat de soort in besloten habitat leeft (Ministerie van LNV, 2006c). Toch kan cumulatie van verstoringen wel tot effecten leiden zoals het verlaten van de broedplaats. Aangezien er ruim voldoende rustig en vrijwel onverstoord moerasgebied[2] in de Groote wielen aanwezig is, dat als leefgebied kan dienen en dient voor het porseleinhoen, zal de verstoring van alle genoemde activiteiten gezamenlijk echter niet leiden tot significant effecten. Deze conclusie wordt ook ondersteund door het feit dat de soort (in de meeste jaren) voldoet aan de instandhoudingsdoelstelling en er geen sprake is van een neerwaartse trend.

Maaien kan leiden tot sterfte, met name in het broedseizoen. Als dit beheer verkeerd wordt ingezet, kan dat leiden tot significante effecten. Door maaien in het broedseizoen neemt ook het geschikte leefgebied af. Om op de langere termijn geschikt leefgebied te houden, is maaien echter wel nodig. Significante effecten kunnen optreden als maaien op grote schaal in het broedseizoen plaatsvindt.

[2] Hoewel het minimumareaal voor een broedpaar 1-2 ha is, betreft dit wel een zeer specifiek habitat waarvan ook in een groter riet- of moerasgebied maar weinig aanwezig is. In de praktijk blijkt het porseleinhoen voor te komen in moerasgebieden met een relatief grote omvang. Alleen in dergelijke gebieden komen situaties voor waar de juiste voorwaarden aanwezig zijn (Van der Hut, 2003).

ONTWERP

Instandhoudingsmaatregel

Er is een kans dat effecten cumulatief significant worden als er in de toekomst in het broedseizoen teveel rietmoeras gemaaid zou worden. Dat dient voorkomen te worden door met de terreinbeheerder af te spreken dat men het maaien zoveel mogelijk voor of na het broedseizoen uitvoert of afstemt op de bekende broedlocaties van het porseleinhoen. Dit is grotendeels en voortzetting van de huidige beheerspraktijk.

Conclusie:

Door het opnemen van de genoemde instandhoudingsmaatregel in het beheerplan brengt de activiteit het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar en kan de activiteit derhalve voortgezet worden.

- ***Kemphaan***

Op basis van de globale analyse kunnen de volgende activiteiten gezamenlijk mogelijk leiden tot negatieve (significante) effecten op de kemphaan:

- excursies (3.3.4);
- maaien en afvoeren (grasland) (4.2.2);
- bemesting en bekalking (4.2.4);
- monitoring/kartering/onderzoek (7.1-7.11).

De verstoringen zouden cumulatief significant negatief kunnen zijn. Door de afsluiting van de Binnemiedereed in het broedseizoen is het belangrijkste weidevogelgebied van de Groote Wielen op dat moment rustig. Activiteiten die nog wel plaatsvinden, kunnen bij terugkeer van de kemphaan als broedvogel zorgen voor incidentele en plaatselijke verstoringen die niet significant negatief zullen zijn. De huidige weidevogelstand in het gebied is goed, wat aangeeft dat verstoring geen knelpunt is.

Conclusie:

Er zijn geen significante effecten. De activiteiten kunnen worden voortgezet.

6.4 Conclusie toetsing activiteiten

In de voorgaande paragrafen zijn de bestaande activiteiten getoetst. Activiteiten waarbij gebleken is dat deze niet tot (significant) negatieve effecten leiden op de instandhoudingsdoelstellingen, kunnen worden voortgezet, mits deze activiteiten ongewijzigd blijven plaatsvinden (zie artikel 19d lid 1 van de Natuurbeschermingswet). Dit geldt voor alle activiteiten waarbij in paragraaf 6.1 is geoordeeld dat geen nadere analyse of cumulatietoets noodzakelijk is (activiteiten met alleen beoordelingen a t/m d).

Sommige van de getoetste activiteiten kunnen alleen of samen met andere activiteiten (cumulatief) wel negatieve effecten hebben op de Natura 2000-doelstellingen het gaat dan om:

ONTWERP

- schonen sloten en watergangen (1.2.1-1.2.3);
- visinventarisatie (7.5);
- beroepsvisserij (5.2);
- peilbeheer boezem (2.3);
- maaien en afvoeren (rietbeheer) (4.1.1);
- maaien eilanden (4.2.3);
- peilbeheer polder`(2.2);
- ballonvaart (1.3.2);
- sportvissen (3.3.5);
- varen met zeilboten, motorboten, kano, roeiboot (3.3.7-3.3.10);
- muskusrattenbestrijding (6.2);
- verbranden sluik (4.1.2);
- onderhoud van gebouwen (9.1 en externe werking).

Door de in dit beheerplan opgenomen instandhoudingsmaatregelen kunnen ook deze activiteiten worden voortgezet, omdat ze het bereiken van de instandhoudingsdoelen niet in gevaar brengen. De instandhoudingsmaatregelen zijn uitgewerkt in hoofdstuk 7.

6.5 Toetsing en advies ontwikkelingen

In deze paragraaf worden de in paragraaf 4.2.4 beschreven ontwikkelingen getoetst. Deze toetsing heeft een ander karakter dan de toetsing van de bestaande activiteiten in de overige delen van dit hoofdstuk. Doordat ontwikkelingen niet concreet zijn beschreven, is de toetsing minder diepgaand en alleen op hoofdlijnen. Op basis van de toetsing wordt zo nodig een advies gegeven over hoe mogelijke effecten kunnen worden voorkomen of gemitigeerd (verzacht). Ook wordt ingegaan op de vraag of een natuurbeschermingswetvergunning noodzakelijk is. Er kunnen ook andere vergunningen nodig zijn, maar daar wordt niet op ingegaan.

- **Wandelroutes en fietsroutes**

Er zijn nauwelijks nieuwe ontwikkelingen binnen de begrenzing van het gebied. Voor wandelaars wordt een nieuwe route gerealiseerd langs de zuidkant van de winterpolder over de kade (zie bijlage 4.2 kaart ‘Ontsluiting over land’). In samenwerking met de provincie worden in de gemeente Tytsjerksteradiel diverse dorpsommetjes gerealiseerd, waarvan één langs de noordgrens van de Groote Wielen loopt (langs De Ryd). Binnen het structuurplan ‘Finsters op Romte’ (Gemeente Tytsjerksteradiel) wordt gestudeerd op een betere recreatieve ontsluiting van het Groote Wielengebied vanuit de nabij gelegen kernen via het water of over land, bijvoorbeeld een fietsverbinding door de Binnemiedepolder en de Weeshûspolder. Deze ontwikkelingen zijn echter nog in de ideeënfase (Oranjewoud, 2009)

ONTWERP

De wandelroute over de kade aan de zuidkant van de winterpolder loopt via bestaande structuren. De dorpsommetjes van Tytsjerksteradiel lopen buiten het gebied of lopen langs de grens van het gebied. Daarbij blijven de bestaande toegangsregels bestaan, waardoor effecten op broedvogels en wintergasten worden voorkomen. Door de locaties van de wandelroutes is de kans op extra verstoring erg beperkt, omdat langs de rand van het gebied reeds verstoring optreedt. Deze ontwikkelingen leiden naar verwachting niet tot relevante negatieve effecten op de doelsoorten.

Het idee voor de ontwikkeling van het nieuwe fietspad door de Binnemiedepolder en de Weeshûspolder is nog niet uitgewerkt. Bij de toetsing van de effecten is zowel verstoring door de aanleg van het pad, de route van het pad, als de extra verstoring door het gebruik van het pad van belang. De fietsroute doorsnijdt bestaand weidevogelgebied (o.a. kemphaan) en foerageergebied voor ganzen en smienten, wat een grote kans geeft op significante effecten. Waarschijnlijk is een Natuurbeschermingswetvergunning nodig. Aangezien de routes nog niet bekend zijn, is een verdere toetsing niet mogelijk.

Conclusie:
Voor de geplande nieuwe wandelroutes is waarschijnlijk geen natuurbeschermingswetvergunning nodig. Voor fietsroutes door belangrijke gebieden is waarschijnlijk wel een natuurbeschermingswetvergunning nodig.

Incidenteel onderzoek
Binnen de Groote Wielen vindt incidenteel onderzoek plaats op een wijze die niet in hoofdstuk 4 is beschreven (bijvoorbeeld naar paddenstoelen, spinnen, slakken, kevers, nachtvlinders, waterkwaliteit, bodem). Deze onderzoeken vinden eenmalig plaats, of met onregelmatige tussenpozen van meerdere jaren. De meeste onderzoeksmethoden leiden niet tot grote verstoringen en bestaan vooral uit de aanwezigheid van personen in het veld. De verstoring is in de meeste gevallen beperkt in omvang en vergelijkbaar met normale recreatie. De toestemming voor dergelijke onderzoeken kan via de gebruikelijke onderzoeksvergunningsystematiek van It Fryske Gea worden afgehandeld. Aan meer omvangrijke onderzoeken kunnen voorwaarden worden verbonden die een (significante) verstoring voorkomen:
- plaats onderzoek zodanig dat geen broedvogels worden verstoord;
- voorkomen verstoring wintergasten.

It Fryske Gea heeft daarbij een signaleringsfunctie: als door verstoring, vangst etc. wel een verstoring dreigt, moeten zij de aanvrager erop wijzen op de mogelijke vergunningplicht in het kader van de natuurbeschermingswet.

Conclusie:

ONTWERP

Voor de incidentele kleinschalige onderzoeken is in de meeste gevallen geen natuurbeschermingswetvergunning noodzakelijk. Voor langduriger (een week of meer), intensiever (veel mensen) of onderzoek in gevoelige gebieden en/of perioden (zie hoofdstuk 2) kan wel een vergunning nodig zijn.

- **Vaarroutes, recreatieve voorzieningen**

Bij de toetsing van recreatieve activiteiten is wel rekening gehouden met een zekere autonome groei, maar niet extra groei als gevolg van de genoemde ontwikkelingen. De verbetering van de Noordelijke Elfstedenroute, een mogelijke omlegging van de staande mastroute via de oostzijde van Leeuwarden over het Alddiel en een vaartracé Grutte Wielen-de Valom-Nije Swemmer hebben allemaal als potentieel gevolg dat meer of grotere vaartuigen het gebied kunnen bereiken, waardoor de recreatieve druk zou kunnen toenemen.

Indien de genoemde nieuwe vaarroutes worden gerealiseerd, of vaarroutes zodanig worden verbeterd dat meer vaartuigen in het gebied komen, dan zal de daarmee gepaarde groei van de recreatie in beeld moeten worden gebracht en beoordeeld. Of een vergunning noodzakelijk is, is daarbij sterk afhankelijk van de omvang en plaats van de verstoring. Als alleen de vaarroute zelf wordt gebruikt, zal de verstoring in het gebied niet veel toenemen. Als de vaarroute tot gevolg heeft dat meer vaarbewegingen in het Natura 2000 gebied plaatsvinden, is het nodig in kaart te brengen wanneer en waar deze extra vaarbewegingen plaatsvinden. Indien de vaarbewegingen beperkt zijn tot vaarbewegingen aan de rand van het gebied (Alddiel) en alleen in de zomer plaatsvinden, is naar verwachting geen vergunning nodig.

Indien nieuwe recreatieve voorzieningen in het gebied worden gerealiseerd of groot onderhoud aan bestaande voorzieningen plaatsvindt, is een vergunningtoets noodzakelijk. Daarbij moet met name aandacht worden besteed aan verstoring rondom de voorziening. Negatieve effecten bij aanleg of onderhoud kunnen door planning van de werkzaamheden (buiten het broedseizoen en buiten de periode dat wintergasten aanwezig zijn) zoveel mogelijk worden voorkomen. Voor nieuwe voorzieningen in het gebied hangen de mogelijke effecten af van de omvang en plaats van de activiteit, aangezien er nog geen concrete voornemens zijn, kan dit nog niet worden beoordeeld.

De ontwikkeling van de recreatieve activiteiten in het Groene Ster gebied zal niet leiden tot effecten in de Groote Wielen, doordat het gebied door de N355 is afgeschermd van het Natura 2000-gebied.

<u>Conclusie:</u>

Recreatieve activiteiten die tot een toename van de verstoring leiden binnen het gebied, zijn mogelijk vergunningplichtig. Recreatie in het Groene Ster gebied (buiten de begrenzing) is niet vergunningplichtig.

ONTWERP

- **Baggeren**

In 2012 zijn de Ryptsjerkster Feart, De Ryd en Koaiboutfeart gebaggerd. Daarvoor is Natuurbeschermingswetvergunningsprocedure gevolgd. Deze concrete activiteit is niet in het beheerplan getoetst. Wel wordt ingegaan op een aantal algemene aspecten van baggerwerkzaamheden, zoals die op kleinere schaal bij het baggeren van de havens en eendenkooien plaatsvinden. Bij baggerwerkzaamheden wordt slib ontgraven van de waterbodem Het baggeren zelf kan beperkte effecten hebben op de bittervoorn, doordat incidenteel een vis wordt gedood of mosselen worden weggevangen (op de plaatsen waar wordt gebaggerd, zijn meestal geen mosselen aanwezig door de dikke sliblaag). Het gebruik van zwaar materieel en het plaatsen van bagger op de oever kan tot negatieve effecten leiden voor het habitat van de noordse woelmuis. Ook kunnen de werkzaamheden tot verstoring van vogels leiden.

Door de juiste periode te kiezen en enkele mitigerende maatregelen te nemen, kunnen significante effecten op de doelsoorten worden voorkomen. Voor kleinschalige baggerwerkzaamheden gelden daarom de volgende aanbevelingen:

- uitvoering in de periode september–oktober;
- bij de uitvoering van de werkzaamheden wordt in één richting gewerkt;
- de uitgegraven bagger wordt gecontroleerd op mosselen en beschermde vissoorten. Indien deze worden aangetroffen, worden deze terug in het water gezet;
- bagger wordt binnen het Natura 2000 gebied niet in rietland of op nat grasland gezet;
- geen zwaar materieel in rietland of op nat grasland binnen Natura 2000 gebied.

Indien deze voorwaarden niet kunnen worden gevolgd, dan is het mogelijk nodig een vergunning aan te vragen bij de provincie Fryslân. Daarbij kan een aanscherping van de voorwaarden, of mogelijk een natuurbeschermingswetvergunning noodzakelijk zijn.

<u>Conclusie:</u>

Voor kleinschalige baggerwerkzaamheden waarbij aan deze voorwaarden wordt voldaan is geen natuurbeschermingswetvergunning noodzakelijk. Voor daarvan afwijkende baggerwerkzaamheden moet dit per geval worden getoetst.

- **Natuurgerichte maatregelen (uit opkrikplannen, Kaderrichtlijn water, verbindingszone / EHS)**

De maatregelen die vanuit de opkrikplannen in de Groote Wielen worden genomen hebben vooral te maken met kleine verbeteringen in het beheer ten behoeve van weidevogels (bijvoorbeeld maaibeheer, voorkomen predatie etc.). Deze leiden waarschijnlijk niet tot negatieve effecten op de doelsoorten. Voor onder andere de kemphaan zijn ze juist gunstig.

ONTWERP

Andere, nog niet voorziene wijzigingen in het beheer, zijn alleen toegestaan als het aangepaste beheer realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg staat. Als de aanpassingen mogelijk niet aansluiten op de eisen van de doelsoorten moet men het bevoegde gezag vragen of de activiteit vergunningplichtig is.

Grootschaliger maatregelen kunnen worden genomen in het kader van de Kaderrichtlijn water of bij de aanleg van ecologische verbindingzones. Bij ingrepen in de oevers of bij ander grondwerk, moeten voldoende voorzorgmaatregelen worden genomen om te zorgen dat geen schade aan of verstoring van bijvoorbeeld bittervoorn, noordse woelmuis of rietbewonende vogelsoorten ontstaat. Door planning van maatregelen buiten het broedseizoen kunnen negatieve effecten op broedvogels worden voorkomen. Ook effecten op andere soorten kunnen door een zorgvuldige planning grotendeels worden voorkomen (zie hoofdstuk 2 voor gevoelige perioden per soort).

Als grote stukken oever of water worden beïnvloed, moet door middel van een gericht onderzoek worden bekeken of rekening moet worden gehouden met de aanwezigheid van noordse woelmuis en of bittervoorn. Bij grootschalige maatregelen zoals de aanleg van vooroevers of natuurvriendelijke oevers, is het nodig een detailplan te overleggen voor een oordeel over een mogelijke natuurbeschermingswetvergunningplicht.

Conclusie:
Maatregelen volgen mede uit het beheerplan en zijn vooral bedoeld als versterking van de Natura 2000-doelen. Waarschijnlijk kunnen plannen zo worden vormgegeven dat er geen natuurbeschermingswetvergunningplicht is. Vooral bij grootschalige maatregelen moet wel getoetst worden of er een natuurbeschermingswetvergunning noodzakelijk is.

- **Bebouwde omgeving en ruimtelijke ontwikkelingen**

Er zijn ideeën voor verschillende ruimtelijke ontwikkelingen, zoals wijkvernieuwing, nieuwe wijken, infrastructuur etc. Deze ideeën bevinden zich grotendeels in een te vroeg stadium om te kunnen worden beoordeeld. Voor de meeste ruimtelijke ontwikkelingen buiten de begrenzing zal een toets aan de instandhoudingsdoelstellingen nodig zijn. Bij de toetsing moet dan onder andere rekening worden gehouden met functies voor Natura 2000 die buiten het gebied liggen, zoals verblijfplaatsen, foerageergebieden en verbindingszones.

Speciale aandacht daarbij behoeven ontwikkelingen in de (stedelijke) omgeving. Voor het voortbestaan van de meervleermuispopulatie is het essentieel dat de bestaande vliegroutes in stand kunnen blijven, evenals de bestaande verblijfplaatsen in bebouwing. Ook kleine ontwikkelingen zoals sloop, renovatie en verbouwingen kunnen hier effect op hebben (zie paragraaf 6.1.10 over externe werking).

ONTWERP

In de landelijke omgeving, moet ook aandacht worden gegeven aan maatregelen die lichthinder voorkomen. De minimale maatregelen zijn daarbij naar beneden gerichte, afgeschermde verlichting en een op het doel afgestemd lichtniveau. Rond erven kan dit worden gecombineerd met bijvoorbeeld houtwallen.

Conclusie:
Bij ontwikkelingen in de landelijke omgeving van de Groote Wielen is de kans op effecten op de Natura 2000-doelstellingen vrij groot. Het is daarom zeker in de nabije omgeving van de Groote Wielen nodig om altijd te toetsen of er een natuurbeschermingswetvergunning nodig is.

- **Schadebestrijding (predatoren)**

It Fryske Gea, de beheerder van het gebied, heeft aangegeven dat de voorkeur uitgaat om over een zo ruim mogelijk scala aan middelen te kunnen beschikken om als het noodzakelijk is in te kunnen grijpen. It Fryske Gea wil schade van de vos bestrijden door bij beheersjacht gebruik te maken van de lichtbak. Dit zou zonder nadere voorwaarden tot aanzienlijke verstoring kunnen leiden op broedvogels of wintergasten. Deze voorwaarden worden gesteld in de ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet alsmede een Natuurbeschermingswetvergunning die It Fryske Gea zal aanvragen. Er worden in dit beheerplan geen voorwaarden voor schadebestrijding gegeven anders dan de uitwerkingen per soort in hoofdstuk 2.

ONTWERP

Samenvattend

In dit hoofdstuk zijn activiteiten in en rondom het gebied getoetst. Het overgrote deel van deze activiteiten kan worden voortgezet zonder voorwaarden (geen vergunning nodig). Dat geldt ook voor het wegverkeer en de autonome ontwikkeling daarvan. Voor enkele activiteiten geldt dat ze negatieve effecten kunnen hebben op de doelsoorten, maar dat deze effecten gelet op de instandhoudingsmaatregelen in het beheerplan de instandhoudingsdoelen niet in gevaar brengen. Ook deze activiteiten kunnen zonder vergunning van de Natuurbeschermingswet 1998 voortgezet worden. Het gaat om:

- schonen sloten en watergangen (1.2.1-1.2.3)
- visinventarisatie (7.5)
- beroepsvisserij (5.2)
- peilbeheer boezem (2.3)
- maaien en afvoeren (rietbeheer) (4.1.1)
- maaien eilanden (4.2.3)
- peilbeheer polder`(2.2)
- ballonvaart (1.3.2)
- sportvissen (3.3.5)
- varen met zeilboten, motorboten, kano, roeiboot (3.3.7-3.3.10)
- muskusrattenbestrijding (6.2)
- verbranden sluik (4.1.2)
- onderhoud van gebouwen (9.1 en externe werking)

De instandhoudingsmaatregelen die nodig zijn, zijn genoemd in paragraaf 6.2 en 6.3 en worden verder uitgewerkt in hoofdstuk 7.

Naast bestaande activiteiten zijn ook enkele ontwikkelingen beschreven. Deze zijn in de meeste gevallen onvoldoende concreet om ze in het beheerplan in detail te kunnen toetsten. Daarom is vooral geadviseerd op welke wijze planning en uitvoering vorm kunnen worden gegeven om effecten op Natura 2000-doelen zoveel mogelijk te voorkomen. Ook wordt een indicatie gegeven van een mogelijke natuurbeschermingswetvergunningplicht

B5.3 Kaarten

- Ontsluiting over land
- Water
- Recreatieve voorzieningen
- Recreatief gebruik
- natuurbeheer

ONTWERP

ONTWERPKAART
behorende bij het ontwerpbesluit
van het Natura 2000-gebied
Groote Wielen

Natura 2000
Groote Wielen

Ontsluiting over land

Natura 2000: beleven, gebruiken en beschermen

- brug
- oerset
- wandelpad
- wandelpad - nieuw
- toegangsweg niet openbaar
- toegangsweg openbaar
- begrenzing gebied

provinsje fryslân
provincie fryslân

NATURA 2000

20 juni 2011

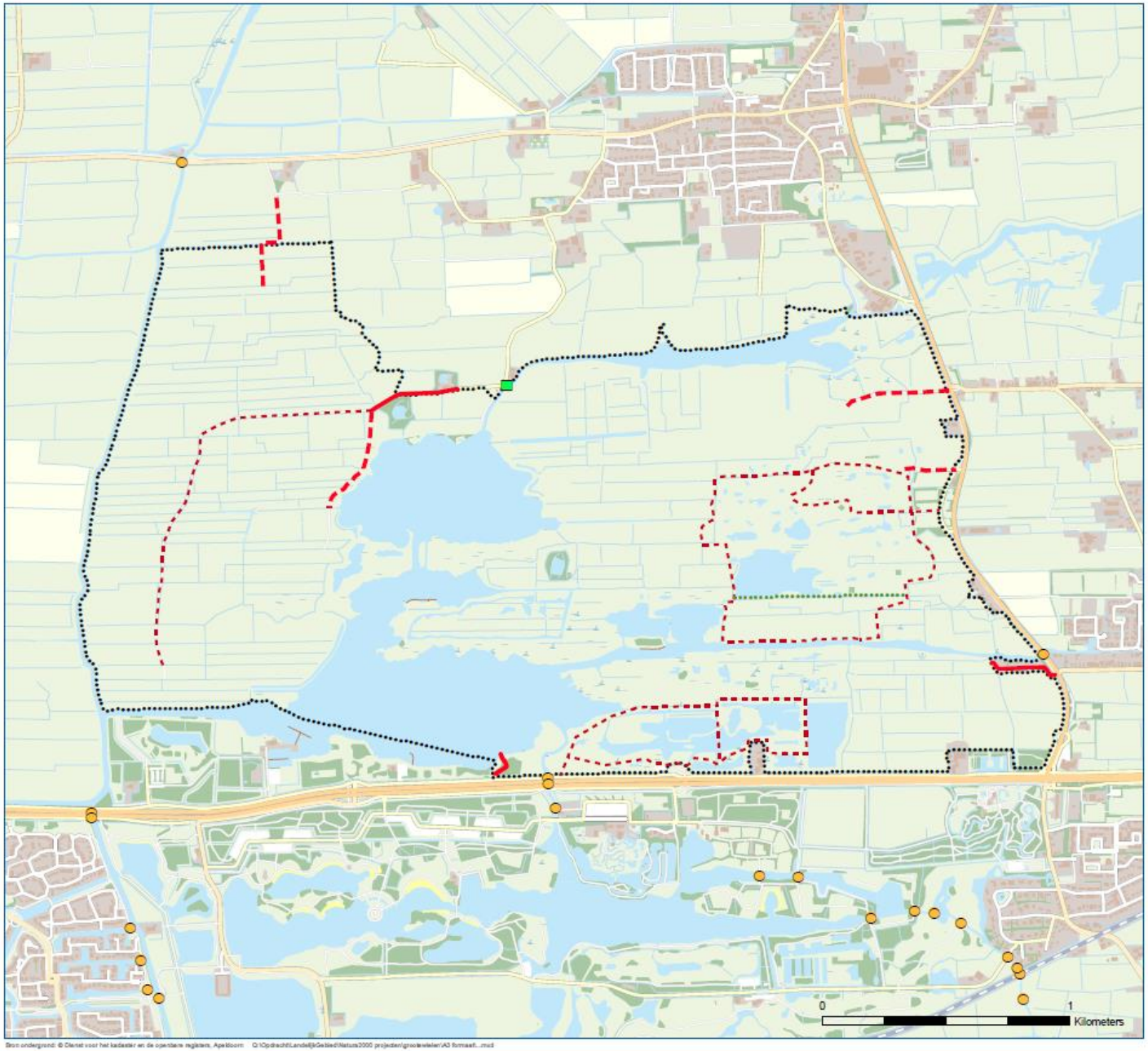

Bron ondergrond: © Dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn C:\Opdracht\Landelijk\Gebied\Natura2000 projecten\grootewielen\A3 formaat\...mxd

ONTWERPKAART
behorende bij het ontwerpbesluit
van het Natura 2000-gebied
Groote Wielen

Natura 2000
Groote Wielen

Water

- sluis
- brug
- duiker
- gemaal
- stuw
- syphon
- hoofdwatergang
- schouwwater
- winterpeil/zomerpeil
- open water
- sloten 0,5 - 3 meter
- sloten 3 - 6 meter
- begrenzing gebied

Natura 2000: beleven, gebruiken en beschermen

provinsje fryslân
provincie fryslân

NATURA 2000

20 juni 2011

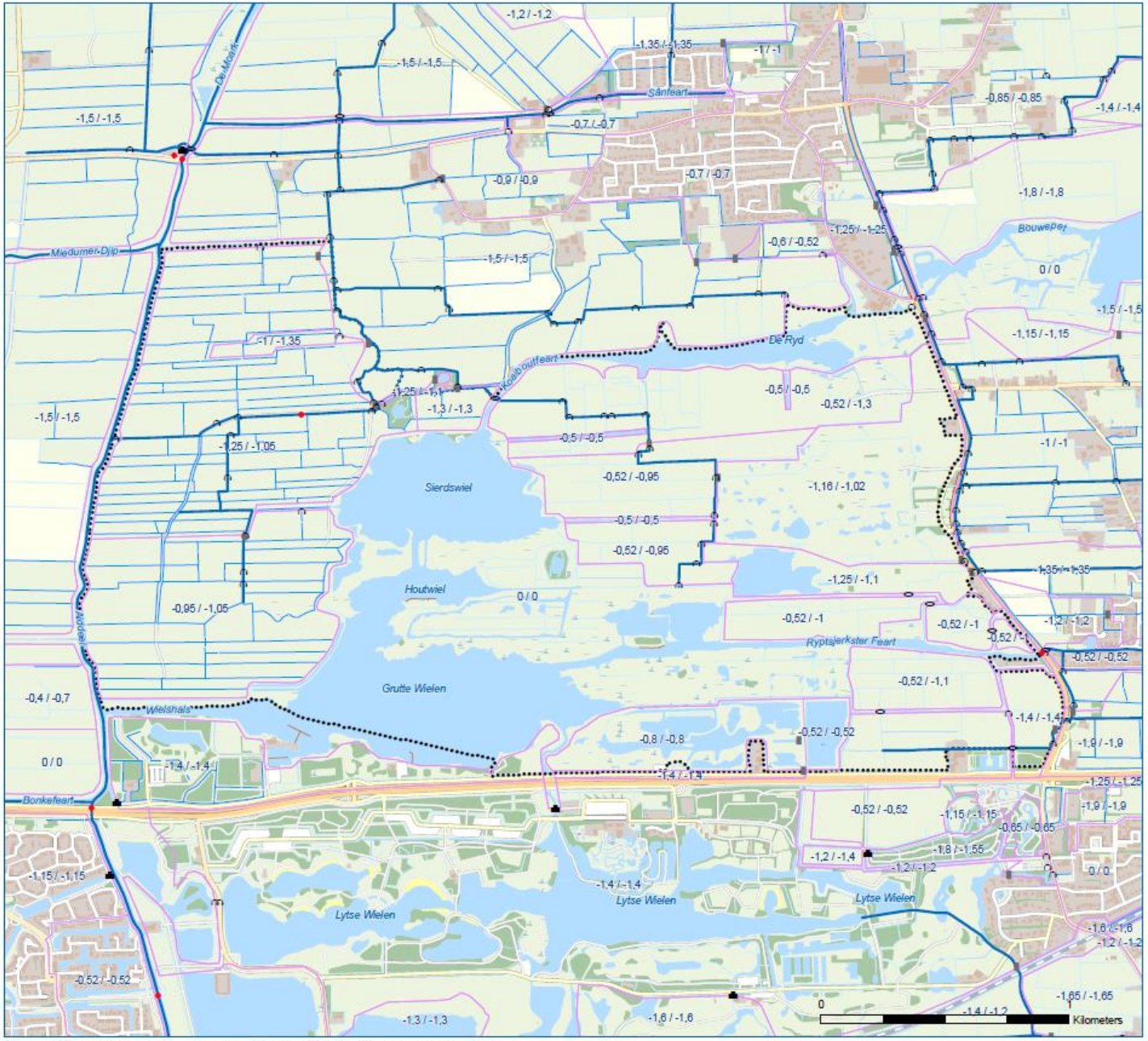

Bron ondergrond: © Dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn G:\Opdracht\Landelijk\Gebied\Natura2000 projecten\grotewielen\A3 formaat...mxd

ONTWERPKAART
behorende bij het ontwerpbesluit
van het Natura 2000-gebied
Groote Wielen

Natura 2000
Groote Wielen

Recreatie voorzieningen

- bungalowpark
- camping
- dagrecreatie
- dagrecreatie (privé)
- haven met capaciteit
- aanlegplaats
- overig parkeren
- surfen
- vogelkijkhut
- uitkijkpunt
- trailerhelling
- vissteiger
- veilingboerderij
- golfbaan
- zeilschool (30 boten)
- jachthaven met capaciteit
- surfstrand
- begrenzing gebied

Natura 2000: beleven, gebruiken en beschermen

provinsje fryslân
provincie fryslân

NATURA 2000

20 juni 2011

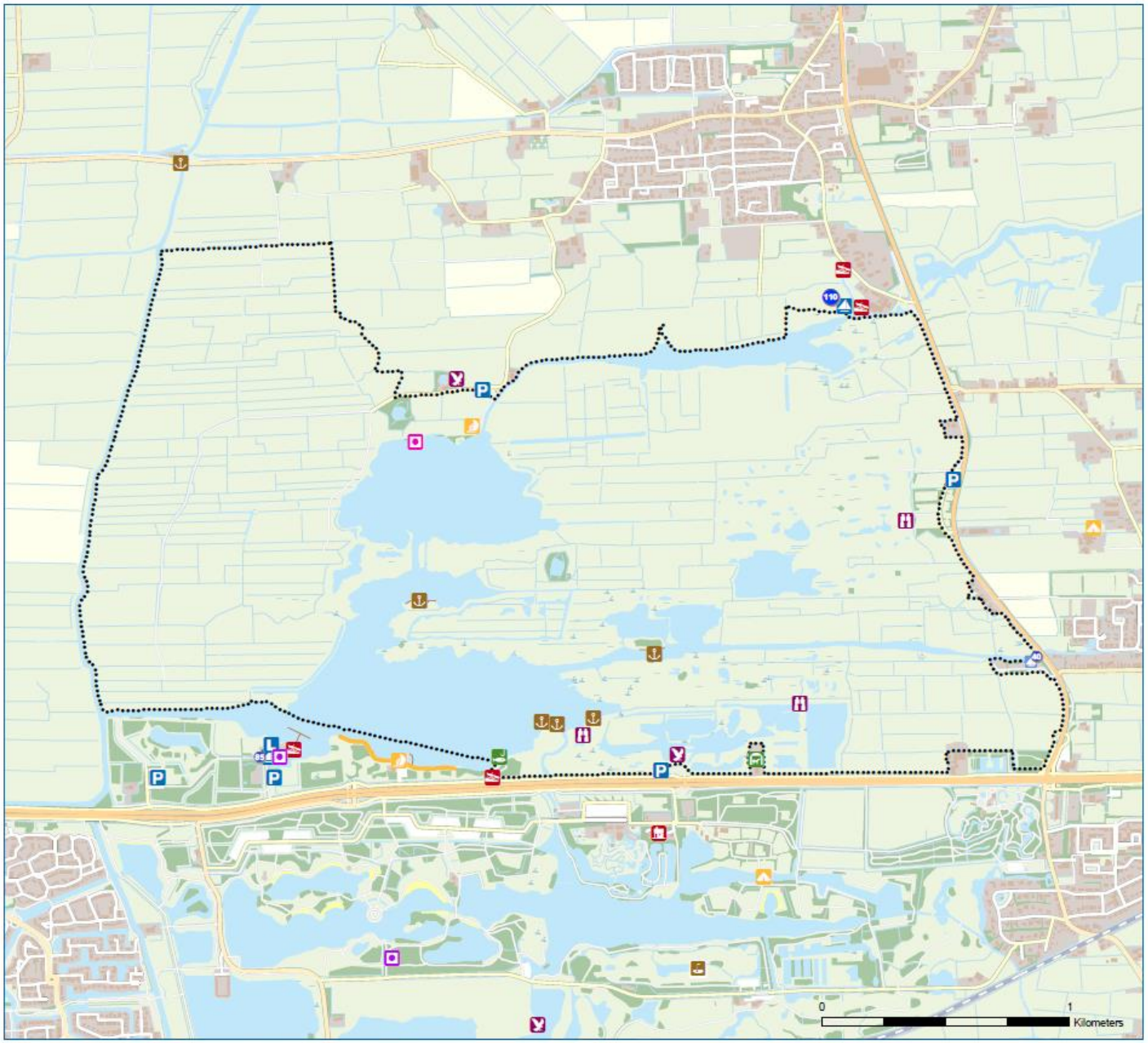

Bron ondergrond: © Dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn G:\Opdrachtl\Landelijk Gebied\Natura2000 projecten\grootewielen\A3 formaat\...mxd

ONTWERPKAART
behorende bij het ontwerpbesluit
van het Natura 2000-gebied
Groote Wielen

Natura 2000
Groote Wielen

Recreatief gebruik

- opstapplaats schaatstochten
- parkeren bij schaatstochten
- stempelpunt schaatstocht
- zwemwater
- elfstedenschaatstocht
- schaatsroute IJswegencentrale
- surfwater (zomer en winter)
- surfwater (zomer)
- verboden te surfen van 1 mei - 1 okt.
- schaatsgebied
- water voor schaatsen, zeilen, surfen, varen, kanoën, vissen

Recreatief vaarwegennet

- vaarweg voor motorboten met diepgang tot 1,50 m (ontsluitingsfunctie) (PVVP, Cm)
- vaarweg met diepgang tot 1,25 m (Plan kleine waterrecreatie)
- begrenzing gebied

Natura 2000: beleven, gebruiken en beschermen

provinsje fryslân
provincie fryslân

NATURA 2000

20 juni 2011

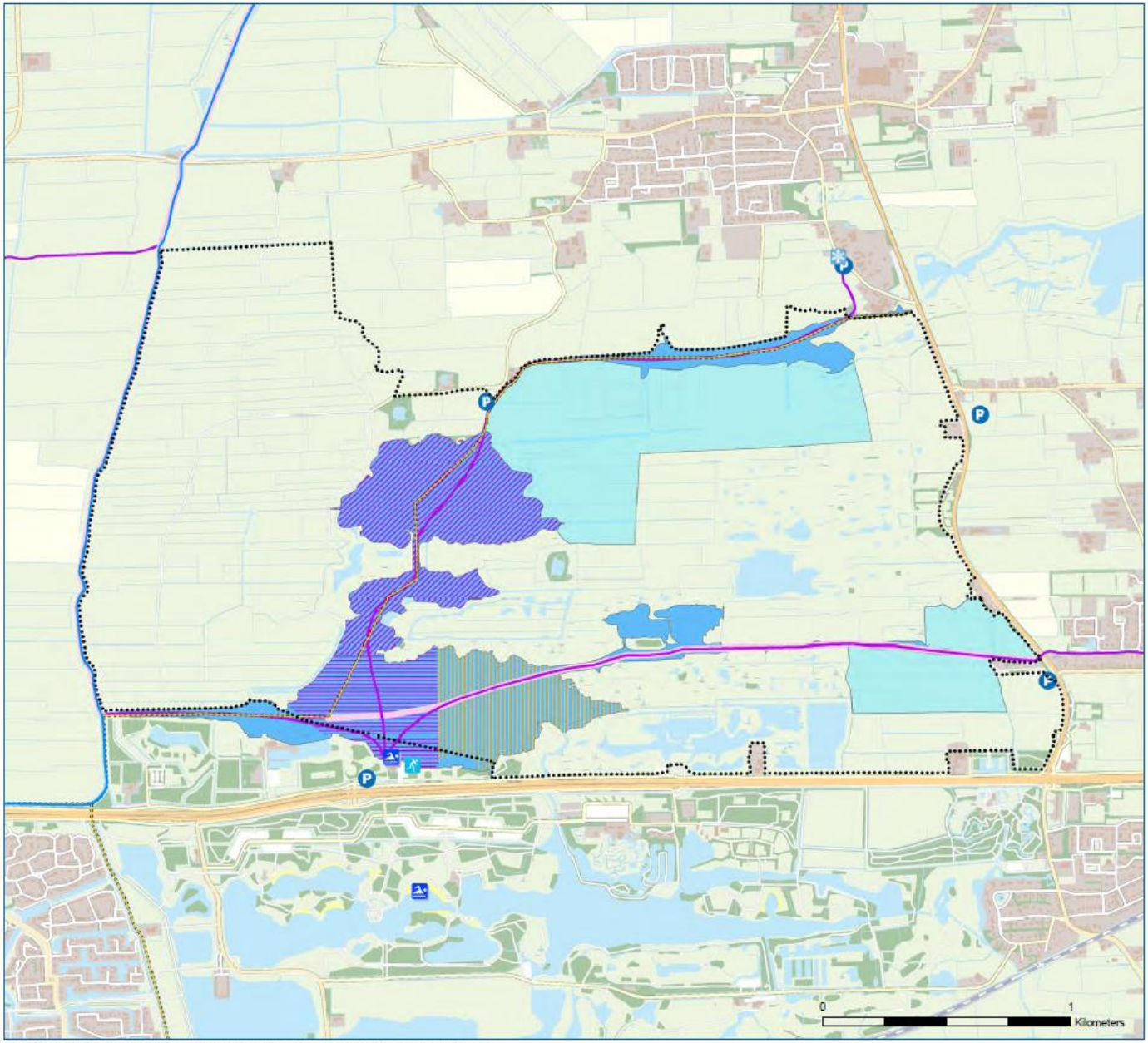

Bron ondergrond: © Dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn G:\Opdracht\Landelijk\Gebied\Natura2000 projecten\grootewielen\A3 formaat...mxd

ONTWERPKAART
behorende bij het ontwerpbesluit
van het Natura 2000-gebied
Groote Wielen

Natura 2000
Groote Wielen

Natuurbeheer

Agrarisch natuurbeheer

- 1801 1901 nestbescherming
- 1803 Weidevogelgrasland met rustperiode 1 april - 23 mei
- 3041 Bonte hoolwelde
- 3121 3123 Weidevogelgrasland met rustperiode 1 april - 8 juni
- 3131 3133 Weidevogelgrasland met rustperiode 1 april - 15 juni
- 3141 Weidevogelgrasland met rustperiode 1 april - 22 juni

Natuurbeheer

- 4010 Plas en ven
- 4020 Moeras
- 4030 Rietcultuur
- 4040 (Half)natuurlijk grasland
- 4041 (Half)natuurlijk grasland, minimaal 15 soorten
- 4060 Struweel
- 4080 Akker
- 4090 Bos
- 4105 Natuurlijke eenheid A (zonder begrazing)
- 4106 Natuurlijke eenheid B (met begrazing)
- 4155 Overjarig rietland
- 4175 Nat soortenrijk grasland
- 4235 Soortenrijk weidevogelgrasland
- 4245 Zeer soortenrijk weidevogelgrasland
- 4550 Gerlefhoutbosje
- 4610 Eendenkooi

- Landbouwgebruik, geen natuur (bemesting, begrazing, maaien etc. toegestaan)
- landbouwrietsnijden
- in beheer bij gemeente Leeuwarden

- begrenzing gebied

Natura 2000: beleven, gebruiken en beschermen

provinsje fryslân
provincie fryslân

NATURA 2000

20 juni 2011

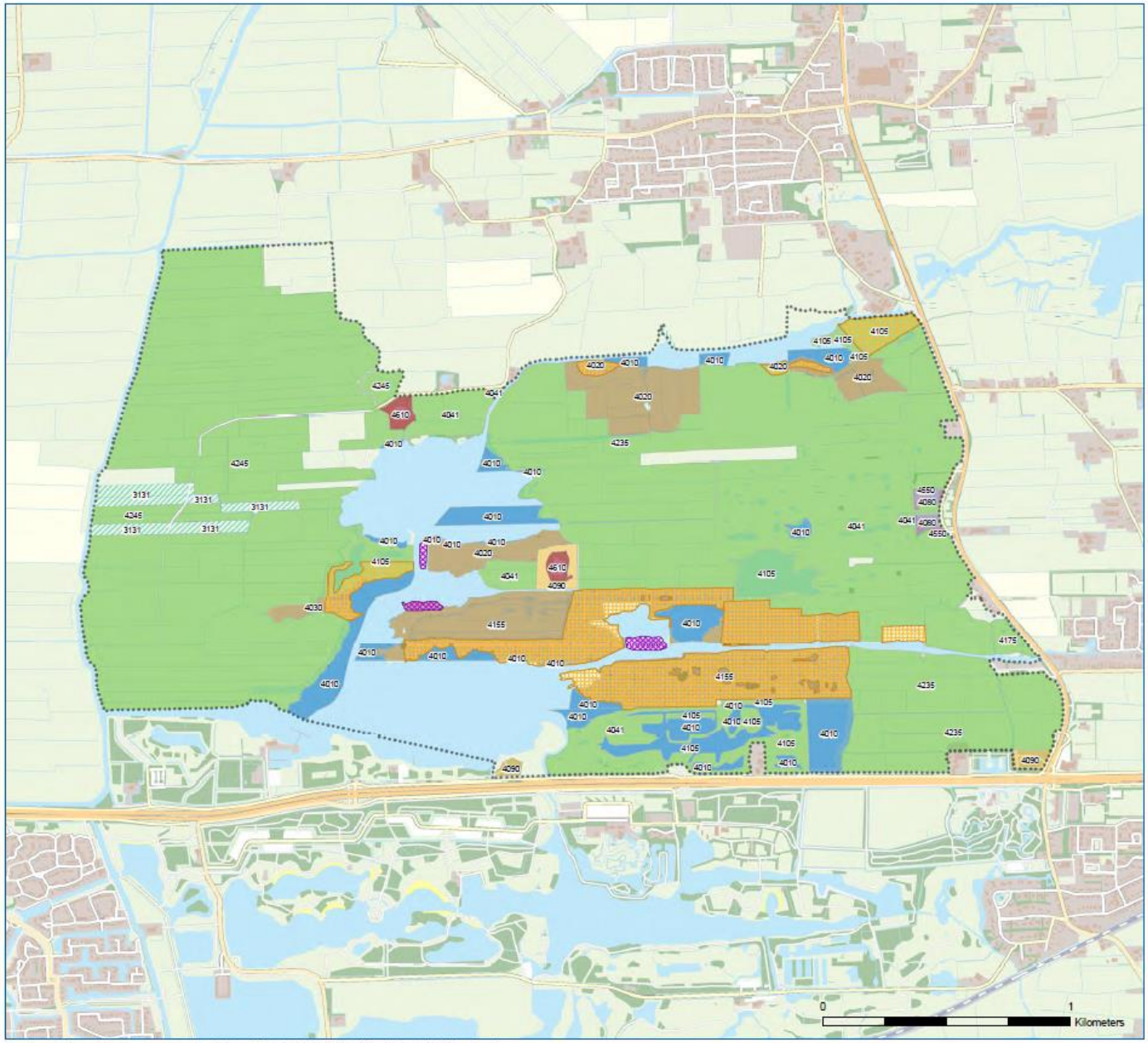

Bron ondergrond: © Dienst voor het kadaster en de openbare registers, Apeldoorn G:\Opdracht\LandelijkGebied\Natura2000 projecten\grootewielen\A3 formaat...mxd

B5.4 Toetsingstabellen

In deze bijlage worden de activiteiten benoemd zoals deze voor het 1e beheerplan aanwezig waren. Deze activiteiten zijn in 2011 getoetst en kunnen doorgang vinden als bestaand gebruik zolang deze ongewijzigd plaatsvinden. Wel zijn verwijzingen naar wet- en regelgeving en subsidieregelingen gewijzigd. Indien genoemde activiteiten zijn gewijzigd of als er activiteiten plaatsvinden die niet op de lijst voorkomen kan een toetsing op de wet- en regelgeving nodig zijn. Voor de werkwijze bij gewijzigde en nieuwe activiteiten zie bijlage 6: vergunningverlening.

Legenda bij tabel bestaande activiteiten	
Wnb	Wet natuurbescherming (was Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet 1997)
GVE	Groot vee eenheden (eenheid voor begrazingintensiteit)
	soort met uitbreidingsdoel
	kans op cumulatief effect (mogelijk samen met andere significant)
	kans op significant effect
	kans op significant effect, onvoldoende kennis
☺	ook positieve effecten op instandhoudingsdoelen

Geen (negatief) effect	
a	Geen overlap in ruimte en/of tijd
b	Habitat of doelsoort is ongevoelig voor type verstoring
c	Doelsoort/habitattype is in voldoende mate aanwezig, neemt niet af en de activiteit neemt niet toe
d	Effecten van de activiteit zijn zo beperkt dat invloed op de doelen afwezig of verwaarloosbaar is
Mogelijk (negatief) beperkt effect	
e	Habitat of soort voldoet niet aan de doelstelling, neemt af of is kwetsbaar (klein areaal/klein aantal)*. Aard en omvang van de activiteit in combinatie met gevoeligheid van de doel-soort is zodanig dat de effecten beperkt zijn
f	Activiteit neemt toe. Aard en omvang van de activiteit in combinatie met gevoeligheid van de habitat of doelsoort is zodanig dat de effecten beperkt zijn
Significant effect niet uit te sluiten	
g	Habitat of soort voldoet niet aan de doelstelling, neemt af of is kwetsbaar (klein areaal/klein aantal)*. Aard en omvang van de activiteit in combinatie met gevoeligheid van de habitat of doelsoort is zodanig dat de effecten groot kunnen zijn
h	Activiteit neemt toe. Aard en omvang van de activiteit in combinatie met gevoeligheid van de doelsoort is zodanig dat de effecten groot kunnen zijn.
i	Kennis over activiteit of doel is nog onvoldoende om te beoordelen wat de effecten van de activiteit zijn

*Hier kunnen ook situaties onder vallen waarbij de trend onduidelijk is of er waarbij er geen gegevens over de trend zijn, maar er wel aanwijzingen zijn dat de soort of het habitattype onder druk staat. Zie daarvoor de beschrijvingen van de staat van instandhouding in hoofdstuk 3

CONCEPT

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	Activiteit	Korte beschrijving	Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen	Periode (wanneer in het jaar)	Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)	Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)	Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving	Toelichting beoordeling	Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
1	**Verkeer**																		
1.1	**Wegverkeer (kaart 1)**																		
1.1.1	Beheer en onderhoud van de Kooiweg en Binnemiedereed	Wegdek kooiweg (herstraten).		Herstraten in zomer.	1 x per 12 jaar	Zie bijgevoegde kaart (Ontsluiting over land)	De Kooiweg staat in de Wegenlegger op de zgn. lijst van karakteristieke klinkerwegen. Dit houdt in dat de weg uitgevoerd moet worden in een klinkerwegdek.	Kooiweg gaat aan de rand van het gebied over in Binnenmiedereed. Geen effecten		a	a	a	a	d	d	a	a	a	a
1.1.2		Wegdek (klein onderhoud). Enkele uren tot halve dag. Betreft voornamelijk		Meestal rond half juli	Indien nodig. Meestel elk jaar.			Incidentele, korte periode verstoring vogels mogelijk		a	a	a	a	d	d	d	d	d	d
1.1.3		Bermen (maaien).		Juli en september.	Maaien : 2 x per jaar			Ook in broedperiode, zeer lokaal. Wel meerdere		a	a	a	a	d	d	a	a	a	a
1.1.4	Provinciale wegen N355 / N361, incl. ventweg	Wegdek herstellen: groot onderhoud		Gehele jaar	Nieuwe deklaag eens per 10-12 jaar		Werkzaamheden vinden niet in de nacht plaats.	Bij uitvoering van werk minder achtergrondlawaai, want minder verkeer. Verstoring verder beperkt:		a	a	a	a	a	d	a	a	d	a
1.1.5		Wegdek klein onderhoud		Gehele jaar	Indien nodig.		Werkzaamheden vinden niet in de	Zie 1.4		a	a	a	a	a	d	a	a	d	a
1.1.6		Bermen (maaien).		Gehele jaar (nadruk	Frequent.		Werkzaamheden vinden niet in de	Zeer beperkt effect door grote afstand tot N2000-		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
1.1.7	Overige wegen en paden in het gebied	Maaien graspaden Klein onderhoud verharding		Mei - november Februari (meestal)	2 x per jaar of meer indien noodzakelijk (tenzij distels aanwezig zijn,	Zie kaart (Ontsluiting over land) bestrating = Kooiweg in		Maaien (door It Fryske Gea) en onderhoud gebeurt incidenteel al naar gelang behoefte. Niet in broedseizoen of tijdens		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
1.1.8	Verlichting	Verlichting langs N355 en op enkele punten aan de N361, alsmede enkele knooppunten (inclusief aansluitende		Gehele jaar				Verlichting alleen voor Meervleermuis een mogelijk knelpunt, maar niet in de huidige situatie. Meervleermuizen kunnen		a	d	a	a	a	a	a	a	a	a
1.1.9	Gebruik openbare wegen en paden buiten het gebied - gemotoriseerd verkeer. (wandelen, fietsen zie recreatie, sport en	Personenauto's / vrachtverkeer / landbouwverkeer		Gehele jaar	Dagelijks		Uitgegaan van een toenemende verkeersomvang. Optreden van deze trend is afhankelijk van de economische	Mogelijke effecten lawaai en verlichting voertuigen. Zie 1.8. voor effecten verlichting. Meervleermuis en vogels: verschillend gevoelig voor lawaai		a	d	d	d	d	h, 13	d	d	d	d
1.1.10	Gebruik wegen, paden en hoge delen in het gebied - gemotoriseerd verkeer. (wandelen	Trekkers, ander landbouwverkeer, personenauto's. ten behoeve van inspecties		Gehele jaar	Dagelijks			Uitgangspunt: dit gebeurt alleen daar waar het terrein het kan hebben: geen insporing en andere		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
1.2	**Waterwegen (kaart 2)**																		
1.2.1	Schonen sloten: schouwsloten	Schonen (verwijderen aangroei) door aanliggende terreineigenaar of pachter (of It Fryske Gea / Wetterskip Fryslân met hydraulische kraan	Verplichtingen vanuit Wetterskip Fryslân (alleen schouwsloten vallen onder verplichte schoning)	Van half juli t/m oktober (Wetterskip Fryslân), eigenaren/pachters in herfst eventueel	Schouwsloten worden jaarlijks geschoond, kraan niet altijd nodig. Landeigenaar heeft	Zie bijgevoegde kaart (Water)	Flora en faunawet Schouwplicht, ontvangstplicht	Door schonen volgens gedragscode (UvW, 2006) is de impact beperkt. Noordse woelmuis zit vooral in natte rietmoerassen. Als schonen van sloten tot	☺	i, 1 blauw	d	a	d	d	d	a	a	d	a

ONTWERP

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	**Activiteit**	**Korte beschrijving**	**Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen**	**Periode (wanneer in het jaar)**	**Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)**	**Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)**	**Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving**	**Toelichting beoordeling**	**Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen**	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
1.2.2	Schonen sloten: niet schouwsloten.	Schonen door aanliggende terreineigenaar of pachter (of It Fryske Gea) met hydraulische kraan in het geval van vergaande verlanding. Halve sloot schonen (wegsloot Kooiweg)		In principe in najaar (september-november, wegsloot in oktober). It Fryske Gea heeft contract met loonbedrijf.	Niet bekend. (waarschijnlijk varierend van jaarlijks tot eenmaal per enkele jaren).	Zie bijgevoegde kaart (Water)	Gedragscode inzake Wnb. Op niet schouwsloten is geen controle door Wetterskip Fryslân.	Meeste sloten worden geschoond werkend volgens gedragscode (UvW, 2006), daardoor is de invloed op doelsoorten beperkt.Noordse woelmuis zit vooral in natte rietmoerassen. Als	☺	i, 1	d	d	d	d	d	d	d	d	a
1.2.3	Schonen sloten: hoofdwatergangen	Schonen grotere watergangen door Wetterskip Fryslân met maaikorven		Hoofdwatergang in de Warren en Ryptsjerker polder medio juli en andere	Eénmaal per jaar. De Binnemiedepolder wordt twee keer per jaar	Zie bijgevoegde kaart (Water)	Gedragscode inzake Wnb is voor de hoofdwatergangen van toepassing (ook op namens	Door schonen volgens gedragscode (UvW, 2006) is de impact beperkt. Het betreft hier geen locaties met goed	☺	i, 1	d	a	d	d	d	a	a	d	a
1.2.4	Onderhoud oevers en kaden	Regulier, klein onderhoud door Wetterskip Fryslân en / of pachters		In gedragscode Wetterskip Fryslân staat: * tussen 15 okt en 15 april geen werk toegestaan aan buitentalud. * broedseizoen wordt in acht genomen: 15 maart - 15 juli			Gedragscode inzake Wnb	Bij de toetsing is rekening gehouden met het volgens de gedragscode uitvoeren van reguliere, periodieke onderhoud (conform par. 4.2.7 gedragscode). Porseleinhoen, Kemphaan en Rietzanger zijn late broedvogel waardoor voorwaarde mbt broedseizoen minder goed werkt. voor Smient:		b	b	a	d	d	d	d	d	d	d
1.2.5	Schouw	De schouw is meestal een visuele inspectie; naast de schouw van de sloten (zie 2.1 en 2.2) kijkt men of de kade geen scheuringen	Zie regels Wetterskip Fryslân	Schouw na 1 november Kadeschouw februari-maart Maaien buiten broedseizoen	Eénmaal per jaar			In maart zijn weidevogels en de wintergasten gevoelig. Smient slaapt overdag, Grutto en ganzen foerageren. Beperkt effect. N2000-		a	a	a	a	a	a	d	d	d	d
1.3	**Vliegverkeer**																		
1.3.1	Militair vliegverkeer (toetsing in overkoepelende Natuurbescher-																		
1.3.2	Ballonvaart	Het passeren van luchtballonnen over het gebied, meestal op vrij groote hoogte.		Gehele jaar mogelijk, nadruk op zomermaanden	Circa 100 maal over/langs het gebied per jaar		Luchtvaartwet	Verstoring is beperkt om dat broedvogels zich in riet ophouden en ballonen vrij hoog over		a	a	a	d	i, 13, 1	d	d	d	d	d

ONTWERP

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	Activiteit	Korte beschrijving	Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen	Periode (wanneer in het jaar)	Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)	Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)	Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving	Toelichting beoordeling	Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
2	**Waterbeheer (kaart 2)**																		
2.1	Beheer en onderhoud kunstwerken (stuw, duiker e.d.)	Voor alle objecten die in de legger als zodanig zijn benoemd is Wetterskip Fryslân onderhoudsplichtig.		Gehele jaar	Enkele malen per jaar controle nodig (te voet). Indien nodig schoonmaken of correctief onderhoud (verstopte duiker, plank vervangen		Legger van Wetterskip Fryslân	Vervanging wordt hier niet getoetst. Dus: controle, onderhoud en bediening van alle waterkunstwerken. Gemalen komen in gebied niet voor. Controle duikers wordt door terreingebruiker uitgevoerd (verstopping		d	a	d	d	d	d	d	d	d	d
2.2	Peilbeheer polders	Peilbeheer uitgevoerd volgens peilbesluit.				Zie bijgevoegde kaart (Water)	Peilbesluit regelt het peilbeheer. Door Wetterskip Fryslân wordt in de nazomer als pilot een keer in samenwerking met It Fryske Gea een maand lang het waterpeil 10 tot 15cm laten zakken	Zie analyse H3 en H5, dit is een beoordeling van de huidige situatie. Peilbeheer kan nog beter worden afgestemd om wintergasten. Peilbeheer maakt gebied beperkt geschikt voor Kemphaan. O.a. door te lage peilen einde voorjaar en begin		a	a	d	d	g, 1, 3	d	d	d	d	d
2.3	Peilbeheer Boezem	Peilbeheer zoals beschreven in Waterhuishoudingsplan en Waterbeheersplan, met een streefpeil jaarrond van - 0, 52				Zie bijgevoegde kaart (Water)		Zie Haskoning 2009 en analyse H3, dit is een beoordeling van de huidige situatie . Door starre peil o.a. weinig overstroming, wat		d	d	g, 1, 8 11	e, 1, 8 11	d	d	a	a	a	d
2.4	Peilbeheer (bemaling door Ypey- molen)	Bemaling door Ypey-molen reguleert mede het peilbeheer in Koekoekslân. Peilbeheer volgens peilbesluit en in overleg met It Fryske Gea: alleen in voorjaar-		1 maart - 1 november	Aantal malen per jaar	Zie bijgevoegde kaart (Water)	Peilbesluit	Het peilbeheer zelf is niet relevant voor N2000, omdat het door de Ypey bemalen gebied niet behoort tot zoekgebied potenties N2000-doelen. Effecten: komen en gaan		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3	**Recreatie**																		
3.1	**Recreatieve**																		
3.1.1	Vogelkijkhut en uitzichtheuvels (gebruik			Gehele jaar	Vooral in weekeinden	Zie bijgevoegde		Enige mogelijk effect is optische verstoring of		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
3.1.2	Trailerhelling (zuidkant Grutte Wielen)			Gehele jaar	Intensief met pieken (ook in winter)		Recent (maart) nieuwe trailerhelling met regiofunctie buiten het gebied (Tearnserwielen,	Alleen het gebruik van de trailerhelling is beoordeeld, niet het feit dat boten het gebied in gaan. Er is geen		a	a	a	a	a	d	a	a	d	a
3.1.3	Ankeren en gebruik openbare aanlegplaatsen	Ankeren, ook 's nachts. Matig intensief.		Gehele jaar			Toename (nu al in zomermaanden)	Ankeren in oevers is verboden. Mogelijk effect is is optische verstoring, geluid voor broedvogels.		b	b	a	d	a	d	a	a	a	a
3.1.4	Parkeerterreinen							Geen effect, want geen overlap in ruimte		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a

CONTWERP

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	**Activiteit**	**Korte beschrijving**	**Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen**	**Periode (wanneer in het jaar)**	**Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)**	**Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)**	**Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving**	**Toelichting beoordeling**	**Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen**	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
3.1.5	Haventje Ryptsjerk (nabij Westerdyk)	Aanlegplaatsen voor bootjes.		Gehele jaar		Zie bijgevoegde kaart (recreatie)	Zowel het vaarweg als nautisch beheer ligt bij de gemeente. Er wordt een beheersovereenkomst opgesteld tussen gemeente Tytsjerksteradiel en Stichting “It Smûke plakje”. Zeer lokaal	Getoetst wordt: gebruik en aanwezigheid boten in de haven, niet de vaarbewegingen. Op de lokatie zelf bevinden zich		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.1.6		Loswal (o.a. voor rietsnijders).		Gehele jaar				Getoetst wordt de aanwezigheid en het		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.1.8		Onderhoud steigers / damwand e.d.		Gehele jaar				Uitgangspunt: klein onderhoud: plank vervangen e.d., kan hele		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.1.9	Haven Gytsjerk	Aanlegplaatsen voor		Gehele jaar		Zie bijgevoegde kaart (recreatie)	De “Stichting ter bevordering watersport Trynwâlden) is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van het haventje. Wnb:.	zie bij 4.1.5		b	a	a	d	a	d	a	a	a	a
3.1.11		Onderhoud steigers / damwand e.d.		Gehele jaar				Uitgangspunt: klein onderhoud: plank vervangen, kan hele jaar door nodig zijn Als het in		b	a	a	d	a	d	a	a	a	a
3.1.12		Bootreparatiebedrijf De Hamerslag		Gehele jaar				Beperkte verstoring door geluid mogelijk.		b	a	a	d	a	d	a	a	a	a
3.1.13		Loswal.		Gehele jaar				zie bij 4.1.6		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.1.14	Jachthaven	Aanlegplaats, jachthaven					Ligt aangrenzend aan gebied.	Getoetst wordt effect gebruik en aanwezigheid boten in de haven en gebruik haventerrein en directe omgeving daarvan. Niet de vaarbewegingen. Buiten		b	b	a	a	a	a	a	a	a	a
3.1.15	Onderhoud steigers/aanlegplaatsen	Het betreft inspectie, onderhoud en vervanging.	Niet werken als broedgevallen in de buurt zijn.	Inspectie en uitvoering onderhoud vanaf maart. In sommige gevallen wordt in de winter het inspectiedeel	Inventarisatie jaarlijks. Beperkte benodigde werkzaamheden per ligplaats. Per jaar	Zie kaart	Wnb	Er treedt mogelijk verstoring op van broedvogels (Rietzanger en Porseleinhoen). En m.b.t. twee steigers in het Sierdswiel ook verstoring van Smienten indien		b	a	a	d	a	d	a	a	d	a
3.2	**Recreatieve inrichtingen**																		
3.2.1	Partyboerderij/Veilinghuis Wielzicht	Trekt verkeer aan, bij grote drukte ook parkeren langs ventweg					Ligt aangrenzend aan gebied.	Mogelijk nadelige effecten zijn met name (buiten)verlichting en lawaai. Overlast valt weg		a	d	a	a	a	a	a	a	a	a
3.2.2	Bos Ypey/Vijversberg	Vijversberg aanbouw conferentiecentrum. Herinrichting van het gebied richting westen					Deels aangrenzend, deels binnen begrenzing gebied	Mogelijk nadelige effecten zijn met name (buiten)verlichting en lawaai. Overlast valt weg		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
3.3	**Recreatief gebruik**																		
3.3.1	Fietsen Kooiweg / binnenmiedereed.			15 juli - 1 maart			Geen doorgaande route, dus komt weinig voor	Buiten broedseizoen. Voor Smient, Grutto en		a	a	b	a	d	d	d	d	d	d
3.3.2a	Wandelen op wegen en paden conform bestaande openstellingregels (niet	Wandelen op wandelpaden (routes) in het gebied.		Wielsicht: gehele jaar geopend. Ryptsjerkerpolder: 15 juni - 1		Zie bijgevoegde kaart (recreatie)		Weidevogelgebied Binnenmiedepolder en Weeshûspolder voldoende rustig door		a	a	b	d	d	d	d	d	d	d
3.3.2b	Wandelen buiten wegen en paden conform bestaande	In Ryptsjerker winterpolder is wandelen buiten paden		15 juni - 1 oktober				Enige verstoring Porseleinhoen mogelijk. Incidenteel. Niet in		a	a	b	e 13, 1	d	d	a	a	a	a

ONTWERP

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	Activiteit	Korte beschrijving	Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen	Periode (wanneer in het jaar)	Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)	Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)	Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving	Toelichting beoordeling	Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
3.3.3	Wandelen met aangelijnde hond(en) op wegen en paden conform bestaande	Aan westzijde en Wielsicht. Rest van het gebied niet toegankelijk met honden, vanwege		Wielsicht hele jaar Weeshuis-Binnemiedepolder: 15 juni - 15		Zie bijgevoegde kaart (recreatie)		Aangelijnde honden hebben zelfde effect als wandelaar. Weidevogelgebied		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
3.3.4	Excursies (It Fryske Gea)	In gebied: op aanvraag wandelexcursies voor beperkt aantal mensen onder deskundige leiding. Maximaal 15 deelnemers per excursie (incidenteel meer). Kwetsbare locaties worden gemeden.			- 3 excursies in de Ryptsjerksterpolder, waarvan 1 in het broedseizoen. (eind mei) - 2-5 excursies gehouden in de eendenkooi (Buismanskoai) (alleen buiten het			Verstoringen worden zoveel mogelijk voorkomen.Wellicht cumulatieve effecten.		a	a	b	e 13, 1	e 13, 1	d	d	d	d	d
3.3.5	Sportvissen	Vissen vanaf de wal (mits toegang tot het terrein toegestaan is) of vanaf een boot. Toestemming nodig van visrechthebbende, namelijk Hengelsportfederatie Fryslân. Die verleend		Gehele jaar toegestaan (excl. gesloten perioden voor enkele vissoorten)		Zie bijgevoegde kaart (recreatie)	Voorwaarden Vispas	Door de sportvisserij wordt alleen met hengels gevist. Op bittervoorn wordt niet gericht gevist. Deze soort wordt dan ook niet of slechts zeer incidenteel aan de hengel gevangen. Activiteit vindt ook in broedseizoen		b	b	a	e 13, 1	a	d	a	a	i, 16	a
3.3.6	Nachtvissen	Zie ook 4.3.5. Omvang onbekend. Voor nachtvissen met bivakkeren (overnachten) op land geen ontheffingen		Gehele jaar toegestaan in Groote Wielen (excl. gesloten perioden voor enkele			Vispas maak geen onderscheid in dag- en nachtvissen. Nachtvissen is op Groote Wielen jaarrond toegestaan	Bij toetsing ervan uitgegaan dat dit speelt, ook in de winter mogelijk, maar het is onduidelijk of het speelt. Wel hele jaar toegestaan. Geluid en		b	d	a	e 13, 1	a	d	d	d	d	d
3.3.7	Varen met zeilboten	Vooral op de wielen.		Gehele jaar, piek in mei / juni tot september / oktober	Extensief, in vaarseizoen intensief (zeilschool)		Vanuit het oogpunt van zekerheid is rekening gehouden met een toename van het recreatief vaarverkeer (ondanks dat dit mogelijk niet of	Alleen het varen is beoordeeld (geen aanleggen). Zeilen heeft verstoring voor broedvogels tot gevolg. Omwoeling water is beperkt. Wel golfslag. Ook negatief voor broedvogels,		a	a	a	e 13, 1	a	d	d	d	i, 16	d
3.3.8	Varen met motorboten	Door het hele gebied uitvalsbasis woonwijken, jachthavens, trailerhellingen,		Gehele jaar, piek in mei / juni tot september / oktober	In het vaarseizoen intensief gebruik		Vanuit het oogpunt van zekerheid is rekening gehouden met een toename	Zie bij 4.3.7. Bovendien voor aquatische doelen beperking doorzicht.		d	a	a	e 13, 1	a	d	d	d	i, 16	d
3.3.9	Kanoën en roeien conform toegangsregels	Door het hele gebied, roeiboot en kanoverhuur bij restaurant Groote Wielen		Gehele jaar, piek in mei / juni tot september / oktober	Extensief		Vanuit het oogpunt van zekerheid is rekening gehouden met een toename van het recreatief vaarverkeer (ondanks dat dit	Kanoën heeft verstoring voor broedvogels tot gevolg. Smienten rusten overdag in Sierdswiel en Houtwiel. Frequente verstoring kan een knelpunt zijn. Onduidelijk		b	a	a	e 13, 1	a	d	d	d	i, 16	d

CONCEPT

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	**Activiteit**	**Korte beschrijving**	**Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen**	**Periode (wanneer in het jaar)**	**Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)**	**Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)**	**Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving**	**Toelichting beoordeling**	**Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen**	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
3.3.10	Rondvaarten	Te boeken via Klinze in Aldtsjerk. Route over de		Gehele jaar / nadruk zomer	Beperkt			zie bij 4.3.8. Niet nabij oevers en in voor en		d	a	a	d	a	d	a	a	d	a
3.3.11	Surfen, m.u.v. kitesurfen.	Club it Set bij Sierdswiel. PlankZeilVereniging de Groote Wielen (bij surfstrand)	Is gezoneerd in het gebied. Zone weergegeven op kaart: * zomerperiode ten westen van boeilijn	Grutte Wielen hele jaar, piek in mei / juni tot september / oktober. Meerdere malen	Extensief. PZV heeft 10 opleidingsplanken. Drukte afhankelijk van wind.	Zie bijgevoegde kaart (recreatie)	Kitesurfen is niet toegestaan. Vanuit het oogpunt van zekerheid is rekening gehouden met een toename	Surfen heeft verstoring voor broedvogels tot gevolg. Omwoeling water is beperkt. Surfers blijven uit de oever. Incidenteel verstoring Smient op met		b	a	a	e 13, 1	a	d	a	a	d	a
3.3.12	Zwemmen	Zwemmen vindt meestal plaats op zuidelijke zonneweide en surfstrand (formele		Zomerperiode	Extensief			Alleen op warme dagen in zomerseizoen. Vrijwel niet in broedzeizoen en niet periode dat wintergasten		b	a	a	a	a	d	a	a	a	a
3.3.13	Schaatsen	Schaatsen op ondergelopen weilanden, bij strengere vorst ook op de wielen, vaarten en langs routes.		Winterperiode		Zie bijgevoegde kaart (recreatie)	Aangrenzend aan gebied is ijsbaan aanwezig.	Bij langdurige vorstperiodes gepaard gaand met het dichtvriezen van de wielen en vaarten verliezen eerst de zomerpolders en daarna de wielen hun		a	a	a	a	a	a	a	a	d	a
3.3.14	Gebruik particulier eigendom noordzijde Sierdswiel	Aanwezig zijn in particulier eigendom (rietland)		Incidenteell en vooral in zomerhalfjaar.			Zeer beperkt in omvang.	Incidentele verstoring.		a	a	a	a	a	d	a	a	a	a
4	**Natuurbeheer**																		
4.1	Beheer rietland en moeras	Maaien en afvoeren, snoeien, verbranden sluik, regulier terreinonderhoud. In	Subsidie voorschriften en voorschriften pachtcontracten				Algemeen: informatie uit subsidie database, aangevuld met contracten It	Beoordeling gaat uit van de Voorwaarden subsidie regeling natuurbeheer. Die bepalen n.l. welk beheer											
4.1.1	Maaien en afvoeren	moeras: beheer gericht op tegengaan verbossing: variatie in beheer in ruimte en frequentie.	Beheeradvies subsidieregeling Vanuit It Fryske Gea niet voorzien in pachtcodes (niet geschikt voor verpachting)	Beheeradvies subsidieregeling. It Fryske Gea maait voor 1 april en meestal voor 15 maart.	Afhankelijk van snelheid en verbossing maximaal 1 x per twee jaar		Wnb. Gedragscode	Beheer is voor Noordse woelmuis, Rietzanger en Porseleinhoen deels positief, want maaien gaat verbossing tegen. Er kunnen ook negatieve effecten zijn als op verkeerd tijdstip wordt gemaaid. Door maaitijdstip, fasering	☺	a	a	g, 1, 1	e, 1, 1 16, 18	a	a	a	a	d	a
		Zeer extensief beheer.	Beheeradvies subsidieregeling : It Fryske Gea pachtcodes: hooilandbeheer toegestaan (tussen 8 juni - 1 oktober)	Momenteel geen regulier beheer, maar mag van It Fryske Gea in periode 8 juni - 1 oktober. Daarbij kanttekening dat hooilandbeheer minder gewenst	Nu incidenteel, maar mag tot 2 x jaar			Maaien is op zich niet negatief voor de soorten, het potentiële probleem is dat op het verkeerde tijdstip (alles) wordt gemaaid. Voor Noordse Woelmuis en Porseleinhoen daarnaast ook positief, want maaien	☺	a	a	g, 1, 1	e, 1, 1 16, 18	a	d	a	a	d	a

CONCEPT

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	**Activiteit**	**Korte beschrijving**	**Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen**	**Periode (wanneer in het jaar)**	**Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)**	**Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)**	**Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving**	**Toelichting beoordeling**	**Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen**	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
		Riet- en moeraspercelen: jaarlijks mag max. 1/3 gemaaid worden en indien noodzakelijk mag max. 1/2 gemaaid worden	Beheeradvies subsidieregeling. It Fryske Gea bepaalt deel wat gemaaid kan worden, tijdstip van	It Fryske Gea: 1 november - 1 april. Financiele stimulans om voor 1 maart werk af te ronden	Max. 1 x per jaar			Maairegime is gunstig voor veel moerassoorten. Maaien kan verstoring zijn voor Smient (grenst aan de zomerpolders). Onduidelijk of door	☺	a	a	g, 1, 1	d	a	d	a	a	d	a
		schraallanden.	Beheeradvies subsidieregeling It Fryske Gea (zie bijlage) (tijdstippen)	It Fryske Gea: 1 november - 1 april. Financiele stimulans om voor 1 maart werk af te ronden	1 x per jaar			Betreft o.a. het stukje blauwgrasland. Vanaf 2008 hooilandbeheer in plaats van rietlandbeheer. Perceel is mogelijk leefgebied van N. woelmuis en Kemphaan. Noordse woelmuis: maaien en afvoeren in augustus niet optimaal	☺	a	a	g, 1, 1	a	d	d	a	a	a	a
4.1.2	Verbranden sluik	It Fryske Gea en pachters (in rietlanden of randen graslanden).	Ontheffing gemeente Leeuwarden of Tytsjerksteradiel: veiligheid. It Fryske Gea voor 1 april	Vóór 1 april, financiele stimulans om voor 1 maart werk af te ronden	1 keer / jaar	Varieert, mogelijk in alle rietlanden en moerassen	Voor verbranden is APV ontheffing noodzakelijk. Pachters vragen de ontheffingen zelf aan	Bij de toetsing is aangenomen dat verbranden sluik op alle percelen kan met rietland of natuurlijke eenheid. Als sluik even blijft liggen is er beperkte kans op sterfte		a	a	e, 1, 1	a	a	a	d	d	d	d
4.1.3	Beweiding	Er wordt momenteel beperkt niet beweid in	Beweiding max. 1,5 GVE/ha. Vanuit It Fryske Gea is beweiding niet toegestaan, behalve voor graslanden,	In graslandengehele jaar toegestaan. In praktijk komt het echter niet voor.	Max. 1,5 GVE/ha.			In dit geval is de praktijksituatie getoetst, namelijk geen beweiding in rietlanden! Er zijn dan ook geen negatieve effecten. Mocht men beweiding willen		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
4,	Beheer graslanden	Graslanden nog beperkt deel zonder Natuurbeheer. Beheer bestaat dan uit maaien en afvoeren en/of beweiding en/of bemesting																	
4.2.1	Beweiding en begrazing	Landbouwpercelen zonder beheersvergoeding.Periode begrazing: jaarrond / groeiseizoen, voor- of nabeweiding.						Beheer niet gericht op N2000-doelen en percelen daardoor (iets) minder geschikt voor deze doelen. Deze graslanden vervullen vaak wel een	☺	a	a	a	a	d	a	d	d	d	d
		Weilanden met weidevogelbeheer	Rustperiode 1 april - 15 juni (geen begrazing).					Gaat om zeer beperkt areaal aan de westkant van het gebied. O.a. door begrazing geschikt foerageergebied	☺	a	a	a	a	d	a	d	d	d	d

ONTWERP

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	Activiteit	Korte beschrijving	Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen	Periode (wanneer in het jaar)	Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)	Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)	Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving	Toelichting beoordeling	Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
		Winterpolder wordt niet verpacht: jaarrond begrazing. De jaarrond begrazing wordt wel door "inscharen" op verzoek van It Fryske Gea op verschillende	Beheeradvies subsidieregeling It Fryske Gea: alle vormen van beweiding en begrazing mogen. 1 juli - 1 november	Gehele jaar, nabeweiding (1 juli - 1 november), voorbeweiding (1 april - 1 juli), seizoensbegrazin	Verschillende GVE, maximaal 3 GVE		Contract geldig tot eind 2010. Daarna weer alle codes mogelijk	Begrazing is een maatregel om gras kort te houden zodat het geschikt is als slaapplaats. Dus: goede maatregel. Slaapplaatsfunctie geen knelpunt. Niet erg geschikt	☺	a	a	d	a	d	a	d	d	d	d
		Jaarlijks gewas afvoeren via maaien en afvoeren of beweiden. Wordt nu	Beheeradvies subsidieregeling voorschriften	1 april - 1 november	Mag It Fryske Gea-codes met 1,5 GVE. Vanaf			Niet prioritair biotoop voor een N2000- doel o.a. omdat het dicht bij de	☺	a	a	a/d	a	a	a	a	a	a	a
		weidevogelbeheer: betreft grotendeels mozaïekbeheer met in ruimte en tijd variatie in maaidatum en beweiding. Allerlei varianten:	Beheeradvies subsidieregeling voorschriften pachtcontracten. > 1,5 GVE / ha	Beheeradvies subsidieregeling	> 1,5 GVE toegestaan			Goed beheer voor Kemphaan. Wintergasten is hoofddoel, ook geschikt als foerageergebied ganzen. Geen knelpunten. Niet erg geschikt voor leefgebied Noordse	☺	a	a	d	a	d	a	d	d	d	d
4.2.2	Maaien en afvoeren	Landbouwpercelen zonder beheersvergoeding voor maaibeheer.						Beheer niet gericht op N2000-doelen en percelen daardoor (iets) minder geschikt voor deze doelen. Deze graslanden vervullen vaak wel een	☺	a	a	a	d	d	d	a	a	a	a
		Weilanden met weidevogelbeheer		15 juni - 1 november			Er wordt soms buiten het maaiseizoen gemaaid (nat	Gaat om beperkt areaal. Beheer gericht op weidevogels. Maaien soms te vroeg voor	☺	a	a	a	d	d	d	a	a	a	a
		graslanden jaarlijks min. 90% gewas afvoeren via maaien en afvoeren of beweiden. Winterpolder wordt niet verpacht. Zomerpolder	Beheeradvies subsidieregeling en pachtcodes It Fryske Gea	It Fryske Gea-pachtcodes mogelijk vanaf eind mei - 1 oktober	Maximaal 2 x per jaar			Maaien en afvoeren is een maatregel om gras kort te houden zodat het geschikt is als slaapplaats. Dus: goede maatregel. In deze	☺	a	a	d	d	d	d	d	d	d	d
		Nat grasland jaarlijks gewas afvoeren via maaien en afvoeren of	Beheeradvies subsidieregeling voorschriften	It Fryske Gea-pachtcodes mogelijk vanaf	It Fryske Gea: in eigen beheer 1 x jaar.			Niet prioritair biotoop voor een N2000- doel o.a. omdat het dicht bij de	☺	a	a	a/d	a	a	d	a	a	a	a
		weidevogelbeheer:betreft grotendeels mozaïekbeheer met in ruimte en tijd variatie inmaaidatum en beweiding. Allerlei varianten: seizoensbeweiding,	Beheeradvies subsidieregeling . In pachtcontracten worden streefdata aangegeven. Beheer gericht op weidevogels.	It Fryske Gea-pachtcodes mogelijk vanaf eind mei - 1 oktober	Maximaal 2 x per jaar		Overleg vogelcoördinatoren. Er wordt soms buiten het maaiseizoen gemaaid (nat seizoen). Als er geen broedgevallen	Maaien en afvoeren is een maatregel om gras kort te houden zodat het o.a. geschikt is als slaapplaats. Dus: goede maatregel. Goed beheer voor Kemphaan. Daarom juist hier kans op te veel	☺	a	a	d	d	e, 13,	d	d	d	d	d

CONCEPT

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	**Activiteit**	**Korte beschrijving**	**Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen**	**Periode (wanneer in het jaar)**	**Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)**	**Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)**	**Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving**	**Toelichting beoordeling**	**Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen**	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
4.2.3	Maaien eilanden	Maaien riet / grasland delen door gemeente Leeuwarden.			Eind mei/ begin juni oktober (2 x per jaar)			Het gaatgrotendeels om rietlanden die geschikt leefgebied kunnen zijn voor Noordse Woelmuis, Rietzanger en Porseleinhoen. Beheer is voor Noordse woelmuis, Rietzanger en Porseleinhoen deels positief, want maaien gaat verbossing tegen. Er	☺	a	a	g, 1, 1	e, 1, 1 16, 18	a	d	a	a	a	a
4.2.4	Bemesting en bekalking																		
		Bemesting met ruige en strorijke stalmest.	Bij weidevogelgrasland voor onder regie	Buiten het broedseizoen.		Op weidevogelgrasland.		Beperkte bemesting met (ruige) mest gunstig voor weidevogels. Beperkte	☺	a	a	a	d	e, 13,	d	d	d	d	d
		Bemesting met ruige en strorijke stalmest voor broedseizoen en/of runderdriifmest 1 juli of	Bij weidevogelgrasland voor onder regie weidevogelcoördina	zie beschrijving		Op weidevogelgrasland.		Beperkte bemesting met (ruige) mest gunstig voor weidevogels. Beperkt risico op overbemesting.	☺	a	a	a	d	e, 13,	d	d	d	d	d
		Bemesting graslanden om pH boven 4.8 te houden voor	Bij weidevogelgrasland voor onder regie		Nauwelijks toegepast	Op weidevogelgrasland.		verzuring tegengaan is gunstig voor weidevogels. Beperkte verstoring	☺	a	a	a	d	e, 13,	d	d	d	d	d
		Bemesting Akker		najaar-winter	2 maal in peroide van 6	akker		geen effecten	☺	a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
		Bemesting landbouwpercelen (zonder beheersvergoedingen).		voorjaar-najaar	meerdere malen per jaar.			Gaat maar om enkele percelen. Dit zijn minder geschikte graslanden voor weidevogels. Voor	☺	a	a	a	d	d	d	a	a	a	a
		Bekalking voor weidevogels/bodemleven. Doel is pH boven 4,8.	Bij weidevogelgrasland voor onder regie	1 juli tot 1 april				Bekalking is positief voor weidevogels. Vanwege beperkte toepassing is	☺	a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
4.2.5	Begreppelen (ook buiten SN pakketten)	Nodig voor interne waterhuishouding. Gebeurt met greppelfrees		In herfst, als dat niet lukt: winter/ voorjaar	Maximaal 1 x per jaar	Waar nodig in graslandgebied In		Gebeurt tijdens foerageerperiode Smient: lichte verstoring, kortdurend en plaatselijk.	☺	a	a	a	a	a	a	a	a	d	a
4.2.6	Klepelen	Klepelen ten behoeve van bestrijding pitrus		Zie maaien en afvoeren. Voorkeur voor		Winterpolder.	Pitrus overheerst minder, dus minder vaak nodig.	Zelfde periode als maaien. Alleen bij dreigende overheersing	☺	a	a	d	a	a	a	d	d	d	a
4.2.7	Onderhoud landschapselementen	Onderhoud betreft bosschage bij trailerhelling (zie bijlage	Rooien bomen, struiken, snoeien Wilgen snoeien	Winter en voorjaar na 1 april. Niet elk	Door gem. Leeuwarden. Maximaal 1 x			Niet nabij doelen.		a	a	a	a	a	a	a	a	a	a
5	**Landbouw en visserij**																		
5.1	Landbouw (zie ook 4. Natuur)																		
5.1.1	Onderhoud terrein, raster hekwerken e.d en plaats	Zeer extensief, overdag met max. 5 personen		Gehele jaar	O.a. bij schade	Rasteren waar	Alleen waar beweiding	Tijdelijke, kortdurende verstoring in graslanden.		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
5.1.2	Aan- en afvoer producten hulpstoffen en dieren	Landbouwvoertuigen						Gaat hele jaar door, en kan op alle lokaties. Nadruk op bestaande		a	a	a	d	d	d	d	d	d	d

ONTWERP

Bestaande activiteiten Groote Wielen 1e Beheerplan										H1134	H1318	H1340	A119	A151	A295	A041	A045	A050	A156
Volgnr	**Activiteit**	**Korte beschrijving**	**Bestaande voorwaarden of mitigerende maatregelen**	**Periode (wanneer in het jaar)**	**Frequentie / intensiteit (per jaar, maand, week, dag)**	**Locatie op bijgevoegde kaart (elke activiteit apart)**	**Bijzonderheden, bestaande wet en regelgeving**	**Toelichting beoordeling**	**Activiteit heeft (ook) positief effect op doelstellingen**	bittervoorn	meervleermuis	Noordse woelmuis	porseleinhoen	kemphaan	ritezanger	kolgans	brandgans	smient	grutto
5.2	Beroepsvisserij	Eén beroepsvisser vist op paling. Fuiken worden in het gebied vaak vernield. In	Electrovisserij conform voorwaarden visserijwetvergunni	Fuiken maart - december Electro april-mei (afh. van		Langs oevers wielen en vaarten	Vergunning nodig in kader visserijwet (LNV). Door vernielingen is visser	Alleen beperkt verstorend effect voor moerasvogels. Smienten rusten overdag in Sierdswiel en Houtwiel		i, 18	a	a	e, 13,	a	d	a	a	i, 16	a
6	**Wildbeheer en**																		
6.1	Faunabeheer en Schadebestrijding	Betreft in de praktijk jacht op de vos vanwege schade aan (weide)vogels. Deze activiteit is in 2009 door de provincie beoordeeld **als** niet vergunningplichtig i.h.k. van de NB- wet. Het betreft het schieten van vossen en vangen van vossen in vangkooien. Er staan in het hele	Activiteit wordt uitgevoerd door Wildbeheereenheid in overleg met It Fryske Gea. Uitgangspunt It Fryske Gea alleen schadebestrijding om schade aan natuur(doelen) te voorkomen.	Alleen van 15 augustus tot 15 maart.	Meerdere malen per jaar. Zo vaak als nodig. Niet 's nachts. Er wordt minimaal 500 afstand gehouden tot foeragerende en rustende wintergasten. Regelmatige controle	In vrijwel gehele gebied.	Jacht niet toegestaan binnen N2000. Beheer en schadebestrijding ook binnen N2000. Flora en faunawet, Verordening schadebestrijding. Beperking: binnen afpalingsrecht mag niet worden geschoten zonder overleg met It Fryske	In het gebied incidentele verstoringen.	☺	a	a	a	d	d	d	d	d	d	d
6.2	Muskusratbestrijding	In het gebied wordt elk jaar gespeurd, daarna worden vooral enkele vaste routes met fuiken gecontroleerd, zie kaart. Buitenwater wordt per boot gespeurd, combi met controle van schijnduikers. Als er bouwen (verblijfplaatsen) worden	Gehele jaar, wanneer nodig extra controles in trekperiode (maart-april)	Minstens 1 keer per jaar. In trekperiode wekelijks controle			Populatie is gedurende 5 - 6 jaar onder controle. Muskusratten en bestrijding daarvan blijft ongeveer op zelfde niveau. Flora en faunawet is van toepassing. Bij provinciale aanwijzing op basis	Noordse woelmuis en Bittervoorn kunnen door de mazen ontsnappen. Bestrijding van de muskusrat kan gunstig zijn voor rietgroei omdat dat als voedsel dient voor deze rattensoort. Punt is dat de vallen niet consequent gecontroleerd worden, waardoor	☺	b	a	d	e, 13,	d	d	d	d	i, 16	d
7	**Monitoren/karteren/onde**																		
7	**Monitoren/karteren/onde oek**	Tellingen, bemonsteringen, inventarisaties.	Voor alle monitoring en inventarisaties is toestemming /	Gehele jaar	Variabel		Bij onderzoek aan N2000 en andere beschermde soorten m.b.v. vangsten zijn	Zie detailbeoordelingen iedere methode. Aandachtspunten tijdens toetsing: Waar en	☺										
7.1		Winter- en watervogel-onderzoek (watervogeltellingen wielenwerkgroep), uitvoering in overleg met district, vergunning It		jaarrond	Maandelijks, jaarlijkse herhaling. Meestal in de (avond-) schemer	Vanaf vaste uitkijkpunten langs het water, rondom slaapplaatse		Inventarisaties ook nodig i.v.m. monitoren N2000-doelen niet- broedvogels, wel verstoring door aanwezigheid. Tellen gebeurt op afstand	☺	a	b	d	d	d	d	d	d	d	d
7.2		Broedvogelonderzoek voor BFVW/Fugelwacht Trynwalden (nesten tellen en volgen, nazorg), WMF (weidevogelmeetnet) en		1 februari -1 augustus	Niet vastgelegd, jaarlijks, minimaal 5-10 bezoekrondes. Meestal 's ochtends	Verspreid over het gebied in vaste proefvlakken		Inventarisaties ook nodig i.v.m. monitoren N2000-doelen broedvogels, wel verstoring door aanwezigheid. Met name Porseleinhoen gevoelig,	☺	a	b	d	e, 13,	e, 13,	d	a	a	a	a

ONTWERP

ONTWERP

Bijlage 6 Methode toetsing activiteiten/gebruik

In deze bijlage zijn de stappen beschreven van de toetsing van bestaande activiteiten (zie bijlage 5) op hun effecten t.a.v. de Natura 2000-doelstellingen. Deze toetsing heeft plaatsgevonden op de activiteiten zoals deze ten tijde van het opstellen van het beheerplan aanwezig waren, maar is ook nu nog toepasbaar op gewijzigde en nieuwe activiteiten in en om het gebied de Groote Wielen. Ook in de huidige wet- en regelgeving in het kader van de natuurbescherming is deze toetsing noodzakelijk. Voor het 2e beheerplan zijn **geen** nieuwe activiteiten getoetst conform deze methode. Dit houdt in dat dat gewijzigde en nieuwe activiteiten bij een mogelijk significant effect een vergunningplicht kunnen hebben. Om dit te kunnen bepalen kan de methode met stappen in onderdeel 6.2 worden toegepast op gewijzigde en nieuwe activiteiten, waarbij een vergunningplicht geld als een negatief effect te verwachten is.

Deze bijlage is als volgt opgebouwd:

B6.1 Inleiding

B6.2 De stappen en het stroomschema

B6.3 De toetsing

B6.4 Toetsing Groote Wielen

ONTWERP

B6.1 Inleiding

In een Natura 2000 beheerplan wordt met name beschreven wat er nodig is om de instandhoudingsdoelstellingen voor het betreffende Natura 2000-gebied te behouden en/of te bereiken. Het gebruik in en rond het betreffende Natura 2000-gebied wordt gereguleerd, om te voorkomen dat er significante negatieve effecten op de zogenaamde instandhoudingsdoelstellingen optreden. Dat betekent dat activiteiten binnen en in de directe omgeving van een Natura 2000 gebied moeten worden getoetst op mogelijke schadelijke effecten.

Beoordeeld moet worden wat het effect is van het gebruik op de 'staat van instandhouding' van bepaalde natuurwaarden. Ook bepaalde *nieuwe* ontwikkelingen kunnen op voorhand getoetst worden. In hoofdstuk 4 van dit beheerplan is beschreven welke vormen van gebruik geïnventariseerd zijn en vervolgens getoetst zijn.

Wanneer geconstateerd wordt dat er geen negatief effect ontstaat, kan gebruik doorgang vinden. Dit gebruik wordt 'opgenomen in' het beheerplan. Dat betekent dat het voor iedereen duidelijk is dat die bepaalde activiteit uitgevoerd kan worden zonder een vergunning nodig is.

Het *voorzorgbeginsel* speelt bij de toetsing een belangrijke rol: als het mogelijk is dat een activiteit het halen van de instandhoudingdoelen belemmert (oftewel: als het *niet zeker* is dat er *geen negatief effect* zal plaatsvinden), zal de activiteit niet zonder meer kunnen plaatsvinden. Er zal dan nader onderzoek moeten plaatsvinden. Dit geldt niet alleen voor activiteiten binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied, maar mogelijk ook voor activiteiten daarbuiten (de activi- teiten hebben dan zogenaamd '*externe werking*').

Wat wordt er getoetst?

- gebruik binnen de begrenzing;
- gebruik buiten de begrenzing met mogelijke externe werking.

Bij de begrenzing van Natura 2000-gebieden is een zogenaamde algemene exclaveringsformule toegepast. Dat betekent dat bestaande bebouwing, erven, tuinen, en verhardingen geen deel uitmaken van het aangewezen gebied. Maar dit houdt niet in dat er vanuit deze locaties geen effecten kunnen optreden. Er kan namelijk sprake zijn van externe werking vanwege verstoring door bijvoorbeeld licht of geluid. Activiteiten die plaatsvinden op locaties die buiten de begrenzing vallen en een mogelijk negatief effect kunnen sorteren worden dus op dezelfde manier getoetst als het bestaand gebruik binnen de begrenzing.

De toetsing van bestaand gebruik wordt hieronder nader toegelicht. In paragraaf 2 van deze notitie volgt een stroomschema met een globale beschrijving van de te nemen stappen. In paragraaf 3 wordt nader ingegaan op de methodiek van de toetsing. Paragraaf 4 tenslotte gaat in op de toetsing voor de Groote Wielen

B6.2 De stappen en het stroomschema

Om (bestaand) gebruik op te kunnen nemen in beheerplannen zijn diverse stappen te maken. De wijze van toetsing en de te maken stappen staan uitgelegd in een stroomschema (figuur 1). Er staan veel pijlen in het stroomschema; soms moet je terug naar een eerdere stap, waarbij weer meerdere vervolgstappen mogelijk zijn.

De totale toetsing bestaat uit 6 stappen. De echte toetsstappen zijn de globale effectenanalyse (stap 2) de nadere effectenanalyse en de cumulatietoets (stap 3 en 4). Deze toetsstappen worden in meer detail besproken in paragraaf 3.

ONTWERP

De zes stappen en het stroomschema worden hieronder kort toegelicht:

Stap 1 – Definitie en inventarisatie ‘bestaand gebruik.

Stap 2 – Globale effectenanalyse, deze is vergelijkbaar met voortoets in vergunningprocedure.

Stap 3 – Nadere effectenanalyse, te gebruiken bij bestaand gebruik met (mogelijk) negatief effect, ook wel de passende beoordeling in vergunningprocedure.

Stap 4 – Cumulatietoets.

Stap 5 – Mitigerende (=verzachtende) maatregelen.

Stap 6 – Opname in het beheerplan.

De zes genoemde stappen zijn terug te vinden in onderstaand schema.

Figuur b6-1: Toetsing gebruik

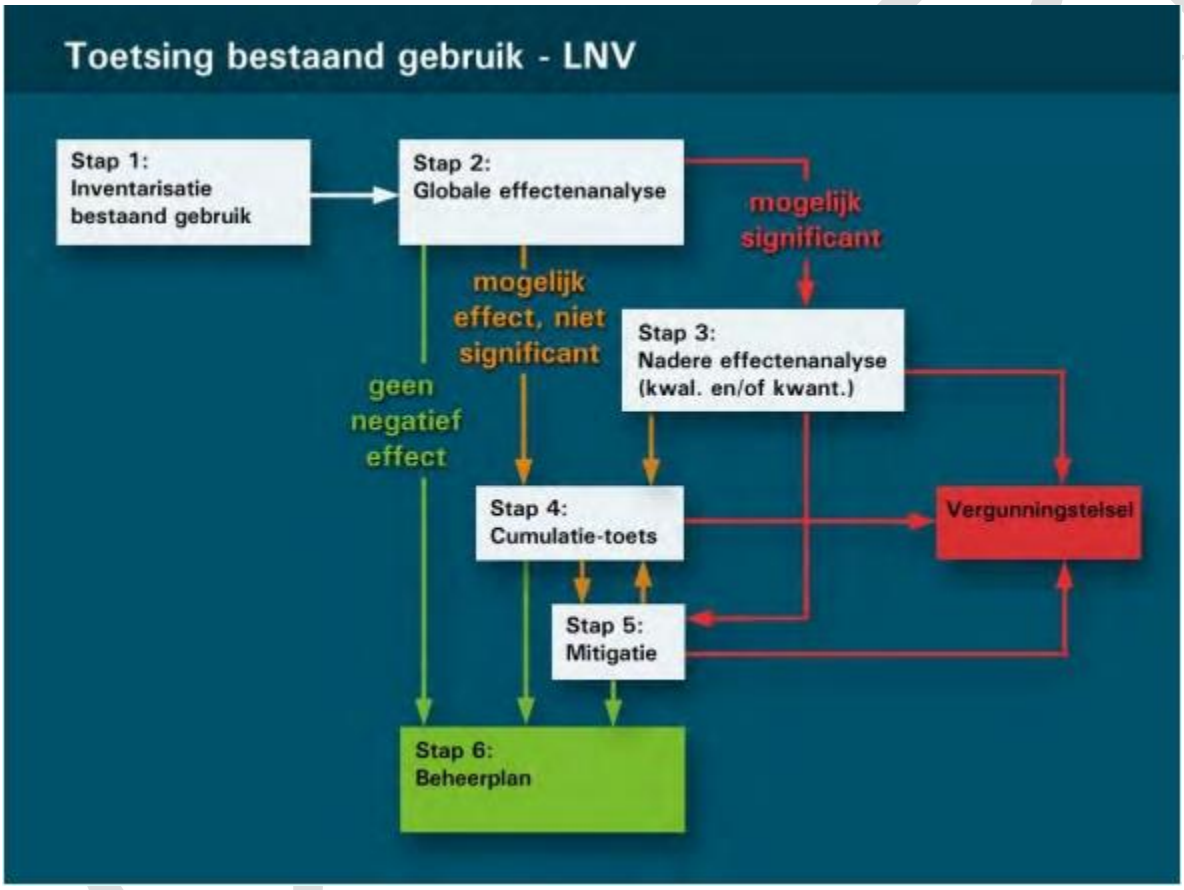

Stap 1 Inventarisatie gebruik

Het **bestaand gebruik** in enge zin omvat activiteiten die zich in of rondom een Natura 2000-gebied afspelen en die een kans op negatieve effecten op natuurwaarden van Natura 2000-gebieden met zich meebrengen. Tot 2019 was er sprake van een definitie voor bestaand gebruik als ‘die activiteiten die reeds plaats vonden toen op 1 oktober 2005 de Natuurbeschermingswet werd vastgesteld’. In januari 2019 is deze datum uit de wetgeving gehaald en kan niet meer op deze datum worden teruggevallen. Wel is het aannemelijk dat gebruik wat al een lange periode plaatsvindt en is getoetst geen significant effect heeft (zie bijlage 4 voor de activiteiten). Er zijn verschillende typen gebruik die in een gebied aan de orde zijn of komen in de toekomst, en waarvan bij gebruikers en/of overheden mogelijk de wens bestaat om deze eveneens te toetsen en zo mogelijk op te nemen in het beheerplan. Op deze

manier geeft het beheerplan ook richting aan toekomstig gebruik. Het gaat o.a. om gewijzigd of nieuw gebruik sinds het opstellen van het 1e beheerplan, autonome groei van gebruik en nieuwe getoetste concrete ontwikkelingen.

Stap 2 Globale effectenanalyse

Een **globale effectenanalyse**[1] brengt in beeld of een verstoring of verslechtering mogelijk is als gevolg van het bestaand of nieuw gebruik. Op basis van a) de inventarisatie van het gebruik en b) de ecologische analyse, wordt globaal ingeschat wat de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn.

De globale effecten analyse kan drie mogelijke uitkomsten hebben: Als valt uit te sluiten dat het gebruik negatieve effecten heeft in relatie tot de instandhoudings doelstellingen kan dit gebruik als vergunningvrij in het beheerplan worden opgenomen ('groene pijl' in figuur 1, door naar stap 6). Als er mogelijk effect is op de instandhoudingsdoelen, maar niet significant negatief effect is, moet er een cumulatietoets plaatsvinden ('oranje pijl' in figuur 1, door naar stap 4). Als er *mogelijk of duidelijk significante*[2] negatieve effecten zijn, is een nadere effectenanalyse noodzakelijk ('rode pijl' in figuur 1, door naar stap 3).

Stap 3 Nadere effectenanalyse

Als uit stap 2 blijkt dat significante effecten mogelijk zijn, is een **nadere effectenanalyse** nodig. In deze nadere effectenanalyse wordt verder in detail (kwalitatief en/of kwantitatief) uitgezocht wat de mogelijke effecten zijn van het gebruik op de instandhoudingdoelstellingen. Vervolgens moet worden beoordeeld of de effecten mogelijk de realisatie van de instandhoudingdoelen in de weg staan (significant). Als de effecten niet significant zijn, kunnen de activiteiten door naar de cumulatietoets (stap 4). Bij significantie kan mitigatie eventueel nog een oplossing bieden (via stap 5 en 4 naar 6).

Stap 4 Cumulatietoets

Bij het beoordelen of het gebruik het halen van instandhoudingdoelen beïnvloedt is het van be- lang om alle activiteiten in samenhang te beoordelen. Juist de combinatie van activiteiten (cu- mulatie) kan bepalend zijn voor de staat van instandhouding. Kortom: er dient een **cumulatietoets** te worden toegepast voor alle afzonderlijk vastgestelde effecten.

Als blijkt dat de cumulatieve effecten significant te noemen zijn kunnen de activiteiten niet in het beheerplan opgenomen worden, tenzij mitigatie mogelijk is (stap 5). Alle gebruiken die significante effecten hebben op de instandhoudingdoelen kunnen vergunningsplichtig worden gesteld, tenzij ze gezamenlijk een oplossing uitwerken. Deze discussie moet bij de cumulatie- bepaling plaats vinden (zie paragraaf 3.3).

ONTWERP

---

[1] De activiteiten worden bij de toetsing in eerste instantie beoordeeld op basis van beperkte gegevens van met name het bestaande gebruik, en meestal zonder een exact beeld te hebben van de exacte grootte van het effect. Vandaar de term *globale* effectenanalyse. Het volgende criterium wordt gebruikt voor 'significant':

[2] Een significant negatief effect is een wezenlijke verslechtering van de kwaliteit en/of vermindering van de omvang van een habitattype, zoals bedoeld in het instandhoudingsdoel ten gevolge van menselijk handelen, afhankelijk van de staat van instandhouding en de trends en natuurlijke fluctuaties in omvang/kwaliteit van habitattypen dan wel in populatieomvang van soorten

N.B>

Zowel na stap 4 als na stap 3 is het nog steeds mogelijk dat het gebruik dat in eerste instantie niet het in het beheerplan kon worden opgenomen omdat het (mogelijk) negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelen, alsnog in het beheerplan kan worden opgenomen. Daarvoor moet dan wel zowel 'stap 4 Cumulatietoets', als 'stap 5 Vaststellen van de mitigerende maatregelen', worden doorlopen.

Stap 5 Mitigerende maatregelen

Als **mitigatie** mogelijk is waarmee significantie wordt voorkomen kan het gebruik opgenomen worden in het beheerplan (door naar stap 6). De benodigde mitigatie dient dan ook opgenomen te worden in het beheerplan. Is het toepassen van mitigerende maatregelen niet voldoende om de negatieve effecten tegen te gaan, dan is dat gebruik vergunningsplichtig.

Stap 6 Opname in het beheerplan

Gebruik dat op zichzelf geen significante effecten heeft en ook niet bijdraagt aan significante effecten na cumulatie kan opgenomen worden in het beheerplan en is vergunningvrij. Alsmede gebruik dat op dat op zichzelf of gecumuleerd wel significante effecten heeft, maar na mitigerende maatregelen niet meer. Dat gebruik kan inclusief mitigerende maatregelen opgenomen worden in het beheerplan. Dit gebruik is dan voor de duur van het beheerplan niet vergunningplichtig in het kader van de gebiedsbescherming. Mogelijk zijn wel andere vergunning nodig, of bijvoorbeeld een ontheffing in het kader van de soortenbescherming.

B6.3 De toetsing

In het voormalige artikel 19d van de Natuurbeschermingswet 1998 en het huidige artikel 2. Van de wet natuurbescherming is het verboden zonder vergunning van projecten en andere handelingen die de kwaliteit van habitats kunnen verslechteren of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen uit te voeren. De feitelijke toetsing of iets mag of niet mag, vindt in eerste instantie plaats door middel van een 'effectenanalyse': In het gebied komen soorten of habitats voor die gevoelig zijn voor storingsfactoren, die veroorzaakt worden door bepaalde activiteiten die plaatsvinden in of rond het gebied. Een effectenanalyse is een inschatting van de mate waarin de verstoring optreedt; het is de uitkomst van de optelsom van a) de mate van verstoring en b) de gevoeligheden voor die verstoringen.

De toetsing is eigenlijk in 'drie toetsfasen' te verdelen. In eerste instantie wordt een globale effectenanalyse uitgevoerd (paragraaf 3.1). Daarna volgt een nadere effectenanalyse voor het gebruik met mogelijk significant negatief effect (paragraaf 3.2). In een derde fase worden door middel van een cumulatietoets de gezamenlijke effecten ingeschat (paragraaf 3.3).

Bij de toetsing is kennis van instandhoudingdoelen vereist over de locaties, de kernopgaven van een gebied, de behouds- of uitbreidingsdoelstellingen en de trends en ontwikkelingen van de habitattypen of soorten. Ook speelt de kennis over de gevoeligheid per soort en habitat voor bepaalde verstoringsfactoren en/of de ecologische vereisten van de soorten en habitattypen en de sleutelprocessen. Deze ecologische kennis en informatie komt uit de ecologische uitwerking.

ONTWERP

3.1 De globale effectenanalyse of voortoets

In de eerste toetsfase wordt al het geïnventariseerde gebruik getoetst. Om deze toetsing uit te voeren, is de 'lijst bestaand en nieuw gebruik' weergegeven in excel-tabellen. Achter de kolom met genummerde activiteiten staan kolommen met extra informatie (over waar, wanneer, en hoe de activiteit plaatsvindt, en een inschatting of, en de mate waarin, het gebruik toe- of af- neemt). Daarna volgen de kolommen met een opsomming van de instandhoudingsdoelen. Onder deze laatste kolommen is het resultaat van de toetsing ingevuld (zie voor een toelichting hier onder). De habitattypen en doelsoorten met een uitbreidings- of kwaliteitsverbeteringsdoelstelling zijn in gele kolommen weergegeven. Er worden in de tabellen **verschillende categorieën** gebruik onderscheiden zoals activiteiten ten aanzien van Beheer en onderhoud Natuur, Beheer en onderhoud Water, Onderzoek en monitoring, Recreatie, etc. Ook activiteiten ten aanzien van Nieuw gebruik binnen of buiten de N2000-begrenzing kan een categorie zijn. In een toegevoegde kolom wordt **nadere informatie** over de activiteit gegeven. Om de activiteit goed te kunnen beoordelen zijn de activiteiten zo goed mogelijk in omvang, plaats en tijd omschreven. De aanvullende gegevens betreffen de volgende kolommen in de tabel van bijlage 5.:

- Toelichting (beschrijving, doel, methode, voorwaarden);
- De periode waarin de activiteit plaatsvindt;
- De frequentie en/of intensiteit;
- De locatie;
- Mogelijke huidige wet- of regelgeving, die van toepassing is;
- Bron: door wie de activiteit gemeld is.

Bepaalde vormen van gebruik en de reikwijdte ervan zijn op kaart gezet, om de locatie ervan goed in beeld te brengen (zie de kaarten in bijlage 5)

De globale toetsing is uitgevoerd in een bijeenkomst met deskundigen en gebiedskenners. Inhoudelijk is de toets gebaseerd op gezond verstand en 'expert-judgement'. In de exceltabellen met het huidige gebruik is, waar relevant, aangegeven welk type verstoring optreedt.

Er zijn eigenlijk twee toetsstappen te onderscheiden: Eerst bepaal je de gevoeligheden van de betreffende soorten en habitattypen (toetsstap A); daarna confronteer je de activiteiten met de gevoeligheden (toetsstap B). In toetsstap A wordt in een kruistabel vastgelegd welke verstoring een rol zou kunnen spelen vanwege de specifieke gevoeligheid van de voorkomende soorten en habitattypen. In toetsstap B, de feitelijke toets, worden de specifieke effecten per activiteit en per soort of habitattype ingeschat, en worden de conclusies getrokken.

Toetsstap A: Bepalen gevoeligheden Bepalen gevoeligheden per soort en/of habitattype voor de mogelijke verstoringseffecten, hiervoor is op basis van de globale effectenindicator van EZ (LNV) (www.minez.nl, Broekmeyer 2005) een eigen effectenindicator specifiek voor het gebied opgesteld. In een Excel-kruistabel wordt per soort en/of habitattype (kolom) een kruisje gezet bij de betreffende verstoringsfactor (rij) waarvoor deze gevoelig is. In deze tabel verschijnt dus het resultaat van de inschatting van gevoeligheid per aangewezen habitat of soort voor bijvoorbeeld licht, geluid, menselijke bewoning, etc. voor zover deze verstoringsfactoren relevant zijn voor het betreffende gebied. De gevoeligheid van de habitattypen en soorten is weer gegeven in de zogeheten 'effectentabel'. In deze tabel wordt per habitattype en/of de (bijbehorende) (vogel)soorten aangegeven voor welke verstoringsfactoren deze gevoelig zijn.

ONTWERP

Toetsstap B: Effecten en conclusie In toetsstap B wordt de grootte van de effecten bepaald en wordt de conclusie getrokken met betrekking tot de vervolgstappen. Door de soorten en habitattypen met hun gevoeligheden te confronteren met de optredende storingsfactoren (de effectenanalyse) worden onmiddellijk knelpunten duidelijk. De informatie wordt verwerkt in een invultabel (kruistabel: rijen: bestaand gebruik; kolommen: habitats en soorten). In deze tweede kruistabel wordt het resultaat van de feitelijke toetsing weergegeven: met letters wordt aangegeven in welke orde grootte klasse het effect valt (geen, beperkt of mogelijk significant). De cijfers vermelden om welk soort effect het gaat. Zie figuur 2 voor toelichting op de letters a tot en met i. Het resultaat van de voortoets verdeelt het bestaande gebruik in drie categorieën:

I. Geen negatief effect: niet-vergunningplichtig →*in het beheerplan.*
Die activiteiten waarvan blijkt dat deze geen negatief effect veroorzaken of waarvan het effect verwaarloosbaar is zijn in principe vrijgesteld (dat betekent opnemen in het beheerplan; geen vergunning nodig). *Deze categorie is in de tabel globale toets met de letters a t/m d en kleurloos aangegeven.*

II. Mogelijk beperkt negatief effect → *cumulatie bepalen*.
Gebruik dat een effect heeft, maar niet zodanig dat het op zich het realiseren van de in- standhoudingsdoelen in de weg staat, gaat door naar de cumulatietoets. In deze toets wordt bekeken of de effecten van verschillende activiteiten samen mogelijk wel het halen van de doelen belemmeren (dus significant zijn). *Deze categorie is in de tabel globale toets met de letters e en f en in oranje aangegeven*

III. Mogelijk significant negatief effect of significant negatief effect niet uit te sluiten → *nadere analyse*.
Voor die activiteiten waarvan blijkt dat ze een significante verstoring op soorten en/of een verslechtering voor habitattypen kunnen betekenen, wordt bekeken of toepassing van mitigerende maatregelen deze effecten kunnen verminderen. Is dat het geval, dan kunnen ook deze activiteiten door naar de cumulatietoets. *Deze categorie is in de tabel globale toets met de letters g t/m i en in rood aangegeven.*

Deze drie categorieën zijn weergegeven in de tabel op de volgende bladzijde in de drie grote vakken met de letters a t/m i. De tabel is een format die bij de toetsing gebruikt wordt.

Ad I. Categorie I (a t/m d) is weergegeven in het eerste grote vak; geen significant effect; de activiteit kan direct door naar het beheerplan. Binnen deze categorie zijn vier verschillende on- derbouwende redenen te onderscheiden. Per activiteit en habitat of soort wordt tijdens de toets bepaald wat de achtergrond is van de plaatsing in deze categorie: de bijbehorende letter wordt in de tabel in het betreffende hokje geplaatst.

Ad II. De **2e categorie** (e en f) omschrijft de achterliggende redenen bij een beperkt effect. Deze categorie zal eerst op een cumulatief effect beoordeeld moeten worden, en kan dan even- tueel door naar het beheerplan.

Ad III. De **3e categorie** (g, h en i) betreft die activiteiten waarvan de gevolgen nog niet duide- lijk zijn, of die een mogelijk significant effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen. Deze moeten getoetst worden in een nadere effectenanalyse. Tijdens de toetsing kunnen met cijfers de bijbehorende verstorende factoren in de hokjes inge- vuld worden (1 t/m 20). De cijfers verschijnen alleen in de tabel als de effecten relevant zijn, dus bij e t/m i.

ONTWERP

Figuur 2 Stroomschema en Uitwerking van de stappen a tot en met i, noodzakelijk voor de voortoets ofwel globale effectenanalyse

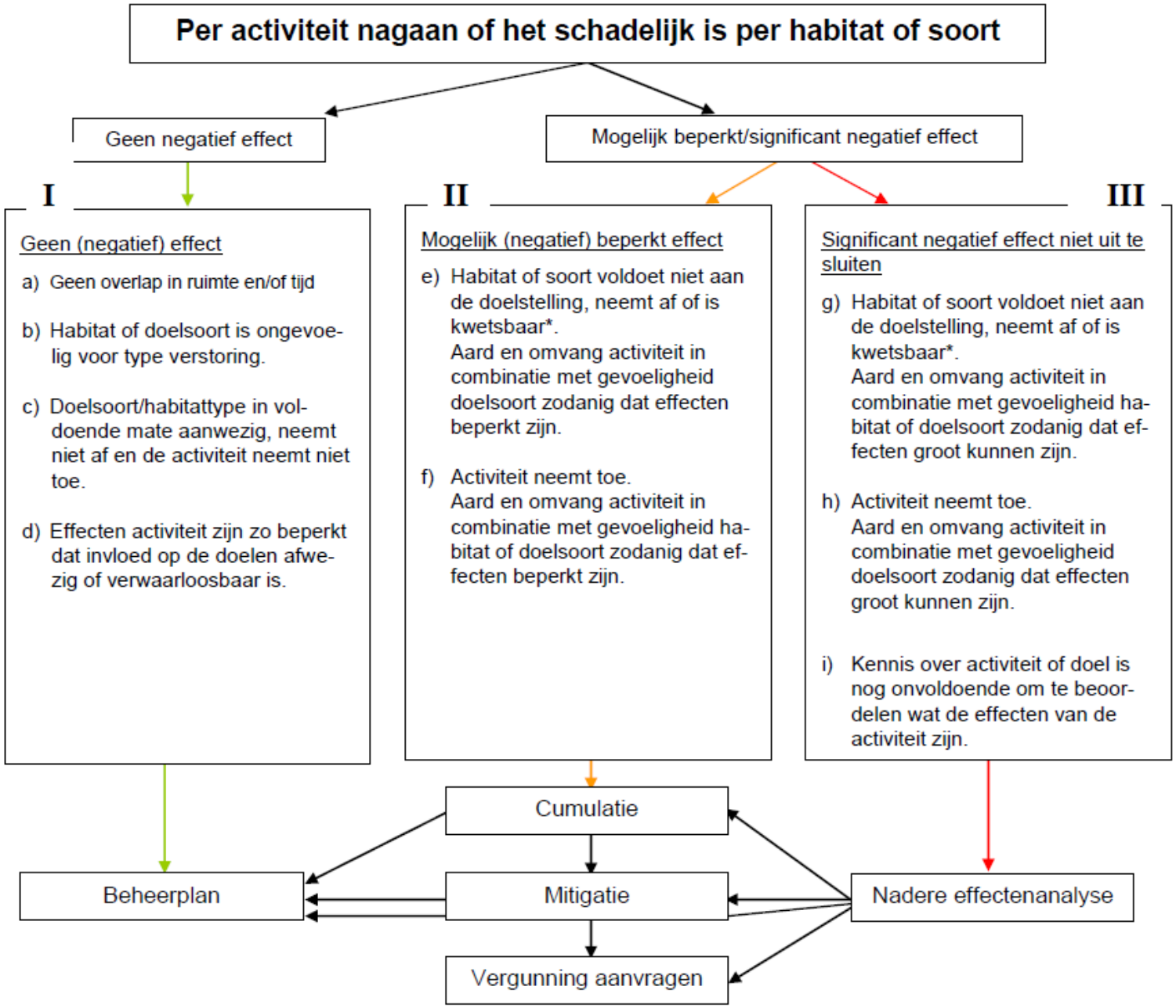

Lijst argumenten verstoring/verslechtering

1. verlies oppervlakte
2. versnippering leefgebied
3. verzuring
4. vermesting
5. verzoeting
6. verzilting
7. verontreiniging
8. verdroging
9. vernatting
10. verandering stroomsnelheid
11. verandering overstromingsfrequentie
12. verandering dynamiek substraat
13. verstoring door geluid
14. verstoring door licht
15. verstoring door trilling
16. verstoring door beweging/optiek
17. verstoring door luchtwerveling, betreding, golfslag
18. verstoring door sterfte, exploitatie en vangst
19. bewuste ingreep soortensamenstelling

**Hier kunnen ook situaties onder vallen waarbij de trend onduidelijk is of er waarbij er geen gegevens over de trend zijn, maar er wel aanwijzingen zijn dat de soort of het habitattype onder druk staat. Bij de beschrijving van de staat van instandhouding van betreffende soort of habitat- type moet daar dan op worden ingegaan. Men moet dan aangegeven waarom wordt uitgegaan van een mogelijke negatieve trend.*

In de tekst van het beheerplan is expliciet de conclusie van de toetsing weergegeven.

3.2 Nadere Effectanalyse

Uitkomst van de Globale Effectenanalyse levert een opdeling van het Bestaand Gebruik in drie groepen:
1. 'geen effect'
2. mogelijk beperkt (niet-significant) effect (oranje kleur in de tabel)
3. 'mogelijk/waarschijnlijk significant effect (rode kleur in de tabel).

Wanneer er mogelijk/waarschijnlijk een significant effect is, is een nadere analyse noodzakelijk.

In een nadere analyse kan er van alles gebeuren. Het kan zijn dat er meer informatie over het bestaande gebruik of de instandhoudingsdoelen verzameld wordt, waarna het effect beter inge- schat kan worden. Het kan ook zijn dat het effect gekwantificeerd moet worden, alvorens inge- schat kan worden of het effect significant is.

Bij de nadere effectenanalyse wordt rekening gehouden met diverse aspecten die een diepgaander en dus nader beeld geven van de effecten. Met aanvullende gegevens, modellen, reken- werk/regels, of bijvoorbeeld aanvullende informatie of expert-judgement van nieuw geraad- pleegde deskundigen wordt de beoordeling nogmaals uitgevoerd. Daarbij wordt rekening gehou- den met autonome en overige ontwikkelingen. De beoordeling of er al dan niet sprake is van een significant negatief effect is gebaseerd op de best beschikbare informatie. Als sprake is van dui- delijke kennislacunes kan in het beheerplan als 'beheerplanmaatregel' worden verzocht om aan- vullende gegevens of een monitoringprogramma. Mocht er sprake zijn van een significant effect, dan wordt bekeken of deze effecten te mitigeren zijn. De vraag die dan gesteld wordt is of er maatregelen genomen of specifieke voorwaarden gesteld kunnen worden waardoor effecten niet meer significant zijn (ook niet cumulatief gezien, na een nieuwe toets). Als dat niet kan, wordt het gebruik niet in het beheerplan opgenomen.

3.3 Cumulatietoets

Vaak zijn het juist combinaties van activiteiten die instandhoudingsdoelstellingen bedreigen en niet de afzonderlijke activiteiten. Als de effecten (–evt. na mitigatie-) niet significant zijn, maar wel een negatieve bijdrage leveren (beperkt negatief effect) volgt een cumulatietoets. Het gaat in de toetsingstabel om die activiteiten waarbij een e of een f gescoord is bij de toetsing (categorie II). Deze toetsresultaten zijn in de tabel met een oranje kleur aangegeven. Bij de cumulatietoets wordt beoordeeld of de optelling van vergelijkbare effecten van verschillende activiteiten mogelijk significant is.

Als dat zo is wordt bekeken of deze effecten te mitigeren zijn: Indien mogelijk worden er maatregelen bedacht, of wordt het gebruik gebonden aan voorwaarden, waardoor effecten niet meer significant zijn.

Als de effecten na mitigatie niet significant zijn, wordt het gebruik opgenomen in het beheerplan en is niet meer vergunningplichtig. Als dat niet kan wordt in samenspraak met de gebruikers bepaald welk gebruik in mindere mate, onder voorwaarden, of niet meer toegestaan wordt, zodat er geen significante effecten meer zijn. De gezamenlijk voorgestelde oplossing wordt vastge- legd in het beheerplan. Indien mitigatie en/of uitsluiting van bepaalde activiteiten niet mogelijk is worden gezamenlijke activiteiten vergunningplichtig, en dus niet opgenomen in beheerplan.

CONCEPT

B6.4 Toetsing Groote Wielen

Bij de toetsing van het gebruik in en bij de Groote Wielen is de methodiek gevolgd die in deze bijlage beschreven is. Bij de Globale effectenanalyse is daarbij gebruik gemaakt van de informatie over gevoeligheden van doelsoorten afkomstig van de effectenindicator (Broekmeyer, 2005). De informatie die de effectenindicator geeft over randvoorwaarden en storingsgevoeligheid is echter indicatief en resultaten van de effectenindicator kunnen niet zondermeer op iedere feitelijke situatie in het veld van toepassing worden geacht. Daarom is deze informatie doorvertaald naar de situatie van de Groote Wielen. Het resultaat -een effectenindicator voor de instandhoudingsdoelen in de Groote Wielen - is de effectenmatrix in de volgende tabel. De invulling van deze effectenmatrix volgt uit de beschrijvingen van verstoringsgevoeligheden in hoofdstukken 2 en 3 van het beheerplan. De matrix is gebruikt bij de toetsing van het bestaande gebruik en kan dienen als hulpmiddel bij de vergunningverlening

Tabel b6-1 Effectenmatrix voor de Groote Wielen.

	oppervlakteverlies	versnippering	verzuring	vermesting	verdroging	vernatting	stroomsnelheid	overstromingsfrequentie	geluid	licht	trilling	Optische verstoring	Mechanische verstoring
Soort/effect	1	2	3	4	8	9	10	11	13	14	15	16	17
Bittervoorn	G	Z	G	G	—	—	N	—	N	N	N	N	Z
Merevleermuis	G	Z	N	N	G	?	N	N	G	G	G	G	G
Noordse woelmuis	Z	Z	N	N	Z	?	—	?	G	G	G	G	Z
Porseleinhoen (broedvogel)	Z	Z	G	G	Z	?	—	?	G	G	N	G	Z
Kemphaan (broedvogel)	Z	Z	G	G	Z	?	—		G	G	G	Z	G
Rietzanger (broedvogel)	G	G	G	G	G	?	—	?	G	G	N	G	G
Kolgans	G	G	N	N	G	N	—	N	G	G	G	G	G
Brandgans	G	G	N	N	G	N	—	N	G	G	G	G	G
Smient	G	G	N	N	G	N	—	N	G	G	G	G	G
grutto	G	G	G	N	G	?	—	N	G	G	G	Z	G

Legenda
Z zeer gevoelig
G Gevoelig
N niet gevoelig
? allle maten van gevoleigheden mogelijk
— niet relevant voor Groote Wielen

De volgende uitgangspunten gelden bij de doorvertaling van de gevoeligheden uit de effectenindicator naar de situatie in de Groote Wielen zoals verwerkt in de tabel:

- Alleen de voor de Groote Wielen relevante effecten zijn meegenomen.
- Verzoeting en verzilting spelen niet in de Groote Wielen.
- Verdroging is alleen relevant als het gaat om verlaging grondwaterstand. Deze effecten treden dus niet op niet bij doelen in aquatische milieus.
- Vernatting is alleen relevant voor terrestrische natuurwaarden. Voor doelen in water wordt aangenomen dat de eventuele vernatting geen effect heeft op de waterkwaliteit.
- Oppervlakteverlies / versnippering en mechanische effecten zijn vrijwel altijd negatief in dit relatief kleine gebied. Ook geluid- en lichteffecten zijn voor dieren doorgaans negatief, zeker voor de incidentele gevallen: een bron van licht en geluid kan gevaar zijn. Er treedt vaak wel gewenning op bij continu achtergrondlicht en -geluid.
- Effecten m.b.t. dynamiek substraat en populatiedynamiek / soortensamenstelling zijn niet relevant voor de Groote Wielen.

CONCEPT

provinsje fryslân
provincie fryslân

N2000 Groote Wielen

Maatregelenkaart
2e beheerplanperiode (2023-2028)

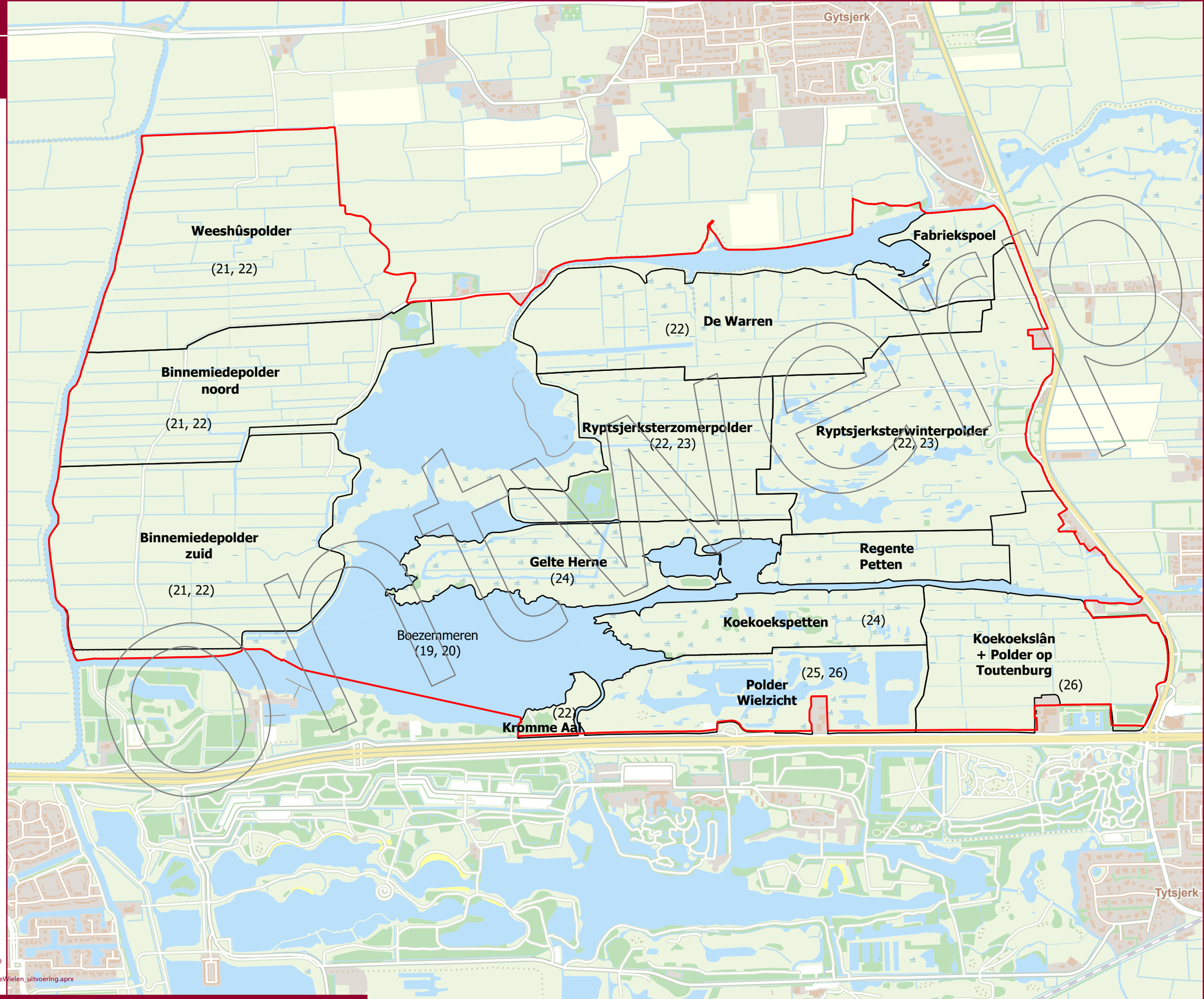

Natura2000
Deelgebieden
(19) Maatregelnummer

Bron: Esri

0 140 280 420 m

Bestanden zijn aan gebruiksrestricties onderhevig
13 juni 2022
C:\CAnja\THUISWERKEN\N2000_uitvoering\N2000_GrooteWielen_uitvoering\N2000_GrooteWielen_uitvoering.aprx
kaart: cluster Cijfers & Kaarten